ALEXANDRE DUMAS

FIICA REGENTULUI

ALEXANDRE DUMAS

FIICA REGENTULUI

Traducere de

CRIŞAN CONSTANTINESCU

EDITURA LARRY S.R.L.
București, 1992

COPERTA :

CONSILIER EDITORIAL : ANCA VASILESCU

ISBN 973-95918-0-9

INTRODUCERE

Alexandre DUMAS, adică Alexandre DAVY DE LA PAILLETERIEX, este fiul generalului DUMAS, care a devenit ilustru în decursul războaielor din vremea Imperiului. Mama lui era o femeie de culoare. Alexandre a văzut lumina zilei la VILLERS-COTTERETS, la 24 iulie 1802. Nu avea decât patru ani cînd şi-a pierdut tatăl. Oare ce le-a lăsat el văduvei sale, unicului său fiu şi celor două fiice ale sale? Nimic, în afară de un nume onorabil. Ca om de arme, generalul DUMAS îşi făcuse pe deplin datoria. Mort înainte de cele „O-sută-de-zile", n-a avut prilejul de a-şi pune la încercare devotamentul său bonapartist.

ÎN MEMORIILE sale, Alexandre DUMAS a povestit el însuşi cei dintâi ani ai săi. În această lucrare plină de impetuozitate şi de umor de bună calitate, el are tendinţa de a dramatiza evenimentele, însă povestirea lui conţine permanent o mare parte de adevăr.

Doamna DUMAS îl iubea cu gingăşie pe unicul ei fiu, însă nu se poate spune că a fost o educatoare înnăscută. Alexandre crescu oarecum singur. A luat lecţii de latină, a descoperit primele noţiuni la un eclesiast indulgent, însă acesta din urmă n-a izbutit să-l înveţe cele dintâi patru operaţiuni de aritmetică. Să aduni, să înmulţeşti, ce va să zică asta? Ajuns la vârsta de optsprezece ani, tînărul Alexandre poseda un bagaj intelectual dintre cele mai reduse; în schimb ajutat de natură, îi însuşise o constituţie fizică demnă de invidiat. Încăleca pe caii cei mai nărăvaşi, străbătea distanţe uriaşe pentru a merge la un bal, scotea sabia ca un spadasin, bătea mingea ca un june marchiz şi trăgea cu pistolul ca un bandit calabrez. Cât despre vânătoare, îl eclipsa pe NEMROD [1] în persoană.

Încă de foarte tânăr, Alexandre intră ca scriptolog la un notar, dar nu rămâne multă vreme acolo. Viitorul şi fecundul autor nu prea

[1] —NEMROD: Om violent, *vânător vestit înaintea Domnului Dumnezeu.* (Geneza X, 8—13) (N. T.).

se descurca în ceea ce privește actele autentice, pregătindu-se fără îndoială să izbutească în domeniul actelor imaginare. Cu toate acestea însă, trebuia să se gândească la ziua de mâine.

„De-abia împlinisem douăzeci de ani, scrie dânsul, cînd mama intră într-o dimineață în camera mea, se apropie de pat, mă îmbrățișă plângînd și îmi spuse:

— Dragul meu, am vândut, tot ceea ce aveam noi, ca să-mi plătesc datoriile.

— Și ce va să zică asta, mamă?

— Ei bine, sărmanul meu copil, datoriile noastre odată plătite, ne mai rămîn două sute cincizeci și trei de franci.

— Ca rentă?

Mama surâse trist.

— Cu totul? reluai.

— Cu totul.

— Ei bine, mamă, am să iau diseară cei cincizeci și trei de franci și am să plec la Paris.

— Și ce vei face acolo, sărmanul meu băiat?

— Mă voi duce la prietenii tatălui meu, ducele de Bellune, care este ministru de război, Sébastiani, Jourdan etc..."

El își părăsi într-adevăr orașul natal cu cei cincizeci și trei de franci, nu înainte de a-și fi câștigat locul jucând prețul acestuia cu antreprenorul diligențelor.

Sosit în capitală, se duse să-i vadă pe foștii prieteni ai tatălui său. Imperiul era departe, iar Restaurația părea bine statornicită. N-a fost primit decât de generalii VERDIER și FOY. Tânărul DUMAS îi adusese acestuia din urmă o scrisoare de recomandare scrisă de către un elector influent. Generalul FOY procedă la inventarulcunoștințelor tânărului. S-a terminat repede. Drept orice bagaj, Alexandre DUMAS nu avea decât un scris frumos.

„Îmi lăsai capul să-mi cadă în piept, scrie mult mai târziu Alexandre DUMAS; un scris frumos, iată tot ce avem"

Scrisul acesta îi procură totuși o slujbă de expeditionar cu o leafă de o mie două sute de franci în birourile ducelui de Orléans. Astfel începu, în casa lui LOUIS-PHILIPPE, cariera celui care va deveni protejatul și chiar prieten al copiilor acestui principe. Tânărul expeditionar profită de siguranța pe care i-o asigura situația lui pentru a-și împlini educația.

Nu începu să dea roade în domeniul scrisului decât în 1825. Începu cu versuri și continuă cu nuvele și vodeviluri. Acestea din urmă au fost scrise în colaborare. Să citâm Vânătoarea și Dragostea, alături de ROUSSEAU și ADOLPHE, precum și Nunta și Înmormântarea, împreună cu LASSAGNE și GUSTAVE.

După aceste galopuri de incercare, Alexandre DUMAS își încercă puterile în tragedie. Scrise o piesă intitulată Grachii, al cărei manuscris îl arse și Fiesque, tradusă după SCHILLER, dar succesul piesei lui M. ANCELOT a împiedicat să fie jucată.

O dată cu sosirea actorilor englezi la PARIS începe înflorirea succesului lui DUMAS în domeniul vieții teatrale. Acest lucru s-a petrecut la 6 septembrie 1827, la Odéon, când acești actori susținură primul spectacol. În cea dintâi seară, n-au jucat nimic din SHAKESPEARE, dar pe data de 11 în aceeași lună, jucară HAMLET. DUMAS era în sală, cu mulți alți tineri artiști, ca DELACROIX, HUGO, Gérard de NERVAL, JANIN, VIGNY și Hector BERLIOZ. Hamlet era KEMBLE, cel mai mare tragedian al ANGLIEI de la KEAN ; iar Ofelia era HARRIETT SMITHSON. Spectacolul a fost un triumf. Întreaga sală în care clocotea tineretul romantic era în delir. DUMAS, VIGNY, DELACROIX, Gérald de NERVAL triumfau ei înșiși în același timp cu succesul lui SHAKESPEARE. HUGO simțea învârtejindu-se în capul său năvalnic aburii și fulgerele din PREFAȚA LUI CROMWELL.

Lui DUMAS însuși dramaturgia engleză îi revelă o lume nouă. Vântul bătea pentru opoziția romantică. DUMAS urmă acest îndemn și încercă să-i imprime o direcție.

Drama lui HENRIC al III-lea a fost punctul de plecare, cu toate că DUMAS avea de-acum în cartoanele de la Comédie-Française CHRISTINE, scrisă după gustul clasic. HENRIC al III-lea a fost jucat la Théâtre-Français în 1828. Triumful a fost deplin. Tineretul merse până acolo încât să-l trateze cu dispreț pe RACINE și, într-o horă infernală, îi huidui pe academicieni. Aceste amănunte într-o oarecare măsură puerile, împrumutate de la DUMAS în persoană, zugrăvesc începuturile romantismului. Oricum ar fi, Alexandre DUMAS intră în cariera literară prin marile porți ale succesului și nu prea e de înțeles pentru care motiv el ne vorbește despre „lupta îndârjită pe care a dat-o pentru a-și îndupleca destinul".

Dimpotrivă, de la cei dintâi pași, totul îi surâse lui Alexandre DUMAS. El face parte dintre scriitorii zilei, ca Marie de VIVIER și André BÂILLON, autori de capodopere GHEENA pentru una și ISTORIA UNEI MARII pentru celălalt, care vor fi mai îndreptățiți decât DUMAS să vorbească despre dificultatea de a se impune. Natural, e drept să adăugăm faptul că eforturile, voința și rezistența lui DUMAS au contribuit mult la primele succese ale sale. Măcinat de viața lui de birocrat, a trebuit să-și sarifice nopțile pentru a-și scrie cele dintâi opere.

Drama lui HENRIC al III-lea îi aduse autorului său un beneficiu de trei zeci de mii de franci. Iată-ne departe de cei cinci zeci și

trei de franci cu care DUMAS a pornit la asaltul PARISULUI... Principalul merit al lui HENRIC al III-lea constă mai cu seamă în banii pe care i-a produs. Însă există alte piese care valorează mai mult decât această operă de debut. Cu toate acestea, se află aici o oarecare culoare locală, de care DUMAS și romanticii au abuzat după aceea, dar care avea atracția noutății și o reteza cu eternii greci și cu eternii romani, de care literatura clasică abuzase în vremea sa de glorie. Subiectul lui HERC al III-lea este mărunt, caracterele nu sunt decât schițate, acțiunea e lentă, însă există situații dramatice. Oamenii circumspecți își dădură seama că tânărul autor va beneficia de un viitor.

La 30 martie 1830, Teatrul Odéon prezintă o nouă piesă de DUMAS. Sub titlul de STOCKHOLM, FONTAINEBLEU ȘI ROMAN, Alexandre DUMAS eforea publicului CHRISTINE, care, trebuind să fie cea mai vârstnică dintre operele sale dramatice, n-a fost decât a doua, dar înzestrată după gustul zilei. Tânărul autor sconta pe încă un succes, meritat din multe puncte de vedere. Subiectul acestei piese este eminamente dramatic, dar, fapt curios și care nu se explică decât prin vechimea operei, acțiunea este lentă. Să precizăm că piesa aceasta e scrisă în versuri.

ANTONY, care a fost montată la Théâtre de la Porte Saint Martin, în 1831, poate fi considerată ca opera în care Alexandre DUMAS a pus cel mai mult din el însuși. Însă aici critica este împărțită : autorul beneficiază oare de febră sau de o adevărată căldură ? de senzualitate sau de pasiune ? de impetuozitate sau de energie ?

Deoarece numele lui Alexandre DUMAS este oricând o garanție de interes și de calitate, este interesant să dezvăluim opinia unuia dintre contemporanii săi, un detractor hărăzit, el, uitării celei mai depline : criticul de LOMÉNIE. „Imoralitatea lui ANTONY, a scris acest îndepărtat literator, rezidă mai cu seamă în situații decât în idei și în limbaj ; este mai mult fals decât imoral. Ceea ce se spunea odinioară de o adresă oficială a lui MIRABEAU către rege, că avea prea multe amenințări pentru atâta dragoste și prea multă dragoste pentru atâtea amenințări, poate foarte bine să fie aplicat lui ANTONY și se poate spune că există acolo prea mult vițiu pentru atâta virtute".

Dacă ANTONY, ca operă, nu este o capodoperă, ca gândire, această scriere ciudată oglindește o mișcare de opinie : este un atac împotriva anumitor instituții sociale într-o vreme în care aceste atacuri erau la modă. În 1831, interjecția nu era mai puțin la modă : aceasta se afla de-acum în caracterul tumultuos al lui Alexandre DUMAS și trecu fără frâu în stilul său. Dar să nu uităm de-a adăuga

faptul că autori de o mie de ori mai puțin dotați decât el abuzară de această formă gramaticală, ceea ce nu merită să dea de gândit pentru atâta lucru.

Izbutind în teatru, DUMAS perseveră. În 1833, prezintă ANGÈLE; în 1831, RICHARD D'ARLINGTON; în 1832, TÉRÉSIA. Apoi, LE MARI ET LA VEUVE și, în sfârșit, LA TOUR DE NESLE. Această ultimă piesă a fost un triumf. Iar triumfurile aduc mult. Așadar, nu e de mirare că un „negru" al lui DUMAS, un oarecare GAILLARDET, a revendicat paternitatea lucrării. Dacă piesa ar fi fost fluierată, nu s-ar fi auzit niciodată vorbindu-se de acest GAILLARDET, cum este de la sine înțeles. În toată această serie de piese, putem descoperi o punere în scenă rapidă și plină de antren, situații adeseori dramatice, ținând de viață, de natural și replici de bună calitate. Nu mai poți afla, în schimb, nici o urmă din acele lungimi care au caracterizat primele piese ale lui DUMAS. Desigur, DUMAS nu este un gânditor, e un imaginativ. Se poate spune chiar că există la dânsul o pierdere în adâncime a spațiului pe care îl ocupă în întindere.

De acum înainte, piesele urmează una după alta. Să citâm câteva încă dintre ele: în 1834, CATHERINE HOWARD; în 1836, KEAN, DON JUAN DE MARANA; în 1837, CALIGULA, MADEMOISELLE DE BELLE-ISLE, în 1843, LES DEMOISELLES DE SAINT-CYR. Din tot acest mănunchi de piese, cea mai bună este fără îndoială MADEMOISELLE DE BELLE-ISLE și cea mai meritorie este CALIGULA, pentru că e scrisă în versuri.

Către această epocă începe o nouă fază a vieții și a geniului lui Alexandre DUMAS: apare povestitorul.

IMPRESII DE CĂLĂTORIE deschid calea. Mai târziu, cu alte cuvinte în 1805, apărură CEI TREI MUȘCHETARI, care au avut un succes prodigios, egalat chiar întrucîtva de MONTE-CRISTO. LA DAME DE MONSOREAU a apărut în 1846.

Operele lui Alexandre DUMAS au fost traduse de foarte multă vreme. Acest lucru n-a făcut decât să mărească averea autorului. Cu toate acestea, a murit sărac. Alexandru DUMAS semăna cu acei mari căpitani care știu să cucerească, dar nu știu să păstreze. De pildă, castelul lui Monte-Cristo, edificat la SAINT-GERMAIN-EN-LAYE cu ultimele și atât de îndreptățitele sale venituri și care a costat, se pare, 450.000 de franci, a fost revândut în 1854 cu 31.000 de franci. Erau admirate cu toate acestea pavilionul, cele optsprezece camere de locuit, cele zece camere arabe, cuștile pentru câinii de vânătoare, crescătoria de fazani, în sfârșit grădina.... „Toate acestea mari ca și mâna lui", a spus un cronicar spiritual.

Insistăm mai puţin asupra operelor istorice ale lui Alexandre DUMAS; aici, departe de a fi o garanţie, improvizaţia devine o primejdie. Vom cita numai pentru memorie GAULE ET FRANCE, JEHANNE LA PUCELLE, LOUIS XIV ET SON SIÈCLE şi LES MÉDICIS.

Alexandre DUMAS, dacă ar fi să judecăm după MEMORIILE sale, s-a gândit adeseori că este un om politic. Totuşi nu se află în acest capitol al carierei sale decât luarea pulberăriei de la SOISSONS, în iulie 1830, publicarea ziarului La Liberté după 1848 şi acea culegere intitulată Le Mois, ceea ce nu-l conduse la rezultatul scontat: deputăţia. Cu toate acestea, în decursul celebrei afaceri judiciare Beauvallon, Alexandre DUMAS dădu dovadă că avea talent de orator. Facem aluzie aici la dezbaterile dinaintea curţii cu juri din ROUEN, „patria lui Corneille", cum spunea DUMAS, ceea ce-l împiedica să se califice drept „autor dramatic". Preşedintele, Tendre de TOURVILLE, îl consolă pentru acest exces de modestie atrăgându-i atenţia lui DUMAS „că existau grade pentru orice".

Alexandre DUMAS este de asemenea fondatorul Teatrului Istoric, destinat mai cu seamă pentru reprezentare a operelor sale, dar această întreprindere n-a reuşit. După lovitura din 2 decembrie, DUMAS se exilează timp de câteva luni la BRUXELLES. Întors la PARIS, lansează ziarul Muşchetarul. El umplea aproape singur coloanele ziarului.

Dramaturg, povestitor, ziarist, polemist, director de Teatru.. viaţa lui DUMAS a fost cât se poate de plină. În orice împrejurare, a ştiut întotdeauna să-şi păstreze antrenul, verva şi buna dispoziţie. Aceasta este natura fericită a acestui scriitor, care s-a situat în rangul cel mai înalt şi care a creat, ca într-o joacă, opere de o dimensiune colosală, citite cu aviditate, ieri ca şi astăzi, de toate clasele societăţii.

O STAREȚĂ DIN SECOLUL AL XVIII-LEA

La 8 februarie 1719, o trăsură având ca însemne heraldice trei flori de crin ale Franței, cu blazonul de Orléans în frunte, intra, precedată de doi însoțitori călare și de un paj, sub arcada romană a mânăstirii Chelles în clipa în care bătea ora zece.

Ajungând sub peristil, trăsura se opri; pajul descălecase de-acum, portiera fu așadar deschisă fără întârziere, iar cei doi călători care se aflau înăuntru coborâră.

Cel care se arătă cel dintâi era un bărbat de patru zeci și cinci sau patru zeci și șase de ani, de statură mică, destul de durduliu, roșu la față, foarte degajat în mișcări și având în gesturi un oarecare aer de superioritate și de autoritate.

Celălalt, care cobora încet și una câte una treptele scăriței, era de asemenea mărunt, dar slab și în vârstă; figura lui, fără a fi într-adevăr slabă, oferea, în ciuda inteligenței care scânteia în ochii săi și a expresiei de maliționzitate pe care o evidențiau colțul buzelor sale, ceva dezagreabil; părea foarte sensibil la frig, care într-adevăr ciupea destul de tare, și își urma însoțitorul tremurând de-a binelea sub mantia lui largă.

Cel dintâi dintre acești doi bărbați se avântă repede către scară și urcă treptele ca o persoană care cunoaște locurile, intră într-o vastă anticameră salutând pe mai multe călugărițe care se înclinară până la pământ și alergă mai curând, decât se îndreptă spre un salon de primire situat la mezanin și în care, trebuie s-o spunem, nu se remarca nici o urmă din acea austeritate care este de obicei prima condiție a interiorului unei mânăstiri.

Cel de al doilea, care urcase scara încetișor, trecu prin aceleași încăperi, salută pe aceleași călugărițe, care se înclinară aproape la fel de mult precum o făcuseră în fața însoțitorului său, pe care până la urmă îl ajunse în salon, însă de altfel fără a se grăbi.

— Iar acum, spuse cel dintâi dintre cei doi bărbați, așteaptă-mă aici și încălzește-te; mă duc la dânsa și în zece minute voi termina

cu toate abuzurile pe care mi le-ai semnalat ; dacă neagă şi dacă voi avea bevoie de probe, te chem.

— Zece minute, monseniore, răspunse bărbatul în mantie ; vor trece mai mult de două ceasuri înainte ca Alteţa Voastră să fi abordat măcar subiectul vizitei sale. Oh ! doamna stareţă din Chells este un mare cleric ; ignoraţi oare acest lucru, din întâmplare ?

Şi, spunând aceste cuvinte, se întinse pur si simplu într-un fotoliu pe care îl trăsese aproape de foc şi îşi lungi picioarele slabe pe marginea căminului.

— Ei ! Doamne, nu, reluă cu nerăbdare cel care era calificat cu titlul de alteţă, iar dacă voi fi în stare să uit, te vei însărcina să mi-o aminteşti, slavă Domnului ! destul de adeseori. Diavol împieliţat, na ! de ce m-ai făcut să vin aici astăzi pe vântul ăsta şi pe zăpada asta ?

— Pentru că n-aţi voit să veniţi aici ieri, monseniore.

— Ieri, a fost imposibil, aveam întâlnire exact la ora cinci cu milord Staer.

— Într-o căsuţă de pe strada Bons-Enfants. Milord nu mai locuieşte aşadar la hotelul ambasadei Angliei.

— Domnule abate, mi se pare că v-am interzis de a mă urmări.

— Monseniore, datoria mea este să nu vă dau ascultare.

— Mă rog, nu-mi daţi ascultare, dar lăsaţi-mă să mint după cum îmi place, fără a avea impertinenţa, spre a-mi dovedi că poliţia dumneavoastră e bine pusă la punct, să mă faceţi a remarca faptul că vă daţi seama că mint.

— Monseniorul poate să fie liniştit, de acum înainte voi crede tot ce-mi va spune.

— Nu mă angajez să fac la fel cu dumneavoastră, domnule abate, pentru că aici, într-adevăr, mi se pare că aţi comis o eroare.

— Monseniore, ştiu ce am spus şi nu numai că repet ceea ce am spus, dar afirm acest lucru încă o dată.

— Bine, dar priveşte, nici un zgomot, nici o lumină, o pace de mânăstire ; raporturile tale sunt întocmite prost, dragul meu, se pare că suntem în întârziere, cu agenţii noştri.

— Ieri, monseniore, se afla aici unde sunteţi o orchestră compusă din cinci zeci de muzicanţi ; acolo, unde îngenunchează cu atâta smerenie această soră tânără folosită la treburile gospodăreşti, exista un bufet, ceea ce se afla pe acest bufet, nu vă spun, dar o ştiu, iar în acea galerie, acolo, la stânga, unde se pregăteşte o cină modestă cu linte şi cu brânză cu smântână pentru sfintele fiice ale Domnului, se dansa, se bea şi se făcea...

— Ei bins ! ce se făcea ?

— Pe legea mea monseniore, se făcea dragoste între două sute de persoane.

— Drace ! drace ! şi eşti sigur pe deplin de ceea ce îmi spui aici ?

— Ceva mai sigur decât dacă aş fi văzut toate acestea cu proprii mei ochi, iată pentru ce faceţi bine că aţi venit astăzi şi pentru ce aţi făcut şi mai bine dacă aţi fi venit ieri. Acest gen de viaţă nu este convenabil într-adevăr pentru o stareţă, monseniore.

— Nu, nu-i aşa ? e bun pentru un abate, pentru un anumit abate.

— Sunt un om politic, monseniore,

— Ei bine ! fiica mea este o stareţă politică, asta-i tot !

— Oh ! n-ar trebui să spuneţi asta, monseniore ; să lăsăm lucrurile aşa cum sunt dacă vă convine ; nu sunt iritabil când mi se face morală, în ceea ce mă priveşte, o ştiţi mai bine decât orişicine. Mâine mi se va ticlui un cântecel satiric, fie, însă am fost satirizat ieri şi voi fi satirizat poimâine ; ce înseamnă un cântecel în plus ? *Frumoasă stareţă de unde vii ?* va sta în balanţă foarte bine cu *Domnule abate încotro mergi ?*

— Hai, hai e-n regulă ; aşteaptă-mă aici, mă duc s-o cert.

— Credeţi-mă, monseniore, dacă vreţi să faceţi cum e mai bine, certaţi-o aici, certaţi-o de faţă cu mine, voi fi mai sigur de îndatoririle mele ; dacă vă lipsesc raţionamentele sau memoria, faceţi-mi semn şi voi sări în ajutorul dumneavoastră, fiţi liniştit.

— Da, ai dreptate, grăi personajul care se însărcinase de a-şi asuma rolul de cavaler medieval şi în care, nădăjduim, cititorul l-a recunoscut pe regentul Philippe d'Orléans. Da, trebuie ca scandalul să înceteze... măcar într-o oarecare măsură ; trebuie ca stareţa din Chelles, de azi înainte, să nu mai primească decât de două ori pe săptămână ; să nu mai suporte această gloată şi aceste dansuri şi ca viaţa de mânăstire să fie restabilită, pentru ca să nu mai intre cel dintâi venit în această mânăstire ca un hăitaş într-o pădure. Domnişoara d'Orléans a trecut de la risipă la ideile religioase ; a părăsit Palatul Regal pentru Chelles, iar aceasta peste voinţa mea, care am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca s-o împiedic. Ei bine ; cinci zile pe săptămână, s-o facă pe stareţa, îi vor mai rămâne încă două zile ca s-o facă pe marea doamnă ; mi se pare că e prea destul.

— Foarte bine, monseniore, foarte bine ; începeţi să priviţi lucrurile sub adevărata lor înfăţişare.

— Oare nu asta doreşti, spune ?

— Este ceea ce trebuie ; mi se pare că o stareţă care dispune de trei zeci de valeţi, cincisprezece lachei, zece bucătari, opt supra-

veghetori călare, o haită, care se preocupă de arme, care cântă din trombon, care sună din corn, care-şi ia sânge, care-şi administrează purgative, care-şi confecţionează peruci, care răsuceşte picioare de fotolii, care trage focuri de pistol şi focuri de artificii; mi se pare, monseniore, că o stareţă asemenea acesteia probabil că nu se plictiseşte prea mult fiind călugăriţă.

— Ei, dar! spuse ducele către o călugăriţă bătrână care străbătea salonul cu o legătură de chei în mână, fiica mea n-a fost anunţată că am sosit? Aş dori să ştiu dacă trebuie să mă duc la dânsa ori s-o aştept aici.

— Doamna vine, monseniore, răspunse respectuos sora înclinându-se.

— Din fericire, murmură regentul, căruia începe să i se pară că demna stareţă se comporta faţă de dânsul un pic prea uşuratic şi ca fiică şi ca supusă.

— Ei bine, monseniore, amintiţi-vă de renumita pildă a lui Iisus alungîndu-i pe negustori din templu; o ştiţi, aţi ştiut-o sau ar trebui s-o ştiţi, pentru că v-am învăţat-o împreună cu multe alte lucruri pe vremea când eram preceptorul dumneavoastră; alungaţi-i un pic vă rog pe muzicienii ăştia, fariseii ăştia, actorii ăştia şi anatomiştii ăştia; numai trei din fiecare profesiune, răspund pentru asta, vor alcătui o destul de frumoasă escortă, pentru a ne acompania la întoarcere.

— Nu-ţi fie teamă, mă simt în vervă pentru a ţine predici.

— Atunci, răspunse Dubios ridicându-se, asta pică de minune, pentru că iat-o.

Într-adevăr, chiar în această clipă o uşă care dădea spre interiorul mânăstirii tocmai se deschisese, iar persoana cu atâta nerăbdare aşteptată, apăruse în prag.

Să povestim în două cuvinte cine era această demnă persoană care izbutise, graţie nebuniilor sale, să stârnească mânia lui Philippe d'Orléans, cu alte cuvinte a omului celui mai blajin şi a tatălui celui mai îngăduitor din Franţa şi din Navara.

Domnşioara de Chartres, Louise-Adélaïde d'Orléans, era cea de a doua şi cea mai frumoasă dintre cele trei fiice ale regentului; avea o piele fină, un ten superb, ochi frumoşi, o talie încântătoare şi mâini delicate; dinţii mai cu seamă erau minunaţi, iar prinţesa palatină, bunica sa, îi compară cu un colier de perle într-un scrin de coral.

Pe deasupra, dansa bine, cânta şi mai frumos, urmărea muzica după note şi acompania admirabil: îl avusese ca profesor de muzică pe Cauchereau, unul dintre primii artişti ai Operei, cu care făcuse progrese mult mai repezi decât fac de obicei femeile şi mai ales prin-

țesele ; este adevărat că domnișoara d'Orléans punea multă asiduitate în lecțiile sale ; în curând poate că secretul acestei asiduități va fi dezvăluit cititorului așa cum a fost dezvăluit ducesei, mama ei.

În rest, toate gusturile sale erau acelea ale unui bărbat, iar dânsa părea să-și fi schimbat sexul și caracterul cu fratele ei Louis : îi plăceau câinii, caii și cavalcadele ; toată ziua mânuia floreta, trăgea cu pistolul sau cu carabina, organiza focuri de artificii, nu-i plăcea nimic pe lume din ceea ce le interesează pe femei și abia dacă se preocupa de chipul său, care, așa cum am spus-o, merita osteneala.

Totuși, dintre toate acestea, talentul cu care se manifesta de preferință domnișoara de Chartres era muzica ; ducea preferința sa pentru această artă până la fanatism : arareori lipsea de la una dintre reprezentațiile Operei în care cânta profesorul ei Cauchereau, aducând artistului dovezi ale simpatiei sale și aplaudând ca o femeie simplă, iar într-o seară când acest artist se depășise pe sine într-o mare arie, merse chiar până acolo încât să strige : „Ah ! bravo, bravo ! scumpul meu Cauchereau !"

Ducesa d'Orléans găsi nu numai încurajarea puțin cam exagerată, dar pe deasupra și exclamația hazardată pentru o prințesă de sânge. Astfel ea hotărî că domnișoara de Chartres știa destulă muzică, iar Cauchereau, bine plătit pentru lecțiile sale, primi înștiințarea că educația muzicală a elevei sale fiind terminată, nu mai era nevoie ca dânsul să se prezinte la Palatul Regal.

În plus, ducesa o invită pe fiica ei să se ducă pentru a petrece cincisprezece zile la mânăstirea din Chelles, a cărei stareță, sora mareșalului de Villars, era una dintre prietenele sale.

Fără îndoială, în vremea acestei retrageri domnișoara de Chartres, care făcea totul prin sărituri și prin salturi, cum spune Saint—Simon, luă hotărârea să renunțe la lume : oricum ar fi, aproape de săptămâna mare 1718, ceruse tatălui ei, care căzuse de acord, să se ducă pentru a-și petrece paștele la mânăstirea din Chelles ; însă de astă dată, paștele o dată petrecut, în loc să se întoarcă la palat pentru a-și relua locul de prințesă de sânge, dânsa ceru să rămână la Chelles ca simplă călugăriță.

Ducele, care găsea că are de-acum destul în familie un călugăr, astfel îl denumea pe fiul său legitim Louis, fără a-l mai pune la socoteală pe unul dintre fiii săi naturali care era abate la Saint-Albin, făcu tot ceea ce-i stătu în putință pentru a se opune acestei stranii vocații ; dar fără îndoială pentru că întâlnea această opoziție, domnișoara de Chartres se încăpățână, iar dânsul a fost obligat să cedeze ; la 23 aprilie 1718, ea intră în călugărie.

Atunci ducele d'Orléans, gândindu-se că fiica sa, pentru motivul că era călugăriță nu era mai puțin prințesă de sânge, tratâ cu

domnişoara de Villars problema stăreţiei sale : douăsprezece mii de livre drept rentă care-i fu asigurată sorei mareşalului rezolvară afacerea ; domnişoara de Chartres, în locul şi în funcţia sa, a fost numită stareţă de Chelles şi ocupa de acum un an acest post înalt într-un mod atât de ciudat, încât stârnise, precum s-a văzut, susceptibilităţile regentului şi ale primului său ministru.

Aşadar stareţa de Chelles, atât de îndelung timp aşteptată, sosea punându-se în sfârşit la ordinele tatălui său, dără a mai fi anturată de Curtea elegantă şi profană care dispăruse de la cele dintâi raze ale dimineţii, ci urmată dimpotrivă de un cortegiu de şase călugăriţe îmbrăcate în negru şi purtând lumânări aprinse, ceea ce îl făcu pe regent să gândească despre fiica sa că ea se supunea dinainte dorinţelor sale. Nici un aer de sărbătoare, nici un fel de frivolităţi, nici un fel de deşănţare, ci dimpotrivă nişte chipuri austere şi cea mai simplă vestimentaţie.

Cu toate acestea regentul se gândi că timpul cât a fost lăsat să aştepte ar fi putut foarte bine să fie utilizat pentru a pregăti această ceremonie lugubră.

— Nu-mi plac ipocriziile, spuse pe un ton scurt, iert mai uşor viciile pe care nu încearcă nimeni să le ascundă faţă de mine sub haina unor virtuţii. Toate aceste lumânări de astăzi, doamnă, au pentru mine aerul unor rămăşiţe ale felinarelor de ieri. Ia să vedem, vi s-au veştejit în noaptea asta toate florile şi au ostenit toţi convivii dumneavoastră încât nu puteţi astăzi să-mi arătaţi nici un singur buchet, nici un singur măscărici ?

— Domnule, răspunse stareţa, pe un ton grav, aţi picat rău, dacă veniţi să căutaţi aici distracţii şi sărbători.

— Da, văd asta, spuse regentul aruncând o privire spectrelor de care era acompaniată fiica sa, şi de asemenea văd că dacă aţi făcut lăsata secului ieri, astăzi o înmormîntaţi.

— Aţi venit oare, domnule, pentru a mă face să suport un interogatoriu ? În orice caz, ceea ce vedeţi trebuie să răspundă acuzaţiilor care se vor fi adus împotriva mea în preajma Alteţei Voastre.

— Am venit să vă spun, doamnă, reluă regentul care începea să se enerveze la ideea că voia cineva să-l tragă pe sfoară, am venit să vă spun că genul de viaţă pe care îl duceţi îmi displace ; comportarea dumneavoastră desfrânată de ieri nu se potriveşte unei călugăriţe, austeritatea dumneavoastră de astăzi este exagerată pentru o prinţesă de sânge ; alegeţi, o dată pentru totdeauna, dacă vreţi să fiţi stareţă sau alteţă regală. Începe să se vorbească foarte rău despre dumneavoastră în lume, şi-mi este îndeajuns cu duşmanii mei, fără ca din fundul mânăstirii dumneavoastră să mi-i trimiteţi şi pe ai dumneavoastră.

— Vai ! domnule, reluă stareţa pe un ton resemnat, dând festinuri, baluri şi concerte care erau considerate cele mai frumoase din Paris, n-am izbutit să fiu pe placul acestor duşmani, nici să fiu pe placul dumneavoastră, nici să-mi plac mie însămi, cu atât mai mult atunci când trăiesc izolată şi retrasă. Ieri a fost ultima legătură a mea cu lumea, în această dimineaţă am rupt-o definitiv cu ea ; iar astăzi, fără să ştiu de vizita dumneavoastră, am luat o hotărâre asupra căreia sunt decisă a nu mai reveni.

— Şi care ? întrebă regentul, bănuind că era vorba de unele dintre năstruşnicii atât de familiare fiicei sale.

— Apropiaţi-vă de fereastră şi priviţi, spuse stareţa.

Regentul, la această invitaţie, se apropie într-adevăr de fereastră şi văzu o curte în mijlocul căreia ardea un foc mare ; în acelaşi timp, Dubois, curios ca şi cum ar fi fost un veritabil abate, se strecură în preajma lui.

Pe dinaintea acestui foc, treceau şi iar treceau nişte oameni grăbiţi care aruncau în flăcări diferite obiecte de o formă aparte.

— Ce este asta ? îl întrebă regentul pe Dubois, care părea la fel de surprins ca şi dânsul.

— Ceea ce arde în această clipă ? întrebă abatele.

— Da, reluă regentul.

— Pe legea mea, monseniore, mi se pare că e un violoncel.

— Şi chiar este într-adevăr, spuse stareţa, e al meu, un excelent violoncel de Valéry.

— Şi îl ardeţi ? exclamă regentul,

— Toate aceste instrumente sunt izvoare de pierzanie, spuse stareţa pe un ton de reculegere care vădea cea mai profundă căinţă.

— Ei ! dar iată un clavecin, întrerupse ducele.

— Clavecinul meu, domnule, era atât de perfect încât îmi insufla gânduri lumeşti ; începând cu dimineaţa aceasta l-am condamnat.

— Şi ce sunt oare toate caietele acelea cu care se înteţeşte focul ? întrebă Dubois, pe care spectacolul acesta părea să-l intereseze în cel mai înalt grad.

— Muzica mea pe care o ard.

— Muzica dumneavoastră ? întrebă regentul.

— Da, şi chiar a dumneavoastră, răspunse stareţa ; uitaţi-vă bine şi veţi vedea trecând prin foc la rândul ei opera dumneavoastră *Panthée ;* înţelegeţi că hotărârea mea o dată luată, execuţia trebuia să fie generală.

— Ia te uită ! dar de data asta, sunteţi nebună, doamnă ; să-ţi aprinzi focul cu muzică, să-l întreţii cu violoncele şi cu clavecine, e într-adevăr un prea mare lux.

— Fac penitență, domnule.

— Hm! spuneți mai degrabă că vă reînnoiți locuința, iar toate acestea sunt pentru dumneavoastră o cale de a cumpăra mobile noi, dezgustată că sunteți fără îndoială dintre cei vechi.

— Nu, monseniore, nu e nimic din toate astea.

— Ei bine, ce este atunci? vorbiți-mi cu franchețe.

— Ei bine, adevărul este că mă plictisesc să mă distrez și că efectiv mă gândesc să fac altceva.

— Și ce veți face?

— Vreau ca din acest moment să vizitez, împreună cu călugărițele mele, cavoul în care se va odihni trupul meu, precum și locul pe care îl voi ocupa în acest cavou.

— Să mă ia naiba! spuse abatele, de astă dată, monseniore, i se-nvârtește capul.

— Lucrul acesta va fi cât se poate de edificator, nu-i așa, domnule? continuă cu gravitate stareța.

— Desigur, ba chiar nu mă-ndoiesc de faptul că dacă lucrul acesta este cunoscut, lumea nu râde mult mai mult decât de supeurile dumneavoastră.

— Veniți, domnilor? continuă stareța, vreau să mă așez câteva clipe în șicriul meu: e o fantezie cu care m-am deprins de foarte multă vreme.

— Ei! aveți destulă vreme să stați acolo, doamnă, spuse regentul; de altfel, n-ați inventat dumneavoastră acest divertisment, iar Carol Quintul, care a devenit călugăr așa cum ați devenit dumneavoastră călugăriță, fără să știe pentru ce anume, s-a gândit la asta înaintea dumneavoastră.

— Așadar, nu mă veți însoți, monseniore? spuse stareța adresându-se tatălui ei.

— Eu! răspunse ducele, care n-avea nici un pic de simpatie față de gândurile sumbre; eu, să mă duc să văd cavouri; eu, să mă duc s-ascult un *De profundis*!..., Nu, pe legea mea! iar singurul lucru cu care mă consolez pentru că nu voi putea să scap într-o zi de *De profundis* și de cavou este acela că nădăjduiesc cel puțin că în acea zi anumită nu-l voi asculta pe unul și nu-l voi vedea pe celălalt.

— Ah! domnule, spuse stareța cu un aer scandalizat, nu credeți așadar în nemurirea sufletului?

— Cred că sunteți nebună de legat, fiica mea. Ce diavol de abate, ia te uită! care-mi făgăduiește o orgie și mă duce la o înmormântare.

— Pe cuvîntul meu, monseniore, spuse Dubois, cred că mi-ar fi plăcut mai mult extravaganțele de ieri, ar fi fost mai trandafiriu.

Stareţa salută şi făcu câţiva paşi către uşă. Ducele şi abatele se priviră, neştiind dacă trebuie să râdă ori să plângă.

— Încă o vorbă, spuse ducele către fiica sa: sunteţi într-adevăr hotărâtă de astă dată, cum să zic, sau nu-i decât o fierbinţeală de care v-aţi molipsit de la confesorul dumneavoastră? Dacă sunteţi hotărâtă într-adevăr, n-am nimic de spus; dar dacă nu-i decât o fierbinţeală, vreau să vă vindecaţi, la naiba! Îi am pe Moreau şi pe Chiriac pe care îi plătesc să mă trateze pe mine şi pe ai mei.

— Monseniore, reluă stareţa, uitaţi că ştiu destulă medicină pentru a încerca să mă vindec singură dacă m-aş socoti bolnavă; pot să vă asigur aşadar să nu sunt bolnavă, sunt jansenistă, asta-i tot.

— Ah! exclamă ducele, iată încă o ispravă a părintelui Le Doux, execrabil benedictin, nu-i aşa?... Cel puţin, pe acesta, cunosc eu un regim care-l va tămădui.

— Şi care? întrebă stareţa.

— Bastilia! răspunse ducele.

Şi plecă furios, urmat de Dubois, care râdea cât îl ţineau puterile...

— Îţi dai seama, îi spuse după o lungă tăcere şi când se apropiau de Paris, că raporturile sunt absurde... Eram pregătit să dojenesc, dar eu sunt acela care am înghiţit o dojană.

— Ei bine, sunteţi un tată fericit, asta-i tot. Vă aduc felicitările mele pentru reformele fiicei dumneavoastră mezine, domnişoara de Chartres; din nefericire, fiica dumneavoastră cea mai mare, doamna ducesă de Berri....

— Oh! despre asta, să nu-mi vorbeşti, Dubois; e pacostea mea. Astfel că, atâta vreme cât sunt în proastă dispoziţie...

— Ei bine?

— Am o poftă grozavă să profit de ocazie pentru a isprăvi şi cu dânsa dintr-o singură lovitură.

— Este la Luxembourg?

— Aşa cred.

— Să mergem aşadar la Luxembourg, monseniore.

— Vii cu mine?

— Nu vă părăsesc toată noaptea.

— Nu mai spune!

— Am nişte planuri cu dumneavoastră.

— Cu mine?

— Vă duc la un supeu.

— La un supeu de femei?

— Da.

— Câte vor fi acolo?

— Două.
— Şi câţi bărbaţi?
— Doi.
— Este deci o partidă în careu? întrebă prinţul.
— Întocmai.
— Şi am să mă distrez?
— Aşa cred.
— Ia seama, Dubois, îţi iei o mare răspundere.
— Monseniorului îi place noul?
— Da.
— Ceva neaştepat?
— Da.
— Ei bine, veţi vedea; iată tot ce pot să vă spun.
— Fie, răspunse regentul, la Luxembourg mai întâi... şi după aceea?
— Şi după aceea, în foburgul Saint-Antoine.

Iar, după această nouă precizare, vizitiul primi ordin să meargă la Luxembourg, în loc de a se îndrepta spre Palatul Regal.

HOTĂRÂT LUCRU, FAMILIA SE CUMINȚEȘTE

Doamna ducesă de Berri, la care se ducea regentul, era, orice s-ar fi spus, fiica mult iubită a inimii sale. Cuprinsă la vârsta de șapte ani de o maladie pe care medicii au considerat-o mortală și abandonată de către aceștia, ea căzuse din nou în mâinile tatălui său, care practica un pic de medicină, după cum se știe și care, tratând-o după metodele lui, ajunsese până acolo încât s-o salveze. Începând de atunci, această dragoste părintească a regentului față de dânsa devenise slăbiciune. Începînd de la vârsta aceea, îl lăsase pe acest copil voluntar și semeț să facă tot ceea ce-i trecuse prin cap; educația lui foarte neglijată, se resimțise de acest abandon la propria lui voință, ceea ce nu-l împiedicase la Ludovic al XIV-lea s-o aleagă pentru a deveni soția nepotului său, ducele de Berri.

Se știe modul în care moartea a topit dintr-o dată întreita posteritate regală și cum se stinseră în cîțiva ani marele delfin, ducele și ducesa de Bourgogne, precum și ducele de Berri.

Rămasă văduvă la două zeci de ani, iubindu-și tatăl cu o gingășie aproape egală cu aceea pe care el i-o consacrase, având a alege între societatea din Versailles și aceea de la Palatul Regal, ducesa de Berri, frumoasă, tânără, jiinduind către plăceri, nu ezitase: împărtise sărbătorile, plăcerile și uneori chiar orgiile ducelui; iar dintr-o dată ciudate calomnii, provenind în același timp de la Saint-Cyr și de la Sceaux, din partea doamnei de Maintenon și a doamnei du Maine, se răspândiseră în ceea ce privește relațiile dintre tată și fiică. Ducele de'Orléans, cu nepăsarea lui obișnuită, lăsase aceste zgomote să devină tot ceea ce le stătea în putință, iar aceste zgomote deveniseră și au rămas veritabile acuzații de incest care, cu toate că n-au nici un caracter istoric în ochii oamenilor care cunosc în fond această epocă, nu sînt mai puțin, cu prețul acesta, o armă în mâna celor ce au interes a zugrăvi în culori întunecate conduita omului particular pentru a diminua integritatea omului politic.

Aceasta nu era tot : prin slăbiciunea lui mereu în creştere, ducele de Orléans acreditase şi mai mult aceste zvonuri ; îi dăruise fiicei sale, care avea de-acum şase sute de mii de livre drept rentă, patru sute de mii de franci din propria lui avere, ceea ce ridica venitul său la un milion ; îi lăsase pe deasupra în exclusivitate Luxembourgul, ataşase o companie de gărzi pe lângă persoana sa : în sfîrşit, ceea ce îi exasperase pe susţinătorii vechii etichete, nu făcuse nimic decât să ridice din umeri atunci când ducesa de Berri străbătuse Parisul precedată de tobe şi de trompete, ceea ce scandalizase pe toţi oamenii de treabă ; şi ce râs când ea îl primise pe ambasadorul veneţian instalată pe un tron înălţat pe trei trepte, ceea ce era cât pe ce să tulbure relaţiile noastre faţă de republica Veneţia.

Şi mai era ceva în plus, era pe punctul de a-i satisface o altă cerere nu mai puţin exorbitantă, care desigur ar fi provocat o revoltă în sânul nobilimii, şi anume un baldachin la Operă, când, din fericire pentru fericirea regetului, ducesa de Berri se îndrăgostise de cavalerul de Riom.

Cavalerul de Riom era un cadet din Auvergne, nepot ori strănepot al ducelui de Lauzun, care venise în 1815 la Paris pentru a-şi încerca norocul şi care o întâlnise la Luxembourg. Introdus în preajma prinţesei de doamna Mouchy al cărei amant era, nu întîrziase a exercita asupra ei influenţa familiei pe care unchiul său, ducele de Lauzun o exercitase, cu cinci zeci de ani mai înainte asupra marii Mademoiselle ; şi în curând fusese declarat amant titular, cu toată opoziţia predecesorului său Lahaie, care fusese trimis atunci ca ataşat la Ambasada Danemarcei.

Ducesa de Berri nu avusese aşadar, cu totul, decât doi amanţi, ceea ce, veţi recunoaşte, era considerat aproape drept virtute pentru o prinţesă din acel timp : Lahaie, pe care nu-l destăinuise niciodată şi Riom, pe care îl declara sus şi tare. Nu era deci câtuşi de puţin un motiv îndestulător pentru înverşunarea cu care era urmărită biata prinţesă. Dar nu trebuie să uităm nici o clipă că înverşunarea aceasta avea o altă cauză pe care o aflăm consemnată nu numai în Saint-Simon, ci şi în toate cronicile epocii pe deasupra, acea fatală plimbare prin Paris cu tobe şi trâmbiţe, acel nefericit tron cu trei trepte pe care dânsa îl primise pe ambasadorul Veneţiei, în sfîrşit acea exorbitantă pretenţie, având de-acum o companie de gardă, să mai aibă şi un baldachin la Operă.

Însă nu această indignare generală, stârnită de prinţesă, îl mâniase atât de tare pe ducele de Orléans împotriva fiicei sale, ci autoritatea pe care aceasta i-o acordase amantului ei : Riom, crescut de acelaşi duce de Lauzun care zdrobea mâna prinţesei de Monaco cu călcâiul cizmelor pe care o punea să i le scoată seara fiica lui

Gaston d'Orléans, și care îi dăduse, în ceea ce privește prințesele, nepotului său strașnice instrucțiuni pe care acesta le urmase ca la carte: „Femeile din Franța, îi spusese acesta lui Riom, vor să fie conduse cu *ciomagul ridicat*!" Riom, plin de încredere în experiența unchiului său, o dresase atât de bine pe ducesa de Berri, încât aceasta nu mai îndrăznea să dea o serbare fără aprobarea lui, să apară la Operă fără încuviințarea lui, ori să îmbrace o rochie fără sfatul său.

Rezultase de aici că ducele, care o iubea mult pe fiica sa, căpătase pentru Riom, care îl îndepărta de dânsul, o ură pe atât de puternică pe cât caracterul său nepăsător îi permitea să o resimtă. Sub pretext de a sluji dorințele ducesei, îi dăduse lui Riom un regiment, apoi funcția de guvernator al orașului Cognac, după aceea în sfârșit ordinul de a se prezenta la guvernământul său; ceea ce începea, pentru orice persoană care vedea limpede cât de cât, să schimbe favoarea sa în dizgrație.

Astfel că ducesa nu se lăsase înșelată; alergase la Palatul Regal, iar acolo îl rugase și îl implorase pe tatăl ei, dar inutil; după aceea se bosumflase, se certase, amenințase, însă tot inutil. În sfârșit, plecase, asigurându-l pe duce de întreagă mânia ei și declarând că împotriva ordinului său, Riom nu va pleca. A doua zi dimineață, drept orice răspuns, ducele îi repetase lui Riom ordinul de a pleca, iar acesta îi transmisese că va asculta de îndată.

Într-adevăr, în aceeași zi, care era în ajunul aceleia în care ne aflăm, Riom părăsise Luxembourgul ostentativ, iar ducele d'Orléans fusese înștiințat de către Dubois însuși că noul guvernator, urmat de întreg echipajul său, pornise la ora nouă dimineața spre Cognac.

Toate acestea s-au petrecut fără ca ducele d'Orléans s-o revadă pe fiica sa; astfel că, atunci când spunea că vrea să profite de mânia lui pentru a sfârși cu dânsa, acest lucru echivala mult mai curând cu o iertare pe care se ducea să i-o ceară, decât cu o dojană pe care să i-o administreze.

Dubois, care-l cunoștea, nu se lăsase câtuși de puțin înșelat de această pretinsă hotărâre; însă Riom plecase la Cognac, iată tot ce dorea Dubois. Dânsul năzăjduia, în perioada absenței, să strecoare vreun nou secretar de cabinet sau vreun alt locotenent de gardă, care să șteargă amintirea lui Riom în inima prințesei. Atunci, Riom va primi ordinul de-a ajunge, în Spania, armata mareșalului de Berwick și nu va mai putea fi vorba că nu se afla cu Lahaie în Danemarca.

Aceasta nu constituia poate un plan cine știe ce moral, dar cel puțin era un plan foarte logic. Nu avem idee dacă ministrul îl amestecase pe stăpânul său măcar pe jumătate în acest plan.

Trăsura se opri la Luxembourg, care era luminat ca de obicei. Ducele coborî, apio urcă peronul cu vivacitatea lui obișnuită. Cât despre Dubois, pe care ducesa nu-l putea suferi, acesta rămase ghemuit într-un colț al trăsurii. După o clipă, ducele reapăru lângă portieră, cu figura descumpănită.

— Ah! ah! monseniore, spuse Dubois, oare Alteța Voastră n-ați fost primit, din întîmplare?

— Nu, însă ducesa nu se află câtuși de puțin la Luxembourg.

— Și unde este? la Carmelite?

— Este la Meudon.

— La Meudon! în luna februarie și pe o vreme ca asta! Monseniore, această dragoste pentru țară mi se pare suspectă.

— Și mie la fel, ți-o mărturisesc; ce naiba poate să facă la Meudon.

— E ușor de aflat.

— Cum așa?

— Să mergem la Meudon.

— Vizitiu, la Meudon! spuse regentul sărind în trăsură. Trebuie să ajungi acolo în două zeci și cinci de minute.

— Vă informez, monseniore, spuse cu umilință vizitiul, caii au mers până acum zece leghe.

— Să plesnească, dar să ajungi la Meudon în donăzeci și cinci de minute.

Nu exista nici un răspuns la un ordin atât de explicit.

Vizitiul învârti biciul pe deasupra cailor într-o puternică pocnitură, iar aceste nobile animale, uimite de faptul că el considera a fi necesar să recurgă față de ele la o asemenea soluție extremă, porniră din nou într-o goană atât de mare ca și când ar fi ieșit din grajd.

Tot drumul, Dubois a stat mut iar regentul preocupat; din timp în timp, unul sau celălalt arunca o privire cercetătoare asupra drumului; însă drumul nu oferea nici un lucru care să fie demn de-a atrage atenția regentului și a ministrului său, astfel ajunseră la Meudon fără ca nimic să-l poată călăuzi pe duce în labirintul de gânduri contradictorii în care se cufundase.

De astă dată, coborâră amândoi; explicațiile între tată și fiică puteau să țină mult, iar Dubois dorea să asculte sfârșitul acestora într-un loc mai comod decât o trăsură.

Pe peron, dădură peste portarul în mare ținută. Deoarece ducele era înfășurat în pelerina sa căptușită, iar Dubois în mantia lui, acesta îi opri. Atunci ducele se descoperi.

— Iertare, spuse portarul, dar nu știam că monseniorul este așteptat.

— Ei bine, răspunse ducele; așteptat sau nu, am sosit. Anunț-o pe prințesă printr-un valet.

— Monseniorul ia parte așadar la ceremonie? întrebă portarul vizibil descumpănit, constrâns cum era de un sever consemn.

— Ei, fără îndoială că monseniorul ia parte la ceremonie, răspunse Dubois, tăind astfel replica ducelui d'Orléans, care era pe cale să întrebe despre ce fel de ceremonie este vorba; și eu de asemenea fac parte.

— Atunci, să-l conduc pe monseniorul direct la capelă?

Dubois și ducele se priviră ca niște oameni care nu înțeleg mai nimic.

— La capelă? întrebă ducele.

— Da, monseniore; deoarece a început ceremonia de aproape douăzeci de minute.

— Ia te uită! spuse regentul aplecându-se către urechea lui Dubois, oare și aceasta, la rândul ei, se călugărește?

— Monseniore, răspunse Dubois, aș pune rămășag mai curând că se căsătorește.

— Mii de draci! exclamă regentul, nu mai lipsea decât asta.

Și se avântă pe scară, urmat de Dubois.

— Monseniorul nu dorește așadar să-l conduc? întrebă portarul.

— Inutil, strigă regentul, ajuns de-acum în susul scării, cunosc drumul.

Într-adevăr, cu o agilitate atât de surprinzătoare la un om de corpolența sa, regentul străbătea camere și coridoare, urmat de Dubois, care de astă dată consacra acestei aventuri interesul diabolic al curiozității, care făcea dintr-însul un fel de Mefistofeles al acestui alt căutător al necunoscutului pe care îl chema nu Faust ci Philippe d'Orléans.

Sosiră astfel la ușa capelei, care părea închisă, dar care se deschise la cel dintâi efort pe care îl făcură împingând-o,

Dubois nu se înșelase în presupunerile sale.

Riom, revenit pe ascuns, după ce plecase cu ostentație, se afla în genunchi împreună cu prințesa în fața preotului particular al doamnei ducese de Berri; în timp ce domnul de Pons, rudă a lui Riom și marchiz de la Rochefeucault, căpitan al gărzilor prințesei, ținea vălul deasupra capului lor, iar domnii de Mouchy și de Lauzun stăteau unul la stânga ducesei, celălalt la dreapta lui Riom.

— Hotărât lucru, norocul este împotriva noastră, monseniore, spuse Dubois; am ajuns cu două minute prea târziu.

— La dracu! strigă ducele exasperat făcând un pas către strană o să vedem noi asta.

— Sst ! monseniore, spuse Dubois, în calitatea mea de abate, îmi revine sarcina să vă împiedic de a comite un sacrilegiu. Ah ! dacă ar fi de vreun folos, nu zic ba, însă aceasta ar fi spre paguba noastră.

— Ia te uită ! dar, sunt într-adevăr căsătoriţi ? întrebă ducele dând înapoi, la insistenţa lui Dubois, în umbra unei coloane.

— Cât se poate de căsătoriţi, monseniore, iar acum nici diavolul însuşi nu i-ar putea despărţi fără asistenţa sfântului părinte.

— Ei bine ! voi scrie la Roma, spuse ducele.

— Feriţi-vă de asta, monseniore ! exclamă Dubois ; nu uzaţi de creditul dumneavoastră pentru un astfel de lucru, veţi avea nevoie de asta când se va pune problema să mă ajutaţi a deveni cardinal.

— Dar, spuse regentul, o asemenea mezalianţă este intolerabilă !

— Mezalianţele sunt foarte la modă, răspunse Dubois ; şi nu auzi vorbindu-se astăzi decât despre asta ! Maiestatea sa Ludovic al XIV-lea a săvîrşit o mezalianţă căsătorindu-se cu doamna de Maintenon, căreia dumneavoastră îi acordaţi încă o pensie ca văduvă a sa ; marea Mademoiselle a făcut o mezalianţă căsătorindu-se cu domnul de Lauzun ; dumneavoastră aţi făcut o mezalianţă căsătorindu-vă cu domnişoara de Blois, dovadă că atunci când aţi anunţat această căsătorie prinţesei palatine mama dumneavoastră, v-a răspuns cu o palmă ; în sfârşit , eu însumi, monseniore, n-am făcut oare o mezalianţă căsătorindu-mă cu fiica învăţătorului din satul meu ? Vedeţi bine, monseniore, că după atâtea exemple auguste, prinţesa fiica dumneavoastră poate foarte bine să facă o mezalianţă la rândul ei.

— Taci, demone, spuse regentul.

— De altfel, continuă Dubois, dragostea doamnei ducese de Berri înceta, graţie scandalului pe care îl făcea abatele de Saint-Sulpice, mai mult zgomot decât se cuvine ; era un scandal public pe care această căsătorie secretă, care va fi cunoscută mâine de tot Parisul, îl va face să înceteze ; nimeni nu va mai avea nimic de spus, nici măcar dumneavoastră ; hotărât lucru, monseniore, familia dumneavoastră se cumineşte.

Ducele d'Orléans murmură o sudalmă teribilă, la care Dubois răspunse printr-unul dintre acele rânjete ale sale pe care Mefistofeles i le-ar fi invidiat.

— Linişte, acolo ! strigă portarul, care nu ştia cine face zgomotul acesta şi care voia ca soţii să nu piardă nici un cuvânt din pioasele îndemnuri pe care le adresa preotul.

— Așadar liniște! monseniore, repetă Dubois, vă dați bine seama că tulburați ceremonia.

— Ai să vezi, reluă ducele, că dacă nu tăcem, dumneaei o să pună să ne dea afară.

— Liniște odată! repetă portarul, lovind în dalele stranei cu halebarda lui, în timp ce ducesa de Berri îl trimitea pe domnul de Mouchy să vadă care era pricina acestui scandal.

Domnul de Mouchy ascultă de ordinele prințesei și, zărindu-le în umbră pe cele două personaje care păreau să se ascundă, se apropie de scandalagii, cu capul sus, cu pasul hotărât.

— Cine face zgomot, spuse dânsul, și cine v-a permis, domnilor, să intrat în capelă?

— Acela căruia tare i-ar fi poftă să vă azvârle pe toți prin fereastră, răspunse regentul, dar care se mulțumește deocamdată să vă însărcineze a da ordin domnului de Riom să plece din nou chiar în clipa asta la Cognac, și să ordonați ducesei de Berri să se ferească de a se mai prezenta vreodată la Palatul Regal.

Și la aceste cuvinte regentul ieși făcându-i semn lui Dubois să-l urmeze și lăsându-l pe ducele de Mouchy împreună cu pântecele său mare înmărmurit de această apariție.

— La Palatul Regal! spuse prințul aruncându-se în trăsură.

— La Palatul Regal? reluă Dubois cu vioiciune; câtuși de puțin, monseniore, ați uitat de înțelegerea noastră; v-am urmat, cu condiția că mă veți urma la rândul dumneavoastră. Vizitiu, în fobourgul Saint-Antoine.

— Du-te la naiba! nu mi-e foame.

— Fie, Alteța Voastră nu va mânca.

— N-am chef să mă distrez.

— Fie. Alteța Voastră nu se va distra.

— Și ce-am să fac atunci, dacă nu mănânc și nici nu mă distrez?

— Alteța Voastră îi va privi mâncând și distrându-se pe ceilalți, asta-i tot.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că Dumnezeu este pe cale de a îndeplini miracole în ceea ce vă privește, iar, cum acest lucru nu se întâmplă în fiecare zi, nu trebuie să abandonăm partida pe o atât de frumoasă cale; am văzut de-acum două în seara asta, vom asista la o a treia!

— La o a treia?

— Da, *numero Deus impare gaudet*: numărul fără soț îi place lui Dumnezeu. Sper că n-ați uitat latina, monseniore?

— Explică-te, fiai o dată, spuse regentul, care nu era dispus câtuși de puțin pentru moment să glumească; ești destul de urât,

fără îndoială, pentru a face pe sfinxul, dar eu nu sunt destul de tînăr pentru a juca rolul lui Oedip.

— Ei bine, spuneam aşadar, monseniore, că după ce le-aţi văzut pe cele două fiice care erau prea nebunatice pentru a face primul lor pas către înţelepciune, îl veţi vedea pe fiul dumneavoastră care era prea înţelept, pentru a face primul lui pas către nebunie.

— Fiul meu Louis?

— Fiul vostru Louis în persoană: el se dezmorţeşte chiar în seara asta, monseniore, şi la acest spectacol atât e măgulitor pentru orgoliul unui părinte v-am convocat.

Ducele dădu din cap cu un aer de îndoială.

— Oh! scuturaţi din cap atât cât veţi voi, monseniore, chiar aşa este, declară Dubois.

— Şi în ce fel se dezmorţeşte oare? întrebă regentul.

— În toate felurile, monseniore, iar eu l-am însărcinat pe cavalerul de M... să-i procure cele dintâi mijloace; el cinează la ora asta în careu cu dânsul şi cu două femei.

— Şi cine sunt femeile? întrebă regentul.

— N-o cunosc decât pe una, cavalerul s-a însărcinat s-o aducă pe cealaltă.

— Şi el a consimţit?

— Cu cea mai mare plăcere.

— Pe sufletul meu! Dubois, spuse ducele, cred că dacă tu ai fi trăit pe vremea regelui sfânt Ludovic, ai fi reuşit până la urmă să-l duci în ispită.

Un surâs de triumf trecu peste figura de maimuţă a lui Dubois.

— Iată, monseniore, continuă dânsul: voiaţi ca domnul Louis să tragă o dată spada, aşa cum o făceaţi dumneavoastră odinioară şi cum aveţi încă mânia s-o faceţi şi astăzi. Mi-am luat toate prevederile în acest scop.

— Într-adevăr?

— Da, cavalerul de M... îi va căuta, în timpul supeului, un oarecare prilej de ceartă; puneţi-vă în locul său pentru o clipă. Voiaţi ca domnul Louis să-şi afle o mică aventură amoroasă; dacă rezistă la sirena de care i-am făcut rost, e un sfânt Antonie.

— Tu ai ales-o?

— Altfel cum, monseniore! când este vorba de onoarea familiei dumneavoastră, Alteţa Voastră ştie că nu apelez decât la mine. Aşadar, în această noapte orgia, mâine dimineaţă duelul. Iar mâine seară neofitul nostru va putea cel puţin să semneze Louis d'Orléans fără să compromită reputaţia augustei sale mame, pentru că se va vedea că tânărul este din sângele vostru, lucru de care, să mă ia naiba! după viaţa ciudată pe care o duce, ai fi tentat să te-ndoieşti.

— Dubois, eşti un mizerabil ! spuse ducele râzând pentru prima oară din clipa când părăsise Chelles ; şi îl vei pierde pe fiu aşa cum l-ai pierdut pe tată.

— Atât cât veţi dori, monseniore, răspunse Dubois ; trebuie să fii prinţ, da sau nu, să fii bărbat sau să fii călugăr ; să se hotărască pentru una sau alta pentru alta, e timpul : dumneavoastră n-aveţi decât un fiu, monseniore, un fiu care împlineşte în curând şaisprezece ani, un fiu pe care nu-l trimiteţi la război sub pretext că este fiul dumneavoastră unic, dar în realitate pentru că nu ştiţi cum se va comporta...

— Dubois ! spuse regentul.

— Ei bine, mâine, monseniore, ne vom lămuri.

— La naiba ! frumoasă treabă, spuse regentul.

— Oare credeţi, reluă Dubois, că nu va ţine la onoarea sa ?

— Ia te uită ; ticălosule, îţi dai seama că până la urmă îmi aduci o insultă ? Pare a fi un lucru într-adevăr imposibil de a-l face pe un om cu sângele meu să se îndrăgostească, şi un miracol extraordinar de a-l determina să ia spada în mână pe un prinţ cu numele meu ? Dubois, prietene, eşti născut abate şi vei muri abate.

— Câtuşi de puţin, monseniore, câtuşi de puţin ! strigă Dubois ; fir-ar să fie, pretind mai mult decât atât.

Regentul se puse pe râs.

— Cel puţin ai o ambiţie, în ceea ce te priveşte, ceea ce nu este cazul cu acest imobil de Louis, care nu doreşte nimic, iar această ambiţie mă amuză mai mult decât ai putea să-ţi imaginezi.

— Într-adevăr ! spuse Dubois ; nu credeam totuşi să fiu atât de bufon.

— Ei bine, asta se numeşte modestie, pentru că eşti cea mai amuzantă creatură de pe pământ, când nu eşti cea mai perversă ; astfel încât îţi jur că în ziua când vei deveni arhiepiscop...

— Cardinal !. monseniore.

— Ah ! cardinal vrei să devii ?

— Aşteptând să devin papă.

— Bun ; ei bine, îţi jur că, în acea zi...

— În ziua când voi deveni papă ?

— Nu, în ziua când vei fi cardinal, va râde toată lumea la Palatul Regal, ţi-o jur.

— Se va râde cu totul altfel în Paris ; fie, monseniore ; dar, după cum aţi spus, eu sunt câteodată bufon şi vreau să fac lumea să râdă, iată pentru ce ţin să fiu cardinal.

Şi în vremea ce Dubois îşi manifesta această pretenţie, trăsura se opri din mers.

PISICA ŞI ŞOARECELE

Trăsura-luxoasă oprise în foburgul Saint-Antoine, dinaintea unei case ferită privirii de un zid în spatele căruia se înălţau mai mulţi plopi, ca pentru a ascunde această casă de însăşi zidurile sale.

— Ia te uită, spuse regentul; prin partea asta mi se pare că se află căsuţa lui Nocé.

— Întocmai; monseniorul are memorie bună; am împrumutat-o pentru noaptea asta.

— Şi cel puţin ai aranjat bine lucrurile, Dubois? Cina este demnă de un prinţ de sânge?

— Am comandat-o eu însumi. Ah! Domnul Louis nu va duce lipsă de nimic: e servit de lacheii tatălui său, e tratat de bucătarul tatălui său, face dragoste cu...

— Cu cine?...

— Veţi vedea singur; trebuie să vă rezerv şi o surpriză, ce naiba!

— Şi vinurile?

— Vinuri din propria dumneavoastră pivniţă, monseniore; trag nădejde că licorile acestea de familie nu va împiedica sângele să mintă, pentru că a mînţit de prea multă vreme, de-acum.

— Nu ţi-ai dat atât de multă osteneală pentru a-l face să vorbească pe al meu, nu-i aşa, corupătorule?

— Sunt elocvent, monseniore, dar trebuie să fiţi de acord că dumneavoatră sunteţi sensibil. Să intrăm.

— Va să zică ai cheia?

— Pe legea mea!

Şi Dubois scoase din buzunar o cheie pe care o răsuci discret în broască. Poarta se deschise fără zgomot şi se închise la loc după duce şi după ministrul său, fără să fi scos cel mai mic scârţâit; era o adevărată poartă de căsuţă cunoscându-şi datoria faţă de marii seniori care îi făceau cinstea de a-i trece pragul.

Se zăreau prin persienele închise câteva reflexe de lumină, iar lacheii, stând de santinelă în vestibul, îi înştiinţară pe iluştrii vizitatori că petrecerea începuse.

— Triumfezi, abate! spuse regentul.

— Să ne luăm locurile repede, monseniore, răspunse Dubois, mărturisesc faptul că mă grăbesc, pentru a vedea cum se descurcă domnul Louis.

— Şi eu la fel, spuse regentul.

— Atunci urmaţi-mă şi nici un cuvânt.

Regentul îl urmă în tăcere pe Dubois într-o cameră care, printr-o mare deschizătură curbată, era în legătură cu sufrageria; această dechizătură era plină de flori, printre tulpinele cărora se putea vedea perfect şi asculta convivii.

— Ah! ah! spuse regentul recunoscând camera, mă aflu într-un domeniu familiar.

— Mai mult decât vă-nchipuiţi, monseniore; însă nu uitaţi că orice aţi vedea sau aţi auzi, trebuie să păstraţi linişte, sau cel puţin să vorbiţi încet.

— Fii liniştit.

Amândoi se apropiară de deschizătura care dădea în sala festinului, îngenunchează pe o canapea şi îndepărtară florile pentru a nu pierde nimic din cele ce se vor petrece.

Fiul regentului, în vârstă de cincisprezece ani şi jumătate, se afla aşezat într-un fotoliu şi era exact în faţa tatălui său; de cealaltă parte a mesei, întorcând spatele celor doi curioşi, stătea cavalerul de M...; două femei, gătite mai curând strălucitor decât rezervat, completau careul făgăduit de către Dubois regentului: una stătea aşezată alături de tânărul prinţ, cealaltă alături de cavaler. Amfitrionul, care nu bea, perora; femeia care se afla lângă dânsul făcea mutre, iar când nu făcea mutre, se plictisea.

— Ei, na! spuse ducele, care era miop, încercând s-o recunoască pe femeia care stătea aşezată cu faţa spre dânsul, mi se pare cunoscută figura asta.

Şi o fixă cu şi mai multă atenţie. Dubois râdea pe sub mustăţi.

— Ia te uită, continuă regentul, o femeie brunetă cu ochi albaştri...

— O femeie brunetă cu ochi albaştri, reluă Dubois. Hai, monseniore.

— Cu talia încântătoare, cu mâinile subţiri...

— Mai departe.

— Cu mutrişoara roză...

— Haideţi, mai departe.

— Păi, drăcia dracului! nu mă-nșel, este Șoricelul!

— Nu-i cu putință!

— Cum sceleratule, te-ai dus ca s-o alegi tocmai pe Șoricelul?

— O fată dintre cele mai încântătoare, monseniore, o nimfă de la Operă; mi s-a părut că era cel mai bun mijloc pentru a-l dezmorți pe un tânăr.

— Asta era așadar surpriza de care voiai să mă menajezi, când mi-ai spus că era servit de lacheii tatălui său, că bea vinurile tatălui său și că făcea dragoste cu...?

— Cu metresa tatălui său, da, monsenioare, e foarte bine așa.

— Dar, nefericitule! exclamă ducele, ceea ce ai pus tu aici la cale este aproape un incest!

— Aș! spuse Dubois; din moment ce vrem să-l lansăm...

— Și caraghioasa acceptă astfel de partide?

— E meseria ei, monseniore.

— Și cu cine crede ea că se află?

— Cu un gentilom din provincie, care vine să-și înșele soția la Paris.

— Cine este companioana ei?

— Ah, cât despre asta, nu știu absolut nimic. Doar cavalerul de M... s-a însărcinat să completeze partida.

În această clipă, femeia care se afla așezată în preajma cavalerului, părându-i-se că aude șușotindu-se în spatele ei, se întoarse.

— Ei, dar! exclamă Dubois, stupefiat la rândul său, nu mă înșel.

— Ce anume?

— Cealaltă femeie...

— Ei bine! cealaltă femeie?... întrebă ducele.

Frumoasa convivă se întoarse din nou.

— E Julie! exclamă Dubois. Nefericita!

— Ah! la naiba, spuse ducele; iată ce completează lucrurile cât se poate de bine, metresa ta și metresa mea! Pe cuvânt de onoare, aș da orice, dacă aș putea să râd după pofta inimii.

— Așteptați, monseniore, așteptați.

— Ei bine! ești oare nebun? Ce naiba vrei să faci, Dubois? Îți ordon să stai pe loc. Nu mai pot de curiozitate să văd cum se vor sfârși lucrurile.

— Vă ascult, monseniore, spuse Dubois, dar vă declar un lucru.

— Care?

— Acela că eu nu mai cred în virtutea femeilor!

— Dubois, spuse regentul răsucindu-se pe canapea, în timp ce Dubois făcea la fel, eşti adorabil, pe cuvântul meu de onoare, lasă-mă să râd, sau mă înăbuş.

— Pe legea mea, monseniore, să râdem, spuse Dubois, dar să râdem încetişor; aveţi dreptate, trebuie să vedem cum se vor termina toate astea.

Şi amândoi râseră pe cât putură mai liniştit, după care îşi reluară la observatorul lor locul pe care-l părăsiseră pentru o clipă.

Sărmana Şoricel căsca, aproape să-şi mute fălcile.

— Dar ştiţi, monseniore, spuse Dubois, că domnul Louis n-are câtuşi de puţin aerul că ar fi ameţit?

— Vrei să spui că nu-ţi face impresia să fi băut?

— Dar sticlele acestea goale pe care le vedem acolo, credeţi oare că s-au evaporat singure?

— Ai dreptate; însă cu toate acestea, arată prea serios, gentilomul nostru!

— Mai aveţi puţină răbdare; iată, se însufleţeşte; ascultaţi, are de gând să vorbească.

Într-adevăr, tânărul duce, ridicându-se din fotoliul său, respinse cu mâna sticla pe care i-o întindea Şoricelul.

— Am vrut să văd, spuse dânsul sentenţios, ce va să zică o orgie, am văzut-o; şi mă declar pe cât se poate de puţin satisfăcut. Un înţelept a spus: *Ebrietas omne vitium deliquit.*

— Ce naiba îngână el acolo? spuse ducele.

— Lucrurile merg prost, răspunse Dubois.

— Cum, domnule, strigă vecina tânărului duce cu un surâs care făcu să strălucească un şir de dinţi mai frumoşi decât perlele, cum, nu vă place să petreceţi?

— Nu-mi place nici să mai mănânc şi nici să beau, răspunse domnul Louis, când nu-mi mai este nici foame, nici sete.

— Prostul! murmură regentul.

Şi se întoarse către Dubois, care-şi muşca buzele.

Companionul domnului Louis se puse pe râs şi îi spuse acestuia.

— Exceptaţi, nădăjduiesc, această societate a încântătoarelor noastre prietene?

— Ce vreţi să spuneţi, domnule?

— Ah! ah! se supără, spuse regentul; bun!

— Bun! reluă Dubois.

— Vreau să spun, domnule, răspunse cavalerul, că nu veţi insulta aceste doamne, mărturisindu-le prea mica dumneavoastră înclinare de a vă bucura de compania lor şi retrăgându-vă astfel.

— S-a făcut târziu, domnule, spuse Louis d'Orléans.

— Aş! reluă cavalerul, nu e încă miezul nopţii.

— Şi apoi, reluă ducele, căutând o scuză, şi apoi... sunt logodit cu cineva.

Doamnele izbucniră în râs.

— Ce animal! murmură Dubois.

— Poftim! făcu atunci regentul.

— Ah! într-adevăr, uitasem; iertare, monseniore.

— Scumpul meu, spuse cavalerul, aveţi un aer provincial, încât mă faceţi să mă cutremur.

— Asta-i prea de tot! întrebă regentul, cum naiba îi vorbeşte tânărul acesta astfel unui prinţ de sânge?

— E ţinut să nu ştie cine este şi îl crede un simplu gentilom; de altfel, eu l-am îndemnat să-l scoată din sărite.

— Vă cer iertare, domnule, reluă tânărul prinţ, spuneaţi ceva, cred? şi cum doamna îmi vorbea în acelaşi timp, n-am înţeles ceea ce-mi spuneaţi.

— Şi doriţi să repet ceea ce am spus? răspunse tânărul rânjind.

— Mi-aţi face plăcere.

— Ei bine, spuneam că aveţi un aer atât de provincial, încât mă faceţi să mă cutremur.

— Mă felicit, domnule, dacă lucrul acesta face să mă deosebesc de anumite aere pariziene pe care le cunosc, răspunse domnul Louis.

— Ia te uită, ia te uită, nu-i o ripostă de lepădat, spuse ducele.

— Ei, aş! făcu Dubois.

— Dacă spuneţi asta referitor la mine, domnule, vă voi răspunde că nu sunteţi politicos, ceea ce n-ar însemna nimic faţă de mine, căruia aţi putea să-i daţi socoteală pentru impoliteţea dumneavoastră, dar care n-are nici o scuză faţă de aceste doamne.

— Tonul provocator merge prea departe, abate, spuse regentul neliniştit, iar în curând au să-şi taie gâtul.

— Ei bine, îi vom opri, reluă Dubois.

Tânărul principe nici nu încruntă sprâncenele; însă, ridicându-se şi făcând înconjurul mesei, se apropie de companionul său de desfrâu şi îi vorbi cu voce joasă.

— Ei bine, îi vom opri, reluă Dubois.

Tânărul principe nici nu încruntă sprâncenele; însă, ridicându-se şi făcând înconjurul mesei, se apropie de companionul său de desfrâu şi îi vorbi cu voce joasă.

— Vezi? îi spuse regentul emoţionat lui Dubois; să luăm seama, abate; ce naiba! nu vreau să mi-l omoare.

Însă Louis se mulţumi să-i spună tânărului:

— Cu mâna pe conştiinţă, domnule, oare vă distraţi aici? În ceea ce mă priveşte, vă declar că mă plictisesc îngrozitor. Dacă am fi fost singuri, v-aş fi vorbit de o chestiune destul de importantă care

mă preocupă în această clipă: şi anume asupra celui de al şaselea capitol din *Confesiunile* sfântului Augustin.

— Cum! domnule, spuse cavalerul cu un aer de stupefacţie care, de astă dată, nu era câtuşi de puţin trucat, vă ocupaţi de religie? asta-i prea mult, mi se pare...

— Domnule, spuse doctoral prinţul, nu este niciodată prea mult, când e vorba să te gândeşti la salvarea ta.

Regentul scoase un suspin adânc; Dubois îşi scărpină vârful nasului.

— Pe legea mea de gentilom! spuse prinţul, e dezonorant pentru specia umană; doamnele sunt pe cale să adoarmă.

— Să aşteptăm, spuse Dubois, poate, dacă ele adorm, se va hazarda.

— Drace! spuse regentul, dacă era vorba să se hazardeze, ar fi făcut-o până acum; femeia i-a aruncat nişte ocheade care ar fi fost în stare să învie un mort... Şi uite, priveşte, aşa cum stă răsturnată în fotoliu, nu-i oare plină de farmec?

— Iată, spuse Louis, trebuie să vă consult asupra unui lucru; sfântul Jérôme pretinde că graţia nu este în mod real eficientă, decât atunci când vine prin căinţă.

— Să vă ia naiba! strigă gentilomul; dacă aţi fi băut, aş fi spus că aveţi un vin prost.

— De astă dată, domnule, răspunse tânărul prinţ, va fi rândul meu să vă atrag atenţia că dumneavoastră sunteţi nepoliticos şi v-aş răspunde pe acelaşi ton, dacă n-ar însemna să păcătuieşti plecându-ţi urechea la injurii; dar, slavă Domnului, sunt mai bun creştin decât dumneavoastră.

— Când petreci într-o căsuţă, reluă cavalerul, nu este vorba de a fi un bun creştin, ci un bun conviv. La naiba cu compania dumneavoastră! mi-ar place mai mult sfântul Augustin însuşi, chiar şi după convertirea lui.

Tânărul duce sună; un lacheu se prezentă.

— Conduceţi-l şi luminaţi-i domnului calea, spuse dânsul pe un ton princiar; în ceea ce mă priveşte, voi pleca peste un sfert de oră. Cavalere, aveţi trăsura dumneavoastră?

— Nu, pe legea mea.

— În acest caz, dispuneţi de a mea, spuse tânărul duce; sunt dezamăgit de a nu putea cultiva cunoştinţa dumneavoastră; dar, v-am spus-o, gusturile dumneavoastră nu sunt şi ale mele; de altfel, mă întorc în provincia mea.

— Bineînţeles! spuse Duboise, ar fi curios ca el să-şi expedieze convivul pentru a rămâne singur cu cele două femei.

— Da, spuse ducele, ar fi curios, dar nu este.

Într-adevăr, în vreme ce ducele şi Dubois schimbau câteva cuvinte, cavalerul se retrăsese, iar Louis d'Orléans, rămas singur cu cele două femei, adormite de-a binelea, scoţând din buzunarul hainei un mare sul de hârtie şi din acela al vestei un creionaş de argint aurit, începu să facă adnotări pe margine cu o ardoare pur teologică, printre platourile încă aburinde şi sticlele pe jumătate goale.

— Dacă prinţul acesta va provoca vreodată neîncredere în ramura care se trage din primul născut, spuse regentul, voi fi tare nefericit. Să se mai spună acum că-mi cresc copiii în speranţa că vor moşteni tronul!

— Monseniore, spuse Dubois, vă jur că mor de necaz din pricina asta.

— Ah! Dubois, fiica mea cea mijlocie jansenistă, fiica mea cea mai mare filozof, unicul meu fiu teolog; sunt plin de draci, Dubois! Pe cuvântul meu de onoare, dacă nu m-aş stăpîni, aş pune să fie arse toate aceste fiinţe răufăcătoare.

— Luaţi seama, monseniore; dacă puneţi să-i ardă, se va spune că vreţi să-i moşteniţi pe marele rege şi pe doamna de Maintenon.

— Bine, să trăiască! Dar înţelegi oare, Dubois? acest nătărău s-a apucat de-acum să scrie in-folio, îţi vine să-ţi pierzi minţile; ai să vezi că atunci când voi muri, va pune călăul să ardă gravurile mele cu Daphnis şi Cloe.

Timp de zece minute aproape, Louis d'Orléans îşi continuă adnotările; apoi când isprăvi, puse din nou cu grijă manuscrisul în buzunarul hainei sale, îşi turnă un pahar mare cu apă, muie într-însul o coajă de pâine, îşi spuse conştiincios rugăciunea şi savură cu un soi de voluptate această cină de anahoret.

— Mortificare a trupului! murmură regentul cu disperare, dar te întreb, Dubois, cine naiba l-a învăţat asta?

— Nu eu, monseniore, spuse Dubois; cât despre aceasta, vă asigur.

Prinţul se ridică şi sună din nou.

— Oare trăsura s-a întors? îl întrebă dânsul pe lacheu.

— Da, monseniore.

— E foarte bine, eu plec; în ceea ce le priveşte pe aceste doamne, îţi dai seama că dorm: când se vor trezi, vă veţi pune la ordinele lor.

Lacheul se înclină, iar prinţul ieşi cu mersul unui arhiepiscop care-şi dă binecuvântarea.

— Să te ia naiba că m-ai determinat să fiu de faţă la un asemenea spectacol! spuse regentul cu disperare.

— Fericit tată! răspunse Dubois, de trei ori, fericit tată sunteţi, monseniore: copiii dumneavoastră se canonizează din instinct, iar această familie este calomniată! Pe pălăria mea de cardinal, aş dori ca toţi prinţii legitimi să fie la fel!

— Ei bine! spuse regentul, le voi arăta cum ştie un tată să repare prejudiciile aduse de către fiii săi... Vino, Dubois.

— Nu vă-nţeleg, monseniore.

— Dubois, să mă ia naiba, eşti pe cale să te molipseşti.

— Eu?

— Da, tu!... Se află acolo o cină tocmai bună de mâncat... se află acolo vin destupat de băut... se află acolo două femei adormite de trezit... şi tu nu înţelegi! Dubois, mi-e foame! Dubois, mi-e sete! Să intrăm şi să reluăm lucrurile din punctul în care imbecilii aştia le-au lăsat. Înţelegi oare, în sfârşit?

— Pe legea mea, iată o idee, spuse Dubois frecându-şi mâinile, iar dumneavoastră sunteţi singurul bărbat, monseniore, care vă aflaţi întotdeauna la înălţimea reputaţiei dumneavoastră.

Cele două femei dormeau într-una. Dubois şi regentul îşi părăsiră ascunzătoarea şi intrară în sufragerie. Prinţul se aşează în locul fiului său, iar Dubois în locul cavalerului. Regentul tăie sfoara unei sticle cu vin de Champagne, iar zgomotul pe care-l făcu dopul sărind le trezi pe cele două adormite.

— Ah! aşadar v-aţi hotărît în sfârşit să beţi? spuse Şoricelul.

— Iar tu, să te trezeşti? răspunse ducele.

Această voce răsună în urechea sărmanei femei, asemenea unui şoc electric; ea se frecă la ochi, ca şi cum n-ar fi fost prea sigură că s-a trezit, se ridică pe jumătate şi, recunoscându-l pe regent, căzu din nou în fotoliu pronunţând de două ori numele Juliei.

Cât despre aceasta, rămăsese ca fascinată de privirea rânjind şi de figura lui Dubois, strâmbându-se la dânsa.

— Hai, hai, Şoricel, spuse ducele, văd că eşti o fată bună, mi-ai acordat preferenţa ta: l-am pus pe Dubois să te invite la cină; aveai o mie de treburi în dreapta şi în stînga, dar cu toate acestea ai acceptat.

Însoţitoarea lui Şoricel, şi mai înspăimântată decât aceasta, îl privea pe Dubois, pe prinţ şi pe prietena ei, se înroşea şi se pierdea cu firea.

— Oare ce se petrece cu dumneavoastră, domnişoară Julie? întreabă Dubois; oare monseniorul se înşeală şi, din întâmplare, aţi venit pentru alţii decât noi?

— N-am spus asta, răspunse domnişoara Julie.

Şoricelul se puse pe râs.

— Dacă monseniorul, spuse dânsa, ne-a chemat, el ştie bine acest lucru şi n-are întrebări de pus; dacă n-a fost dânsul, atunci e indiscret, iar eu nu voi răspunde.

— Ei bine, nu-ţi spuneam eu, abate, strigă ducele râzând în hohote, nu-ţi spuneam eu, că e o fată plină de duh?

— Iar eu, monseniore, zise Dubois turnând de băut acestor domnişoare şi ducând un pahar cu vin de Champagne la buzele sale, nu vă spuneam că vinul este excelent?

— Ia spune, Şoricel, zise regentul, nu-l recunoşti oare, vinul acesta?

— Pe legea mea, monseniore, răspunse dansatoarea, este un vin ca pentru îndrăgostiţi.

— Da, înţeleg, nu poţi să ai o memorie prea vastă. Hotărât lucru, Şoricel, tu eşti nu numai cea mai bravă, dar pe deasupra şi cea mai cinstită dintre fetele pe care le cunosc. Ah! tu nu eşti ipocrită, în ceea te priveşte! continuă ducele, scoţând un suspin.

— Ei bine, monseniore, reluă Şoricelul, dacă luaţi lucrurile astfel...

— Ei bine, atunci?

— Eu sunt aceea care vă voi descoase.

— Descoase-mă, voi răspunde.

— Vă pricepeţi la visuri, monseniore?

— Sunt ghicitor.

— Atunci, puteţi să mi-l explicaţi pe al meu?

— Mai bine decât oricine, Şoricel. De altfel, dacă mă voi opri din explicaţiile mele, iată-l aici pe abate care mă costă două milioane pe an anumite cheltuieli particulare ce au drept scop de a-i cunoaşte visele bune şi rele care prind viaţă în regatul meu.

— Ei bine?

— Ei bine, dacă mă voi opri, abatele va continua. Povesteşte-mi aşadar visul tău.

— Monseniore, ştiţi că, ostenite să vă tot aşteptăm, Julie şi cu mine adormisem?

— Da, ştiu asta, ba chiar vă predasărăţi cu dragă inimă în braţele somnului când am intrat.

— Ei bine, monseniore, nu numai că dormeam, dar pe deasupra am şi visat.

— Într-adevăr?

— Da, monseniore; nu ştiu dacă Julie visa ori nu visa, dar în ceea ce mă priveşte, iată ce-mi apărea în vis...

— Ascultă, Dubois; îmi face impresia că devine interesant.

— Pe locul unde stă domnul abate, se afla un ofiţer de care nu mă preocupam; mi se părea că era aici pentru Julie.

— Auziți, domnișoară Julie? întrebă Dubois; iată o acuzație îngrozitoare care se aduce împotriva dumneavoastră.

Julie, care nu era prea forte și căreia în contrast cu Șoricelul, cu care își împărțea de obicei escapadele amoroase, i se spunea Pisica, în loc să răspundă, se mulțumi să roșească.

— Iar pe locul meu, întrebă ducele, cine era oare, ia să vedem?

— Ah! iată exact unde voiam să ajung, spuse Șoricelul; pe locul une stă monseniorul, se afla, tot în visul meu...

— Desigur, spuse ducele, e de la sine înțeles.

— Se afla un tânăr frumos de cincisprezece sau șaisprezece ani, însă atât de ciudat, încât ai fi zis că e o fată, doar atât că vorbea latinește.

— Ah! sărmana mea Șoricel, exclamă ducele, ce tot spui tu acolo?

— În sfîrșit, după un ceas de conversație teologică, de dizertații dintre cele mai interesante asupra sfântului Jérôme și asupra sfântului Augustin, de aprecieri sumare extrem de strălucite asupra lui Jansénius, pe legea mea, monseniore, mărturisesc, mi s-a părut, de asemenea în visul meu, că am adormit.

— În așa fel încât, reluă ducele, în această clipă visezi că visezi?

— Da, iar acest lucru mi se pare atât de complicat încât, pe legea mea, fiind curioasă de a găsi o explicație, nefiind în stare să-mi explic eu însămi, considerând că ar fi inutil s-o cer lui Julie, mă adresez dumneavoastră, monseniore, care sunteți un mare ghicitor, mi-ați spus-o dumneavoastră însivă, pentru a obține această explicație...

— Șoricel, spuse ducele turnându-i de băut din nou prietenei sale, gustă mai cu nădejde din vinul ăsta; cred că ai calomniat palatul.

— Într-adevăr, monseniore, reluă Șoricel după ce și-a golit paharul, vinul acesta îmi aduce aminte de un oarecare vin pe care nu-l băusem încă...

— Decât la Palatul Regal?

— Pe cinstea mea, așa e!

— Ei bine, dacă n-ai băut din acest vin decât la Palatul Regal, înseamnă că nu există decât acolo, nu-i așa? Tu ești destul de umblată prin lume ca să aduci această dreptate pivniței mele.

— Oh! i-o aduc sus și tare și din toată inima.

— Dar, dacă nu există vin din acesta decât la Palatul Regal, eu sunt acela așadar care am trimis acest vin aici.

— Dumneavoastră, monseniore?

— Eu sau Dubois, în sfîrșit; tu știi prea bine că în afară de cheia de la punga mea, el are de asemenea și cheia de la pivniță.

— Cheia de la pivniță, se prea poate, spuse domnișoara Julie, care se hotăra în sfârșit să arunce o vorbă; dar pe aceea de la pungă, nu s-ar fi putut bănui niciodată.

— Auzi, Dubois? exclamă regentul.

— Monseniore, spuse abatele, așa cum a putut să contate Alteța Voastră, copilul nu vorbește prea des, dar când vorbește, din întâmplare, o face ca și sfântul Ioan Gură de Aur, numai în maxime.

— Iar dacă eu am trimis acest vin aici, nu putea fi decât pentru un duce d'Orléans.

— Dar sunt doi? întrebă Șoricelul.

— Ba bine că nu! făcu regentul.

— Fiul și tatăl: Louis d'Orléans, Philippe d'Orléans.

— Ai descoperit, Șoricel, ai descoperit!

— Cum! exclamă dansatoarea răsturnându-se în fotoliu și izbucnind în râs, cum, tânărul acela, fetița aceea, acel teolog, acel jansenist?...

— Întocmai.

— Pe care-l vedem în vis?

— Da.

— Acolo, pe locul dumneavoastră?

— Chiar pe locul unde mă aflu.

— Este monseniorul Louis d'Orléans?

— În persoană.

— Ah! monseniore, reluă Șoricelul, dar fiul dumneavoastră nu vă seamănă deloc; și sunt foarte bucuroasă că m-am trezit!

— Mie nu prea, spuse Julie.

— Ei bine! nu vă spuneam eu, monseniore, strigă Dubois; Julie, copila mea, continuă abatele, tu valorezi greutatea ta în aur.

— Atunci, spuse regentul, înseamnă că mă iubești, Șoricel?

— Adevărul este că am o slăbiciune pentru dumneavoastră, monseniore.

— În ciuda visurilor tale?

— Da, monseniore, ba chiar uneori din cauza visurilor mele.

— Nu-i chiar atât de măgulitor, dacă toate visurile tale seamănă cu cel din seara asta.

— Ah! o rog pe Alteța Voastră să creadă că nu am coșmare în fiecare noapte.

Și după acest răspuns care întări și mai mult opinia Alteței Sale Regale, că Șoricelul era în mod neîndoielnic o fată plină de duh, supeul întrerupt reîncepu și mai temeinic și dură până la ora trei dimineața.

La care oră, regentul o luă cu sine pe Şoricel la Palatul Regal, în trăsura luxoasă a fiului său, în timp ce Dubois o conducea acasă la ea pe Julie în trăsura monseniorului.

Dar înainte de a se culca, regentul, care nu-şi potolise decât cu multă greutate tristeţea cu care încercase a se lupta întreaga seară, scrise o scrisoare şi îşi sună valetul de cameră.

— Iată, îi spuse, ai grijă ca scrisoarea asta să plece mâine printr-un curier special şi să nu fie predată decât personal.

Această scrisoare era adresată *doamnei Ursule, superioara Ursulinelor din Clisson.*

CE SE PETRECEA DUPĂ TREI NOPŢI LA O SUTĂ DE LEGHE DE PALATUL REGAL

Trei nopţi după aceasta, când, pentru a strânge dezamăgiri succesive, l-am văzut pe regent ducându-se din Paris la Chelles, de la Chelles la Meudon şi de la Meudon în foburgul Saint-Antoine, se petrecea în apropiere de Nantes o scenă din care nu putem omite cele mai mici amănunte fără a dăuna înţelegerii acestei povestiri; aşadar, în virtutea privilegiului nostru de romancier, îl vom transporta pe cititor împreună cu noi la locul acestei scene.

Pe drumul spre Clisson, la două sau trei leghe de Nantes, aproape de această mânăstire celebră din pricina reşedinţei lui Abaillard, se înalţa o casă neagră şi alungită înconjurată de arbori scunzi şi întunecaţi cu care este acoperită toată regiunea Bretagne; garduri de mărăcini pe drum, garduri de mărăcini în jurul împrejmuirii; în afară de ziduri, garduri de mărăcini peste tot, garduri stufoase, dese, chiar impenetrabile privirii, tăiate şi întrerupte numai de un grilaj înalt de lemn, desupra căruia se afla o cruce şi care servea drept poartă. Acesta era aspectul exterior pe care această casă atât de bine apărată îl prezenta; pe deasupra, acest unic grilaj nu ducea decât la intrarea într-o grădină, în fundul căreia se vedea un zid, străpuns la rândul său de o portiţă strâmtă, masivă şi întotdeauna închisă; de departe, această locuinţă gravă şi tristă părea o închisoare plină de dureri întunecate; de aproape, era o mânăstire locuită de tinere augustine supuse unei reguli destul de puţin severe, de faţă cu obiceiurile acestei regiuni, însă rigide, comparate cu moravurile de la Versailles şi de la Paris. Casa era deci inaccesibilă pe trei dintre laturile sale; însă cea de a patra, iar aceasta era faţada opusă drumului, din care de altfel, ascunsă de ziduri şi de arbori, nu se puteau vedea decât acoperişurile, se sprijinea pe un iaz mare care scălda partea de jos a zidului; la zece picioare peste suprafaţa lichidă şi mişcătoare, se aflau ferestrele trapezei. Acest lac mic, la fel ca şi tot restul mânăstirii, părea străjuit cu grijă; era înconjurat de palisade înalte de lemn care dispăreau la

extremitatea iazului, în spatele stufărişurilor imense dominând frunze mari de nufăr alb plutind cu florile pe apă şi printre care se deschideau fragede şi suave calicii albe şi gălbene care păreau nişte crini în miniatură. Seara, zboruri de păsări şi mai ales de graури se abăteau prin aceste stufărişuri, gângurind vesel până când apunea soarele: atunci, o dată cu primele umbre ale nopţii, liniştea se răspândea şi părea să pătrundă din afară înăuntru; un abur uşor se lăsa deasupra micului lac, asemănător unui fum şi urca la fel ca o fantomă albă în întuneric, pe care o tulbura numai, din timp în timp, ţârâitul prelung al unui greier, ţipătul ascuţit al unei cucuvele sau strigătul prelungit al bufniţei. Un singur grilaj de fier dădea spre lac şi lăsa cale liberă în acelaşi timp apelor unui mic râu care alimenta ochiul de apă şi care, în partea opusă, ieşea printr-un grilaj asemănător, dar solid şi neavând nici o deschizătură. Cât despre faptul de a se strecura pe deasupra grilajului coborând cursul râului sau urcându-l era un lucru cu totul imposibil, având în vedere că barele se înfundau adânc în albia sa. Vara, vedeai odihnindu-se printre stânjeni şi gladiole o mică barcă de pescar care era legată de acelaşi grilaj, împodobit cu clopoţei de apă şi rochiţa rândunicii, ce ascundeau sub învelişul lor verde rugina pe care umiditatea locului o îngrămădise asupra fierului. Această barcă era a grădinarului, care o folosea din timp în timp s-arunce undiţa ori să dea drumul eretului în părţile cele mai bogate în peşte ale lacului şi care oferea atunci sărmanelor călugăriţe lipsite de orice distracţie spectacolul pescuitului. Însă, câteodată, de asemenea, tot vara, dar numai în nopţile cele mai întunecoase, grilajul râului se deschidea în chip misterios; un bărbat tăcut şi înfăşurat într-o mantie cobora în mica barcă ce părea să se desprindă singură din barajul de care era legată şi, care, alunecând atunci fără zgomot, fără oscilaţii şi ca împinsă de un suflu invizibil, mergea să se oprească lângă zidul mânăstirii, exact sub una dintre ferestrele trapezei. Atunci se făcea auzit un mic semnal, imitând sau ţârâitul greierului, sau ţipătul cucuvelei, sau strigătul bufniţei, iar o fată apărea la fereastra aceea, cu grilaj destul de larg pentru ca blondul şi încântătorul ei cap să treacă prin el, dar prea sus pentru ca tânărul în mantie, cu toate eforturile repetate pe care le făcea să fi putut ajunge vreodată până la mâna ei. Trebuia deci să se mulţumească a purta o conversaţie foarte timidă şi foarte duioasă, din care zgomotul apei sau freamătul brizei mai răpea o jumătate. Apoi, după un ceas petrecut astfel, începeau cuvintele de rămas bun, care durau încă un ceas; în sfârşit, după ce tinerii căzuseră de acord pentru o altă noapte şi asupra unui semnal diferit, barca se îndepărta, reluând calea pe care o urmase pentru a veni, gri-

lajul se închidea la loc în aceeaşi liniştе în care se deschisese, iar tânărul se îndepărta, trimiţând un sărut către fereastra pe care fata o închidea din nou cu un suspin. Dar acum nu mai este vorba de vară, suntem, după cum am spus-o, la începutul, lunii februarie, în groaznica iarnă a anului 1719. Frumoşii arbori stufoşi sunt pudraţi de chiciură; gardurile de mărăcini sunt părăsite de oaspeţii lor veseli, care au plecat să caute, unii, un climat mai temperat, alţii un adăpost mai cald. Gladiolele şi nuferii albi zac veştejiţi şi doborâţi peste gheţurile verzui, acoperite de zăpadă. Cât despre casa neagră, părea şi mai funerară, încă aşa cum stă înfăşurată în această mantie albă care o acoperă ca un linţoliu, de la creştetele ei strălucind sub chiciură până la peroanele sale vătuite de zăpadă. Aşadar nu se mai putea străbate lacul în barcă, pentru că suprafaţa lui s-a acoperit de gheaţă.

Şi cu toate acestea, în pofida nopţii întunecoase, în pofida gerului care ciupeşte, în pofida absenţei depline a stelelor de pe cer, un cavaler singur, fără lacheu, ieşea prin marea poartă din Nantes şi se aventura pe câmp, urmând, nu chiar drumul mare care duce de la Nantes la Clisson, ci o cărare lăturalnică, ce ducea la acelaşi drum, la o sută de paşi de şanţuri; de-abia ajuns pe acest drum, el lăsa frâul pe grumazul calului său, un excelent exemplar de rasă care, în loc să alerge prosteşte cum ar fi făcut un cal mai puţin bine dresat, se mulţumi să pornească într-un trap destul de moderat pentru a-şi îngădui răgazul de a pune piciorul plin de precauţie şi siguranţă pe acest drum care părea uniform ca o masă de biliard, însă care era semănat în întregime cu urme uscate de căruţă şi cu bucăţi de pietre pe care le acoperea zăpada înşelătoare. Preţ de aproape un sfert de oră totul merse bine; vântul rece din nord, fără a putea să împiedice cursa cavalerului, făcea să fluture marginile mantiei sale; arborii, schelete negre, alergau la dreapta şi la stînga asemenea unor fantome, în vreme ce scânteierile zăpezii, singura lumină care călăuzea marşul aventuros al călăreţului, îi arăta cât îi era necesar drumul ca să-l poată urmări. Dar în curând, cu toate precauţiile instinctive luate de cal, bietul animal se împiedică de o piatră şi era cât pe ce să cadă; totuşi, mişcarea nu dură decât o clipă: la prima senzaţie că era ţinut în frâu, calul se ridică; însă călăreţul, orice alte preocupări ar fi avut, îşi dădu seama că începea să şchioapete. La început, nu se nelinişti deloc şi îşi continuă drumul; dar în curând şchiopătatul deveni mai accentuat şi tânărul, gândindu-se că vreo bucată de piatră rămăsese în copita calului şi îl răni se, coborî şi examină piciorul, care i se păru despotcovit, ba chiar sângerând; într-adevăr, uitându-se pe zăpadă, văzu o urmă roşiatică ce nu-i lăsa nici o îndoială:

calul său era rănit. Tânărul părea foarte contrariat de acest accident şi reflecta evident la mijloacele prin care ar fi putut să ia o hotărâre, când i se păru că aude, în ciuda covorului de zăpadă care acoperea drumul, zgomotul unei cavalcade. Ciuli urechea o clipă pentru a-şi da seama dacă nu se înşeală cumva; apoi, convins că fără îndoială mai mulţi oameni călare veneau pe acelaşi drum ca şi el şi intuind că dacă oamenii aceştia din întâmplare se aflau în urmărirea sa, trebuiau să ajungă la dînsul în curînd, se hotărî de îndată, încălecă din nou cu vioiciune, îşi conduse calul cu zece paşi mai departe de drum, se ascunse împreună cu el după câţiva arbori răsturnaţi, îşi puse sabia goală sub braţ, scoase un pistol din buzunar şi aşteptă.

Într-adevăr, nişte călăreţi soseau în goana mare şi se distingeau cu toată obscuritatea mantiile lor întunecate şi calul alb al unuia dintre ei. Erau patru şi înaintau fără să vorbească; la rândul său, necunoscutul îşi ţinea răsuflarea, iar calul, ca şi cum ar fi înţeles primejdia care-l pândeşte pe stăpânul său, stătea nemişcat şi liniştit ca şi dânsul. Neauzind nici un zgomot, cavalcada depăşi aşadar grupul de arbori care ascundea cal şi călăreţ, iar acesta din urmă se credea scăpat de-acum de aceşti inoportuni, oricine ar fi fost ei, când cavalcada se opri dintr-o dată; cel care părea şeful acesteia descăleca, scoase un felinar cu geamuri opace dintre cutele mantiei sale şi, făcând lumină cercetă drumul. Şi, cum drumul înceta să mai ofere urma după care ei alergaseră până aici, cugetară că o depăşiseră, se întoarseră pe urmele lor, recunoscură locul în care calul şi călăreţul se îndepărtaseră; şi atunci făcând câţiva paşi înainte, cel care purta felinarul îl îndreptă spre grupul de arbori în mijlocul căruia a fost uşor pentru mica trupă să distingă atunci, cu toată liniştea şi neclintirea lor, un călăreţ şi calul său. De îndată se făcu auzit zgomotul mai multor pistoale care se armau.

— Hei! domnilor, spuse atunci călăreţul cu calul rănit, luând cel dintâi cuvântul, cine sunteţi şi ce doriţi?

— E chiar dânsul, murmurără două sau trei glasuri, nu ne-am înşelat.

Atunci omul cu lanterna continuă să înainteze în direcţia călăreţului necunoscut.

— Un pas mai mult şi vă voi ucide, domnule, spuse călăreţul; spuneţi-vă numele aşadar şi chiar în această clipă, ca să ştiu cu cine am de-a face.

— Nu ucideţi pe nimeni, domnule de Chanlay, răspunse omul cu felinarul cu o voce calmă supuneţi-vă, ascultaţi-mă pe mine, pistoalele în buzunare.

— Ah ! dumneavoastră sunteţi, marchiz de Pontcalec ? răspunse acela căruia i se dăduse numele de Chanlay.

— Da, domnule, eu sunt.

— Şi ce treabă aveţi aici, vă rog ?

— Să vă cerem câteva explicaţii asupra conduitei dumneavoastră ; apropiaţi-vă aşadar şi răspundeţi, vă rog.

— Invitaţia a fost făcută într-un mod ciudat, marchize ; n-aţi putea oare, dacă doriţi să vă răspund, s-o faceţi în alţi termeni şi să-i daţi o altă formă ?

— Apropiaţi-vă, Gaston, spuse un alt glas, avem într-adevăr să vă vorbim scumpul meu.

— Perfect, spuse Chanlay, recunosc stilul dumneavoastră de a lucra, Montlouis ; însă mărturisesc faptul că nu m-am obişnuit cu manierele domnului Pontcalec, încă.

— Manierele mele sunt acelea ale unui breton leal şi aspru, care n-are nimic de ascuns prietenilor săi, domnule, răspunse marchizul ; şi care nu se opune la ceea ce este întrebat la fel de leal pe cât îi întreabă şi el pe alţii.

— Mă alătur lui Montlouis, spuse o altă voce, pentru a-l ruga pe Gaston să se explice à l'amiable ; cel dintâi interes al nostru, mi se pare, este să nu ne-apucăm a face războiul între noi.

— Mulţumesc, du Couëdic, spuse călăreţul ; este şi părerea mea ; prin urmare, iată-mă.

Într-adevăr, la aceste cuvinte mai pacifice, tânărul, punându-şi din nou pistolul în buzunar şi sabia în teacă, se apropie de grupul care sătea în mijlocul drumului şi aştepta sfârşitul acestei controverse.

— Domnule de Talhouet, spuse marchizul de Pontcalec pe tonul unui om care şi-a dobândit sau căruia i s-a concedat dreptul de a da ordine, vegheaţi asupra noastră ; nimeni să nu se apropie fără să fim preveniţi.

Domnul de Talhouet ascultă de îndată şi începu să-şi îndemne calul a descrie un cerc mare de jur împrejurul grupului, neîncetând nici o clipă să aibă ochiul şi urechea la pândă, după cum fusese invitat.

— Şi acum, spuse marchizul de Pontcalec încălecând din nou, să stingem felinarul nostru, deoarece ne-am găsit omul.

— Domnilor, spuse atunci cavalerul de Chanlay, permiteţi-mi să vă spun că tot ceea ce se petrece acum mi se pare straniu. Pe mine mă urmăriţi într-adevăr, pe cât se pare ; pe mine mă căutaţi, spuneţi dumneavoastră ; m-aţi găsit şi puteţi să vă stingeţi felinarul ; să vedem, ce înseamnă toate acestea ? Dacă este o glumă, ora şi locul, vă mărturisesc, mi se par prost alese.

— Nu, domnule, răspunse marchizul de Pontcalec pe tonul său dur şi scurt, nu este câtuşi de puţin o glumă, e un interogatoriu.

— Un interogatoriu? spuse cavalerul de Chanlay încruntând sprânceana.

— Adică o explicaţie, spuse Montlouis.

— Interogatoriu sau explicaţie, reluă Pontcalec puţin contează; împrejurarea este prea gravă pentru ca să ne jucăm cu sensurile sau să ne contrazicem asupra cuvintelor. Interogatoriu sau explicaţie, o repet, răspundeţi aşadar la întrebările noastre, domnule de Chanlay.

— Dumneavoastră porunciţi cu asprime, marchize, reluă cavalerul de Chanlay.

— Dacă poruncesc, înseamnă că am dreptul acesta; sunt oare şeful dumneavoastră sau nu sunt?

— Ba da, sunteţi; dar nu este un motiv de a uita consideraţia care se impune între gentilomi.

— Domnule de Chanlay, domnule de Chanlay! toate aceste dificultăţi seamănă foarte mult cu nişte portiţe de scăpare; aţi făcut jurământ să ascultaţi, ascultaţi.

— Am făcut jurământ să ascult, domnule, răspunse cavalerul, dar nu ca un lacheu.

— Aţi făcut jurământ să ascultaţi ca un sclav, aşadar ascultaţi, sau suferaţi rezultatul neascultării dumneavoastră.

— Domnule marchíz!

— Să vedem, scumpul meu Gaston, spuse Montlouis, vorbeşte, te rog, cu cât mai curând, cu atât va fi mai bine; cu un cuvânt poţi să ne alungi orice bănuială din suflet.

— Orice bănuială! exclamă Gaston, palid şi fremătând de mânie; aşadar mă bănuiţi?

— Dar fără îndoială că vă bănuim, reluă Pontcalec, uzând de aspra lui francheţe. Credeţi oare că, dacă nu vă bănuiam, ne-am fi distrat să ne punem pe urmele dumneavoastră pe o asemenea vreme?

— Oh! atunci, se schimbă lucrurile, marchize, răspunse rece Gaston; dacă mă bănuiţi, spuneţi-mi despre ce bănuieli este vorba; ascult.

— Cavalere, amintiţi-vă faptele; noi patru am conspirat împreună, n-am cerut sprijinul dumneavoastră, aţi venit să ni-l oferiţi, spunând că pe lângă binele general voiaţi să ne ajutaţi, deoarece aveaţi, în ceea ce vă priveşte, o ofensă personală de răzbunat; v-aţi prezentat astfel?

— Este adevărat.

— Atunci, v-am primit alăturea de noi, ca pe un prieten, ca pe un frate; v-am dezvăluit toate speranţele noastre, v-am încredinţat toate planurile noastre; mai mult decât atât, aţi fost ales prin sorţi pentru a da lovitura cea mai utilă şi cea mai glorioasă. Fiecare dintre noi s-a oferit atunci să vă ia locul, iar dumneavoastră aţi refuzat; este oare adevărat?

— N-aţi pronunţat nici un cuvînt care să nu exprime adevărul întocmai, marchize.

— Chiar în dimineaţa asta am tras la sorţi... astă seară ar trebui să vă aflaţi pe drumul spre Paris... În loc de asta, unde vă găsim? pe drumul spre Clisson, unde locuiesc cei mai înverşunaţi duşmani ai independenţei bretone, unde locuieşte mareşalul de Montesquiou, vrăjmaşul nostru declarat.

— Ah! Domnule! făcu dispreţuitor Gaston.

— Răspundeţi prin cuvinte leale şi nu prin surâsuri dispreţuitoare; răspundeţi, domnule de Chanlay, vă ordon, răspundeţi!

— Vă implorăm, Gaston, adăugară în acelaşi timp cu Couëdic şi Montlouis, vă implorăm, răspundeţi!

— Şi despre ce vreţi să răspund?

— Despre absenţele dumneavoastră repetate de două luni încoace, despre misterul sub care vă învăluiţi viaţa, refuzând o dată sau de două ori pe săptămână să participaţi la întâlnirile noastre nocturne. Ei bine! Gaston, vă mărturisim deschis, toate aceste absenţe, toate aceste mistere ne-au neliniştit. Ei bine! un cuvânt, Gaston; şi ne vom linişti.

— Vă daţi seama bine că eraţi vinovat, domnule, deoarece vă ascundeaţi, în loc de a vă continua drumul.

— Nu-mi continuam drumul, deoarece calul men este rănit; puteţi vedea bine acest lucru după sângele care înroşeşte zăpada!

— Dar pentru ce vă ascundeaţi?

— Pentru că voiam să ştiu înainte de orice altceva cine erau oamenii care mă urmăreau... Oare nu trebuia să mă tem la fel de mult ca şi dumneavoastră că aş putea fi arestat?

— În sfârşit, unde mergeaţi?

— Dacă v-aţi fi urmat drumul şi n-aţi fi mers pe urmele mele, aşa cum aţi făcut-o până aici, aţi fi văzut că nu mergeam câtuşi de puţin la Clisson.

— Dar nici la Paris, nu-i aşa?

— Domnilor, aveţi, vă rog încredere în mine şi menajaţi-mi taina. E taina unui tânăr; o taină în care nu numai onoarea mea, dar şi onoarea unei alte persoane este angajată; poate că nu ştiţi

în ce măsură delicateţea mea este extremă, exagerată poate în ceea ce priveşte acest lucru.

— Atunci, este aşadar o taină de dragoste? spuse Montlouis.

— Da, domnilor; şi chiar o taină a celei dintâi iubiri, răspunse Gaston.

— Toate acestea sunt pretexte! strigă Pontcalec.

— Marchize! repetă Gaston cu semeţie.

— Ne-ai dezvăluit prea puţin, prietene, reluă Couëdic. Cum să credem că mergi la o întîlnire pe vremea asta îngrozitoare; şi că întâlnirea aceasta nu este la Clisson, când, în afară de mânăstirea augustinelor, nu există nici o singură casă burgheză pe două leghe de jur împrejur!

— Domnule de Chanlay, spuse marchizul de Pontcalec foarte agitat, aţi făcut jurământul să mă ascultaţi ca pe şeful dumneavoastră şi să vă devotaţi cu trup şi suflet cauzei noastre sfinte; domnule de Chanlay, acţiunea pe care am întreprins-o este gravă; ne jucăm aici bunurile noastre, libertatea noastră, capul nostru şi, mai mult decât toate acestea, onoarea noastră. Vreţi să răspundeţi categoric şi clar la întrebările pe care vi le voi adresa în numele nostru al tuturor, să răspundeţi în aşa fel încât să nu ne lăsaţi nici o îndoială? Dacă nu, domnule de Chanlay, pe legea mea de gentilom, în virtutea dreptului de viaţă şi de moarte pe care mi l-aţi acordat în mod liber şi din propria dumneavoastră voinţă asupra dumneavoastră înşivă; pe legea mea de gentilom, v-o repet, vă spulber capul cu un foc de pistol.

O tăcere posomorâtă şi profundă învălui aceste cuvinte, nici un glas nu se ridică pentru a-i lua apărarea lui Gaston. El îşi plimbă ochii rând pe rând asupra fiecăruia dintre prietenii săi, iar fiecare dintre prietenii săi îşi întoarse ochii de la dânsul.

— Marchize, spuse atunci cavalerul cu o voce mişcată, nu numai că mă insultaţi bănuindu-mă, dar pe deasupra îmi străpungeţi inima afirmând faţă de mine că nu pot nimici aceste bănuieli decât făcându-vă părtaş la taina mea. Iată, adăugă dânsul scoţând un portofel din buzunar, scriind într-însul câteva cuvinte în grabă cu un creion şi desprinzând fila pe care scrisese aceste cuvinte; iată secretul acesta pe care doriţi a-l şti, îl ţin cu o mână iar cu cealaltă iau un pistol pe care îl armez; vreţi să-mi aduceţi satisfacţie pentru ultragiul cu care m-aţi acoperit? sau, la rândul meu, vă dau cuvântul meu de gentilom că-mi voi zbura creierii. O dată mort, îmi veţi deschide mâna şi veţi citi acest bilet, veţi vedea atunci dacă meritam o asemenea bănuială!

Şi Gaston îşi apropie pistolul de tâmplă cu acea hotărâre calmă care arată că faptele vor urma cuvintelor sale.

— Gaston, Gaston, strigă Montlouis, în vreme ce du Couëdic îl apuca de braţ, opreşte-te, în numele Cerului ! Marchize, o va face aşa precum o spune; iertaţi-l şi vă va spune tot; nu-i aşa, Gaston, că nu vei avea nici un secret pentru fraţii tăi, atunci când, în numele soţiilor şi ale copiilor lor, fraţii tăi te vor implora să le spui totul?

— Dar desigur, spuse marchizul, desigur că-l iert şi, mai mult decât atât, că îl iubesc; ştie bine asta, fără îndoială ! numai să ne dovedească nevinovăţia lui şi de îndată îi aduc toate scuzele care-i sunt datorate : dar înainte de asta, nimic : e tânăr, e singur pe lume, nu are ca noi soţii, mame şi copii cărora să le primejduiască fericirea şi averea, nu riscă decât viaţa lui şi face caz de asta, aşa cum se face la două zeci de ani; însă cu viaţa lui le joacă pe ale noastre; şi totuşi să ne spună un cuvânt, un singur cuvânt, să ne prezinte o justificare verificabilă; şi voi fi primul care-i voi deschide braţele.

— Ei bine ! marchize, spuse Gaston după câteva clipe de tăcere. Aşadar urmaţi-mă şi veţi fi satisfăcut.

— Şi noi? întrebară Montlouis şi du Couëdic.

— Veniţi şi dumneavoastră, domnilor, sunteţi cu toţii gentilomi, nu risc mai mult încredinţându-mi taina tuturor patru, decât unuia singur.

Marchizul îl chemă pe Talhouet, care în tot acest timp făcuse gardă bună şi care veni să se alăture grupului şi îl urmă pe cavaler fără să pună nici măcar o singură întrebare asupra celor petrecute. Atunci cei cinci bărbaţi îşi continuară drumul, însă mai încet, deoarece calul lui Gaston şchiopăta uşor; cavalerul, care le servea drept călăuză, îi conduse către mânăstirea pe care o cunoştem deacum. În răstimpul unei jumătăţi de oră ajunseră pe malurile micului râu; la zece paşi de grilaj, Gaston se opri :

— Aici este, spuse dânsul.

— Aici?

— La această mânăstire a augustinelor?

— Chiar aici, domnilor; se află în această mânăstire o tânără pe care o iubesc de un an de zile, după ce am văzut-o la procesiunea de Ziua Domnului, la Nantes; ea m-a remarcat de asemenea, am urmărit-o, am pîndit-o şi i-am înmânat o scrisoare.

— Dar cum o vedeţi? întrebă marchizul.

— O sută de ludovici l-au convins pe grădinar să se pună la dispoziţia mea, mi-a dat o dublură a cheii de la acest grilaj; ceea ce îmi îngăduie să întru uşor în mânăstire; la zece picioare mai sus de suprafaţa apei se află o mică fereastră unde ea mă aşteaptă; dacă ar fi mai senin, aţi putea s-o distingeţi de aici şi, cu tot întunericul, eu o văd.

— Da, înţeleg bine cum procedaţi vara, reluă marchizul, însă barca nu mai poate să meargă.

— E adevărat, domnilor, dar în lipsa bărcii se află în astă seară o crustă de gheaţă; aşadar mă voi duce la dânsa pe gheaţă în seara asta, poate că gheaţa se va sparge sub picioarele mele şi mă voi îneca; cu atât mai bine, pentru că atunci, nădăjduiesc, bănuielile dumneavoastră mă vor urma şi se vor îneca o dată cu mine.

— Am o enormă greutate în minus pe piept, spuse Montlouis; ah! sărmanul meu Gaston, cît m-ai făcut de fericit, pentru că, să nu uitaţi asta, eu şi du Couëdic am răspuns de tine.

— Ah! cavalere, exclamă marchizul, iertaţi-ne, îmbrăţişaţi-mă!

— Bucuros, marchize, dar aţi nimicit o parte din fericirea mea.

— Cum asta?

— Vai! doream să fiu singurul care ştie că iubesc; am atât de multă nevoie de iluzie şi de curaj! Oare n-o voi părăsi în astă seară pentru a n-o mai revedea niciodată?

— Cine ştie, cavalere? mi se pare că vă imaginaţi viitorul foarte înnegurat.

— Ştiu ce spun, Montlouis.

— Dacă izbutiţi, cavalere — şi cu curajul domneavoastră, hotărârea dumneavoastră şi sângele rece al dumneavoastră trebuie să izbutiţi — atunci Franţa e liberă; atunci Franţa vă datorează libertatea ei şi veţi fi stăpân pe tot ceea ce veţi dori.

— Ah! marchize, dacă izbutesc aceasta va fi pentru dumneavoastră; în ceea ce mă priveşte, soarta mea este pecetluită.

— Hai, cavalere, curaj! dar, până atunci, îngăduiţi-ne să vă vedem acţionând un pic în acţiunile dumneavoastră de iubire.

— Tot neîncrezător, marchize?

— Tot, scumpul meu Gaston; nu mă încred nici măcar în mine, iar acest lucru este cât se poate de natural după onoarea pe care mi-aţi făcut-o cu toţii de a mă numi şeful dumneavoastră; asupra mea apasă toată răspunderea, aşadar trebuie să veghez asupra dumneavoastră fără voia dumneavoastră.

— În orice caz, marchize, priviţi: sunt la fel de grăbit să ajung la picioarele acestui zid, cât şi dumneavoastră să mă vedeţi ajuns acolo, aşadar nu vă voi face să mai aşteptaţi multă vreme.

Gaston îşi legă calul de un copac; graţie unei scânduri aruncate peste micul râu şi formând o punte, el deschise grilajul şi după ce a mers câtva timp de-a lungul palisadelor pentru a se îndepărta de locul unde cursul râului împiedica apa de a îngheţa, puse piciorul pe gheaţă, care făcu să se audă la început un trosnet surd şi prelung.

— În numele Cerului ! strigă Montlouis temperându-şi cu toate acestea glasul, Gaston, nu face nici o imprudenţă !

— Mulţumită lui Dumnezeu !. Priviţi, marchize.

— Gaston, spuse Pontcalec, eu vă cred, eu vă cred.

— Ei bine ! iată ce îmi îndoieşte curajul, spuse cavalerul.

— Şi acum, Gaston, o singură vorbă : Când veţi pleca ?

— Mâine la aceeaşi oră, marchize, voi fi făcut de-acum, după toate probabilităţile, două zeci şi cinci sau trei zeci de leghe pe drumul către Paris.

— Atunci, întoarceţi-vă că să vă îmbrăţişăm şi să ne luăm rămas bun de la dumneavoastră. Veniţi, Gaston.

— Cu mare plăcre.

Iar cavalerul se întoarse pe acelaşi drum şi fu rând pe rând strâns în braţe cordial de către cei patru cavaleri care aşteptară, pentru a se îndepărta, ca el să fi ajuns la capătul cursei lui primejdioase, stând gata să-i sară într-ajutor, dacă i se întâmpla vreo nenorocire pe traseu.

CUM ÎNTÎMPLAREA ARANJEAZĂ CÎTEODATĂ LUCRURILE ÎN AŞA FEL ÎNCÎT SĂ NU FIE PE PLACUL PROVIDENŢEI

Cu toate trosniturile gheţei, Gaston îşi urmă cu îndrăzneală drumul, deoarece, pe măsură ce se apropia, îşi dădea seama de un lucru care făcea să-i bată inima; ploile de iarnă făcuseră să crească apa micului lac; şi, o dată ajuns la picioarele zidului, va putea fără îndoială să atingă fereastra.

Nu se înşela: sosind la sfârşitul drumului, apropie mâinile una de alta, imită strigătul bufniţei, iar fereastra se deschise.

De îndată, dulce recompensă pentru primejdia prin care trecuse, văzu apărând aproape la înălţimea sa încântătorul cap al iubitei sale, în timp ce o mână dulce şi caldă căuta şi întâlnea mâna lui; era pentru prima oară. Gaston prinse această mână cu dragoste şi o acoperi de sărutări.

— Gaston, iată că ai venit, cu tot frigul şi fără barcă, pe gheaţă, nu-i aşa? Cu toate acestea eu te-am oprit s-o faci, în scrisoarea mea; gheaţa de-abia se ţine.

— Cu scrisoarea dumitale pe inimă, Hélène, mi se părea că nu mă pândeşte nici o primejdie. Dar ce aveţi oare atât de trist şi atât de serios a-mi spune? Aţi plâns.

— Vai, prietene, de azi-dimineaţă nici nu pot face altceva.

— De azi-dimineaţă, murmură Gaston cu un surîs trist, e ciudat! şi eu la fel, de azi-dimineaţă aş plânge, dacă n-aş fi bărbat.

— Ce spuneţi, Gaston?

— Nimic, draga mea. Hai, să ne întoarcem la dumneata, ce necazuri aveţi, Hélène? vorbiţi-mi despre asta.

— Vai! o ştiţi, eu nu-mi aparţin, sunt o biată orfană crescută aici, neavând altă patrie, altă lume, alt univers decât această mânăstire; n-am văzut niciodată pe nimeni căruia să-i pot da numele de tată sau de mamă; cred că mama a murit şi mi s-a spus întotdeauna că tatăl meu lipseşte: depind aşadar de o putere invizibilă care s-a destăinuit numai superioarei noastre: azi-dimineaţă m-a

chemat buna noastră maică şi, cu lacrimi în ochi, mi-a anunţat plecarea mea.

— Plecarea voastră, Hélène? părăsiţi această mânăstire?

— Da, familia mea mă cheamă, Gaston.

— Familia dumitale, Dumnezeule! ce necazuri ne va mai aduce şi această nouă nenorocire?

— Da! da, este o nenorocire, Gaston, cu toate că la început buna noastră maică m-a felicitat pentru asta ca pentru o bucurie. Însă eu eram fericită în această mânăstire, nu ceream nimic mai mult Domnului decât să rămân aici până în clipa când voi deveni soţia dumitale. Domnul a hotărât altfel cu mine, ce-am să mă fac?

— Dar ordinul acesta care vă desparte de mânăstire...

— Nu admite nici discuţie, nici întârziere, Gaston. Vai! s-ar părea că aparţin unei familii puternice, s-ar părea că sunt fiica unui foarte mare senior; când buna mea maică m-a anunţat că va trebui s-o părăsesc, am izbucnit în plâns, m-am aruncat la genunchii ei, i-am spus că eu nu ceream decât un lucru, să n-o părăsesc niciodată: atunci dânsa a bănuit că exista un alt motiv decât acela pe care i-l spusesem, m-a constrâns, m-a interogat; iertaţi-mă, Gaston, aveam nevoie să încredinţez taina mea cuiva, aveam nevoie să fiu compătimită şi consolată, i-am spus totul, Gaston: că vă iubeam şi că mă iubeaţi, în afară de felul în care ne vedem aici: îmi era teamă, dacă spuneam asta, să nu fiu împiedicată de a vă vedea pentru ultima oară; şi doream foarte mult cu toate acestea să-mi iau rămas bun de la dumneata.

— Dar n-aţi spus, Hélène, care sunt planurile mele asupra dumitale? că, legat eu însumi de o asociaţie care dispune de mine timp de şase luni, timp de un an încă, poate, după ce se va fi scurs acest timp, în ziua în care voi redeveni liber în sfârşit, numele meu, mâna mea, averea mea, în fine toată viaţa mea vă va aparţine?

— Am spus, Gaston; şi iată ceea ce m-a făcut să cred că sunt fiica vreunui mare senior; pentru că atunci buna maică Ursule mi-a răspuns: „Trebuie să-l uitaţi pe cavaler, fiica mea, pentru că cine ştie dacă noua dumneavoastră familie va consimţi la această unire?"

— Dar nu fac parte oare dintr-una dintre cele mai vechi familii din Bretagne şi, fără să fiu bogat, averea mea nu este oare independentă? I-ai făcut această menţiune, Hélène?

— Oh! i-am spus: „Gaston mă va lua orfană, fără nume, fără avere; pot să mă despart de Gaston, maică, însă ar fi o crudă nerecunoştinţă din partea mea să-l uit, nu-l voi uita niciodată."

— Hélène, sunteţi un înger! Şi nu bănuiţi cine ar putea fi părinţii care vă cer, soarta necunoscută căreia sunteţi hărăzită?

— Nu, se pare că este o mare taină, inviolabilă, de care depinde toată fericirea mea viitoare; vă spun doar atât, Gaston, mi-e teamă ca părinţii aceştia să nu fie nişte foarte mari seniori, pentru că mi s-a părut, mă înşelam fără îndoială, că superioara noastră însăşi îmi vorbea, nu ştiu cum să vă spun, Gaston, îmi vorbea cu mult respect.

— Dumitale, Hélène?

— Da.

— Atunci, cu atât mai bine! spuse Gaston, scoţând un suspin.

— Cum, cu atât mai bine! exclamă Hélène; Gaston, vă bucuraţi de despărţirea noastră?

— Nu, Hélène, dar mă bucur de faptul că vă regăsiţi o familie, în clipa în care vă veţi pierde, poate, un prieten.

— Să-mi pierd un prieten, Gaston!, dar nu vă am decât pe dumneavoastră drept prieten; vă voi pierde, oare, aşadar?

— Voi fi obligat cel puţin să vă părăsesc pentru câtva timp, Hélène.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun că destinul şi-a luat drept sarcină să ne facă asemănători întru totul; şi că nu sunteţi singura care ignoraţi ceea ce vă rezervă ziua de mâine.

— Gaston, Gaston, ce semnificaţie are acést limbaj straniu?

— Că şi eu la fel, Hélène, sunt împins de o fatalitate de care trebuie să ascult, că şi eu la fel sunt supus unei forţe superioare şi neînduplecate.

— Dumneata? o, Doamne!

— Unei forţe care mă va condamna poate să vă părăsesc peste opt zile, peste cincisprezece zile, peste o lună; nu numai să vă părăsesc pe dumneavoastră, dar pe deasupra să părăsesc Franţa.

— Ah! ce tot vorbiţi, Gaston?

— Că datorită dragostei mele, sau mai curând egoismului meu, n-am îndrăznit să vă spun încă adevărul; mergeam în întâmpinarea ceasului în care am ajuns cu ochii închişi; în dimineaţa asta ochii mei s-au deschis: Trebuie să vă părăsesc, Hélène.

— Dar pentru ce? ce-aţi pus la cale? ce se va întâmpla cu dumneata?

— Vai! avem fiecare taina noastră, Hélène, spuse cavalerul clătinând trist din cap; ca taina dumitale să nu fie la fel de îngrozitoare ca şi a mea, e tot ceea ce îl rog pe Bunul Dumnezeu.

— Gaston!

— Oare n-aţi spus cea dintâi că trebuie să ne despărţim, Hélène? N-aţi avut curajul cea dintâi să vă despărţiţi de mine? iată! fiţi binecuvântată pentru acest curaj care constituie pentru mine un exemplu, pentru că eu, oh! eu, vedeţi, nu-l aveam.

Şi la aceste cuvinte tânărul îşi sprijini din nou buzele pe frumoasa mână pe care dânsa nu se gândise nici o clipă să şi-o retragă din ale sale; şi, cu toate eforturile pe care le încercă asupra lui însuşi, Hélène îşi dădu seama că el plângea cu amar.

— Oh! Doamne, Doamne! murmură dânsa, cu ce am păcătuit noi faţă de Cer pentru a fi atât de nefericiţi?

La această exclamaţie, Gaston înălţă capul.

— Hai, spuse dânsul ca şi când şi-ar fi vorbit lui însuşi; hai, curaj, există în viaţă asemenea obligaţii împotriva cărora este inutil să lupţi; să ascultăm deci fiecare în parte, Hélène, să ascultăm fără luptă, fără murmur, poate că vom dezarma destinul prin puterea resemnării. Aş putea să vă revăd încă o dată înaintea plecării dumitale?

— Nu cred, eu plec mâine.

— Şi ce drum veţi lua?

— Către Paris.

— Cum! vă duceţi aşadar?...

— Mă duc la Paris.

— Dumnezeule Mare! exclamă Gaston; şi eu la fel.

— Şi dumneata la fel, Gaston?

— Şi eu la fel! şi eu la fel! trebuie să plec, Hélène; ne-am înşelat, nu ne despărţim.

— Oh! Doamne, Doamne! ce tot spuneţi, Gaston?

— Că nu aveam dreptate să învinuim Providenţa; şi că ea se răzbună acordându-ne mai mult decât am fi îndrăznit să-i cerem. Nu numai că putem să ne vedem tot lungul drumului, dar încă şi la Paris; ei bine! la Paris nu vom fi cu totul despărţiţi. Cum veţi pleca?

— Păi, cu trăsura mânăstirii, cred, care trebuie să călătorească din poştă în poştă, dar câte puţin în fiecare zi, ca să nu mă oboseaască.

— Cu cine plecaţi?

— Cu o călugăriţă care îmi este destinată pentru a mă acompania; şi care se va întoarce la mânăstire după ce mă va fi încredinţat în mâinile persoanelor care mă aşteaptă.

— Atunci, totul merge cât se poate de bine, Hélène: eu voi merge călare ca un călător străin, necunoscut: în fiecare seară vă voi vorbi, iar când nu voi reuşi să vă vorbesc, vă voi vedea cel puţin, Hélène; nu suntem despărţiţi decât pe jumătate.

Şi cei doi tineri, cu acea nepieritoare încredere a vârstei lor în ziua de mâine, după ce s-au întâlnit cu lacrimi în ochi şi cu tulburarea în suflet, se părăsiră cu surâsul pe buze şi cu speranţa în inimă.

Gaston traversă pentru a doua oară şi cu acelaşi noroc pe care l-a avut prima dată lacul îngheţat şi se îndreaptă spre arborele unde se afla legat calul său; dar, în locul calului său rănit, îl găsi pe acela al lui Montlouis; şi mulţumită acestei atenţii a prietenului său, se întoarse la Nantes în mai puţin de trei sferturi de oră, fără să fi dat peste nici o primejdie.

Tot restul nopții, Gaston își scrise testamentul, pe care îl depuse a doua zi la un notar din Nantes.

Lăsa toate bunurile sale Hélènei de Chaverny, o implora, dacă se întâmpla să moară, să nu renunțe la lume câtuși de puțin din această cauză, ci să îngăduie tinerei și frumoasei sale existențe să-și urmeze cursul care îi era rezervat; doar atât, pentru că el era ultimul din familia sa, o ruga, în amintirea lui, să dea numele de Gaston primului său fiu.

Apoi se duse să-i vadă pentru cea din urmă dată pe prietenii săi și mai ales pe Montlouis, acela de care era cel mai mult legat dintre toți și care, în ajun, era cel care-l susținuse cel mai mult dintre cei patru, le exprimă toată încrederea pe care o avea în succesul întreprinderii, primi de la Pontcalec jumătate dintr-o piesă de aur și o scrisoare, pe care trebuía s-o predea unui anumit căpitan la Jonquière, corespondent al conjuraților la Paris, care trebuia să-l pună pe Gaston în legătură cu personajele importante pe care se ducea să le caute în capitală, luă în valiza lui tot ceea ce putuse aduna ca bani lichizi; și întovărășit numai de un servitor, numit Oven, pe care-l avea în serviciul său de trei ani și în care socotea că poate să aibă încredere, plecă din Nantes, cei patru companioni hotărând a fi nimerit să nu-l însoțească deloc, de teama de a nu trezi bănuieli. Era la prînz, drumul era frumos, un soare magnific de iarnă se ridicase peste câmpiile strălucitoare de zăpadă, picături de apă înghețată spânzurând pe crengi reflectau razele zilei ca pe niște stalactite de diamante; și cu toate acestea drumul lung era aproape pustiu: nimic înainteá sau în spatele lui Gaston nu semăna cu trăsura mânăstirii verde și neagră, pe care o cunoștea atât de bine și în care bunele augustine din Clisson trimiteau să caute sau duceau înapoi călugărițele la familiile lor. Gaston, urmat de lacheul său, își continua drumul, vădind pe chipul său acea bucurie amestecată cu neliniște care strânge inima omului la vederea frumuse-

ţilor naturii, atunci când un eveniment fatal şi inevitabil poate în curând să-l piardă pentru totdeauna. Ordinea popasurilor fusese interzisă până la Mans, înainte de a pleca din Nantes, între Gaston şi prietenii săi ; dar multe motive îl îndemnau pe tânăr să răstoarne această ordine : mai întâi îngheţul, care făcuse drumul strălucitor ca o oglindă, obstacol insuportabil şi pe care Gaston l-ar fi considerat ca atare, chiar dacă ar fi putut să treacă peste dânsul, pentru că avea nevoie, ne amintim, să nu meargă prea repede ; numai că faţă de lacheul său, el se prefăcea că se grăbeşte foarte mult ; dar calul său, din primul avânt, se îndepărtase de două ori iar cel al lui Oven căzând de-a binelea a fost un prilej foarte natural de a-şi continua drumul la pas.

Cât despre lacheu, chiar din momentul plecării, acesta păru şi mai grăbit decât stăpânul său ; este adevărat că el făcea parte din acea categorie de oameni care doresc întotdeauna să ajungă repede, considerînd că dintr-o călătorie nu ai decât necazuri şi greutăţi şi dorind să scurteze călătoriile cât mai mult posibil. El adora de altfel Parisul care se profila în perspectivă ; nu l-a văzut niciodată, e adevărat, dar i s-au povestit despre el lucruri minunate, spunea el ; şi dacă ar fi putut să lege aripi la picioarele celor doi cai, cu toate că era un prost călăreţ, distanţa ar fi fost străbătută în câteva ceasuri. Gaston merse aşadar foarte potolit până la Oudon ; dar, oricât de potolit ar fi mers, trăsura augustinelor din Clisson mersese şi mai puţin repede. În acelaşi timp, poşta de pe drumurile mari, exceptându-i pe aceia care puteau s-o determine să meargă, nu caii, ci vizitiii cu biciul în mână, semăna cu tăvălugul de astăzi de pe ogoare, ba erau chiar şi mai puţin grăbiţi, mai cu seamă când era vorba de trăsurile femeilor. Cavalerul făcu haltă la Oudon. Alese acolo hanul „Carul Încoronat", care avea două ferestre dând spre stradă într-o proeminenţă ce controla tot drumul ; de altfel, se informase şi aflase că hanul acesta, renumit între toate hanurile din oraş, era locul de întâlnire obişnuit pentru aproape toate trăsurile. În vreme ce i se pregătea masa (putea să fie aproximativ ora două), Gaston, cu tot frigul, stând de santinelă pe balcon, nu pierdu din vedere nici o clipă drumul ; dar nu văzu, atât de departe cât putea străbate privirea lui, decât furgoane grele şi poştalioane tixite de lume ; cât despre acea trăsură verde şi neagră atât de mult aşteptată, nu se punea câtuşi de puţin problema. Atunci, în nerăbdarea lui, Gaston se gândi că Hélène îl precedase şi că se afla de-acum în han poate. Prin urmare, trecu pe neaşteptate de la ferestrele de dinainte la o fereastră din spate, dând spre curte şi de unde putea cu uşurinţă să facă inspecţia trăsurilor plasate sub remize. Trăsura mânăstirii lipsea de acolo

dar nu părăsi prea repede observatorul său, deoarece își văzu lacheul vorbind însufleţit cu un bărbat îmbrăcat în gri şi care se înfăşura într-o mantie, croită în genul mantiilor militare. Acest bărbat, după convorbirea lui cu Oven, încălecă pe un cal bun de poştă şi, în pofida zăpezii şi gheţii, plecă asemenea unui călăreţ care îşi are motivele sale de a se grăbi, chiar dacă ar fi trebuit, mergând repede, să riște a-şi frânge gâtul. Numai că el nu alunecă nici nu căzu şi, după zgomotul pe care îl făcea calul îndepărtându-se, Gaston ghici că se îndrepta spre Paris.

În acest moment, lacheul ridică ochii şi îl văzu pe stăpânul său care-l privea; deveni foarte roşu şi, ca un om surprins asupra faptului, încercă să se stăpânească potrivindu-şi manşetele brodate ale hainei şi scuturându-şi zăpada pe care o avea pe picioare. Gaston îi făcu semn să vină sub fereastră şi, cu toate că ordinul acesta îi era în mod vizibil neplăcut, el ascultă.

— Cu cine vorbeai acolo, Oven? întrebă cavalerul.

— Cu un bărbat, domnule Gaston, răspunse lacheul cu acel aer de nătărău amestecat cu şiretenie specific ţăranilor noştri.

— Foarte bine!... dar cine este bărbatul acesta?

— Un călător, un soldat, care m-a întrebat pe unde să-şi urmeze calea, domnule cavaler.

— Să-şi urmeze calea? ca să ajungă unde?

— Ca să ajungă la Rennes.

— Dar tu n-o ştii, pentru că tu nu eşti din Oudon, nu-i aşa?

— Aşa că m-am dus să-l întreb pe hangiu, domnule Gaston.

— De ce nu l-a întrebat el însuşi?

— Se certase cu dânsul în legătură cu preţul mesei; şi nu mai voia să vorbească după aceea cu el.

— Hm! făcu Gaston.

Nimic nu era mai firesc decât toate acestea. Totuşi, Gaston se întoarse în camera lui foarte gânditor; acest om care îl slujise întotdeauna cu fidelitate, e adevărat, era nepotul primului valet de cameră al domnului de Montaran, fost guvernator al Bretaniei, cel care plângerile din regiune făcuseră să fie înlocuit cu domnul de Montesquiou; chiar acest unchi îi zugrăvise lui Oven un strălucitor tablou al Parisului care făcuse să se nască în adâncul inimii lui o atât de mare dorinţă de a vedea capitala, dorinţă care, după toate probabilităţile, se va realiza.

Dar în curând, reflectând mai bine, îndoielile pe care Gaston le concepuse asupra lui Oven se risipiră, iar Gaston se întrebă dacă înaintând pe o cale, unde totuşi avea nevoie de tot curajul său, nu devenea din ce în ce mai timid. Cu toate acestea, norul care acoperise pe neaşteptate fruntea sa în vreme ce îl privea pe Oven discutând

cu bărbatul în gri nu se șterse câtuși de puțin în întregime; de altfel, în zadar privea, trăsura verde și neagră nu sosea.

El se gândi o clipă, inimile cele mai curate au câteodată asemenea idei rușinoase, că Hélène preferase un ocol pentru a se despărți de el fără zgomot și fără ceartă; dar în curând reflectă că în călătorie totul devine întîmplare și prin urmare întîrziere. Se așeză din nou la masă, cu toate că de multă vreme își terminase dejunul de-acum; și cum Oven, care tocmai atunci intrase pentru a strânge masa, îl privea mirat:

— Vin, ceru Gaston, simțind la rândul său necesitatea de a-și păstră cumpătul, așa cum simțise și Oven el însuși cu un sfert de ceas mai devreme.

Oven avusese grijă de-acum să ia de pe masă sticla de-abia atinsă și care îi aparținea de drept. Astfel că privindu-și stăpânul, care de obicei era foarte sobru, cu un aer stupefiat:

— Vin? repetă el.

— Ei! da, spuse Gaston nerăbdător, vin! vreau să beau... ce-i de mirare aici?

— Nimic, domnule, răspunse Oven.

Si se duse până la ușă pentru a transmite ordinul stăpânului său unui garson care aduse o a doua sticlă.

Gaston își turnă un pahar de vin, îl bău și își turnă altul. Oven făcea niște ochi mari uluiți.

În sfârșit, gândindu-se că era de datoria lui și în interesul lui în același timp, deoarece această a doua sticlă îi aparținea ca și cea dintâi, să-și oprească stăpânul aflat pe panta funestă pe care acesta părea să se aventureze:

— Domnule, îi spuse dânsul, am auzit povestindu-se că atunci când bea pe frig un cavaler este influențat; uitați că mai avem încă drum lung de făcut și cu cât vom zăbovi mai mult, cu atât va fi mai frig; fără a mai pune la socoteală faptul că dacă mai întârziem încă mult, vom putea foarte bine să nu mai găsim cai la poștă.

Gaston era cufundat în gândurile sale și nu răspunse nici un cuvințel la această observație, oricât de întemeiată ar fi fost.

— Îi voi atrage atenția domnului, continuă Oven, că va fi ora trei în curând și că se face noapte la ora patru și jumătate.

Această persistență a valetului său îl surprinde pe Gaston.

— Ești foarte grăbit, Oven, îi spuse dânsul; ai oare întâlnire cu călătorul acela care te-a întrebat ce drum să ia?

— Domnul știe bine că lucrul acesta este imposibil, răspunse Oven fără să se piardă cu firea, deoarece călătorul acela mergea la Rennes, iar noi ne ducem la Paris.

Cu toate acestea, sub privirea fixă a stăpânului său, Oven nu putu să se împiedice de a roşi, iar Gaston deschidea gura pentru a-i pune o altă întrebare, când zgomotul unei trăsuri, venind de la Nantes, se făcu auzit; Gaston alergă la fereastră, era trăsura verde şi neagră.

La această priveliştе, Gaston uită totul şi lăsându-l pe Oven să-şi vină în fire după plac, se avântă afară din apartament.

Atunci a fost rândul lui Oven să se ducă la fereastră pentru a vedea ce lucru important putuse pricinui această diversiune în sufletul stăpânului său; alergă la balcon şi văzu trăsura verde şi neagră care oprea. Mai întâi un bărbat înfăşurat într-o capă groasă coborî de pe capră şi deschise portiera; apoi văzu o tânără înfăşurată într-o mantie neagră; după aceea o soră augustină. Cele două doamne anunţând că vor pleca după masă, cerură o cameră aparte. Dar, pentru a ajunge la această cameră aparte, erau obligate să traverseze sala comună în care Gaston, indiferent în aparenţă, stătea în picioare lângă sobă. O privire rapidă, însă semnificativă, a fost schimbată între Hélène şi cavaler şi, spre marea satisfacţie a lui Gaston, în omul cu capa groasă care coborâse de pe capră, îl recunoscu pe grădinarul mânăstirii, chiar acela de la care luase cheia grilajului. Era, în împrejurările în care se aflau, un fericit şi puternic ajutor.

Cu toate acestea, Gaston, cu un calm care făcea cinste puterii sale de stăpânire asupra lui însuşi, îl lăsă pe grădinar să treacă înapoi fără a-l opri pe parcurs; dar, pe când acesta traversa curtea şi intra în grajd, îl urmări, deoarece era foarte grăbit să-l interogheze. O singură teamă îl stăpânea, aceea ca nu cumva grădinarul să fi venit numai până la Oudon şi că se pregătea să se întoarcă numai-decât la mânăstire.

Însă după cele dintâi cuvinte, Gaston se linişti; grădinarul le însoţea pe cele două femei până la Rambouillet, capătul de acum al călătoriei lui Hélène; apoi el o ducea înapoi la mânăstiea din Clisson pe sora Thérèse, acesta era numele augustinei, pe care maica superioară nu voise a o lăsa să se expună singură la primejdiile unui drum atât de lung. La sfârşitul acestei convorbiri, care avusese loc pe pragul uşii grajdului, Gaston ridică privirea şi îl văzu la rândul său pe Oven care se uita la dânsul; această curiozitate a lacheului său îi displăcu.

— Oare ce faci acolo? întrebă cavalerul.

— Aştept ordinele domnului, spuse Oven.

Nu era nimic de mirare în faptul că un lacheu fără treabă se uita printr-o fereastră; Gaston se mulţumi aşadar să încrunte din sprâncene.

— Îl cunoşti pe acest băiat? îl întrebă Gaston pe grădinar.

— Pe domnul Oven, servitorul dumneavoastră? răspunse acesta mirat de întrebare, fără îndoială, îl cunosc, pentru că suntem din aceeaşi regiune.

— Cu atât mai rău! murmură Gaston.

— Oh! domnul Oven e un băiat cumsecade, reluă grădinarul.

— N-are importanţă! spuse Gaston, nici un cuvânt despre Hélène, te rog.

Grădinarul îi făgădui; de altfel, el era mai mult decât oricine interesat să păstreze secretul asupra relaţiilor sale cu cavalerul. Descoperirea că îi împrumutase cheia ar fi fost urmată numaidecât de pierderea locului său, iar acesta era un loc excelent, locul de grădinar într-o mânăstire a augustinelor, pentru un om care ştie să-l facă profitabil. Gaston se întoarse atunci în sala comună, unde îl găsi pe Oven aşteptându-l. Trebuia să-l îndepărteze de acolo, îi ordonă să pună şaua pe cai. În acest timp grădinarul îi grăbise pe oamenii de la poştă; şi nu se făcuse nimic altceva decât să deshame şi să înhame din nou. Trăsura era deci gata de plecare; şi nu le mai aştepta decât pe călătoare care, după o masă scurtă şi frugală, pentru că se aflau într-o zi de abstinenţă, traversară din nou sala. În uşă, cele două doamne dădură peste Gaston, cu capul descoperit, stând gata să le ofere mâna pentru a urca în trăsură. Astfel de dovezi de politeţe din partea unor tineri seniori erau foarte obişnuite în această epocă faţă de tinerele fete; de altfel, chiar pentru sora augustină, Chanlay nu era cu totul necunoscut. Ea primi aşadar curtoazia sa fără să facă prea mult pe uricioasa şi îi mulţumi chiar printr-un surâs graţios: se înţelege de la sine că după ce îi oferise mâna sorei Thérèse, Gaston avu dreptul să i-o ofere lui Hélène. Aici voia el să ajungă, aşa cum se înţelege foarte bine.

— Domnule, spuse Oven în spatele cavalerului, caii sunt gata.

— Bine! răspunse Gaston, iau un pahar de vin şi plec.

Gaston le salută pentru ultima dată pe cele două doamne; trăsura plecă în timp ce Gaston urca din nou în camera lui şi, spre marea uimire a lacheului său, puse să i se aducă o a treia sticlă, pentru că a doua dispăruse ca şi cea dintâi. Este adevărat că din conţinutul celor două sticle, Gaston nu băuse cu totul un pahar şi jumătate de vin.

Această nouă şedere a sa la masă îl făcu pe Gaston să câştige încă un sfert de ceas; după care, nemaiavând nici un motiv să rămână la Oudon şi aproape la fel de grăbit acum ca şi Oven de a pleca la drum, încălecă din nou şi porni. Nu făcuse încă un sfert de de leghe, că la cotul drumului şi la cinci zeci de paşi înaintea lor, văzură trăsura verde şi neagră care, spărgând gheaţa care o acoperea,

se afundase atât de tare într-un făgaş de căruţă încât, cu toate eforturile grădinarului ce ridica roata şi imboldurile însoţite de lovituri de bici cu care poştaşul îşi îndemna caii, trăsura rămânea pe loc.

Acest accident era o adevărată surpriză căzută din Cer. Gaston nu putea să lase cele două femei într-o asemenea încurcătură, mai ales când grădinarul, recunoscându-l pe conaţionalul său Oven, care nu-l recunoscuse sub gluga lui, făcut apel la ajutorul său; cei doi călăreţi descălecară aşadar; şi cum bunei sore augustine îi era tare frică, se deschise portiera, cele două femei coborâră pe drum şi atunci, cu ajutorul preţios al lui Gaston şi al lui Oven, trăsura ieşi din locul nepotrivit în care se afla. Cele două doamne îşi reluară drumul, iar călătoria a fost continuată.

Numai că se făcuse cunoştinţa şi începea printr-un serviciu adus, ceea ce-l punea pe cavaler într-o excelentă postură; noaptea înainta, iar sora Thérèse îl întrebase cu timiditate pe cavaler dacă socotea că drumul era sigur. Sărmana augustină, care nu ieşise niciodată din mânăstirea ei, credea că drumurile mari sunt înţesate de hoţi. Gaston se ferise cu grijă s-o liniştească întru totul; numai că în această privinţă îi spusese că, deoarece avea acelaşi drum ca şi dânsa şi cum ea trebuia chiar să se oprească la Ancenis, el şi servitorul său vor escorta trăsura de aici până acolo. Această ofertă, pe care dânsa o considerase cum nu se poate mai prevenitoare şi pe care o acceptase fără nici o ezitare, o liniştise întru totul pe buna soră Thérèse. În timpul cât durase această micuţă comedie, Hélène îşi jucase admirabil rolul, ceea ce dovedeşte că o tânără fată, oricât de simplă şi de naivă ar fi fost, poartă în sinea ei un instinct de prefăcătorie care nu aşteaptă decât momentul favorabil pentru a se desfăşura. Au continuat de îndată drumul spre Ancenis; dar, pentru că drumul era strâmt, desfundat şi alunecos, pentru că pe deasupra întunericul se lăsase repede, Gaston îşi continuase calea ţinându-se aproape de portieră, ceea ce îi oferise posibilitatea sorei Thérèse de a-i adresa câteva întrebări. Ea aflase atunci că tânărul se numea cavalerul de Livry, că era fratele uneia dintre călugăriţele cele mai îndrăgite din ordinul augustinelor, care de acum trei ani se căsătorise cu Montlouis şi, mândră de această cunoştinţă, sora Thérèse nu mai vedea nici un inconvenient pentru a accepta escorta cavalerului, opinie asupra căreia Hélène se feri cu străşnicie de a o face să se răzgândească. Se opriră la Ancenis, aşa cum se înţeleseseră mai înainte. Gaston, cu aceeaşi politeţe şi de asemenea cu aceeaşi reţinere, oferi mâna celor două femei pentru a le ajuta să coboare din trăsură. Grădinarul confirmase tot ceea ce Gaston le spusese despre rudenia sa cu domnişoara de Livry, în aşa fel încât sora

Thérèse nu avea nici o bănuială ; dânsa îl găsea chiar pe acest cavaler foarte ponderat şi foarte politicos, deoarece nu se apropia şi nu se îndepărta decât cu adânci reverenţe.

Astfel că a doua zi era foarte veselă, când în clipa în care se urca în trăsură, ea îl găsi de-acum în şa, cu lacheul său, în curtea hanului. Se înţelege de la sine, cavalerul descălecă de îndată şi cu obişnuitele reverenţe oferi mâna celor două doamne pentru a le ajuta să urce în trăsură. Îndeplinind acest lucru, Hélène simţi că iubitul ei i-a strecurat un mic bilet în mînă ; o aruncătură de ochi a tinerei fete îl preveni că va primi răspunsul în aceeaşi seară.

Drumul era încă şi mai prost decât în ajun ; astfel încât, deoarece prin această împrejurare nevoia de ajutor devenise încă şi mai mare, Gaston nu mai părăsea nici o singură clipă trăsura ; în fiecare moment drumul se afunda într-un făgaş de căruţă : de îndată era necesar să acorde ajutor vizitiului şi grădinarului ; alteori survenea un urcuş care era prea anevoios şi trebuia ca doamnele să coboare ; astfel că biata soră augustină nu mai ştia cum să-i mulţumească lui Gaston.

— Doamne ! îi spunea dânsa în fiecare clipă lui Hélène, ce ne-am fi făcut dacă Dumnezeu nu l-ar fi trimis în ajutorul nostru pe acest cumsecade şi strălucit gentilom ?

Seara, puţin înainte de a ajunge la Angers, Gaston le întrebă pe aceste doamne care era hanul la care socoteau nimerit să coboare. Sora augustină consultă un carneţel pe care erau trecute dinainte diversele etape pe care trebuiau să le facă şi răspunse că se vor opri la „Grapa de Aur". Era din întîmplare acelaşi loc unde trăgea şi cavalerul ; astfel că-l trimise înainte pe Oven pentru a reţine camerele. Sosind, Gaston îşi primi bileţelul, pe care Hélène îl scrisese în timpul mesei şi pe care i-l încredinţă în timp ce cobora din trăsură. Vai ! sărmanii copii uitaseră de-acum ceea ce fusese spus de o parte şi de alta în timpul nopţii când s-au întâlnit la fereastră ; vorbeau despre dragostea lor ca şi când ar fi trebuit să dureze fără încetare, despre fericirea lor ca şi când aceasta n-ar fi avut drept sfârşit chiar sfârşitul călătoriei.

În ceea ce-l priveşte pe Gaston, el citi acest bilet cu o adâncă tristeţe ; el nu-şi făcea iluzii ; vedea viitorul aşa cum era în realitate, adică deznădăjduit. Legat cum era prin jurământul său de o conjuraţie, trimis la Paris pentru a indeplini o misiune îngrozitoare, el nu lua bucuria care îi era dăruită decât ca pe o amânare a nefericirii, iar nefericirea îl aştepta mereu acolo, la capătul acestei bucurii, ameninţătoare şi groaznică.

Totuşi, existau momente ale zilei când toate acestea erau date uitării, acelea când Gaston mergea alături de trăsură sau îi

oferea brațul său lui Hélène pentru a urca vreo coastă, iar atunci cei doi îndrăgostiți schimbau priviri atât de duioase, încât inima lui se topea de fericire; existau cuvinte înțelese numai de dânșii și care erau promisiuni de dragoste veșnică, existau surâsuri suave care, pentru o clipă deschideau cerul pentru sărmanul cavaler. În fiecare clipă tânăra fată scotea capul său încântător prin portieră ca pentru a admira muntele sau valea, dar Gaston știa bine că numai pe el îl privea iubita lui, că munții și văile, oricât de pitorești ar fi fost, n-ar fi împrumutat câtuși de puțin ochilor ei o atât de adorabilă melancolie. Cunoștința ajungând la un asemenea punct unde se afla, Gaston avea o mie de motive pentru a nu părăsi trăsura, iar dânsul profită din plin de această situație; erau pentru acest nefericit, în același timp cele dintâi și cele de pe urmă frumoase lumini ale vieții sale. El se minuna cu un sentiment de amară revoltă împotriva destinului său cum, gustând pentru prima dată fericirea, va fi despuiat de ea pentru totdeauna; uita că el însuși era acela care se avântase în această conspirație ce acum îl învăluia, strângându-l din toate părțile, îl determina să urmeze o cale care îl va conduce la exil sau la eșafod, în timp ce împreunându-se cu această cale, va descoperi o alta surâzătoare și veselă care l-ar fi dus drept și fără scuturături la fericire; este adevărat că atunci când s-a azvârlit în această conjurație fatală, n-o cunoștea pe Hélène și se credea singur și izolat în lume. Biet nesăbuit, la douăzeci de ani crezuse că lumea aceasta îi refuzase pentru totdeauna bucuriile sale și îl dezmoștenise nemilos de plăcerile sale! Într-o zi o întâlnise pe Hélène și din acea clipă lumea îi apăruse așa cum este ea într-adevăr, adică plină de promisiuni pentru cine știe să le aștepte, plină de recompense pentru cine știe să le merite: însă era prea târziu, Gaston apucase de-acum pe o cale care nu-i lăsa putința de întoarcere; trebuia să meargă înainte fără încetare și să aștepte, oricare a fi fost el, scopul fericit sau fatal, dar cu siguranță sângeros, către care se îndrepta.

Astfel că, în aceste ultime clipe care îi erau date, nimic nu-i scăpa sărmanului cavaler, nici o strângere de mână, nici un cuvânt al buzelor, nici un suspin al inimii, nici atingerea picioarelor sub masa hanului, nici foșnetul rochiei de lână care îi atingea în treacăt obrazul când Hélène urca în trăsură, nici dulcea apăsare a trupului său când cobora. În toate acestea, așa cum este de la sine înțeles, Oven era uitat, iar bănuielile care se strecuraseră în sufletul lui Gaston într-un moment de proastă dispoziție zburaseră ca și aceste întunecate păsări ale nopții care dispăreau atunci când răsare soarele. Gaston nu observase așadar că, de la Oudon și până la Mans, Oven stătuse de vorbă cu încă doi alți călăreți: asemănători cu acela

pe care-l văzuse plecând în prima seară și care, ca și acela, își continuau toți drumul spre Paris.

Însă Oven, care în ceea ce-l privește nu era îndrăgostit, nu pierdea nimic din ceea ce se petrecea între Gaston și Hélène.

Cu toate acestea, pe măsură ce înaintau, Gaston devenea mai înnegurat, pentru că nu mai socotea vremea cu ziua, ci cu ceasul; de-acum erau de o săptămînă pe drum și, oricât de încetișor ar fi mers, până la urmă vor trebui să ajungă. Astfel că, atunci când, ajungând la Chartres, hangiul, întrebat de sora Thérèse, răspunse cu vocea lui groasă și indiferentă: „Mâine, grăbindu-vă puțin, veți putea atinge Rambouillet", lui Gaston i se părea acest răspuns ca și cum ar fi spus: „Mâine veți fi despărțiți pentru totdeauna". Hélène remarcă profunda impresie pe care aceste cuvinte o făcură asupra lui Gaston; el deveni atât de palid, încât ea făcu un pas către dînsul întrebându-l dacă se simte rău. Însă Gaston o liniști cu un surâs și totul se încheie astfel.

Totuși Hélène avea motive să se îndoiască în sinea ei. Vai! sărmana copilă iubea așa cum iubesc femeile atunci când sunt îndrăgostite, ceea ce înseamnă: cu puterea sau mai curând cu slăbiciunea de a sacrifica totul dragostei lor; ea nu înțelegea de ce cavalerul, care era bărbat, nu găsea vreun mijloc de a lupta împotriva acestei voințe nedrepte a destinului care îi despărțea. Oricât de bine erau închise porțile mânăstirii pentru acele cărți ce pervertesc tinerețea denumite romane, se strecuraseră până la dânsa câteva volume disparate din *Clélia* sau din *Marele Cirus*, iar dânsa văzuse cum cavalerii și demoazelele din vremurile vechi se descurcau în astfel de împrejurări, adică fugeau de cei care îi persecutau și căutau vreun pustnic venerabil care-i căsătorea de-a binelea dinaintea unei cruci de lemn și a unui altar de piatră; pe deasupra era necesar adeseori, pentru a o smulge pe tânăra fată din mâna persecutorilor, să-i mituiești pe paznici, să dărâmi ziduri, să-i spinteci pe vrăjitori sau genii, ceea ce nu era ușor lucru dar care se sfârșea cu bine întotdeauna spre cea mai mare glorie a omului îndrăgit. Însă, nimic din toate acestea nu se ivea în cale, nici paznici de mituit decât sărmana Soră, nici ziduri de dărâmat deoarece nu trebuia decât să deschizi o portieră, nici un vrăjitor, nici un uriaș de spintecat, în afară de grădinarul care nu părea chiar atât de redutabil și care, de altfel, dacă trebuia să crezi în povestea cu cheia de la grilaj, se afla de mai-nainte la dispoziția cavalerului.

Hélène nu pricepea deci această supunere pasivă la hotărârile destinului și își mărturisea ei însăși că ar fi dorit să-l vadă pe cavaler făcând ceva pentru a lupta împotriva lor. Dar Hélène era nedreaptă față de Gaston: aceleași gânduri, și lui de asemenea, îi

treceau prin cap şi, trebuie s-o mărturisim, îl frământau necruţător. Ghicea, după privirile tinerei fete, că nu ar fi trebuit să spună decât un cuvânt pentru ca dânsa să-l urmeze până la capătul lumii: valiza lui era plină cu aur, într-o seară, în loc să se culce, Hélène putea să coboare; atunci amândoi nu aveau decât să urce într-o adevărată trăsură trasă de cai de poştă şi să plece, aşa cum s-a plecat întotdeauna, plătind bine: peste două zile ei s-ar fi aflat dincolo de frontieră, în afară de orice urmărire, liberi şi fericiţi, nu pentru un ceas, pentru o lună, pentru un an, ci pentru totdeauna.

Da, dar exista un cuvânt care se împotrivea la toate acestea, o simplă alăturare de litere având un înţeles în ochii anumitor oameni, nereprezentând nici o valoare pentru anumiţi alţii, iar acest cuvânt era cuvântul *onoare*.

Gaston îşi angajase cuvântul faţă de patru bărbaţi de onoare ca şi dînsul; aceşti bărbaţi se numeau: de Pontcalec, de Montlouis, du Couëdic şi Talhouet; era dezonorat dacă nu şi l-ar fi ţinut.

Astfel încât, cavalerul era foarte hotărît să-şi suporte nefericirea în toată dimensiunea ei, dar să-şi ţină cuvântul; este adevărat că, de fiecare dată când reputa această izbândă asupra lui însuşi, o durere necruţătoare îi străpungea inima.

În decursul uneia dintre aceste lupte îşi aruncase Hélène privirea asupra lui; şi în momentul când era pe cale a reputa una dintre aceste izbânzi el păli atât de tare încât ea crezu că va muri. Astfel că aştepta cu speranţă ceea ce Gaston va face în această seară, sau cel puţin va spune, pentru că seara aceasta era ultima; dar, spre marea ei uimire, Gaston nici nu vorbi, nici nu făcu nimic; astfel că Hélène s-a culcat cu inima strânsă şi cu lacrimi în ochi, convinsă că nu era iubită câtuşi de puţin aşa precum iubea. Se înşela foarte mult, pentru că în această noapte Gaston nu se culcă deloc, iar ziua îl află mai palid şi mai deznădăjduit ca niciodată. De la Chartres unde noaptea, precum am spus-o, trecuse înfiorătoare şi plină de lacrimi pentru cei doi îndrăgostiţi, plecară dimineaţa către Rambouillet, drum de străbătut pentru Gaston, destinaţie pentru Hélène. La Chartres, Oven stătuse de vorbă cu încă unul dintre acei călăreţi îmbrăcaţi în gri, care păreau nişte santinele postate de-a lungul drumului şi, mai vesel ca niciodată de-a se afla atât de aproape de Paris, pe care dorea atât de mult să-l vadă, grăbea mersul cortegiului. Au luat masa de prînz într-un sat; masa a fost foarte tăcută. Sora augustină se gândea că în seara aceea va lua drumul înapoi spre mânăstirea ei scumpă; Hélène se gândea că Gaston, chiar dacă s-ar hotărî acum, era prea târziu pentru a acţiona în vreun fel; Gaston se gândea că va părăsi chiar în seara aceea duioasa companie a acestei femei iubite, schimbând-o cu teribila

societate a unor bărbaţi misterioşi şi necunoscuţi pe care un act fatal trebuie să-i lege pentru totdeauna. Către ora trei după-amiază, ajunseră la o măgură atât de repede încât trebuiră să descalece; Gaston îi oferi braţul Hélènei, sora augustină îl luă pe acela al grădinarului şi urcară panta. Cei doi îndrăgostiţi, mergând aşadar unul lângă altul, inimile lor dădeau pe dinafară: Hélène, tăcută, simţea lacrimile prelingându-i-se de-a lungul obrajilor, Gaston îşi simţea pieptul apăsat de o greutate enormă, pentru că el nu plângea, nu pentru că n-ar fi avut poftă, ci pentru motivul că, fiind bărbat, nu îndrăznea să plângă.

Ei ajunseră la capătul urcuşului, cei dintâi şi mult mai înainte decât bătrâna augustină; iar acolo, dintr-o dată, înaintea lor, la orizont, văzură înălţându-se o clopotniţă şi, în jurul acestei clopotniţe, un mare număr de case care se adunau aşa cum fac oile în jurul ciobanului lor. Era Rambouillet; nimeni nu le-o spusese şi cu toate acestea, în acelaşi timp şi amândoi dintr-o dată, o ghiciră. Gaston, cu toate că era cel mai hăituit, rupse cel dintâi tăcerea.

— Acolo departe, spuse el întinzând mâna spre acea clopotniţă şi spre acele case; acolo departe, destinele noastre se vor despărţi poate pentru totdeauna; oh! vă implor, Hélène, păstraţi amintirea mea şi, orice eveniment va surveni, n-o blestemaţi niciodată.

— Nu-mi vorbiţi niciodată decât despre lucruri deznădăjduite, dragul meu, spuse Hélène; am nevoie de curaj şi, în loc să mi-l daţi, îmi zdrobiţi inima. Oare n-aveţi nimic să-mi spuneţi, Doamne! care să-mi aducă în sfârşit un pic de bucurie? Prezentul este îngrozitor, o ştiu bine; dar viitorul este oare la fel de îngrozitor ca şi prezentul? În sfârşit, viitorul înseamnă mulţi ani pentru noi şi, prin urmare, multă speranţă. Suntem tineri, ne iubim; nu există oare nici un mijloc de a lupta împotriva soartei rele a clipei de faţă? Oh! iată, Gaston, simt în mine o forţă imensă... şi dacă mi-aţi spune... Dar, iată, sunt necugetată; eu sunt aceea care sufăr şi eu sunt aceea care vreau să consolez.

— Vă înţeleg, Hélène, răspunse Gaston scuturând din cap, îmi cereţi o promisiune, nimic mai mult decât o promisiune, nu-i aşa? Ei bine! cu toate că sunt nefericit, nu pot să promit nimic! Îmi cereţi să sper, nu pot să sper. Dacă aş fi avut numai, nu voi spune două zeci de ani, zece ani, ci un singur an care să-mi aparţină, vi l-aş oferi, Hélène; şi m-aş considera un om fericit; dar nu este astfel, din clipa în care vă părăsesc, mă pierdeţi şi vă pierd; începând de mâine dimineaţă, nu-mi mai aparţin.

— Nefericitule! strigă Hélène dând vorbelor lui un alt înţeles; oare m-aţi înşelat spunându-mi că mă iubeaţi? Sunteţi oare logodit cu o altă femeie?

— Sărmana mea iubită, spuse Gaston, asupra acestui lucru pot să vă asigur; nu am altă dragoste decât pentru dumneavoastră, nu am altă logodnică decât pe dumneavoastră.

— Ei bine! dar atunci putem aşadar să fim încă fericiţi, Gaston, dacă voi convinge noua mea familie să vă considere ca pe soţul meu?

— Hélène, nu vă daţi seama oare că fiecare dintre cuvintele dumneavoastră îmi zdrobeşte inima?

— Dar, cel puţin, spuneţi-mi de ce!

— Hélène, există datorii de la care nu pot să te sustragi, legături pe care nu le poţi rupe!

— Nu cunosc aşa ceva! strigă tânăra fată. Mi se făgăduieşte o familie, bogăţie, un nume; ei bine! spuneţi-mi un cuvânt, Gaston, spuneţi-l; şi vă prefer oricui. Aşadar pentru ce, de partea dumneavoastră, n-aţi face la fel?

Gaston înclină capul şi nu răspunse nimic. În această clipă sora augustină îi ajunse. Întunericul începea să se lase, astfel încât aceasta nu observă chipul tulburat al celor doi tineri.

Femeile urcară din nou în trăsură, grădinarul se cocoţă pe capra lui, iar Gaston şi Oven urcară din nou în şa; după aceea îşi continuară drumul spre Rambouillet.

La o leghe de oraş, sora augustină îl chemă ea însăşi pe Gaston, care se apropie şi mai mult de portieră.

Aceasta pentru a-i atrage atenţia că vor veni poate în întâmpinarea lui Hélène, iar nişte chipuri străine, mai cu seamă nişte chipuri de bărbaţi, ar fi nepotrivite în această întrevedere. Gaston se gândise şi dânsul la această împrejurare, însă el n-avusese curajul să vorbească despre asta. Se apropie deci şi mai mult. Hélène aştepta şi nădăjduia. Ce aştepta oare şi ce nădăjduia? nici dânsa n-ar fi putut să spună.

Poate că durerea îl va purta pe Gaston la vreo hotărîre extremă; dar Gaston se mulţumi să se încline adânc, îşi exprimă recunoştinţa faţă de cele două doamne pentru a-i fi îngăduit să le ţină compănie şi avea intenţia să se îndepărteze.

Hélène nu era o femeie oarecare; ea văzu, după aerul lui Gaston, că pornea cu moartea în suflet.

— Este adio sau este la revedere? întrebă ea cu îndrăzneală.

Tânărul se apropie, cu inima bătând.

— La revedere! spuse dânsul, dacă dumneavoastră îmi veţi acorda această cinste.

Şi se îndepărtă în goana mare.

O CAMERĂ DIN HOTELUL „TIGRUL REGAL", LA RAMBOUILLET

Gaston se îndepărtase fără a spune un singur cuvânt despre adresa la care se vor întîlni din nou, nici despre mijloacele prin care urmau să se revadă; însă Hélène se gândea fără grijă că era treaba unui bărbat să se ocupe de toate acestea; ea îl urmări doar din ochi până dispăru în întuneric, iar după un sfert de oră intra în Rambouillet.

Atunci sora augustină scoase o hârtie din largul său buzunar şi citi la lumina felinarului plasat aproape de portieră adresa următoare: *Doamna Desroches, hotelul* „Tigrul Regal".

Augustina transmise de îndată aceste însemnări vizitiului, iar cu zece minute mai târziu trăsura se oprea la adresa menţionată.

De îndată, o femeie, care aştepta într-o cameră a hotelului care îşi avea uşa lângă poarta mare, ieşi cu mare grabă, înaintă spre trăsură şi făcând o reverenţă respectuoasă le ajută pe doamne să coboare din trăsură; ea le conduse după aceea pe o distanţă de câţiva paşi pe o alee întunecată, precedată de un valet care ducea două felinare pictate cu înfloriturí.

O uşă se deschise dând într-un vestibul care părea foarte frumos, doamna Desroches se dădu la o parte, le invită să urce înaintea ei pe Hélène şi pe sora Thérèse, iar cele două călătoare, peste cinci minute, se aflau instalate pe o sofa moale dinaintea unui foc strălucitor şi pârâind.

Camera în care se aflau era frumoasă, mare şi mobilată cu eleganţă: gustul epocii, încă destul de sever, deoarece nu se atinsese timpul capricios pe care noi l-am botezat cu numele de Rococo, se făcea remarcat aici de pretutindeni; cât despre arhitectură, aceasta aparţinea stilului trist şi măiestuos al marelui imperiu; imense oglinzi cu cadrele lor aurite se înălţau sus şi în faţa căminului, o lustră cu mai multe braţe aurite atârna de plafon, iar nişte lei auriţi stăteau de strajă lângă foc.

În acest salon, existau patru uşi : prima era aceea prin care intraseră ; a doua conduce spre sufragerie, care se afla gata luminată, gata încălzită şi gata servită ; a treia dădea într-un dormitor, foarte decent împodobit ; cea de a patra era închisă şi nu se deschise deloc.

Hélène admira fără să se mire toate aceste splendori, ca şi tăcerea valeţilor, aerul lor calm şi respectuos, atât de diferite de chipurile vesele ale hotelierilor grăbiţi pe care îi văzuse pe drum ; cât despre sora augustină, aceasta îşi murmura binecuvântarea privind cu poftă la supa aburind pe masă, felicitându-se încetişor că nu se aflau într-o zi de post. După o clipă, doamna Desroches, care le însoţise pe cele două călătoare în salon şi care după aceea le lăsase singure, intră pentru a doua oară şi apropiindu-se de sora augustină, îi remise o scrisoare pe care aceasta o deschise cu cea mai mare grabă.

Scrisoarea conţinea înştiinţarea următoare :

Sora Thérèse va putea să petreacă noaptea la Rambouillet sau să plece din nou chiar în seara asta după cum doreşte ; ea va primi două sute de ludovici, gratificaţie oferită de Hélène pentru mânăstirea ei dragă şi o va părăsi pe însoţitoarea ei în grija doamnei Desroches, onorată de încrederea părinţilor lui Hélène.

În josul acestei scrisori şi în loc de semnătură, era o cifră pe care Sora o apropie de un sigiliu imprimat pe o scrisoare pe care dânsa o adusese de la Clisson. Atunci când a fost constatată identitatea :

— Hai, spuse ea, scumpa mea copilă, ne vom despărţi după cină.

— Cum, atât de repede ! exclamă Hélène, pe care o lega de sora Thérèse numai viaţa ei trecută.

— Da, copila mea ; mi se oferă, este adevărat, să dorm aici, însă mi-ar plăcea mai mult, v-o spun, să plec din nou chiar în seara asta, pentru că mă grăbesc să ajung din nou la buna noastră casă din Bretagne, unde îmi am toate obişnuinţele mele şi unde nimic nu va lipsi bucuriei mele, decât faptul că nu veţi mai fi acolo, draga mea copilă.

Hélène îşi aruncă plângând braţele în jurul gâtului bunei Surori : îşi amintea de tinereţea ei petrecută atât de duios în mijlocul acestor fiinţe în întregime devotate ei, fie că acest respect le-ar fi fost recomandat de către maica superioară, fie că ea însăşi a ştiut să se facă iubită ; printr-unul din aceşte miracole ale gândirii pe care ştiinţa nu le va putea explica niciodată, vechile alei mărginite de carpeni, lacul frumos, clopotele augustine îi reveniră în memorie, precum şi

toată această existență, pe care de-acum o privea ca pe un vis pierdut, se perindă din nou, veselă și vie, pe dinaintea ochilor săi închiși.

Buna soră Thérèse, la rândul ei, plângea cu lacrimi fierbinți, iar acest eveniment neașteptat îi tăiase atât de mult pofta de mâncare, încât se ridica de-acum să plece fără să fi mâncat, când doamna Desroches reaminti celor două femei că masa era servită și atrase atenția sorei Thérèse că, dacă va călători, așa cum avea intenția, toată noaptea, nu va găsi nici un han deschis și prin urmare nimic de mâncat până a doua zi dimineața; ea o invită deci să mănânce măcar ceva sau cel puțin să-și facă provizii pentru drum. Sora Thérèse, convinsă prin acest raționament plin de logică, se hotărî în sfârșit să se așeze la masă și o rugă atât de mult pe Hélène să-i țină companie încât aceasta se așeză dinaintea ei, dar fără să se poată hotărî să mănânce nimic; cât despre călugăriță, aceasta mâncă în grabă câteva fructe și bău o jumătate de pahar cu vin de Spania, apoi se ridică și o îmbrățișă încă o dată pe Hélène care voia s-o însoțească cel puțin până la trăsură, dar la care doamna Desroches făcu observația că hanul „Tigrul Regal" fiind plin de străini, ar fi nepotrivit a-și părăsi camera și a se expune de a fi văzută. Atunci Hélène ceru să-l revadă pe grădinarul care le servise drept escortă; sărmanul om ceruse favoarea de a-și lua rămas bun de la dânsa, dar este de la sine înțeles că nimănui nu-i păsase de cerințele lui sentimentale. Cu toate acestea, doamna Desroches de-abia o auzise pe Hélène exprimând o dorință în armonie cu a lui, că dânsa îl chemă să urce la rândul ei și că îi fu îngăduit s-o vadă încă o dată pe aceea de care credea că se despărțise pentru totdeauna.

În clipele supreme, iar Hélène ajunsese într-una dintre aceste clipe, toate obiectele și toate persoanele pe care le părăsești cresc și ți se lipesc de inimă; astfel încât această bătrână călugăriță și acest biet grădinar deveniseră prieteni pentru dânsa; încercă așadar o mare greutate părăsindu-i, chemându-i înapoi în clipa în care erau gata să iasă, recomandându-i uneia pe prietenele ei și celuilalt florile sale; apoi, printre toate acestea, aruncându-i câteva priviri de mulțumire care aveau legătură cu cheia grilajului.

După aceea, deoarece doamna Desroches o vedea pe Hélène căutând, dar inutil, în buzunarul ei, pentru că puținii bani pe care-i avea erau închiși în fundul cufărului ei:

— Domnișoara, o întrebă dânsa, ar avea nevoie de ceva?

— Da, spuse Hélène, aș fi dorit să-i las o amintire acestui om cumsecade.

Atunci doamna Desroches îi dădu două zeci și cinci de ludovici lui Hélène care, fără să-i numere, îi strecură în mâna grădinarului,

ale cărui exlcamaţii şi lacrimi se dublară la această dovadă de generozitate neaşteptată. În sfîrşit, trebuiră să se despartă; uşa se închise după dânşii, Hélène alergă la fereastră: obloanele erau închise şi nu se putea vedea în stradă; Hélène ascultă: un moment după aceea, auzi roţile unei trăsuri, zgomotul acesta se îndepărtă puţin câte puţin şi se stinse: încetând de a-l mai auzi, Hélène căzu într-un fotoliu.

Atunci doamna Desroches se apropie şi o făcu atentă pe tânăra fată că ea se aşezase la masă, dar nu luase nimic. Hélène consimţi să cineze, nu pentru că i-ar fi fost foame, dar sperând că va obţine chiar în acea seară veşti de la Gaston; căută aşadar să câştige timp.

Se aşeză deci la masă, invitând-o pe doamna Desroches să facă la fel, dar numai după rugăminţile repetate ale lui Hélène noua ei doamnă de companie consimţi. Totuşi, oricât de multe ar fi fost insistenţele tinerei fete, ea nu voi să mănânce deloc şi se mulţumi s-o servească.

Cina o dată terminată, doamna Desroches merse înaintea lui Hélène şi, arătându-i dormitorul ei, îi spuse:

— Acum, domnişoară, veţi suna când veţi dori pentru a chema o femeie de serviciu care se află la ordinele dumneavoastră, deoarece trebuie să aflaţi că în această seară chiar veţi primi probabil o vizită!

— O vizită! exclamă Hélène întrerupând-o pe doamna Desroches.

— Da, domnişoară, reluă aceasta, o vizită a unuia dintre părinţii dumneavoastră.

— Şi părintele este acela care vegherză asupra mea?

— De la naşterea dumneavoastră, domnişoară.

— Oh! Doamne! exclamă Hélène ducându-şi mâna la inimă; şi spuneţi că va veni?

— Aşa cred, pentru că este foarte grăbit să vă cunoască.

— Oh! murmură Hélène; oh! îmi face impresia că mă simt rău.

Doamna Desroches aleargă la dânsa şi o susţinu în braţele sale.

— Încercaţi aşadar atâta spaimă, îi spuse dânsa, că vă veţi afla în preajma cuiva care vă iubeşte?

— Nu e spaimă, spuse Hélène, este surpriză; nu eram prevenită că va fi în seara asta, iar această veste atât de importantă şi pe care totuşi mi-aţi transmis-o fără menajamente m-a uluit cu totul.

— Dar nu e totul, continuă doamna Desroches, această persoană este obligată să se învăluie în cea mai mare taină.

— Şi pentru ce asta?

— Îmi este interzis a răspunde la această întrebare, domnișoară.

— Doamne! dar ce înseamnă oare asemenea precauții față de o biată orfană ca mine?

— Sunt necesare, vă rog să mă credeți.

— Dar în sfârșit, în ce constau ele?

— Mai întâi că nu puteți vedea chipul persoanei respective pentru că, dacă din întâmplare ați întîlni-o mai târziu, nu trebuie să fie recunoscută de dumneavoastră.

— Atunci, înseamnă că persoana aceasta va veni mascată?

— Nu, domnișoară, dar se vor stinge toate luminile.

— Și atunci, vom rămâne în întuneric?

— Da.

— Dar veți rămâne cu mine, nu-i așa, doamnă Desroches?

— Nu, domnișoară, acest lucru îmi este interzis în mod expres.

— De către cine?

— De către persoana care trebuie să vină să vă vadă.

— Dar acestei persoane, îi datorați deci ascultarea cea mai deplină?

— Îi datorez mai mult decât aceasta, domnișoară, îi datorez cel mai adânc respect.

— Persoana care va veni are deci o mare însemnătate?

— Este unul dintre cei mai mari seniori ai Franței.

— Și acest mare senior este ruda mea?

— Cea mai apropiată.

— În numele Cerului, doamnă Desroches, nu mă lăsați în atâta nesiguranță asupra acestui lucru.

— Am avut de-acum onoarea să vă spun, domnișoară, că sunt anumite întrebări la care îmi este interzis în mod expres de a răspunde.

Și doamna Desroches făcu un pas pentru a se retrage.

— Mă părăsiți? strigă Hélène.

— Vă las pentru a vă face toaleta.

— Dar, doamnă...

Doamna Desroches făcu atunci o adâncă reverență, plină de ceremonie și de respect; și ieși închizând ușa camerei după dânsa.

UN ÎNSOȚITOR DE VÎNĂTOARE ÎN LIVREA AL A.S.R. MONSENIORUL DUCE DE ORLÉANS

În vreme ce se petreceau lucrurile despre care am vorbit în pavilionul hotelului „Tigrul Regal", într-o cameră a aceluiași hotel, un bărbat așezat dinaintea unui foc mare arzând în cămin își scutura cizmele pline de zăpadă și desfăcea legăturile unui portofel.

Acest bărbrt era înveșmântat într-o uniformă de însoțitor, într-o livrea de vânătoare a casei de Orléans : haină roșie și argintie, pantaloni de piele, cizme lungi, pălărie în trei colțuri cu galoane de argint ; ochiul vioi, nasul lung, ascuțit și fremătând, fruntea bombată și plină de o franchețe care dezmințea buzele sale subțiri și strânse. El frunzărea cu grijă, pe o masă așezată dinaintea lui, hârtiile de care portofelul său era umflat. Acest bărbat, datorită unui obicei care-i aparținea, vorbea singur sau mai curând mormăia printre dinți fraze pe care le întrerupea prin exclamații și înjurături care păreau să aparțină mai puțin sensului cuvintelor pe care le pronunța, decât altor gânduri care îi treceau la iuțeală prin cap.

— Hai, hai, spunea el, domnul de Montaran nu m-a înțelat câtuși de puțin ; și iată-i pe bretonii mei la treabă ; dar cum naiba de a mers atât de puțin pe zi ? Plecat pe 11 la prânz, ajuns de-abia pe 21 la ora șase seara. Hm ! Aici se ascunde probabil vreun alt mister, pe care mi-l va lămuri băiatul pe care mi l-a recomandat domnul de Montaran și cu care oamenii mei au intrat în legătură pe tot cursul drumului. Hei ! să vină cineva !

Și în același timp bărbatul cu haina roșie scutură un clopoțel de argint ; unul dintre alergătorii săi îmbrăcați în gri pe care i-am remarcat pe drumul de la Nantes apăru și salută.

— Ah ! dumneata ești, Tapin, spuse bărbatul cu haina roșie.

— Da, monseniore ; este o treabă importantă, am ținut să vin eu în persoană.

— I-ați interogat pe oamenii pe care i-ați plasat pe drum ?

— Da, monseniore; însă nu știu nimic, decât diferitele etape care au fost străbătute succesiv de conspiratorul nostru; de altfel, este tot ce au fost însărcinați să afle.

— Da, voi încerca să aflu eu mai mult de la servitor. Ce fel de om este?

— Păi, unul dintre acei nătărăi maliţioşi, jumătate normand, jumătate breton; un client rău, în totul.

— Ce face în clipa asta?

— Serveşte cina stăpânului său.

— Care a fost plasat, aşa cum am spus, într-o cameră la parter?

— Da, monseniore.

— Într-o cameră fără perdele?

— Da, monseniore.

— Şi aţi făcut o gaură în oblon?

— Da, monseniore.

— Bine! trimiteţi-mi-l pe acest valet; şi staţi mereu gata la îndemână.

— Eu sunt aici.

— De minune.

Omul cu haină roşie scoase din buzunarul de la vestă un ceas de preţ pe care-l consultă.

— Ora opt şi jumătate, spuse dânsul; la ora asta, monseniorul s-a întors de la Saint-Germain şi îl cheamă pe Dubois. Dar, cum i se spune că Dubois nu este acolo, îşi freacă mâinile şi se pregăteşte să facă vreo nechibzuinţă. Frecaţi-vă mâinile, monseniore şi faceţi-vă escapada după plac. Nu la Paris este primejdia, ci aici. Ah! vom vedea dacă de data asta vă veţi mai bate joc de poliţia mea secretă. Ah! iată-l pe omul nostru.

Într-adevăr, în această clipă, domnul Tapin îl introducea pe Oven.

— Iată persoana chemată, spuse dânsul.

Şi, închizând uşa, se retrase de îndată.

Oven rămase în picioare şi tremurând la uşă, în vreme ce Dubois înfăşurat într-o mantie largă ce nu lăsa să se vadă decât partea de sus a capului său, pironea asupra lui nişte ochi de pisică siameză.

— Apropie-te, prietene, spuse Dubois.

Cu toată cordialitatea acestei invitaţii, era făcută cu o voce atât de stridentă, încât Oven ar fi dorit foarte mult să se afle, pentru moment, la o sută de leghe de acest om, care-l privea într-un chip atât de straniu.

— Ei bine! spuse Dubois, văzând că stătea neclintit ca un buştean, nu m-ai auzit, netrebnicule?

— Ba da, monseniore, spuse Oven.

— Atunci, pentru ce nu asculţi?

— Nu credeam că mie mi-aţi făcut această cinste de a-mi spune să m-apropii.

Şi Oven făcu câţiva paşi către masă.

— Ai primit cinci zeci de ludovici ca să-mi spui adevărul continuă Dubois.

— Iertare, monseniore, răspunse Oven, căruia această întrebare aproape afirmativă îi smulse o parte din îndrăzneala sa, nu i-am primit... mi-au fost promişi.

Dubois scoase un pumn de aur din buzunar, numără cinci zeci de ludovici şi făcu un teanc pe care îl puse pe masă, unde acesta rămase tremurând şi înclinat.

Oven privi această grămadă de aur cu o expresie pe care ai fi crezut-o străină de privirea lui ternă şi ascunsă.

— Bun! spuse Dubois, e lacom.

Într-adevăr, aceşti cinci zeci de ludovici i se păruseră lui Oven întotdeauna feerici şi neverosimili; el îşi trădase stăpânul fără să spere, numai dorindu-i; şi cu toate acestea cei cinci zeci de ludovici făgăduiţi erau aici, dinaintea ochilor săi.

— Pot să-i iau? întrebă Oven întinzînd mâna spre teancul de aur.

— O clipă, spuse Dubois, care se distra stârnind această lăcomie pe care un om de la oraş ar fi ascuns-o fără îndoială, dar pe care ţăranul o dădea pe faţă; o clipă, vom face un târg.

— Care? spuse Oven.

— Iată cei cinci zeci de ludovici făgăduiţi.

— Îi văd bine, spuse Oven trecându-şi limba peste buze, cum face un câine ademenit.

— La fiecare răspuns pe care mi-l vei da la întrebările mele, dacă răspunsul este important, adaug zece ludovici; dacă este ridicol şi stupid, scad zece.

Oven deschise nişte ochi mari; târgul i se părea evident arbitrar.

— Acum, să stăm de vorbă, spuse Dubois; de unde vii?

— De la Nantes, în linie dreaptă.

— Cu cine?

— Cu domnul cavaler Gaston de Chanlay.

Acest interogatoriu compunându-se în mod evident din întrebări pregătitoare, teancul rămase acelaşi.

— Atenţie! spuse Dubois întindându-şi mâna slabă spre ludovici.

— Ascult cu amândouă urechile, răspunse Oven.

— Stăpânul tău călătoreşte sub numele lui?

— A plecat sub numele lui, dar şi-a luat un altul pe drum.

— Care?

— Numele de domnul de Livry.

Dubois adăugă zece ludovici; dar cum nu puteau să stea pe teancul, prea înalt şi aşa, el formă un al doilea pe care îl aşeză aproape de cel dintâi. Oven scoase un strigăt de bucurie.

— Oh! oh! spuse Dubois, nu te bucura încă, n-am ajuns la capăt. Atenţie! Există un domn de Livry la Nantes?

— Nu, monseniore; dar există o demoazelă de Livry.

— Cine este această demoazelă?

— Soţia domnului de Montlouis, un prieten intim al stăpânului meu.

— Bun! spuse Dubois adăugând zece ludovici; şi ce făcea stăpânul tău la Nantes?

— Făcea ceea ce fac ţinerii seniori: vâna, făcea scrimă, se ducea la bal.

Dubois retrase zece ludovici. Oven simţea un fior alergându-i prin tot trupul.

— Aşteptaţi vă rog, aşteptaţi vă rog! făcea şi altceva pe deasupra.

— Ah! hai, spuse Dubois, ce mai făcea?

— Ieşea noaptea o dată sau de două ori pe săptămână, părăsind casa la ora opt seara şi neîntorcându-se de obicei decât la ora trei sau patru dimineaţa.

— Bun! făcu Dubois; şi unde se ducea?

— Cât despre asta, nu ştiu nimic, răspunse Oven.

Dubois păstră cei zece ludovici în mână.

— Şi începând cu plecarea lui, continuă Dubois, ce-a făcut?

— A trecut prin Oudon, prin Ancenis, prin Le Mans, prin Nogent şi prin Chartres.

Dubois întinse mâna şi, cu degetele sale ascuţite, luă alţi zece ludovici. Oven scoase un strigăt de durere surdă.

— Şi pe drum, întrebă Dubois, n-a făcut cunoştinţă cu nimeni?

— Cu o tânără călugăriţă din mânăstirea augustinelor de la Clisson, care călătorea împreună cu o soră din mânăstire, numită sora Thérèse.

— Şi cum se numea această călugăriţă?

— Domnişoara Hélène de Chaverny.

— Hélène! numele promite; şi, fără îndoială, această frumoasă Hélène este amanta stăpânului tău?

— Păi, eu nu ştiu nimic despre asta, răspunse Oven; înţelegeţi că nu mi-a spus-o.

— E plin de duh ! spuse Dubois atacând grămada şi retrăgând zece ludovici din cinci zeci.

O sudoare rece se scurgea de pe fruntea lui Oven. Patru răspunsuri ca ăsta şi îşi trădase stăpânul pentru nimic.

— Şi aceste doamne merg la Paris împreună cu el? continuă Dubois.

— Nu, Domnule, elé se opresc la Rambouillet.

— Ah ! făcu Dubois.

Exclamaţia i se păru de bun augur lui Oven.

— Şi chiar, continuă el, buna soră Thérèse a şi plecat de-acum înapoi.

— Hai, spuse Dubois, toate acestea n-au prea multă însemnătate, dar nu trebuie să-i descurajăm pe începători.

Şi adăugă zece ludovici la teanc.

— Iar acum, reluă Dubois, tânăra fată a rămas singură?

— Deloc, spuse Oven.

— Cum ; deloc?

— O doamnă din Paris o aştepta.

— O doamnă din Paris?

— Da.

— Ştii oare numele ei?

— Am auzit-o pe sora Thérèse numind-o doamna Desroches.

— Doamna Desroches ! strigă Dubois ; şi începu un alt teanc de câte zece ludovici ; ai spus doamna Desroches?

— Da, reluă Oven luminându-se.

— Eşti sigur de asta?

— Bineînţeles ! dacă sunt sigur ; dovadă că este o femeie înaltă, slabă, galbenă.

Dubois adăugă zece ludovici. Oven se căi atunci că n-a făcut o pauză între fiecare epitete : este evident că pierduse douăzeci de ludovici pentru că se grăbise.

— Înaltă, slabă, galbenă, repetă Dubois ; chiar aşa este.

— Între patru zeci şi patru zeci şi cinci de ani, adăugă Oven aşteptând, de astă dată.

— Chiar aşa este ! repetă Dubois adăugând zece alţi ludovici.

— Îmbrăcată într-o rochie de mătase cu flori mari, continuă Oven, care voia să tragă profit din toate.

— E bine, reluă Dubois, e bine.

Oven îşi dădu seama că examinatorul său ştia destul asupra femeii şi aşteptă.

— De fapt, domnule, acum când stau să mă gândesc, aş zice despre această cunoştinţă că era o comedie.

— Ce vrei să spui?

— Cred că ei se cunoşteau înainte de a pleca; şi chiar iată, sunt sigur de asta, pe dânsa a aşteptat-o stăpânul meu trei ore la Oudon.

— Bine, spuse Dubois adăugând zece ludovici; hai, hai, va ieşi ceva din tine.

— Nu mai vreţi să ştiţi nimic? spuse Oven întinzând mâna spre cele două grămezi care-i ofereau patru zeci de ludovici drept beneficiu, cu expresia unui jucător care doreşte să se retragă din joc.

— O clipă, spuse Dubois; tânăra fată este frumoasă?

— Ca un înger, spuse Oven.

— Şi fără îndoială că şi-au dat întâlnire la Paris, stăpânul tău şi ea?

— Nu, domnule; cred dimpotrivă că şi-au luat adio pentru totdeauna.

— Tot o comedie.

— Nu cred; domnul de Chanlay era cu mult prea trist când s-au despărţit.

— Şi nu mai trebuie să se întâlnească?

— Ba da, încă o ultimă dată, cred, iar apoi totul se va sfârşi.

— Atunci, ia-ţi banii tăi şi adu-ţi aminte că dacă spui un cuvânt, zece minute după aceea, eşti un om mort.

Oven se repezi la cei nouă zeci de ludovici care dispărură pe dată, înghiţiţi de buzunarul adânc al pantalonilor săi.

— Iar acum, spuse dânsul, pot s-o şterg, nu-i aşa?

— S-o ştergi, nătărăule! câtuşi de puţin; cu începere din această clipă eşti al meu, pentru că te-am cumpărat; şi mai ales la Paris îmi vei fi de folos.

— În acest caz, voi rămâne, domnule, vă promit, spuse Oven scoţând un suspin adânc.

— N-ai nevoie să promiţi nimic.

În această clipă, uşa se deschise, iar domnul Tapin apăru din nou, cu chipul foarte tulburat.

— Ce s-a mai întâmplat? întrebă Dubois, care se pricepea la fizionomii.

— Un lucru foarte important, monseniore; dar îndepărtaţi-l pe omul acesta.

— Întoarce-te în preajma stăpânului tău, iar dacă scrie oricui ar fi, aminteşte-ţi că sunt cât se poate de curios de a-i afla scrisul.

Oven, încântat că este liber pentru moment, salută şi ieşi.

— Ei bine! domnule Tapin, spuse Dubois, ce este, haide spune!

— Este, monseniore, că după vânătoarea de la Saint-Germain, Alteţa Sa Regală, în loc să se întoarcă la Paris, s-a mulţumit să-şi trimită acolo echipajele şi a dat ordinul de plecare spre Rambouillet.

— Spre Rambouillet! regentul vine la Rambouillet?

— Va fi aici într-o jumătate de oră şi ar fi fost aici de-acum, dacă din fericire, împins de foame, n-ar fi intrat în castel ca să înbuce câte ceva.

— Şi ce treabă are el la Rambouillet?

— Nu ştiu nimic despre asta, monseniore, dacă n-ar fi cumva pentru această tânără fată care a sosit adineaorí cu o călugăriţă şi care se află instalată în pavilionul din hotel.

— Aveţi derptate, Tapin, e pentru dânsa, e chiar pentru dânsa; doamna Desroches... chiar asta e. Dumneata ştiai că doamna Desroches este aici?

— Nu, monseniore, habar n-aveam.

— Şi sunteţi sigur că va veni? sunteţi sigur că nu vi s-a făcut un raport fals, dragul meu Tapin?

— Oh! monseniore, pe Eveillé l-am lăsat în preajma Alteţei Sale Regale, iar ceea ce spune Eveillé, vedeţi dumneavoastră, e literă de Evanghelie.

— Aveţi dreptate, reluă Dubois, care părea să cunoască foarte bine calităţile aceluia căruia i se aduceau elogii, aveţi dreptate, dacă este vorba de Eveillé, nu mai există nici o îndoială.

— Dovadă că sărmanul băiat şi-a istovit calul, care a căzut la intrarea în Rambouillet şi care n-a mai putut să se ridice în picioare.

— Trei zeci de ludovici pentru cal, omul va câştiga pe deasupra ceea ce va putea.

Tapin luă cei trei zeci de ludovici.

— Dragul meu, continuă Dubois, cunoaşteţi aşezarea pavilionului, nu-i aşa?

— De minune.

— Care este aceasta?

— Dă într-o parte asupra celei de a doua curţi a hanului, în cealaltă parte asupra unei străduţe pustii.

— Nişte oameni în acea curte, nişte oameni pe acea străduţă, deghizaţi în rândaşi de cai, în valeţi de grajd, cum veţi dori; să nu existe altcineva decât monseniorul şi cu mine care să putem intra în acest pavilion, domnule Tapin: e vorba aici de viaţa Alteţei Sale Regale.

— Fiţi liniştit, monseniore.

— Ah! îl cunoaşteţi pe bretonul nostru?

— L-am văzut coborând de pe cal.

— Oamenii dumitale îl cunosc?

— L-au văzut cu toţii pe drum.

— Bine, vă atrag atenţia asupra lui.

— Trebuie să-l arestăm?

— La dracu ! feriţi-vă de asta bine, domnule Tapin ; trebuie să-l lăsăm să meargă, trebuie să-l lăsăm să acţioneze ; dacă-l arestăm acum, nu va spune nimic şi conspiraţia noastră va avorta. La dracu ! nici nu poate fi vorba de aşa ceva, trebuie ca ea să nască.

— Ce anume, monseniore ? întrebă Tapin, care părea să-şi îngăduie anumite intimităţi faţă de Dubois.

— Mitra mea de arhiepiscop, domnule Lecocq, spuse Dubois ; şi acum, mergeţi la treaba dumneavoastră, eu mă duc la a mea.

Şi amândoi părăsiră camera şi coborâră la iuţeală scara, însă la poartă se despărţiră ; Lecocq urcând din nou repede prin oraş, urmând drumul către Paris, iar Dubois strecurându-se pe lângă zid, pentru a se duce să-şi lipească ochiul său de linx de gaura oblonului.

Gaston tocmai cinase; pentru că la vârsta lui, chiar dacă erai îndrăgostit, chiar dacă erai deznădăjduit, natura își cere întotdeauna drepturile; și numai bărbații care suferă de stomac, la două zeci și cinci de ani, nu cinează, mai mult sau mai puțin.

El stătea sprijinit de masă și reflecta. Lumina lămpii se odihnea întreagă pe chipul său și slujea după dorință curiozitatea lui Dubois.

Astfel că dânsul privea cu o atenție deosebită și înspăimântătoare; ochiul său inteligent se dilatase, gura ironică se crispa într-un surâs fatal, iar oricine ar fi surprins acest surâs ori această privire, ar fi crezut lesne că-l vede cu siguranță pe diavol care, din umbră, o privește pe una dintre victimele care îi sunt făgăduite lui mergând către țelul său de pierzanie.

Și tot privind, murmura după obiceiul său:

— Tânăr, frumos, cu ochii negri, cu gura mândră; e un breton; acesta nu s-a corupt, la fel cu conspiratorii mei din Cellamare, la dulcile ocheade ale doamnelor de la Curte. Astfel încât, uite cum alergă, demonul! Ceilalți nu vorbesc decât de a răpi, de a detrona... Nerozii! în vreme ce acestea... Drace!... Și cu toate astea, continuă Dubois după o pauză, caut în zadar viclenia pe această frunte pură, machiavelismul în colțurile acestor buze pline de lealitate și de încredere. Nu mai poți totuși avea nici o îndoială, totul este aranjat pentru a-l surprinde pe regent la întâlnirea lui cu fecioara de la Olisson; să se mai spună acum despre bretonii ăștia că sunt capete pătrate. Cu siguranță, continuă Dubois după un alt moment de cercetare, nu e ăsta; și n-am ajuns încă la capăt, câtuși de puțin; este cu neputință ca tânărul acesta cu privirea tristă, dar calmă, să se pregătească a ucide pe un alt om peste un sfert de ceas; și care om? regentul Franței, întâiul prinț de sânge! Nu, este cu neputință, iar un asemenea sânge rece n-ar putea fi de înțeles. Și cu toate acestea, adăugă Dubois, chiar asta este, regentul ține în secret față de mine această nouă dragoste trecătoare, față de mine căruia îmi spune to-

tul : se duce să vâneze la Saint-Germain, anunţă sus şi tare că va veni să doarmă la Palatul Regal, apoi dintr-o dată dă un contraordin şi indică direcţia Rambouillet vizitiului său. Chiar la Rambouillet aşteaptă tânăra fată ; ea e primită de către doamna Desroches ; ce aşteaptă dânsa dacă nu pe regent ? Iar această tânără fată este amanta cavalerului. Dar, tot atât de bine, oare este amanta lui ? Ah ! o vom afla îndată ; iată-l pe prietenul nostru Oven care, după ce şi-a pus în siguranţă cei nouă zeci de ludovici ai săi, aduce hârtie şi cerneală stăpânului său. Va scrie ; să fie-ntr-un ceas bun, vom afla ceva palpabil. Şi acum, reluă Dubois, să vedem până la ce punct putem conta pe această secătură de valet.

Şi el îşi părăsi observatorul tremurând tot, pentru că, aşa cum ne amintim, nu era cald.

Dubois se opri pe scară şi aşteptă : din locul în care se afla ascuns în întregime de întuneric, el descoperi uşa lui Gaston aflată în plină lumină.

După o clipă uşa se deschise şi Oven apăru. El rămase o clipă în dreptul uşii, întorcând pe o parte şi pe alta scrisoarea în mâini, apoi păru să ia o hotărâre şi urcă scara.

— Bun ! spuse Dubois, a muşcat din fructul oprit, iar acum este al meu.

Apoi, oprindu-l pe Oven pe scară :

— E bine, spuse dânsul, dă-mi scrisoarea pe care mi-o aduceai şi aşteaptă aici.

— Cum de ştiaţi că vă aduceam o scrisoare ? spuse Oven cu totul năucit.

Dubois ridică din umeri, îi luă scrisoarea din mână şi dispăru. Reîntors în camera lui, Dubois examină sigiliul : cavalerul, care n-avea nici ceară nici pecete, se slujise de ceara de la sticlă şi apăsase piatra preţioasă a unui inel peste ceară. Dubois aplecă uşurel scrisoarea pe flacăra lumânării şi pecetea se topi.

Atunci el deschise scrisoarea şi citi cele ce urmează :

Dragă Hélène, curajul dumitale l-a întărit pe al meu ; faceţi în aşa fel încât să pot intra în casă, iar atunci veţi şti care sunt planurile mele.

— Ah ! ah ! spuse Dubois, s-ar părea că dânsa nu le ştie încă ; hai, lucrurile nu sunt atât de avansate pe cât mi-am închipuit.

El pecetlui din nou scrisoarea, alese din numeroasele inele cu care degetele îi erau pline şi, pe care le purta poate chiar în acest scop, o piatră preţioasă destul de asemănătoare cu aceea a cavale-

rului și, după ce apropiase din nou ceara de lumânare, pecetlui la loc foarte curat scrisoarea.

— Iată, îi spuse el lui Oven înapoindu-i-o, iată scrisoarea stăpânului tău, mergi s-o duci cu fidelitate; adu-mi răspunsul și îți dau zece ludovici.

— Ia te uită! își spuse Oven lui însuși, omul ăsta o fi având o mină de aur?

Și porni alergând.

Peste zece minute era înapoi cu scrisoarea așteptată. Aceasta era scrisă pe o frumoasă hârtiuță parfumată și sigilată cu o nestemată purtând numai litera H.

Dubois deschise o cutie, scoase din ea un fel de pastă pe care începu s-o frămînte pentru a lua amprenta sigiliului; dar, consacrându-se acestei îndeletniciri, el își dădu seama că scrisoarea era îndoită în așa fel încât se putea perfect citi, fără a o desigila, ceea ce conținea.

— Hai, spuse dânsul, e mai comod așa.

Și el întredeschise scrisoarea și citi cele ce urmează:

[redacted]

Persoana care m-a chemat din Bretagne vine și el de partea lui în întîmpinarea mea, în loc să mă aștepte la Paris, atât este de nerăbdătoare, spune dânsa, de a mă vedea; cred că va pleca din nou în noaptea asta. Veniți mâine dimineață înainte de ora nouă, vă voi spune tot ceea ce se va fi petrecut între el și mine, iar atunci vom vedea în ce fel trebuie să acționăm.

— Asta, spuse Dubois, care își urmărea mereu ideea lui care făcea din Hélène complicea cavalerului, mi se pare mai clar. La dracu! ce ființă tânără și dezghețată! dacă așa le crește la augustinele din Clisson, am să-i aduc felicitările mele maicii superioare. Și monseniorul care, la cei șaisprezece ani ai săi, are de gând s-o ia pe asta drept o ingenuă. Oh! are să mă regrete; eu găsesc mai bine atunci când caut.

— Ține, îi spuse lui Oven, iată cei zece ludovici ai tăi și scrisoarea ta: după cum vezi, totul îți merge în plin.

Oven puse în buzunar cei zece ludovici și duse scrisoarea; onestul băiat nu mai înțelegea nimic și se întreba ce-i rezervă Parisul, când o asemenea mană cădea de pe acum în foburguri. În acest moment bătea ora zece, iar la sunetul monoton și lent al orologiului se adăuga huruitul surd al unei trăsuri care se apropia cu zgomot; Dubois se duse la fereastra lui și văzu trăsura oprindu-se la poarta hotelului. În trăsura aceasta se instalase comod un gentilom foarte

la locul său, în care de la cea dintâi aruncătură de ochi Dubois îl recunoscu pe La Fare, căpitanul gărzilor Alteței Sale Regale.

— Ia te uită, ia te uită, spuse dânsul, este mai prudent decât îl credeam; dar unde este, oare? ... Ah, ah!

Această exclamație îi fusese smulsă la vederea unui însoțitor de vânătoare îmbrăcat cu aceeași livrea roșie pe care o ascundea el însuși sub mantaua largă în care se înfășurase și care urma trăsura pe un superb cal andaluz din Spania, pe care nu încălecase decât cu puțină vreme în urmă; deoarece, în timp ce, cu tot gerul care te îngheață, caii de la trăsură erau acoperiți de spumă, acesta din urmă răsufla liniștit.

Trăsura se oprise la poarta hotelului și toată lumea se îngrămădea în jurul lui La Fare, care întorcea spatele, cerând cu glas tare un apartament și o cină. În această vreme, însoțitorul de vânătoare cobora de pe cal, arunca frâul în mâinile unui paj, îndreptându-se către pavilion.

— Bine! bine! spuse Dubois, toate astea sunt limpezi ca apa de izvor; dar cum se face că, în toate astea, n-a fost zărită figura cavalerului? Este oare atât de preocupat de puicuța lui, încât n-a auzit trăsura? Să ne mai gândim un pic. În ceea ce vă privește pe dumneavoastră, monseniore, continuă Dubois, fiți liniștit, nu voi deranja întrevederea dumneavoastră. Savurați așadar după placul dumneavoastră acest început de ingenuitate care făgăduiește atât de fericite urmări. Ah! monseniore, se vede cât de colo că aveți privirea scurtă...

Tot monologând, Dubois coborâse și își ocupase locul din nou la observatorul său.

În clipa în care își apropia ochiul de oblon, Gaston, după ce și-a pus biletul în portofel, pe care îl introduse la loc în buzunar, se ridică.

— Ah! la naiba! spuse Dubois întinzând în mod instinctiv spre cavaler ghearele lui care nu întâlniră decât zidul, la naiba! portofelul ăsta mi-ar trebui; portofelul ăsta l-aș plăti scump. Ah! ah! se pregătește să iasă getilomul nostru; își prinde sabia, își caută mantia unde se duce? Să aflăm asta; să-l aștepte pe Alteța Sa Regală când va ieși? Nu, la dracu! nu, nu are figura unui om căruia să nu-i pese în clipă în care trebuie să-l omoare pe altul și aș fi tentat mai curând să cred că, în seara asta, se va mulțumi s-o facă pe spaniolul pe sub ferestrele iubitei sale. Ah! pe legea mea, dacă i-ar trece prin cap o asemenea idee bună, ar exista poate un mijloc... Ar fi greu de redat expresia zâmbetului care trecu în această clipă pe chipul lui Dubois. Da, dar, spuse dânsul răspunzându-și lui însuși, dacă voi încasa o lovitură de sabie mai ca lumea în această întreprindere, cum ar mai

râde monseniorul; dar asta e! nu există nici o primejdie, oamenii noştri trebuie că sunt la postul lor şi, de altfel, cine nu riscă nimic nu dobândeşte nimic.

Şi încurajat de acest proverb aventuros, Dubois făcu la repezeală înconjurul hotelului, pentru a se afla la o extremitate a străduţei, în vreme ce cavalerul se va afla la cealaltă, presupunând că Gaston ieşise pentru a se plimba pur şi simplu pe sub ferestrele amantei sale, ceea ce părea de altfel a indica expresia tristă, dar calmă, a chipului său. Dubois nu se înşelase: la intrarea în străduţă îl găsi pe domnul Tapin care, după ce i-a dat în grijă lui Eveillé interiorul curţii, se pusese de santinelă în exterior; în două cuvinte îl puse la curent cu planul său. Acesta arătă cu degetul pe unul dintre oamenii săi culcaţi pe treptele unei porţi exterioare, în timp ce un al treilea, aşezat pe o bornă, zgâria un fel de ghitară proastă, după obiceiul cântăreţilor ambulanţi care se duc să ceară de pomană în hanuri. Un al patrulea trebuie să fi fost pe undeva în alt loc; dar se ascunsese atât de bine, încât nu puteai nici măcar să-l zăreşti.

Dubois, sigur de a fi susţinut, se înfăşură până la nas în mantia lui şi se aventură pe străduţă.

De-abia făcuse câţiva paşi prin acest loc tocmai bun pentru tâlhari, că şi zări o umbră care înainta din cealaltă extremitate; această umbră avea exact aerul persoanei pe care o căuta Dubois.

Într-adevăr, de prima dată când cei doi bărbaţi trecură unul pe lângă altul, Dubois îl recunoscu pe cavaler; cât despre acesta, preocupat de gândurile lui, nici nu căută măcar să afle cu cine se încrucişase; şi poate chiar nici nu-şi dăduse seama că se încrucişase cu cineva.

Asta nu era treaba lui Dubois; el avea nevoie de o bună şi frumoasă ceartă şi văzând că nimeni nu i-o caută, se hotărî să preia iniţiativa.

În acest scop, se întoarse înapoi şi oprindu-se înaintea cavalerului care, după ce se oprise la rândul său, căuta să vadă care dintre cele patru sau cinci ferestre dând spre străduţă erau acelea de la camera unde locuia în acest moment Hélène:

— Ei! prietene, îi spuse el cu o voce răguşită, ce faceţi, dacă nu vă e cu supărare, la ora asta, dinaintea acestei case?

Gaston plecă ochii din cer pe pământ şi din poezia gândurilor sale căzu din nou în latura materială a vieţii.

— Vă rog, domnule? spuse dânsul, mi se pare că mi-aţi spus ceva.

— Da, domnule, răspunse Dubois, v-am întrebat ce făceaţi aici.

— Vedeţi-vă de drum, spuse cavalerul: eu nu vă duc grija dumneavoastră, nu-mi duceţi nici dumneavoastră grija mie.

— S-ar putea face şi astfel, spuse Dubois, dacă prezenţa dumneavoastră nu m-ar stânjeni.

— Străduţa asta, oricât de strâmtă ar fi, este destul de largă pentru noi doi, domnule; plimbaţi-vă pe o parte şi eu mă voi plimba pe cealaltă.

— Dar îmi place să mă plimb singur, în ceea ce mă priveşte, spuse Dubois; v-aş invita aşadar să mergeţi la alte răspântii decât asta de aici: acestea nu lipsesc la Rambouillet, alegeţi.

— Şi pentru ce n-aş putea să mă uit la aceste răspântii dacă îmi plac? răspunse Chanlay.

— Pentru că sunt acelea ale soţiei mele, reîncepu Dubois.

— Ale soţiei dumneavoastră?...

— Da, ale soţiei mele care tocmai a sosit de la Paris şi pe care sunt foarte gelos, vă previn.

— Drace! murmură Gaston, este probabil soţul persoanei însărcinate să vegeheze asupra lui Hélène.

Şi printr-o întoarcere subită în sinea lui, pentru a-l menaja pe acest personaj important de care putea să aibă nevoie mai târziu:

— Domnule, spuse el salutându-l politicos pe Dubois, dacă lucrurile stau astfel e altceva, sunt gata să vă cedez locul, pentru că mă plimbam fără nici un scop.

— Drace! făcu Dubois, iată un conspirator foarte politicos! Nu-mi vine la socoteală, am nevoie de o ceartă.

Gaston se îndepărta.

— Mă înşelaţi, domnule, spuse Dubois.

Cavalerul se întoarse atât de repede ca şi cum l-ar fi muşcat un şarpe; cu toate acestea, prevăzător din cauza Hélènei, prevăzător din cauza misiunii la care pornise, el se stăpâni.

— Domnule, spuse dânsul, pentru că sunt prea formalist vă îndoiţi de cuvântul meu?

— Sunteţi prea formalist, pentru că vă e teamă; dar nu este mai puţin adevărat că v-am văzut privind la această fereastră.

— Teamă! eu, teamă! strigă Chanlay întorcându-se dintr-o săritură în faţa adversarului său. Nu cumva aţi spus că-mi este teamă, domnule?

— Am spus-o, răspunse Dubois.

— Dar atunci, reluă cavalerul, înseamnă aşadar că-mi căutaţi ceartă?

— Chiar așa ! e vizibil, mi se pare. Ia te uită ! parcă a-ți veni din fundul Bretaniei !

— La naiba ! strigă Gaston trăgând spada, hai, domnule, sabia sus !

— Iar dumneavoastră, haina jos, vă rog, spuse Dubois aruncându-și mantia și pregătindu-se să facă la fel și cu haina.

— Haina jos ? pentru ce ? întrebă cavalerul.

— Pentru că nu vă cunosc, domnule și pentru că destrăbălații nocturni au câteodată hainele dublate din prevedere de o cămașă de zale.

De-abia pronunțase Dubois aceste cuvinte, că mantia și haina cavalerului erau departe de dânsul ; dar în momentul în care Gaston, cu sabia goală, se avânta asupra adversarului său, bărbatul beat se rostogoli printre picioarele lui, cântărețul din ghitară îl apucă de brațul drept, ofițerul de poliție de brațul stâng, iar cel de al patrulea, care nu fusese văzut, îl prinse de mijloc.

— Un duel, domnule, strigară acești oameni, un duel, cu toată interdicția regelui ! Și îl duceau spre poarta pe treptele căreia stătuse culcat omul beat.

— Un asasinat ! murmura Gaston printre dinți, neîndrăznind să strige de teamă să n-o compromită pe Hélène. Mizerabililor !

— Domnule, suntem trădați, spunea Dubois înfășurând într-un pachet haina și pelerina cavalerului și punându-le sub brațul său, dar ne vom reîntîlni mâine, fiți liniștit.

Și alergă cât îl țineau picioarele spre hotel, în vreme ce Gaston era închis într-o sală de jos.

Dubois urcă scările din două sărituri și, închizându-se în camera lui, scoase prețiosul portofel din buzunarul cavalerului. Într-un buzunar secret, era ascuns un țechin tăiat în două și numele unui bărbat.

Țechinul era evident un semn de recunoaștere.

Numele era fără îndoială acela al bărbatului căruia Gaston îi era recomandat și care se numea căpitanul La Jonquière. Hârtia era de altfel tăiată într-un anumit fel.

— La Jonquière ! murmură Dubois, La Jonquière, asta e ; suntem de-acum cu ochii pe el. Foarte bine !

Scotoci repede tot restul portofelului ; nu mai conținea altceva.

— E puțin, spuse dânsul, dar e destul.

Tăie o hârtie după formatul celeilalte, scrise numele, apoi sună. Cineva bătu încetișor la ușă, ușa era închisă pe dinăuntru.

— E adevărat, spuse Dubois, uitasem.

Se duse să deschidă. Era domnul Tapin.

— Ce-aţi făcut cu el? întrebă Dubois.

— E închis în sala de jos şi ferit vederii.

— Duceţi înapoi această pelerină şi această haină acolo unde le-a aruncat, pentru ca să le găsească în acelaşi loc; cereţi-i scuze şi puneţi-l în libertate. Luaţi seama ca nimic să nu lipsească din buzunarele hainei, nici portofelul, nici punga, nici batista; este important ca el să nu aibă nici o bănuială. În acelaşi timp, îmi veţi aduce haina şi pelerina mea, care au rămas pe câmpul de bătaie.

Domnul Tapin se înclină până la pământ şi se retrase pentru a îndeplini ordinele pe care le primise.

Toată această scenă, după cum am spus, se petrecuse pe străduța care trecea pe sub ferestrele lui Hélène; dânsa auzise așadar zgomotul acestei confruntări, iar cum în mijlocul tuturor glasurilor a crezut că o auzise și pe aceea a cavalerului, se apropiase cu neliniște de fereastă, când, chiar în această clipă ușa camerei sale se deschise, iar doamna Desroches intră. Venea s-o roage pe Hélène să treacă în salon, deoarece persoana care trebuia s-o viziteze sosise.

Hélène tresări și simți că e aproape gata să leșine. Voi să-ntrebe ceva; dar nu mai avea glas. O urmă deci pe doamna Desroches, mută și tremurînd.

Salonul în care o introduse conducătorea sa era fără nici o lumină; toate lumînările fuseseră stinse cu grijă; și numai căminul, în care mai licărea un rest de toc, arunca pe covor o lumină imperceptibilă care nu se ridica pînă la față. Ba încă doamna Desroches luă o cărafă și turnă peste această flacără muribundă un pic de apă care făcu să se instăpânească în cameră o deplină obscuritate. Atunci doamna Desroches, după ce-i recomandă lui Hélène să nu aibă nici o teamă, se retrase. O clipă după aceea, tânăra fată auzi o voce în spatele celei de a patra uși care nu se deschisese încă.

Tresări la sunetul acestei voci.

Ea făcu aproape împotriva voinței sale câțiva pași în direcția acelei uși, ascultând cu aviditate.

— E oare pregătită? spunea vocea.

— Da, monseniore, răspunse doamna Desroches.

— Monseniore! murmură Hélène; cine oare, Doamne! va veni aici?

— Așadar e singură?

— Da, monseniore.

— Prevenită de sosirea mea?

— Da, monseniore.

— Nu vom fi întrerupți?

— Monseniorul poate conta pe mine.

— Şi nici o lumină?

— Complet întuneric.

Se auziră paşii care se apropiau, apoi aceştia se opriră.

— Hai, deschis, doamnă Desroches, spuse vocea, aţi găsit-o atât de frumoasă precum se spune?

— Mai frumoasă decât îşi poate închipui Alteţa Voastră.

— Alteţa Voastră! Doamne! ce spune ea acolo? murmură tânăra fată aproape să leşine.

În aceeaşi clipă, uşa salonului scârţâi în balamalele sale aurite; un pas destul de greoi, deşi înăbuşit de un covor gros, apropiindu-se făcu să trosnească parchetul. Hélène simţi tot sângele năvălindu-i spre inimă.

— Domnişoară, spuse aceeaşi voce, binevoiţi, vă rog, să mă ascultaţi.

— Sunt gata, murmură Hélène, aproape să moară.

— Sunteţi speriată?

— Mărturisesc, eu...; trebuie să spun domnule sau monseniore?

— Spuneţi dragul meu.

În acest moment, mâna ei o atinse pe aceea a necunoscutului.

— Doamnă Desroches, sunteţi aici? strigă Hélène dând înapoi fără să vrea.

— Doamnă Desroches, reluă vocea, spuneţi-i domnişoarei că se află la fel de în siguranţă aici ca într-un templu, înaintea lui Dumnezeu.

— Oh! monseniore, sunt la picioarele dumneavoastră, iertaţi-mă.

— Copila mea, ridicaţi-vă şi aşezaţi-vă aici. Doamnă Desroches, închideţi toate uşile; iar acum, continuă necunoscutul, reîntorcându-se la Hélène, daţi-mi mâna, vă rog.

Hélène întinse mâna care o întâlni pentru a doua oară pe aceea a străinului, dar care nu se mai îndepărtă.

— S-ar spune că tremură şi el, murmură dânsa.

— Hai, ce aveţi? spuse necunoscutul, oare vă fac tea mă scumpă copilă?

— Nu, răspunse Hélène; dar simţind mâna dumneavoastră strângând-o pe a mea, o senzaţie ciudată... un freamăt de neînţeles...

— Vorbiţi-mi, Hélène, spuse necunoscutul pe un ton de duioşie nesfârşită. Ştiu de-acum că sunteţi frumoasă; dar este pentru prima oară când aud sunetul glasului dumitale. Vorbiţi, eu vă ascult.

— Dar dumneavoastră m-aţi văzut de-acum aşadar? întrebă cu graţie Hélène.

— Vă amintiţi că de acum doi ani, stareţa augustinelor pune să se facă portretul dumneavoastră?

— Da, îmi aduc aminte, de un pictor care vine anume din Paris, după cum am fost asigurată.

— Acest pictor, eu l-am trimis la Clisson.

— Şi acest portret vă era destinat?

— Acest portret, iată-l, răspunse necunoscutul scoţând din buzunar o miniatură care nu putea fi văzută, dar pe care o întinse către Hélène s-o atingă.

— Dar ce interes puteţi avea de a pune să se facă şi apoi a păstra astfel portretul unei biete orfane?

— Hélène, răspunse necunoscutul după o clipă de tăcere, eu sunt cel mai bun prieten al tatălui dumitale.

— Al tatălui meu! strigă Hélène. Aşadar trăieşte?

— Da.

— Şi îl voi vedea într-o zi?

— Poate.

— Oh! fiţi binecuvântat, reluă Hélène strângând la rândul ei mâinile necunoscutului, fiţi binecuvântat, pentru că îmi aduceţi această veste bună.

— Scumpă copilă! murmură necunoscutul.

— Dar dacă trăieşte, continuă Hélène cu un uşor sentiment de îndoială, cum de a întârziat aşadar atât de mult să se intereseze de fiica lui?

— Avea veşti despre dumneata în fiecare lună şi, deşi de departe, veghea asupra dumitale, Hélène.

— Şi cu toate acestea, reluă Hélène cu un accent de respectuos reproş, o mărturisiţi dumneavoastră înşivă, de şaisprezece ani nu m-a văzut.

— Credeţi, reluă necunoscutul, consideraţii de cea mai înaltă importanţă l-au privat de această fericire.

— Vă cred, domnule; nu-mi este îngăduit mie să-mi acuz tatăl.

— Nu; dar vă este îngăduit să-l iertaţi dacă se acuză el însuşi.

— Eu să-l iert! exclamă Hélène uluită.

— Da; iar această iertare, pe care el nu poate să v-o ceară el însuşi, scumpă copilă, eu sunt acela care vin să v-o cer în numele său.

— Domnule, spuse Hélène, nu vă înţeleg.

— Ascultaţi-mă deci, spuse necunoscutul.

— Ascult.

— Da, dar mai întâi daţi-mi înapoi mâna dumneavoastră.

— Iat-o.

S-a produs un moment de tăcere, ca și când necunoscutul ar fi vrut să-și recheme toate amintirile dintr-o dată; apoi continuă:

— Tatăl dumneavoastră avea un comandament în armatele fostului rege; în bătălia de la Nerwinde, la care el fusese numit în fruntea casei regale, unul dintre scutierii săi, numit domnul de Chaverny, căzu aproape de dânsul, străpuns de un glonte; tatăl dumneavoastră voi să-l ajute, însă rana era mortală și rănitul, care nu-și făcea iluzii asupra stării sale, îi spuse scuturând capul: „Nu la mine trebuie să te gândești, ci la fiica mea". Tatăl dumitale îi strânse mâna în semn de promisiune și rănitul, care se sprijinise pe un genunchi, căzu și muri, ca și când n-ar fi așteptat decât această asigurare pentru a închide ochii. Mă ascultați, nu-i așa, Hélène? se întrerupse necunoscutul.

— Oh! mă mai întrebați! exclamă tânăra fată.

— Într-adevăr, continuă povestitorul, campania o dată terminată, prima grijă a tatălui dumitale a fost să se ocupe de mica orfană; era o încântătoare copilă de zece până la doisprezece ani, care promitea la acea vârstă să fie frumoasă așa cum sunteți dumneavoastră acum. Moartea domnului de Chaverny, tatăl ei, îi răpise orice sprijin și orice avere, tatăl dumitale o făcu să intre în mânăstirea Vizitării [1], a doamnelor din fobiirgul Saint-Antoine și anunță dinainte că, atunci când va sosi vremea s-o înzestreze, el singur se va îngriji de dotă.

— Mulțumesc, Doamne! strigă Hélène; mulțumesc pentru că mi-ai hărăzit de a fi fiica unui om care își ținea atât de fidel promisiunea.

— Așteptați, Hélène, reluă necunoscutul, deoarece iată momentul în care tatăl dumitale va înceta să vă merite elogiile.

Hélène tăcu, iar necunoscutul continuă:

— Tatăl dumitale, într-adevăr, așa cum se angajase, a vegheat asupra orfanei care atinse vârsta de optsprezece ani; era atunci o fată adorabilă; astfel că tatăl dumitale își dădu seama că vizitele sale la mânăstire deveneau mai dese și mai lungi decât se cuvenea. Tatăl dumitale începea s-o iubească pe pupila sa; prima lui înclinare a fost să se înspăimânte de această dragoste, pentru că se gândea la promisiunea pe care o făcuse domnului de Chaverny rănit și muribund, iar el înțelegea că ar fi însemnat s-o îngrijească prost, seducând-o pe fiica lui; astfel că, pentru a-i veni în ajutor, o însărcină

---

[1] Sărbătoarea Vizitării, la catolici. Vizita pe care a făcut-o Maria la vara ei Elisabeta, în timpul sarcinii sale. (N.T.)

pe maica superioară să se intereseze de o partidă potrivită pentru domnişoara de Chaverny şi află de la dânsa că nepotul său, tânăr gentilom din Bretania, văzând-o pe călugăriţă atunci când se dusese s-o viziteze ea însăşi, se îndrăgostise de dânsa şi îi mărturisise de-acum nemăsurata dorinţă pe care ar avea-o de a obţine mâna ei.

— Ei bine! Domnule? întrebă Hélène, văzând că necunoscutul ezita să continue.

— Ei bine! uimirea tatălui dumitale a fost mare, Hélène, când află chiar din gura maicii superioare că domnişoara de Chaverny răspunsese că nu voia să se mărite şi că dorinţa sa cea mai mare era să rămână în mânăstirea unde a fost crescută; şi că ziua cea mai fericită a vieţii sale va fi aceea în care se va călugări.

— Iubea pe cineva? spuse Hélène.

— Da, copila mea, răspunse necunoscutul, aţi ghicit; vai! nu poţi să fugi din calea destinului. Domnişoara de Chaverny îl iubea pe tatăl dumitale; multă vreme ea închise taina în inima sa, dar într-o zi când tatăl dumitale o îndemna să renunţe la acest plan ciudat de a se călugări, sărmana copilă, nemaiputând să reziste multă vreme, îi mărturisi totul. Tare împotriva dragostei sale atâta timp cât crezuse că dragostea lui nu era împărtăşită, el slăbi când văzu că nu mai trebuie decât să dorească pentru a obţine; erau atât de tineri amândoi, tatăl dumitale nu avea decât două zeci şi cinci de ani, domnişoara de Chaverny n-avea încă optsprezece, încât uitară de lumea întreagă pentru a nu-şi mai aminti decât un lucru, acela că puteau să fie fericiţi.

— Însă, deoarece se iubeau atât, întrebă Hélène, pentru ce nu se căsătoreau?

— Pentru că, răspunse necunoscutul, orice unire era imposibilă între ei din cauza distanţei care îi despărţea; nu vi s-a spus, Hélène, că tatăl dumitale era un foarte mare senior?

— Vai! da, răspunse Hélène, o ştiu.

— Vreme de un an, continuă necunoscutul, fericirea lor a fost deplină şi a depăşit propriile lor speranţe; dar după un an, Hélène, aţi venit pe lume, şi...

— Şi?... murmură timid tânăra fată.

— Şi naşterea dumitale o costă viaţa pe mama dumitale.

Hélène izbucni în suspine.

— Da, continuă necunoscutul cu o voce emoţionată de amintirile sale, da, plângeţi, Hélène, plângeţi-o pe mama dumitale, era o femeie sfântă şi demnă, căreia în decursul necazurilor sale, al plăcerilor sale, al nebuniilor sale poate, tatăl dumitale, vă jur asta, i-a păstrat o nobilă amintire; astfel încât a trecut asupra dumitale toată dragostea pe a avut-o pentru dânsa.

— Şi totuşi, spuse Hélène cu un uşor accent de reproş, tatăl meu a consimţit să mă îndepărteze de el; şi totuşi, de la naşterea mea, tatăl meu nu m-a mai văzut.

— Hélène, reluă necunoscutul, asupra acestui punct, iertaţi-l pe tatăl dumitale, pentru că, asupra acestui punct, n-a fost din vina lui: aţi venit pe lume în 1703, adică în momentul cel mai auster al domniei lui Ludovic al XIV-lea. Tatăl dumitale fiind de-acum căzut în dizgraţia regelui sau mai curând în aceea a doamnei de Maintenon, pentru dumneata poate încă mai mult decât pentru el, se hotărî să vă îndepărteze; v-a trimis în Bretagne, v-a încredinţat bunei maici Ursule, superioara mânăstirii unde aţi fost crescută. În sfârşit, regele Ludovic al XIV-lea fiind mort şi toate lucrurile schimbându-se în Franţa, el s-a hotărît să vă cheme în preajma lui; în decursul întregului drum, de altfel, trebuie să fi remarcat faptul că grija lui veghea asupra dumitale; şi astăzi chiar, când a aflat că trebuie să ajungeţi la Rambouillet; ei bine! n-a avut inima să aştepte până mâine, a venit în întîmpinarea dumitale, Hélène.

— O Doamne! strigă Hélène, e oare-adevărat?

— Şi, revăzându-vă sau mai curând ascultându-vă, a crezut că o ascultă pe mama dumitale, acelaşi chip, aceeaşi puritate în expresie, acelaşi accent în glas. Hélène! Hélène! să fiţi mai fericită decât ea, din adâncul inimii sale imploră Cerul.

— Oh! Doamne! exclamă Hélène, atâta emoţie în mâna dumneavoastră care tremură... Domnule, domnule, spuneţi că tatăl meu a venit în întâmpinarea mea?

— Da.

— Aici, la Rambouillet?

— Da.

— Spuneţi că a fost fericit să mă revadă?

— Oh! da, foarte fericit.

— Dar fericirea aceasta nu i-a fost îndeajuns câtuşi de puţin, nu-i aşa? A dorit să-mi vorbească, a dorit să-mi spună el însuşi povestea naşterii mele, a dorit ca eu să-i pot mulţumi pentru dragostea lui, să-i cad la genunchi, să-i cer binecuvântarea? Oh! strîgă Hélène îngenunchind, oh! sunt la picioarele dumneavoastră, binecuvântaţi-mă, tată!

— Hélène, copilul meu, fiica mea! strigă necunoscutul, oh! nu la genunchii mei, în braţele mele, în braţele mele!

— Oh! tată, tată! murmură Hélène.

— Şi totuşi, continuă necunoscutul, totuşi venisem cu o altă intenţie, venisem hotărât să neg totul, să rămân un străin pentru tine; dar simţindu-te aici, aproape de mine, strângându-ţi mâna,

ascultând glasul tău atât de blând, n-am avut puterea; doar atât, nu mă face să regret slăbiciunea mea, iar un secret veşnic...

— Pe mama, vă jur! exclamă Hélène.

— Ei bine! e tot ce trebuie, reluă necunoscutul. Acum, ascultaţi-mă, deoarece trebuie să vă părăsesc.

— Oh! de-acum, tată?

— Trebuie.

— Porunciţi-mi, tată, ascult.

— Mâine, veţi pleca la Paris; casa care vă este destinată vă aşteaptă. Doamna Desroches, care are instrucţiuni de la mine, vă va conduce; iar acolo, în prima clipă când îmi vor îngădui îndatoririle mele, voi veni să vă văd.

— În curând, nu-i aşa, tată? pentru că, nu uitaţi că sunt singură pe lume.

— Cât de curând voi putea.

Şi, apropiindu-şi pentru ultima dată buzele de fruntea Hélènei, necunoscutul depuse acolo unul dintre acele suave şi caste săruturi care sunt la fel de duioase pentru inima unui tată, pe cât este de duios un sărut de dragoste pentru inima unui iubit.

Zece minute după aceasta, doamna Desroches intră din nou cu o lumânare în mână. Hélène stătea îngenuncheată şi rugându-se cu capul sprijinit de un fotoliu; ea ridică ochii şi, fără a-şi întrerupe rugăciunea, făcu semn doamnei Desroches să pună lumânarea pe cămin; doamna Desroches ascultă şi se retrase.

Câteva minute încă, Hélène se rugă, apoi se ridică, privi în jurul ei, deoarece i se părea că iese dintr-un vis; însă toate obiectele martore ale acestei întrevederi a tinerei fete cu tatăl său erau încă la locul lor, acolo, prezente şi vorbind pentru a spune astfel. Această lumânare singuratică adusă de madame Desroches şi care nu lumina decât anevoie apartamentul, această uşă mereu închisă până atunci şi pe care doamna Desroches retrăgându-se o lăsase întredeschisă şi, mai mult decât toate laolaltă încă, emoţia adâncă pe care o încerca tânăra fată, o făceau să înţeleagă faptul că nu era un vis din care ieşea, ci un mare şi real eveniment care tocmai se săvârşise în viaţa ei. Apoi în mijlocul tuturor acestora, amintirea lui Gaston i se întorcea în gând. Acest tată pe care se temea atât de mult să-l vadă, acest tată atât de bun şi de afectuos, acest tată care iubise atât de mult el însuşi, care suferise atât de mult din cauza dragostei sale, nu va constrânge desigur voinţa sa; de altfel, Gaston, fără a face parte dintr-o spiţă istorică sau ilustră, era ultimul descendent al uneia dintre cele mai vechi familii din Bretagne; mai mult decât toate acestea, ea îl iubea pe Gaston din toată inima ei, ar fi murit dacă ar

fi despărțită de el și, dacă tatăl ei o iubea cu adevărat, tatăl ei nu-i va dori moartea.

Existau poate la fel de bine, în ceea ce-l privește pe Gaston, anumite piedici, dar aceste obstacole n-ar putea să fie decât neînsemnate în comparație cu acelea care ar fi putut să se ridice în ceea ce o privește pe dânsa; aceste obstacole se vor aplana așadar ca și celelalte, iar viitorul pe care acești tineri l-au întrevăzut atât de întunecat, redevenit de-acum pentru Hélène plin de speranță, va redeveni în curând pentru amândoi plin de dragoste și de fericire.

Hélène adormi cu astfel de gânduri surâzătoare, iar din veghea ei plină de bucurie trecu în lumea viselor duioase.

De partea lui, Gaston, redat libertății cu foarte multe scuze din partea celor care-l arestaseră și care prefăndeau că l-au luat drept altul, se dusese să-și regăsească plin de îngrijorare haina și pelerina, pe care spre marea lui bucurie le aflase în același loc; după aceea alergând de îndată la hotelul „Tigrul Regal", se închisese cu grijă în camera lui și își cercetase cu multă grabă portofelul. Portofelul său era în aceeași stare în care îl lăsase, complet neatins, iar în buzunarul secret el regăsi jumătatea de piesă din aur și adresa căpitanului La Jonquière pe care, pentru și mai multă siguranță, o arse numaidecât.

Apoi dacă nu mai vesel, cel puțin mai liniștit, atribuind evenimentul din acea seară unuia dintre acele mii de accidente care pot să-l asalteze pé un om care se plimbă noaptea, se retrase în camera lui și, după ce-i dădu lui Oven instrucțiuni pentru a doua zi, se culcă, murmurând numele Hélènei, după cum și Hélène îl murmurase pe al său.

În acest timp, două trăsuri plecau de la hotelul „Tigrul Regal": cea dintâi, în care se aflau doi gentilomi în livrea de vânătoare, era luminată puternic, precedată și urmată de doi însoțitori călare.

Cea de a doua, fără felinare, având înăuntru un simplu călător înfășurat în pelerina lui, o urmărea pe cea dintâi la două sute de pași distanță, fără a o pierde nici o clipă din vedere; de-abia ajunse la bariera de l'Etoile, acestea se despărțiră; și în vreme ce trăsura puternic luminată oprea la picioarele marii scări de la Palatul Regal, trăsura fără lumină oprea la mica poartă din strada Valois.

Amândouă de altfel ajunseseră fără vreun accident.

ÎN CARE DUBOIS DOVEDEȘTE CĂ POLIȚIA LUI PARTICULARĂ ERA MAI BINE PUSĂ LA PUNCT CU 500.000 DE LIVRE, DECÂT ERA PUSĂ LA PUNCT POLIȚIA NOASTRĂ GENERALĂ CU TREI MILIOANE.

Oricât de mari ar fi fost ostenelile nopților sale, pe care le petrecea în drumuri sau în orgii, ducele de Orléans nu schimba nimic din rânduiala zilelor sale. Toate dimineții erau consacrate treburilor, iar diferitele genuri de treburi aveau zilele lor. De obicei la început lucra singur sau cu Dubois, chiar înainte de a se îmbrăca, apoi venea ceremonialul sculării, care era foarte scurt, în timpul căruia primea puțină lume. Acest ceremonial era urmat de audiențe care, în general, îl reținеau până la ora unsprezece, sau până la prânz; apoi veneau șefii de consilii: La Vrillère, mai întâi, apoi Leblanc, cel care îi dădea socoteala în legătură cu spionajul; apoi Torcy, care-i aducea scrisorile importante pe care le sustrăsese; apoi în sfârșit mareșalul de Villeroy, cu care, spune Saint-Simon, nu lucra, ci se fălea. Către ora două și jumătate, i se servea ciocolata, singurul lucru pe care îl lua dimineața și pe care îl lua de față cu toată lumea, discutând și râzând. Această pauză, întrerupere în ziua sa de lucru, dura o jumătate de oră, după aceea urma audiența femeilor; audiența odată terminată, trecea de obicei pe la doamna ducesă de Orléans, de unde ieșea pentru a se duce să-l salute pe tânărul rege, pe care îl vedea invariabil o dată pe zi, fie la o oră, fie la alta; și pe care nu-l întîlnea sau nu-l părăsea decât cu un aer de respect și reverențe care aduceau amintę fiecăruia dintre dânșii în ce mod trebuia să-i vorbești unui rege. Acest program era prelungit o dată pe săptămână de primirea miniștrilor străini și, duminica și sărbătorile, de o liturghie oficiată și ascultată în capela particulară.

La ora șase seara, dacă avea consiliu, la ora cinci, dacă nu avea, totul era terminat și nu mai era vorba de treburi. Atunci, regentul se ducea sau la Operă sau la doamna de Berri; dar acest ultim divertisment era nevoie să fie înlocuit de altul, deoarece, așa cum am văzut la începutul acestei povestiri, era certat cu fiica lui mult iubită din cauza căsătoriei sale cu Riom. După aceea venea ora acelor faimoase

dineuri, care fac atâta zgomot şi care aveau loc, vara la Saint-Cloud sau la Saint-Germain şi iarna la Palatul Regal.

Aceste dineuri se compuneau din zece până la cincisprezece persoane, rareori mai puţin, rareori mai mult; la aceste dineuri se afla tot felul de lume. Cei obişnuiţi dintre bărbaţi erau ducele de Broglie, Noël, Brancas, Biron, Canillac, apoi câţiva tineri de legătură, cum îi numeşte Saint-Simon, strălucind prin spiritul lor şi prin destrăbălarea lor. Femeile erau doamnele de Parabère, de Phalaris, de Sabran şi d'Everne, vreo fată de la Operă mai cunoscută, cântăreaţă sau dansatoare, adeseori ducesa de Berri. E de la sine înţeles că persoana Alteţei Sale Regale adăuga uneori la desfrâul acestor dineuri, însă nu reducea niciodată nimic.

În aceste dineuri domnea egalitatea cea mai absolută, în virtutea căreia regi, miniştri, consilieri, doamne de la curte, totul era trecut în revistă, jumulit, ţesălat, scotocit. Acolo, limba franceză ajungea la libertatea limbii latine; acolo, totul se povestea, se spunea sau se făcea, cu condiţia de a fi spiritual povestit,spus ori făcut. Astfel că dineurile acestea aveau un asemenea farmec pentru regent, încât, atunci când sosea ora şi când ultimul dintre convivi era de faţă, în spatele acestuia se închideau şi se baricadau uşile, iar asta în aşa fel încât orice treburi care ar fi putut surveni, chiar dacă ar fi fost în interesul regelui, în interesul Franţei, în interesul regentului însuşi, era inutil a încerca să străbaţi până la dânsul: interdicţia dura până a doua zi dimineaţă.

În ceea ce-l priveşte pe Dubois, se afla rareori la aceste dineuri, pe care sănătatea lui proastă nu i le îngăduia. De asemenea acesta era momentul pe care duşmanii lui îl alegeau pentru a-l defăima: ducele d'Orléans râdea cât îl ţineau puterile de atacurile împotriva ministrului său şi, ca şi ceilalţi, dădea câte o lovitură de cioc, de gheară sau de dinţi în carcasa destrămată a ex-preceptorului său. Dubois ştia foarte bine că, în cea mai mare parte a timpului, el susţinea conversaţia dineului; dar cum ştia de asemenea că dimineaţa regentul uitase întotdeauna şi invariabil ceea ce se discutase noaptea, el se neliniştea puţin de toate aceste asalturi care se dădeau împotriva creditului său, demolat în fiecare noapte şi crescând în fiecare zi.

Şi de asemenea regentul, care se simţea din zi în zi mai greoi, ştia că poate să conteze pe vigilenţa lui Dubois. Dubois veghea când regentul dormea, supa sau bătea drumurile. Dubois, care părea că nu se poate ţine pe picioare, era neobosit. Se afla în acelaşi timp la Palatul Regal, la Saint-Cloud, la Luxembourg şi la Operă; el se afla pretutindeni unde era regentul, trecând prin spatele său ca o umbră, arătându-şi figura de dihor pe un cordior, între cele două

uşi ale unui salon, în spatele pătratului unei loji. Dubois în sfârşit părea să aibă darul ubicuităţii.

Întorcându-se din drumul său la Rambouillet, unde l-am văzut veghind în preajma regentului cu atâta solicitudine şi asiduitate, el pusese să-l cheme pe domnul Tapin, care, stând în şa pe un excelent cal englez şi îmbrăcat în însoţitor de vânătoare, se amestecase în suita prinţului şi se întorsese cu dânsa fără a fi recunoscut, mulţumită întunericului; vorbise cu el un ceas, îi dăduse instrucţiuni pentru a doua zi, dormise patru sau cinci ore, în sfârşit se sculase şi la ora şapte, încântat de avantajele pe care le cucerise asupra regentului şi din care nădăjduia bineînţeles să tragă profit, se prezentă la mica uşă de la camera de culcare, pe care valetul de cameră al Alteţei Sale Regale o deschidea întotdeauna la prima sa chemare, chiar dacă ducele de Orléans nu era singur.

Regentul încă mai dormea.

Dubois se apropie de patul său şi îl privi câtva timp cu surâsul acela care amintea în aceeaşi vreme de maimuţă şi de diavol.

În sfârşit, se hotărî să-l trezească.

— Hei! Monseniore, hei! să ne trezim, strigă dânsul.

Ducele de Orléans deschise ochii şi-l văzu pe Dubois, dar sperând să se debaraseze de dânsul prin câteva dintre acele bruftuluieli cu care ministrul său era atât de mult obişnuit încât alunecau pe lângă dânsul ca pe o tablă ceruită:

— Ah! tu eşti, abate? du-te la naiba! şi se întoarse cu nasul la perete.

— Monseniore, chiar de acolo vin, dar era prea grăbit pentru a se întâlni din nou cu mine, aşa că m-a trimis la dumneavoastră.

— Lasă-mă-n pace, sunt obosît.

— Cred şi eu, noaptea a fost furtunoasă, nu-i aşa?

— Ce vrei să spui? întrebă ducele întorcându-se pe jumătate.

— Spun că meseria pe care aţi îndeplinit-o noaptea trecută nu înseamnă nimic pentru un bărbat care dă întâlniri la ora şapte dimineaţa.

— Ţi-am dat întâlnire la ora şapte, abate?

— Da, monseniore, ieri dimineaţă, înainte de a pleca la Saint-Germain.

— E al naibii de adevărat! spuse regentul.

— Monseniorul ignora că noaptea va fi atât de obositoare.

— Obositoare? M-am sculat de la masă la ora şapte.

— Da, însă după aceea?

— Ei bine, care, după aceea?

— Sunteţi cel puţin mulţumit, monseniore, iar tânăra persoană merita alergătura?

— Ce alergătură?

— Aceea pe care monseniorul a făcut-o ieri seară după cină sculându-se de la masă, la ora şapte.

— S-ar părea, ascultându-te, că e foarte obositor să te întorci de la Saint-Germain aici.

— Monseniorul are dreptate, de la Saint-Germain până aici nu e decât un pas; dar există un mijloc de a prelungi drumul.

— Care?

— Trecând prin Rambouillet.

— Visezi, abate.

— Visez, fie, monseniore; atunci am să vă povestesc visul meu, el va dovedi Alteţei Voastre că mă preocup de dânsul visând.

— Vreo nouă baliverna.

— Deloc; am visat că monseniorul hăituia un cerb la răspântia de la Treillage; şi că animalul, civilizat ca un cerb de casă bună, s-a lăsat alungat politicos de patru leghe pătrate, după care s-a lăsat prins la Chambourcy.

— Până aici visul tău seamănă destul de bine cu un adevăr; continuă, abate, continuă.

— Iar mai apoi, monseniorul s-a întors la Saint-Germain, s-a aşezat la masă la ora cinci şi jumătate şi, aşezându-se la masă, a ordonat să i se ţină trăsura lui fără stemă gata şi înhămată cu patru cai pentru ora şapte şi jumătate.

— Hai, nu e rău, abate, nu e rău!

— La ora şapte şi jumătate, într-adevăr, monseniorul a concediat pe toată lumea, în afară de La Fare, cu care s-a urcat în trăsură. Aşa este, monseniore?

— Zi-i mai departe, zi-i!

— Trăsura a luat drumul spre Rambouillet, unde a ajuns la ora nouă şi trei sferturi; numai că, la cele dintâi case din oraş, ea s-a oprit: monseniorul a coborât, i s-a adus un cal care îl aşteapta, iar în timp ce La Fare îşi continuă drumul spre hanul „Tigrul Regal", monseniorul îl urma ca însoţitor.

— Aici visul tău se încurcă, nu-i aşa, abate?

— Nu, monseniore, nu cine ştie ce.

— Atunci, continuă aşadar.

— Ei bine, pe când acest arogant de La Fare se făcea că mănâncă o cină proastă care i s-a servit numindu-l Excelenţă, monseniorul încredinţa calul său unui paj, intrând într-un mic pavilion

— Demon ce eşti! dar unde stăteai oare ascuns?

— Eu, monseniore, eu n-am părăsit Palatul Regal, unde am dormit dus, iar dovada este că vă povestesc visul meu.

— Şi cine era în acest pavilion?

— Mai întâi, la ușă, o duenă oribilă, înaltă, galbenă și uscată.

— Dubois, te voi prezenta lui Desroches și, poți să fii liniștit, prima dată când te va întâlni îți va scoate ochii.

— După aceea în interior, ah ! păi ! în interior...

— Ah ! iată ceea ce n-ai putut să vezi, sărmanul meu abate, nici măcar în vis.

— Haida de ! Monseniore, mi-ați suprima, sper asta pentru dumneavoastră, cei cinci sute de mii de livre ai mei pentru poliția secretă, dacă, mulțumită lor, n-aș vedea în interioare.

— Ei bine ! ce-ai văzut oare în acesta ?

— Pe legea mea, monseniore, o mică și încântătoare bretonă ; șaisprezece până la șaptesprezece ani, frumoasă ca dragostea și chiar mai frumoasă decât anumite iubiri, venind în linie dreaptă de la augustinele din Clisson, acompaniată până la Rambouillet de o bună și bătrână Soră a cărei prezență un pic jenantă a fost suprimată de îndată, nu-i așa ?

— Dubois, adeseori m-am gândit că tu ești diavolul și că ai luat înfățișarea unui abate pentru a mă pierde.

— Pentru a vă salva, monseniore, pentru a vă salva, v-o spun eu.

— Pentru a mă salva ! nu bănuiam.

— Ei bine, haideți, continuă Dubois cu surâsul lui de demon, sunteți mulțumit de mititica, monseniore ?

— Încântat ! Dubois, e încântătoare !

— Bineînțeles ! ați făcut-o să vină de destul de departe pentru asta și, dacă era altfel, ați fi fost păgubit.

Regentul încruntă din sprâncene ; însă reflectând că Dubois știa totul până aici, însă fără îndoială ignora altceva, încruntarea lui din sprâncene se termină printr-un surâs.

— Hai, Dubois, spuse dânsul, fără îndoială ești un mare om.

— Ah ! Monseniore, numai dumneavoastră vă mai îndoiați de asta și totuși mă dizgrațiați.

— Pe tine !...

— Fără îndoială, îmi ascundeți aventurile dumneavoastră.

— Hai, nu te supăra, Dubois.

— Ar fi pentru ce, totuși, monseniore, vă rog să recunoașteți.

— Și pentru ce ?

— Pentru că, pe cuvântul meu, aș fi găsit la fel de bine și poate și mai bine. De ce naiba nu mi-ați spus că vă trebuie o bretonă ? v-ar fi fost adusă, monseniore, v-ar fi fost adusă !

— Într-adevăr ?

— Oh ! Doamne, desigur ; aș fi găsit bretoane, să mai și vând !

— La fel cu asta ?

— La fel și mai bine.

— Abate!...

— Chiar așa! strașnică ocazie ați mai găsit!

— Domnule Dubois!...

— Poate credeți că ați pus mâna pe o comoară, nu-i așa?

— Hei! hei!

— Dacă ați ști ceea ce este bretona dumneavoastră și la ce vă expuneți!

— Să nu ne ținem de glume, abate, te-aș ruga foarte mult.

— Oh! cu siguranță, monseniore, v-ați întristat.

— Ce vrei să spui?

— Niște aparențe vă conving, o noapte vă amețește ca pe un școlar, iar a doua zi, nu mai este nimeni care să se compare cu noua venită; este oare atât de frumoasă, monseniore, această fetiță?

— Încântătoare!

— Și cuminte! virtutea însăși; v-a fost aleasă dintr-o mie, nu-i așa?

— E chiar așa cum spui, dragul meu.

— Ei bine! cât despre mine, eu vă declar, monseniore, că sunteți pierdut.

— Eu?

— Iată: bretona dumneavoastră este o femeie guralivă.

— Tăcere, abate!

— Cum, tăcere!

— Da, nici un cuvânt mai mult, îți interzic, reluă regentul cu un aer grav.

— Monseniore! și dumneavoastră, de asemenea, ați avut un vis rău; lăsați-mă să vi-l explic.

— Domnule Joseph, vă voi trimite la Bastilia.

— La Bastilia cât veți pofti, monseniore, dar trebuie să știți despre această aventurieră că este...

— Este fiica mea, domnule abate!

Dubois dădu înapoi cu un pas, zâmbetul său ironic făcu loc celei mai adânci stupefacții.

— Fiica dumneavoastră, monseniore! și cu cine naiba ați mai făcut-o și pe asta?

— Cu o femeie onestă, abate, care a avut cinstea să moară înainte de a te fi cunoscut.

— Și copilul?

— Copilul a fost ascuns de toate privirile, pentru ca să nu fie întinată de ochii unei ființe veninoase ca tine.

Dubois se înclină adânc, se retrase respectuos și cu atitudinea unui om dezamăgit; regentul îl urmări cu o privire victorioasă până când închise ușa. Însă Dubois, după cum se știe, nu se descuraja

prea ușor; nu închisese încă bine această ușă care îl despărțea de regent, că și zărise în această obscuritate, care îi acoperise ochii până acum, o lumină care, pentru el, valora cât flacăra celei mai strălucitoare bucurii.

— Și eu care spuneam, murmură dânsul coborând scara, că afurisita asta de conspirație va zămisli mitra mea de arhiepiscop; nătărăul de mine! călăuzind-o ușurel, ea vă zămisli de-a binelea pălăria mea de cardinal.

La ora hotărâtă, Gaston, foarte nerăbdător, se dusese la Hélène; dar a trebuit să aştepte câtva timp în anticameră, deoarece doamna Desroches făcea greutăţi pentru a autoriza această vizită. Însă Hélène se justifică pe cât de limpede pe atât de hotârît, declarând că se consideră în stare să judece ea însăşi ceea ce se cuvenea şi ceea ce nu; şi că decisese a-l primi pe compatriotul său domnu de Livry, care venea să-şi ia rămas bun de la dânsa. Ne amintim că domnul de Livry era numele pe care Gaston îl împrumutase în decursul întregului drum şi pe care socotea nimerit să-l păstreze faţă de toţi, excepţie făcând aceia cu care misiunea în vederea căreia venea la Paris îl va pune în legătură.

Doamna Desroches se retrase aşadar destul de prost dispusă în camera ei, încercând chiar să asculte conversaţia tinerilor; însă Hélène, care bănuia cine ştie ce surpriză, se duse pentru a închide ea însăşi uşa coridorului, la care puse zăvorul.

— Iată-vă, spuse dânsa, dragul meu; vă aşteptam, n-am dormit în noaptea asta.

— Nici eu, Hélène; dar lăsaţi-mă să admir această splendoare. Hélène zâmbi. Mai întâi pe dumneavoastră: ce rochie frumoasă de mătase, ce coafură!... Cât de fermecătoare sunteţi astfel!

— Nu prea aveţi aerul că sunteţi mulţumit!

Gaston nu răspunse, îşi continuă investigaţiile.

— Tapetul e bogat, tablourile sunt de preţ, aur, argint la cornişe; protectorii dumitale sunt bogaţi, pe cât se pare, Hélène?

— Cred, spuse tânăra fată surâzând; mi s-a spus totuşi că tapetul acesta, aceste aurării pe care le admiraţi ca şi mine, sunt vechi, ieşite din modă; şi că vor fi înlocuite cu altele mai frumoase.

— Văd că Hélène este pe cale să devină o înaltă şi puternică doamnă, spuse Gaston silindu-se să zâmbească; mă pune de-acum să fac anticameră.

— Dragul meu, nu făceaţi şi acolo, pe lacul nostru, când barca dumitale aştepta ceasuri întregi?

— Pe atunci eraţi la mânăstire; nu aşteptam decât bunăvoinţa maicii stareţe.

— Titlul acesta vi se pare venerabil, nu-i aşa?

— Oh da!

— Vă liniştește, vă impune respect, ascultare.

— Fără îndoială.

— Ei bine! judecaţi bucuria mea, prietene: aici regăsesc aceeaşi ocrotire, aceeaşi dragoste, încă şi mai puternică, mai temeinică, mai durabilă.

— Cum aşa! spuse Gaston uluit.

— Regăsesc...

— Vorbiţi, în numele Cerului!

— Îl regăsesc pe tatăl meu!...

— Tatăl dumitale!... Ah! scumpa mea Hélène, sunt fericit, mă fac părtaş la bucuria dumitale. Ce fericire!... un tată care va veghea asupra iubitei mele, asupra soţiei mele!

— Va veghea... de departe.

— Cum! se desparte de dumneata?

— Vai! lumea, pe cât se pare, ne desparte!

— Este un secret?

— Pentru mine însămi; deoarece vă daţi seama bine că de nu era astfel, aţi fi ştiut de-acum totul. Faţă de dumneata, eu n-am secrete, Gaston.

— O naştere nefericită, o proscripţie în familia dumitale, vreun obstacol trecător?

— Nu ştiu nimic.

— Este cu siguranţă un secret; dar, spuse dânsul, surâzând, contez desigur pe dumneata şi vă îngădui chiar să fiţi discretă faţă de mine, dacă tatăl dumitale v-a poruncit acest lucru. Totuşi, voi mai pune unele întrebări, nu vă veţi supăra?

— Oh! nu.

— Sunteţi mulţumită oare? Este un tată de care aţi putea fi mândră?

— Aşa cred; inima lui pare nobilă şi bună, vocea lui este blândă şi armonioasă.

— Vocea lui... dar... vă seamănă?

— Nu ştiu... Nu l-am văzut.

— Nu l-aţi văzut?

— Nu, fără îndoială... era întuneric.

— Tatăl dumitale n-a încercat s-o vadă pe fiica lui!... dumneata atât de frumoasă!... Oh! câtă indiferenţă!

— Dar bine, dragul meu, nu este indiferent; mă cunoaşte bine, uite, are portretul meu, ştiţi, acela care v-a făcut atât de gelos în primăvara trecută.

— Dar nu înţeleg.

— Era întuneric, vă spun.

— În această împrejurare se aprind aceste sfeşnice pe care iată-le, spuse dânsul cu un surâs mai rece.

— Acest lucru se întâmplă când vrei să fii văzut, dar atunci când ai motivele tale să te ascunzi...

— Ce tot spuneţi? reluă Gastbn visător; ce motive are un tată de a se ascunde de fiica sa?

— Foarte întemeiate, cred; iar dumneata, un bărbat serios, aţi putea să-l înţelegeţi mai bine decât mine, cu toate acestea eu nu mă mir...

— Oh! scumpa mea Hélène, spuse Gaston visător, ce mi-aţi povestit aici? Ce groază mi-aţi strecurat în suflet!...

— Mă-nspăimântaţi, cu groaza aceasta a dumitale.

— Spuneţi-mi despre ce v-a vorbit tatăl dumitale?

— Despre iubirea atât de duioasă pe care a avut-o întotdeauna pentru mine.

Gaston făcu o mişcare.

— Mi-a jurat că de azi înainte voi trăi fericită, că dorea să facă a înceta toată nesiguranţa soartei mele trecute, că va dispreţui consideraţiunile care l-au obligat până atunci de a mă renega drept fiica lui.

— Vorbe... vorbe... dar... ce mărturie a acestei iubiri v-a dat?... Iertaţi-mi întrebările nesăbuite, Hélène: întrevăd un abis de nenorociri, aş dori ca, pentru o clipă, nevinovăţia dumitale de înger, de care sunt atât de mândru, să facă loc infernalei sagacităţi a unui demon; mă veţi înţelege, nu mă voi acoperi de ruşinea de a vă întina prin acest interogatoriu atât de josnic şi atât de necesar totuşi pentru fericirea noastră viitoare.

— Nu înţeleg întrebarea dumitale câtuşi de puţin, altfel aş fi răspuns, Gaston.

— V-a mărturisit multă afecţiune?

— Multă, desigur.

— Dar în sfârşit, în acel întuneric, pentru a vorbi, pentru a vă aborda?...

— Mi-a luat mâna, iar mâna lui tremura mai mult decât a mea.

Gaston, de mânie, îşi strânse pumnii tremurând.

— V-a sărutat părinteşte, nu-i aşa?

— Un sărut pe frunte... un sărut... unul singur, l-am primit pe genunchi.

— Hélène, strigă dânsul, Hélène ! mă încred în presimţirile mele : sunteţi amăgită, sunteţi victima unei curse infernale ! Hélène, omul acesta care se ascunde, care se teme de lumină, care vă numeşte fiica lui, nu este tatăl dumitale.

— Gaston, îmi zdrobiţi inima.

— Hélène, inocenţa dumitale are putea fi invidiată de cele mai celeste creaturi, dar se profită de orice pe pământ ; îngerii au fost profanaţi şi insultaţi de către oameni. Acest bărbat pe care îl voi cunoaşte, pe care voi pune mâna, pe care îl voi obliga să aibă încredere în dragostea şi în onoarea unei fiice atât de loiale ca dumneata, îmi va spune dacă nu este cumva cel mai josnic dintre oameni ; şi dacă pot să-l numesc tatăl meu, sau să-l ucid ca pe un infam !

— Gaston, raţiunea dumitale se rătăceşte, ce tot spuneţi acolo ? Ce poate să vă determine a bănui o astfel de înspăimântătoare trădare ? Şi pentru că treziţi bănuielile mele, pentru că purtaţi flacăra asupra celor mai mârşave labirinturi ale inimii omeneşti pe care nu-mi îngăduiam să le contemplu, vă voi vorbi cu aceeaşi francheţe. Acest bărbat, aşa cum spuneţi, nu mă avea sub puterea lui ? Casa în care sunt nu este oare a lui ? Oamenii cu care m-a anturat nu sunt oare devotaţi ordinelor lui ?... Gaston, v-aţi format despre tatăl meu o părere proastă, pentru care îmi veţi cere iertare dacă mă iubiţi.

Gaston se aruncă disperat într-un fotoliu.

— Dragul meu, nu-mi strica singura bucurie curată pe care am încercat-o cândva, continuă Hélène, nu otrăvi pentru mine fericirea unei vieţi pe care adeseori am suspinat petrecându-mi-o în singurătate, părăsită, fără nici o afecţiune decât acea cu care Cerul ne porunceşte să fim zgârciţi. Fie ca dragostea filială să-mi vină ca o despăgubire pentru remuşcările pe care le încerc adeseori pentru că vă iubesc atât de mult, cu o idolatrie condamnabilă.

— Hélène, iertaţi-mă ! strigă Gaston ; dar, aveţi dreptate ; da, eu întinez prin atingerea mea materială bucuriile dumitale atât de pure, afecţiunea poate atât de nobilă a tatălui dumitale ; dar, draga mea, în numele lui Dumnezeu a cărui imagine iat-o pe această pânză, ascultă puţin de temerile experienţei şi ale dragostei mele. Nu este pentru prima oară când pasiunile criminale ale lumii speculează asupra inocentei credutilităţi ; argumentul pe care îl puneţi în valoare este slab : să se grăbească a vă mărturisi o dragoste atât de vinovată ar fi fost neîndemânare de care aceşti abili corupători sunt incapabili ; dar să dezrădăcineze puţin câte puţin virtutea din inima dumitale, să vă seducă printr-un lux neaşteptat, prin aceste lumini atrăgătoare

la vârsta dumitale; să deprindă spiritul dumitale cu plăcerea, simţurile dumitale cu nişte impresii noi, să vă înşele în sfârşit prin forţa convingerii, este o mai plăcută victorie decât aceea care rezultă din violenţă. Oh! scumpă Hélène, ascultaţi puţin de prevederea celor douăzeci şi cinci de ani ai mei; spun prevederea, pentru că numai dragostea mea vorbeşte, dragostea mea pe care o veţi vedea atât de umilă, atât de devotată, la cel mai mic semn al unui părinte despre care voi şti că este un adevărat tată pentru dumneata.

Hélène înclină la rândul ei capul şi nu răspunse.

— Vă implor, continuă Gaston, nu luaţi nici o hotărîre extremă, dar supravegheaţi tot ce vă înconjoară, feriţi-vă de parfumurile care vă sunt dăruite, de vinul rubiniu care vă este oferit, de somnul care vi s-a făgăduit. Vegheaţi asupra a toate, Hélène, dumneata eşti onoarea mea, fericirea mea, viaţa mea!

— Dragul meu, vă voi asculta; fiţi sigur că lucrul acesta nu mă va împiedica de a-l iubi pe tatăl meu.

— Şi chiar de a-l adora, dacă mă înşel, dragă Hélène.

— Sunteţi un iubit nobil, dragul meu Gaston... Iată-ne înţeleşi pe deplin.

— La cea mai mică neîncredere, scrieţi-mi.

— Să vă scriu! Aşadar plecaţi?

— Mă duc la Paris pentru acele afaceri de familie despre care ştiţi de-acum câte ceva...Voi locui la hotelul „Ocaua Dragostei", pe strada Bourdonnais; scrieţi la această adresă, draga mea; şi nu o daţi nimănui.

— Pentru ce atâtea precauţii?

Gaston ezită.

— Deoarece dacă ar fi cunoscut apărătorul dumitale atât de devotat, s-ar putea, în caz de rele intenţii, să fie dejucate planurile lui de ajutor.

— Hai, hai! şi dumneata eşti un pic misterios, dragul meu Gaston; am un tată care se ascunde şi un... iubit... acest cuvânt mă costă să-l rostesc... care se va ascunde...

— Dar acestuia îi cunoaşteţi intenţiile, spuse Gaston, încercând să râdă pentru a-şi ascunde tulburarea şi roşeaţa din obraz.

— Ah! domana Desroches se întoarce... ea răsuceşte clanţa de la prima uşă, întrevederea i se pare prea lungă, dragul meu; sunt sub tutelă... e ca la mânăstire.

Gaston, concediat, depuse o sărutare pe mâna pe care iubita lui i-o întindea. În aceeaşi clipă, doamna Desroches apăru. Hélène făcut o reverenţă foarte ceremonioasă pe care Gaston i-o întoarse cu aceeaşi gravitate. Doamna Desroches fixă asupra tânărului, în

timpul cât dură această scenă mută, niște priviri din care trebuian să rezulte cele mai exacte semnalmente pe care vreodată un spion le-a putut afla de pe fața unui suspect.

Gaston lu de îndată drumul spre Paris. Oven îl aștepta cu nerăbdare. Pentru ca ludovicii lui să nu sune câtuși de puțin în punga lui de piele, el îi cususe în căptușeala pantalonilor ; poate că astfel voia să-i apropie cât mai mult posibil de el însuși. Gaston, în trei ore, sosi la Paris : de astă dată, Oven nu mai putu să-i reproșeze încetineala, oameni și cai erau plini de spumă sau de transpirație, intrând prin bariera Conferinței.

CĂPITANUL LA JONQUIÈRE

Se afla, aşa cum cititorul nostru a putut să afle, la adresa indicată de către Gaston Hélènei, pe strada Bourdonnais, un han care aproape că putea să fie denumit hotel; era destul de bine înzestrat pentru a putea locui şi lua masa acolo, dar mai cu seamă acolo se putea bea. În întrevederea lui nocturnă cu Dubois, domnul Tapin primise faimosul nume de la Jonquière şi îl transmisese lui Eveillé, care îl transmisese tuturor şefilor de brigadă, care porniseră în căutarea ofiţerului suspect şi începuseră să scotocească, plini de zelul care constituie principala virtute a complicilor poliţiei, toate tripourile şi toate casele echivoce din Paris. Conspiraţia lui Cellamare, despre care am istorisit în povestirea *Cavalerul d'Harmental*, şi care se petrece la începutul Regenţei, la al cărei sfârşit se situează această prezentă povestire, îi învăţase pe toţi amatorii de comploturi că aici îi puteai găsi mai cu seamă pe conspiratori, iar această afacere din Bretania nu era decât coada conspiraţiei spaniole: în cauda venenum [1], spunea Dubois care ţinea la latina lui: când ai fost supraveghetor de colegiu, fie chiar şi numai un ceas, îţi rămîne ceva din asta în suflet pentru tot restul vieţii.

Fiecare se puse aşadar în mişcare, dar fie noroc, fie abilitate, tot domnul Tapin a fost acela care, după două ore de alergătură călare pe străzile capitalei, descoperi pe strada Bourdonnais şi asta după stema pe care o purta „Ocaua Dragostei", faimosul han despre care am vorbit la începutul acestui capitol şi unde locuia, la figurat ca şi la propriu, acest vestit La Jonquière, care, pentru moment, era coşmarul lui Dubois. Gazda îl luă pe Tapin drept un bătrân secretar de procuror şi la întrebările sale răspunse cu amabilitate că într-adevăr în hotelul său locuia căpitanul La Jonquière, dar deoarece se întorsese după miezul nopţii, bravul ofiţer mai dormea încă: acest lucru era cu atât mai explicabil cu cât nu era încă decât şase dimineaţa.

---

[1] — în coada veninului (lat.) (N.T.)

Tapin nu cerea mai mult; era un om drept şi aproape matematic, ce mergea din deducţie în deducţie. Căpitanul La Jonquière dormea, deci era culcat; era culcat, deci locuia la han.

Tapin se întoarse direct la Palatul Regal; îl găsi pe Dubois care tocmai ieşea de la regent şi căruia perspectiva pălăriei sale roşii îi procura o mare bună dispoziţie; n-ar fi trebuit să-i lipsească nimic decât această fericită dispoziţie sufletească, pentru a-i da afară din slujbă pe toţi aceşti temisari, care îi puseseră de-acum sub zăvoarele de la Fort-l'Evêque pe o serie de falşi La Jonquière.

Unul era un căpitan de contrabandă numit La Joncière, acela fusese descoperit şi arestat de l'Eveillé; numele lui se apropia măcar cel mai mult de numele original. Al doilea era un oarecare La Jonquille, sergent în gărzile-franceze: li se recomandaseră delatorilor casele rău famate; şi l-au găsit pe La Jonquille într-o casă de acest soi, drept care, victimă a unui moment de slăbiciune din partea lui şi de eroare din partea spionilor abatelui, acesta fusese arestat. Un al treilea se numea La Jupinière, era vânător al unei case mari; din nefericire, portarul acestei case mari era bâlbâit, iar spionul, care era plin de bunăvoinţă, înţelesese La Jonquière în loc de La Jupinière.

Existau de-acum zece persoane arestate, cu toate că de-abia jumătate dintre urmăritori se întorseseră; era próbabil aşadar că arestările vor continua şi că vor fi trecute în revistă toate analogiile nominale: de când cu ordinul dat de către Dubois, analogia se instaurase despotică la Paris. Când Dubois, care, cu toată buna lui dispoziţie, bodogănea şi înjura ca să nu-şi piardă obiceiul ascultă raportul lui Tapin, el îşi frecă nasul plin de furie; era semn bun.

— Vasăzică, spuse Dubois, cel pe care l-ai găsit la rândul tău este chiar căpitanul La Jonquière?

— Da, monseniore.

— L-a La, J o-n jon, qu-i-è-r-e quière, La Jonquière? continuă Dubois repetând cuvântul.

— La Jon-qui-ère, reluă domnul Tapin.

— Un căpitan?

— Da, monseniore.

— Un adevărat căpitan?

— I-am văzut panaşul.

Această concluzie i se păru suficientă lui Dubois în ceea ce priveşte gradul, dar nu în ceea ce priveşte identitatea.

— Bun! spuse dânsul, continuându-şi întrebările; şi ce face acum?

— Aşteaptă, se plictiseşte şi bea.

— Ăsta trebuie să fie, spuse Dubois; aşteaptă, se plictiseşte şi bea.

— Şi bea, repetă Tapin.

— Şi plăteşte? spuse Dubois, dând evident o mare importanţă acestei ultime întrebări.

— Foarte bine, monseniore.

— Să fie-ntr-un ceas bun, Tapin, sunteţi plin de duh.

— Monseniore, spuse Tapin cu modestie, mă măguliţi; dar e foarte simplu, dacă n-ar fi plătit, nu putea să fie un om periculos.

Am spus de-acum că domnul Tapin era un om zdravăn şi plin de logică. Dubois puse să i se înmâneze zece ludovici cu titlul de gratificaţie, îi dădu noi ordine, îl lăsă pe secretarul său pentru a le spune celorlalţi spioni, care vor sosi neapărat succesiv, că erau destui La Jonquière de-acum, se îmbrăcă repede şi porni la drum pe jos către strada Bourdonnais.

Încă de la ora şase dimineaţa, messire Voyer d'Argenson pusese la dispoziţia lui Dubois o jumătate duzină de valeţi înarmaţi deghizaţi în gărzi-financiare şi prevăzuţi cu instrucţiuni; unii îl urmeau, alţii îl precedaseră.

Iar acum, să spunem câteva cuvinte despre interiorul hanului în care îl vom introduce pe cititor.

„Ocaua Dragostei" era, după cum am spus, pe jumătate hôtel, pe jumătate cabaret; aici se putea bea, se putea mânca, se putea dormi; camerele de locuit erau la primul etaj, sălile tavernei la parter.

Principala dintre aceste săli, care era sala comună, era mobilată cu patru mese de stejar, cu o cantitate infinită de scaune fără spătar şi cu perdele roşii şi albe, o veche tradiţie a tavernelor. Câteva bănci de-a lungul pereţilor, pahare foarte curate pe un bufet, imagini zugrăvite, somptuos încadrate cu şipci aurite, dintre care unele reprezentau diferitele migraţiuni ale Jidovului rătăcitor; iar altele condamnarea şi executarea lui Duchauffour; totul înnegrit de vreme şi dând înapoi, după ce l-a absorbit, un miros de pipă foarte greţos, completând aspectul acestui vorbitor, cum spun englezii, în care se rostogolea un bărbat gras cu faţa roşie, cam de treizeci şi cinci până la patruzeci de ani şi se vânzolea o fetiţă cu figura palidă, de doisprezece până la paisprezece ani. Aceştia erau gazda de la „Ocaua Dragostei" şi unica sa fiică, aceea care trebuia să moştenească după el casa şi meseria lui pe care, sub conducerea paternă, ea se străduia de a deveni în stare s-o continue.

Un ajutor de bucătar prepara în bucătărie o tocană care răspândea un miros puternic de rinichi în sos de vin.

Sala era goală încă; însă chiar în momentul în care pendula bătea pentru ora unu după-amiază, unul de la garda-franceză intră şi, oprindu-se în prag, murmură:

— Strada Bourdonnais, la „Ocaua Dragostei", în sala comună, o masă la stânga; să ne-aşezăm şi să aşteptăm.

Apoi, pentru executarea acestui consemn, demnul apărător al patriei, fluierând o arie cazonă şi răsucindu-şi mustaţa cu gest de cochetărie militară foarte bine executat, merse să se aşeze la locul indicat. De-abia se instalase acolo şi ridica pumnul pentru a bate cu el în masă, ceea ce, pe limba tuturor tavernelor din lume, înseamnă: Vin! când un al doilea de la garda-franceză, îmbrăcat exact în acelaşi fel, apăru la rândul său în pragul uşii, mormăi câteva cuvinte şi, după un moment de ezitare, veni să se aşeze lângă cel dintâi. Cei doi soldaţi se priviră în albul ochilor, apoi lăsară să le scape, fiecare de partea lui, această dublă exclamaţie: Ah! ah! care, în toate ţările din lume de asemenea, indică surpriza.

— Tu eşti, Grippart! spuse unul.

— Tu eşti, l'Enlevant! spuse celălalt.

— Ce cauţi tu în cabaretul ăsta?

— Dar tu?

— N-am idee.

— Şi eu la fel.

— Vasăzică eşti aici?

— Din ordin superior

— Ia uite, ca şi mine.

— Şi pe cine aştepţi?..

— Un bărbat care trebuie să vină.

— Cu un cuvânt de ordine.

— Iar acest cuvânt de ordine?...

— Poruncă să-l ascultăm, ca pe domnul Tapin însuşi.

— Asta este, iar până atunci mi s-a dat un pistol, ca să beau.

— Mi s-a dat şi mie un pistol, dar nu mi s-a spus să beau.

— Şi fiind în cumpănă?

— Fiind în cumpănă, cum spune înţeleptul, nu mă abţin.

— În cazul acesta, să bem!

Şi mâna ridicată peste masă căzu de astă dată pentru a-l chema pe hangiu; însă era un lucru de prisos. Hangiul, care-i văzuse intrând pe cei doi mușterii şi care, după uniformă, recunoscuse nişte amatori, stătea drept, cu picioarele apropiate, cu mâna stângă la cusătura pantalonului, cu dreapta la boneta de bumbac.

Era un om glumeţ hangiul de la „Ocaua Dragostei".

— Nişte vin! spuseră cei doi din garda-franceză.

— D'Orléans, adăugă unul dintre dânşii, care părea mai cunoscător în lucrurile astea decât celălalt, zgârie şi îmi place.

— Domnilor, spuse hangiul cu un zâmbet înspăimântat, vinul meu nu zgârie, dar el nu este, cu preţul ăsta, decât mai bun.

Şi aduse o sticlă desfundată. Cei doi consumatori îşi umplură paharele şi băură; apoi le puseră pe masă cu nişte strâmbături de expresie diferită, dar care indicau cu toate acestea o aceeaşi opinie.

— Ce naiba tot spui că vinul tău nu zgârie deloc? el sfâşie.

— Ah! e un vin bun, domnilor, spuse hangiul.

— Da, reluă cel de al doilea din garda-franceză, nu mai lipseşte decât nişte tarhon.

Hangiul surâse ca un om care înţelege de glumă.

— Doriţi un altul? spuse dânsul.

— Dacă doreşte cineva, o să ţi-l ceară.

Hangiul se înclină şi, înţelegând invitaţia, îi lăsă pe cei doi soldaţi în apele lor;.

— Dar, spuse unul dintre soldaţi către celălalt, ştii desigur ceva mai mult decât ceea ce mi-ai spus, nu-i aşa?

— Oh! ştiu că este vorba de un anumit căpitan, răspunse celălalt.

— Da, asta e; dar, pentru a-l aresta pe căpitan, ni se va da ajutor, presupun?

— Fără îndoială, parcă doi contra unul, nu e câtuşi de puţin destul!

— Uiţi omul cu consemnul, iată ajutorul.

— El ar putea să aibă doi; şi încă mai solizi ... Dar mi se pare că aud ceva.

— Într-adevăr, cineva coboară scara.

— Sst!

— Linişte!

Şi cei doi din garda-franceză, mai sclavi faţă de consemnul lor decât să fi fost adevăraţi soldaţi, îşi turnară câte un pahar plin pe care îl băură, având fiecare un ochi întors pe ascuns către scară.

Cei doi observatori nu se înşelaseră; într-adevăr, treptele unei scări pe care am uitat s-o menţionăm şi care urca sprijinită de zid, trosnea în această clipă sub o greutate atât de respectabilă, iar oaspeţii vremelnici din sala comună putură să zărească mai întâi nişte picioare, după aceea un tors, apoi un cap ce coborau; picioarele erau îmbrăcate cu nişte ciorapi de mătase ţesuţi fin şi cu nişte pantaloni de caşmir alb, pieptul era înveşmântat într-o haină strânsă pe corp albastră, în sfârşit pe cap purta o pălărie în trei colţuri cochet înclinată pe o ureche. Chiar şi un ochi mai puţin exersat decât acela al oamenilor din garda-franceză ar fi putut aşadar să recunoască în acestea toate la un loc un căpitan, deoarece epoleţii şi sabia nu lăsau nici o îndoială asupra gradului pe care îl avea. Acest căpitan, care era desigur căpitanul La Jonquière, era un bărbat de cinci picioare şi două degete înălţime, destul de gros în talie,

destul de vioi şi al cărui ochi ironic cerceta totul cu o sagacitate minunată; s-ar fi spus că îi adulmeca pe spioni sub uniforma celor din gărzile-franceze, deoarece le întoarse spatele de la început intrând, apoi dădu o nuanţă foarte aparte conversaţiei cu hangiul.

— Într-adevăr, spuse dânsul, aş fi luat masa cu plăcere aici, iar mirosul acesta excelent de rinichi soté m-ar fi tentat foarte mult, dar nişte cheflii mă aşteaptă la „Fluierul din Pafos". Poate că va veni cineva să-mi ceară o sută de pistoli, un tânăr din provincia mea care trebuia să vină să-i ia de la mine în dimineaţa asta şi pe care nu pot să-l mai aştept încă multă vreme; dacă vine şi dacă-şi spune numele, anunţaţi-l că voi fi aici peste un ceas; să binevoiască să mă aştepte aşadar.

— Foarte bine, căpitane, răspunse hangiul.

— Ei! nişte vin! spuseră soldaţii.

— Ah! ah! murmură căpitanul aruncând o privire în aparenţă nepăsătoare asupra acestor băutori, iată nişte soldaţi care au foarte puţin respect pentru epolet.

Apoi întorcându-se către hangiu:

— Serviţi-i pe aceşti domni, vă daţi seama bine că sunt grăbiţi.

— Ah! spuse unul dintre aceştia ridicându-se, numai dacă domnul permite.

— Fără îndoială, fără îndoială, permit, spuse La Jonquière surâzând cu buzele, în vreme ce ar fi avut mare poftă să-i ia la bătaie pe cei doi soldaţi ale căror mutre îi displăceau; însă cucerindu-l prudenţa, făcu câţiva paşi către uşă.

— Dar, căpitane, spuse hangiul oprindu-l, nu mi-aţi spus numele gentilomului care urmează a veni să vă caute în curând.

La Jonquière ezită; o mişcare destul de militărească a unuia dintre cei doi din gărzi care se întoarse punând picior peste picior şi răsucindu-şi mustaţa, îi dădu oarecare încredere, în acelaşi timp cel de al doilea făcu să sară dopul cu vârful degetului şi imită din gură pocnitura unei sticle cu vin de Champagne. La Jonquière se linişti cu totul.

— Domnul cavaler Gaston de Chanley, spuse dânsul, răspunzând hangiului.

— Gaston de Chanley, repetă hangiul; drace! aşteptaţi, dacă voi uita acest nume! Gaston, Gaston, bun! îmi voi aminti de Gascon. Chanleay, bine; îmi voi aminti de Chandelle.

— Asta este, reluă cu gravitate La Jonquière. Gaston de Chandelle. Vă invit, dragul meu hangiu, să deschideţi un curs de mnemonică, iar dacă toate regulile dumneavoastră sunt la fel de sigure ca şi aceasta, nu mă îndoiesc de faptul că veţi face avere.

Hangiul surâse pentru compliment, iar căpitanl La Jonquière ieşi după ce s-a uitat bine în jurul lui pe stradă, ca pentru á examina vremea, dar în realitate pentru a examina colţul porţilor şi unghiurile caselor.

Nu făcuse încă o sută de paşi pe strada Saint-Honoré, către care se îndreptă, când Dubois se prezentă, mai întâi la ochiul de geam, apoi la uşă. El se încrucişase cu căpitanul La Jonquière, dar pentru că nu-l văzuse niciodată pe acest important personaj, n-a putut să-l recunoască. Aşadar cu o îndrăzneală de-a dreptul sfruntată apăru în prag, cu mâna la pălăria lui uzată, purtând o haină gri, pantalonii scurţi şi bufanţi cafenii, ciorapii în cute, în sfârşit ţinuta completă a unui negustor de provincie.

DOMNUL MOUTONNET, NEGUSTOR POSTĂVAR LA SAINT-GERMAIN-EN-LAYE

La început, Dubois, după ce a aruncat o privire rapidă asupra celor doi din gărzile-franceze care continuau să bea în colțul lor, îl înștiință pe hangiul care măsura sala cu pași mari în lung și-n lat printre bănci, aranjând scaunele fără spătar și adunând dopurile care s-au rostogolit.

— Domnule, spuse dânsul cu timiditate, oare nu aici locuiește domnul căpitan La Jonquière? aș dori să vorbesc cu el.

— Vreți să viorbiți cu căpitanul La Jonquière? spuse hangiul cercetându-l pe noul venit din cap până-n picioare.

— Dacă se poate, spuse Dubois, mărturisesc, mi-ar face plăcere.

— Oare cu cel care locuiește aici aveți treabă? spuse hangiul, care nu recunoaștea nicidecum în cel care sosise pe cel care era așteptat.

— Așa cred, spuse cu modestie Dubois.

— Unul gras și scund?

— Ăsta e.

— Care bea sec?

— Ăsta e.

— Și întotdeauna gata să dea cu bastonul când nu se execută chiar pe dată ceea ce a cerut?

— Ăsta e. Scumpul căpitan La Jonquière!

— Îl cunoașteți așadar? întrebă hangiul.

— Eu! câtuși de puțin, reluă Dubois.

— Ah! e-adevărat; pentru că trebuie să-l fi întâlnit la ușă.

— Drace! a ieșit? spuse Dubois cu o mișcare de proastă dispoziție rău stăpânită; mulțumesc. De îndată, dându-și seama de imprudența pe care o comisese, el readuse pe chipul său, cel mai amabil dintre surâsuri.

— Oh! Doamne, nu sunt decât cinci minute, spuse hangiul.

— Dar trebuie să se întoarcă, fără îndoială? întrebă Dubois.

— Peste un ceas.

— Binevoiți a-mi îngădui să-l aștept, domnule?

— Cu siguranță, având în vedere că veți lua ceva așteptându-l.

— Îmi veţi aduce nişte cireşe în rachiu, spuse Dubois; nu beau niciodată vin decât la masă. Cei doi din gărzile-franceze schimbară un zâmbet de suprem dispreţ.

Hangiul se grăbi să aducă un pahar mic ce conţinea cireşele comandate.

— Ah! spuse Dubois, nu sunt decât cinci! La Saint-Germain-en-Laye se aduc şase.

— Se poate, domnule, răspunse hangiul, pentru că la Saint-Germain-en-Laye nu există taxele de intrare.

— E adevărat, spuse Dubois, este perfect adevărat! uitasem taxele de intrare, desigur; mă veţi scuza, domnule.

Şi se puse a ronţăi o cireaşă fără a putea să se stăpânească oricât de multă putere ar fi avut asupra lui însuşi, de a face o strâmbătură dintre cele mai accentuate. Hangiul, care îl urmărea din ochi, privi această strâmbătură cu un surâs de satisfacţie.

— Şi unde locuieşte oare acest brav căpitan? spuse Dubois cu un aer de conversaţie.

— Iată uşa camerei sale, spuse hangiul; a preferat să fie găzduit la parter.

— Înţeleg, murmură Dubois; ferestrele dau spre drumul public.

— Fără a mai socoti că există o uşă care se deschide către strada Deux-Boules.

— Ah! există o uşă care se deschide către strada Deux-Boules? La dracu! ce comod e, astfel! Dar zgomotul care se produce aici nu-l incomodează deloc?

— Oh! are o a doua cameră sus; doarme când într-una, când în cealaltă.

— Ca şi Denys Tiranul, spuse Dubois, care nu se putea lipsi de citatele sale latine sau istorice.

— Vă rog? făcu hangiul.

Dubois văzu că a comis o nouă imprudenţă şi îşi muşcă buzele; în acest moment, din fericire, unul dintre cei din gărzile-franceze ceru vin, iar hangiul, întotdeauna prompt la această chemare, se avântă afară din sală. Dubois îl urmări din ochi, apoi, întorcându-se către cei doi din gărzile-franceze:

— Mulţumesc; voi ăştia, spuse el.

— Ce este, negustorule? întrebară aceştia.

— *Franţa şi Regentul*, răspunse Dubois.

— Cuvântul de ordine! exclamară în acelaşi timp cei doi falşi soldaţi ridicându-se.

— Intraţi în camera asta, spuse Dubois, arătând camera lui La Jonquière, deschideţi uşa care dă în strada Deux-Boules şi ascundeţi-vă în spatele unei perdele, sub masă, într-un dulap, unde puteţi;

dacă zăresc urechea unia dintre voi când voi intra, îi suprim leafa pe şase luni.

Cei doi din gărzile-franceze îşi goliră paharele cu grijă, ca nişte oameni care nu vor să piardă nimic din bunurile pământului, şi intrară la iuţeală în camera indicată, în timp ce Dubois, care observă că uitaseră să plătească, arunca o piesă de doisprezece sous pe masă; apoi alergând să deschidă fereastra şi adresându-se unui vizitiu al unei trăsuri care staţiona înaintea casei:

— L'Eveillé, spuse dânsul, daţi ordin să se apropie trăsura de uşa mică ce dă în strada Deux-Boules; şi spuneţi-i lui Tapin să urce când îi voi face semn lovind cu degetele în ochiul de geam. El ştie instrucţiunile; hai.

Închise fereastra la loc şi în aceeaşi clipă se auzi zgomotul trăsurii care se îndepărta.

Era şi timpul, hangiul cel vioi se întorcea; de la prima aruncătură de ochi el îşi dădu seama de absenţa celor din gărzile-franceze.

— Ia te uită! spuse el, unde sunt oare oamenii mei?

— Un sergent a bătut la uşă şi i-a chemat.

— Dar au plecat fără să plătească! strigă hangiul.

— Deloc; după cum vedeţi, au lăsat o piesă de doisprezece sous pe masă.

— Drace! doisprezece sous, zise hangiul; eu dau vinul meu de Orléans cu opt sous o sticlă.

— Ah! făcu Dubois, s-au gândit fără îndoială că, fiind militari, veţi face o mică reducere în favoarea lor.

— În sfârşit! spuse hangiul, care, găsind fără îndoială câştigul încă rezonabil, se consola cu uşurinţă; în sfârşit, nu e totul pierdut; şi trebuie să te aştepţi la astfel de lucruri, în meseria noastră.

— N-aveţi a vă teme câtuşi de puţin de astfel de lucruri, din fericire, din partea căpitanului La Jonquière? reluă Dubois.

— Oh! nu, în ceea ce-l priveşte, este crema oaspeţilor mei; plăteşte totul cu bani peşin şi fără a se tocmi. Este adevărat că nu găseşte niciodată ceva care să i se pară bun pe de-a întregul.

— Păi! spuse Dubois, asta poate fi o manie.

— Aţi găsit cuvântul potrivit; eu îl căutam; da, este mania lui.

— Ceea ce-mi spuneţi despre corectitudinea de a plăti a căpitanului, spuse Dubois, îmi face plăcere.

— Veniţi oare să-i cereţi bani? spuse hangiul; într-adevăr, mi-a spus că aşteaptă pe cineva căruia îi datorează o sută de pistoli.

— Dimpotrivă, spuse Dubois, eu îi aduc cincizeci de ludovici.

— Cincizeci de ludovici! la dracu! reluă ghangiul, ăştia sunt nişte bani frumoşi; atunci am înţeles greşit: în loc să aibă de plătit, fără îndoială că avea de primit. Vă numiţi din întâmplare cavalerul Gaston de Chanley?

— Cavalerul Gaston de Chanlay ! strigă Dubois cu o bucurie pe care nu putu s-o stăpânească ; îl aşteaptă pe cavalerul Gaston de Chanlay ?

— Aşa mi-a spus, cel puţin, răspunse hangiul mirat oarecum de căldura pe care o punea în întrebarea lui mâncătorul de cireşe, care continua să execute această activitate cu cele din urmă strâmbături, ca o maimuţă care devorează migdale amare ; încă o dată, cavalerul Gaston de Chanlay sunteţi oare dumneavoastră ?

— Nu, eu n-am onoarea să fiu nobil ; eu mă numesc Moutonnet, atâta tot.

— Nobleţea nu valorează nimic, spuse hangiul pe un ton sentenţios. Cineva poate să se numească Moutonnet şi să fie un om cumsecade.

— Da, Moutonnet, reluă Dubois, aprobând printr-un gest teoria hangiului ; Moutonnet, negustor de postavuri la Saint-Germain-en-Laye.

— Şi spuneţi că aveţi să-i încredinţaţi cincizeci de ludovici căpitanului ?

— Da, domnule, reluă Dubois bându-şi conştiincios sucul după ce îşi mâncase conştiincios cireşele. Închipuiţi-vă, domnule, că frunzărind vechile registre ale tatălui meu, am descoperit la cœoană pasivului că el datora cincizeci de ludovici tatălui căpitanului La Jonquière. Atunci am pornit în căutare, domnule şi n-am avut nici pace, nici răgaz, până când în lipsa tatălui, care a murit, nu-l voi fi descoperit pe fiu.

— Dar ştiţi, domnule Moutonnet, reluă hangiul minunându-se de o atât de supremă delicateţe, că nu există mulţi debitori ca dumneavoastră ?

— Aşa suntem noi, domnule, din tată în fiu şi din Moutonnet în Moutonnet ; însă de asemenea când cineva ne datorează, ah !... suntem neîndurători ! Iată, există un flăcău, un om foarte cumsecade pe legea mea, care datora casei Moutonnet şi fiii o sută şaizeci de livre. Ei bine ! bunicul meu l-a băgat la închisoare şi a rămas acolo, domnule, timp de trei generaţii ; în aşa fel încât a răposat acolo. Acum aproximativ cincisprezece zile, am făcut socotelile, domnule : acest individ, timp de treizeci de ani cât a stat sub zăbrele, ne-a costat douăsprezece mii de livre. N-are importanţă, principiul a fost păstrat. Dar vă cer frumos iertare, scumpul meu hangiu, spuse Dubois care, cu colţul ochilor pândea uşa dinspre stradă înaintea căreia, de o clipă stătea o umbră care semăna destul de mult cu aceea a căpitanului său ; vă cer frumos iertare că vă plictisesc cu toate aceste baliverne care nu prezintă nici un interes pentru dumneavoastră ; de altfel iată un nou client care vă soseşte.

— Eh ! e-adevărat, spuse hangiul, este persoana pe care o aşteptaţi.

— Bravul căpitan La Jonquière ? exclamă Dubois.

— Chiar dânsul... Vă rog să veniţi, căpitane, spuse hangiul, sunteţi aşteptat.

Căpitanul nu-şi revenise din bănuielile lui de dimineaţă ; pe stradă, văzuse o mulţime de figuri neobişnuite care i s-au părut sinistre ; se întorcea aşadar plin de neîncredere. Astfel că el aruncă o privire dintre cele mai iscoditoare mai întâi asupra locului unde îi lăsase pe cei din gărzile-franceze, a căror absenţă îl linişti într-o oarecare măsură, iar apoi asupra noului venit, care nu înceta de a-l face bănuitor. Însă oamenii a căror conştiinţă nu este curată sfârşesc în a găsi chiar în excesul neliniştitor lor curajul de a brava presentimentele ; sau, pentru a spune mai bine, ei se familiarizează cu teama lor şi nu mai ascutlă de dânsa. La Jonquière, liniştit de altfel de mîna cumsecade a pretinsului negustor de postavuri din Saint-Germain-en-Laye, îl salută reverenţios. De partea lui, Dubois făcu o reverenţă dintre cele mai curtenitoare.

Atunci La Jonquière întorcându-se către hangiul său întrebă dacă prietenul pe care-l aştepta venise.

— N-a venit decât domnul, spuse şeful hotelului, dar nu veţi pierde nimic din această schimbare de vizită : unul venea să vă ceară o sută de pistoli, celălalt vine să vă aducă cincizeci de ludovici.

La Jonquière, mirat, se întoarse către Dubois, care suportă această privire dând chipului său toată neghioaba curtenie de care era susceptibil. Fără a se lăsa cu totul înşelat, căpitanul La Jonquière fu năucit de povestea pe care Dubois i-o repetă cu un aplomb admirabil, chiar surâse pentru această restituire neaşteptată, prin urmare pentru dragostea nemăsurată pe care oamenii o au în general faţă de neprevăzut în materie de finanţe ; apoi, mişcat de această generoasă acţiune a unui om care îl căuta prin toată lumea pentru a-i plăti nişte bani atât de puţin scontaţi, îi ceru hangiului o sticlă de vin de Spania şi îl invită pe Dubois să-l urmeze în camera lui. Dubios se apropie de fereastră pentru a-şi lua pălăria pusă pe un scaun şi, în vreme ce La Jonquière discuta cu hangiul, bătu toba uşurel pe ochiul de geam. În acest moment căpitanul se întoarse.

— Dar poate că vă voi incomoda în camera dumneavoastră ? spuse Dubois, împrumutând chipului său cea mai surâzătoare expresie pe care era în stare s-o ia.

— Deloc, deloc, spuse căpitanul ; privelişte a este plăcută, vom privi pe fereastră, în timp ce bem, cum trece lumea ; şi sunt femei frumoase pe strada Bourdonnais. Ah ! asta vă face să zâmbiţi, dragul meu prieten.

— Ei ! ei ! făcu Dubois frecându-şi nasul într-o clipă de neatenţie.

Acest gest imprudent l-ar fi pierdut într-un loc mai puţin îndepărtat de Palatul Regal, dar pe strada Boudonnais el trecu neobservat. La Jonquière intră înainte, hangiul înainte de La Jonquière, sticlele înaintea hangiului. Dubois, care venea ultimul, avu timp să-i facă un semn de înţelegere lui Tapin, care apăru în cea dintâi încăpere, urmat de doi oameni; apoi Dubois, ca un om bine crescut, închise uşa în spatele lui.

Cei doi însoţitori ai lui Tapin se duseră direct la fereastră şi traseră perdelele de la sala comună, în vreme ce şeful lor se postă în spatele uşii de la camera lui La Jonquière în aşa fel încât să fie mascat de aceasta, când se va mişca deschizându-se. Hangiul se întoarse aproape numaidecât; el îi servise pe căpitan şi pe domnul Moutonnet, iar în plus primise de la cel dintâi, care plătea întotdeauna cu bani gheaţă, un ecu de trei livre. Venea în consecinţă pentru a înscrie această socoteală în condica lui şi ca să închidă banii în sertar; însă de-abia deschisese şi închisese uşa la loc şi Tapin, care stătea la pândă, îi trecut o batistă peste gură, îi înfundă boneta de bumbac până la cravată şi îl duse ca pe un fulg într-o a doua trăsură care era mascată cu precizie de uşă; în acelaşi timp, unul dintre ajutoare puse mâna pe fetiţa care bătea nişte ouă, celălalt o duse, înfăşurată într-o faţă de masă, pe ajutorul de bucătar care ţinea de coada tigăii şi, într-o clipire de ochi, hangiul, fiica sa şi strică-sosul său (să mi se îngăduie expresia consacrată de uz şi de realitate), escortaţi de cele două ajutoare, porniră către Saint-Lazare, conduşi prea repede de doi cai prea buni şi de un vizitiu prea nerăbdător, pentru ca echipajul care îi ducea să fie considerat în realitate o trăsură.

De îndată Tapin, cu instinctul unui şobolan de poliţie, scotoci în dulap deasupra uşii de la bucătărie, luă o bonetă de bumbac, o vestă de stambă şi un şorţ, apoi făcu semn unui vagabond care se oglindea în vitrine şi care intră cu viotciune pentru a se transforma într-un chelner de cabaret destul de verosimil. Chiar în această clipă, se auzi în camera căpitanului un tapaj violent, aşa cum ar face o masă care se răstoarnă şi nişte sticle şi pahare care se sparg, apoi nişte tropăituri, apoi nişte înjurături, apoi zgomotul unei săbii răsunând pe ochiul de geam, apoi nimic.

După un minut, zgomotul unei trăsuri care se îndepărta pe strada Deux-Boules făcu să se cutremure casa.

Tapin, care cu un aer neliniştit ciulise urechea gata să se avânte în cameră cu cuţitul său de bucătărie în mână, se redresă cu un aer vesel.

— Bine ! spuse dânsul, farsa a fost jucată.

— Era şi timpul, stăpâne, spuse chelnerul, iată un client.

AVEŢI ÎNCREDERE ÎN SEMNELE DE RECUNOAŞTERE

Tapin crezu mai întâi că era cavalerul Gaston de Chanley, dar se înşela, nu era decât o femeie care venea să cumpere o jumătate de vin.

— Ce i s-a întîmplat acestui sărman domn Bourguignon? spuse dânsa, îl duc într-o trăsură, cu o bonetă de bumbac.

— Vai, scumpa mea doamnă, spuse Tapin, o nenorocire la care eram departe de a ne aştepta. Sărmanul Bourguignon, în clipa în care s-ar fi gândit mai puţin, vorbind aici, cu mine, a fost lovit de o apoplexie fulgerătoare.

— O, Cerule bun!

— Vai! reluă Tapin ridîcând ochii spre cer, aceasta dovedeşte, sărmana mea scumpă doamnă, că suntem cu toţii muritori.

— Dar fetiţa pe care de asemenea o duc? continuă oumătra.

— Ea îl va îngriji de pe tatăl său, e datoria ei.

— Dar ajutorul de bucătar? reluă vecina care voia să fie cu conştiinţa împăcată.

— Ajutorul de bucătar le va face de mâncare, e doar meseria lui.

— Stăpâne Doamne! am văzut toate astea de jos, din poarta mea şi nu înţelegeam nimic; astfel că, deşi n-aveam nevoie, am venit să cumpăr o jumătăţică de vin alb ca să ştiu la ce să mă aştept.

— Ei bine, acum ştiţi, scumpă doamnă.

— Dar cine sunteţi dumneavoastră?

— Eu sunt Champagne, vărul lui Bourguignon; am venit din întâmălare azi-dimineaţă, de la ţară, i-am adus noutăţi din familie; dintr-o dată bucuria, surpriza... asta i-a dat o lovitură şi, ioc! s-a dus! Iată, întrebaţi-l pe Grabigeon, continua Tapin, arătându-l pe ajutorul său de la bucătărie care termina omleta începută de fiica hangiului şi ajutorul ei de bucătar.

— Oh! Doamne, da, asta s-a întîmplat întocmai aşa cum povesteşte domnul Champagne, răspunse Grabigeon ştergându-şi o lacrimă cu coada poloniculuí.

— Bietul domn Bourguignon ! Atunci credeţi că trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru el?

— Nu e rău niciodată să ne rugăm lui Dumnezeu, spuse sentenţios Tapin.

— Ah ! o clipă, o clipă, ia stăţi ! măsuraţi-mi bine, cel puţin.

Tapin făcu un semn afirmativ şi o servi într-adevăr foarte îndemânatic pe vecină; nu era un lucru anevoie, era vorba pur şi simplu de a risipi bunul altuia; Bourguignon ar fi scos urlete de durere, dacă ar fi văzut măsura pe care Tapin o umplu pentru această femeie cu vin bun de Mâcon pentru doi sous.

— Hai, hai, spuse dânsa, am să liniştesc eu cartierul, care începuse să se îngrijoreze; şi vă promit că am să vă rămân clientă, domnule Champagne; bă chiar mai mult, dacă domnul Bourguignon nu era vărul dumneavoastră, v-aş fi spus eu ce gândesc.

— O ! spuneţi, vecină, spuneţi, nu vă jenaţi.

— Ei bine, acum îmi dau eu seama că el mă fura ca un pungaş. Aceeaşi cană pe care dumneavoastră mi-aţi umplut-o acuma până sus pentru doi sous, de-abia dacă el mi-o umplea pentru patru, dumnealui.

— Ca să vezi ! spuse Tapin.

— O, domnule Champagne, degeaba spunem, vedeţi dumneavoastră, dacă nu există dreptate aicea jos, există în toate acolo sus, deoarece e foarte bine că v-aţi găsi dumneavoastră aici pentru a continua negustoria lui.

— Cred şi eu, spuse încetişor Tapin, fericit pentru clienţii lui.

Şi se grăbi să scape de femeie, pentru că se temea că-l vede sosind pe acela pe care-l aştepta, iar asemenea explicaţii puteau să pară suspecte noului venit. Într-adevăr, în aceeaşi clipă, când orologiul bătea de ora două şi jumătate, uşa dinspre stradă se deschise şi un tînăr de statură înaltă intră, înfăşurat într-o pelerină bleu acoperită de zăpadă.

— Oare aici este hanul „Ocaua Dragostei"? îl întrebă cavalerul pe Tapin.

— Da, domnule.

— Dar domnul căpitan La Jonquière locuieşte aici?

— Da, domnule.

— Este acasă acum?

— Da, domnule; chiar acum s-a întors.

— Ei bine, anunţaţi-l, vă rog, de sosirea domnului cavaler Gaston de Chanlay.

Tapin se înclină, oferi cavalerului un scaun pe care acesta îl refuză, apoi intră în camera căpitanului La Jonquière.

Gaston scutură ţipadă lipită de ghetele sale, pe urmă pe aceea care-i împestriţa pelerina şi se puse a privi cu curiozitatea inactivă a omului care aşteaptă imaginile care tapetau pereţii încăperii, fără să bănuiască faptul că existau acolo, în jurul maşinilor de gătit, trei sau patru săbii pe care o singură clipire din ochi a acestui hangiu atât de umil şi atât de prevenitor putea să le facă a trece din tecile lor chiar în pieptul său.

După cinci minute, Tapin se întoarse, lăsând uşa deschisă pentru a indica drumul:

— Domnul căpitan La Jonquière, spuse dânsul, este la ordinele domnului cavaler de Chanlay.

Gaston înaintă în cameră aranjat pe deplin şi cu ţinuta într-o ordine pe de-a întregul militară: în această cameră se afla cel pe care hangiul i-l prezentase drept căpitanul La Jonquière; şi fără a fi un fizionomist bine exersat, el îşi dădu seama, ori că omul acesta îşi ascundea în mod abil jocul, ori că el nu era decât un foarte mare lăudăros.

Mic, uscat, cu nasul sfârâind, cu ochii cenuşii; clătinându-se într-o uniformă destul de roasă dar care totuşi îl jena pe la răscroieli, legat de sabie la fel de lungă pe cât era şi el; astfel apăru în faţa lui Gaston acest căpitan formidabil pentru care instrucţiunile marchizului de Pontacalec şi ale cerlorlalţi conjuraţi îi recomandau să aibă cea mai mare consideraţie.

— Omul acesta este urât şi are aerul unui paracliser, gândi Gaston.

Apoi, cum acest om înainta spre dânsul pentru a-l întâmpina:

— Cu căpitanul La Jonquière, spuse dânsul, am cinstea să vorbesc?

— Cu el însuşi, spuse Dubois metamorfozat în căpitan; apoi salutând la rândul său: Oare domnul cavaler Gaston de Chanlay, reluă dânsul, este acela care binevoieşte a-mi face o vizită?

— Da, domnule, răspunse Gaston.

— Aveţi semnele convenite? întrebă falsul căpitan La Jonquière.

— Iată jumătate din piesa de aur.

— Şi iat-o pe cealaltă, spuse Dubois.

Se apropiară cele două fragmente ale ţechinului, care se potriviră perfect.

— Şi acum, spuse Gaston, să vedem cele două hârtii.

Gaston scoase din buzunarul său hârtia tăiată într-un mod atât de bizar, pe care se afla înscris numele căpitanului La Jonquière.

Dubois scoase îndată din buzunarul său o hârtie asemănătoare, pe care se afla înscris numele cavalerului Gaston de Chanlay; le

puseră una peste cealaltă. Erau tăiate exact același tipar, iar părțile decupate interioare se ajustau perfect.

— De minune! spuse Gaston, iar acum portofelul.

Portofelul lui Gaston și acela al falsului La Jonquière fură comparate: erau exact la fel și amândouă, cu toate că erau noi, conțineau un calendar din anul 1700, adică anterior cu nouăsprezece ani față de epoca în care se aflau. Era o dublă precauție care a fost luată de teama unei imitații. Însă Dubois n-a avut nevoie de a imita, luase totul de la căpitanul La Jonquière și cu diabolica lui sagacitate și instinctul lui infernal, ghicise totul și trăsese folos din toate.

— Și acum, domnule? întrebă Gaston.

— Acum, reluă Dubois, putem să stăm de vorbă despre micile noastre afaceri; nu asta ați vrut să spuneți, cavalere?

— Într-adevăr! numai că, suntem oare în siguranță?

— Ca și cum ne-am afla în adâncul unui deșert.

— Să ne așezăm așadar și să discutăm.

— Cu plăcere, să discutăm, cavalere.

Cei doi bărbați se așezară de fiecare parte a unei mese, pe care se afla o sticlă cu vin de xeres și două pahare.

Dubois umplu unul; dar în momentul în care se pregătea să-l umple pe celălalt, cavalerul întinse mâna deasupra lui pentru ca să arate că el nu va bea.

— La dracu! spuse Dubois în sinea lui, e slab și sobru, semn rău; Cezar nu avea încredere în oamenii aceștia slabi și care nu beau niciodată vin, iar acești oameni erau Brutus și Casius. Gaston părea să reflecteze și, din timp în timp, arunca o privire de profundă cercetare asupra lui Dubois.

Dubois sorbea puțin câte puțin din paharul său cu vin de Spania cu înghițituri mici și suporta perfect privirea cavalerului.

— Căpitane, spuse în sfârșit Gaston după un răstimp de tăcere, cînd se întreprinde, așa cum o facem noi, o treabă în care îți riști capul, nu e rău, cred, de a se cunoaște, pentru ca trecutul să răspundă pentru viitor. Montlouis, Talhouet, du Couëdic și Pontcalec sunt cei care m-au trimis în preajma dumneavoastră, cunoașteți numele și condiția mea: am fost crescut de un frate care avea motive de ură personală împotriva regentului. Această ură, eu am moștenit-o; a rezultat de aici, se împlinesc în curând trei ani, că atunci când liga nobleței s-a constituit în Bretagne, am intrat în conjurație: acum eu am fost ales de către conjurații bretoni pentru a veni să mă înțeleg cu cei din Paris și să primesc instrucțiunile baronului de Valef, care a sosit din Spania, să le transmit ducelui de Olivarès, agent al

Majestății Sale Catolice la Paris și să mă asigur de asentimentul său.

— Și ce poate să facă în toate acestea căpitanul La Jonquière? întrebă Dubois, ca și când el era acela care se îndoia de identitatea cavalerului.

— Trebuie să mă prezentați ducelui. Am sosit acum două ore, l-am văzut pe domnul de Valef mai întâi, în sfârșit vin să mă fac recunoscut de dumneavoastră; acum, domnule, cunoașteți viața mea ca și mine însumi.

Dubois ascultase mimând fiecare din impresiile pe care le primea, cum ar fi putut s-o facă cel mai bun actor, apoi când Gaston a terminat:

— În ceea ce mă privește, cavalere, spuse el răsturnându-se pe scaun cu un aer de nobilă indolență, trebuie să mărturisesc faptul că povestea mea este un pic mai lungă și un pic mai agitată decât a dumneavoastră. Totuși, dacă doriți să v-o istorisesc, îmi voi face o datorie din a vă asculta.

— V-am spus, căpitane, reluă Gaston înclinându-se, că atunci când te afli în situația în care suntem noi, una dintre primele necesități pe care le impune această situație este aceea de a ne cunoaște bine.

— Ei bine! reluă Dubois, mă numesc, așa cum știți, capitanul La Jonquière; tatăl meu era la fel ca și mine căpitan din întâmplare; e o meserie unde dobândești multă glorie, dar unde aduni în general foarte puțini bani. Gloriosul meu tată a murit așadar lăsându-mi drept orice moștenire spada lui cea lungă și uniforma lui. M-am încins cu spada care era un pic prea lungă, am îmbrăcat uniforma care era un pic prea largă. Începând cu acea vreme, continuă Dubois arătându-i cavalerului amploarea vestei sale, pe care de altfel cavalerul o remarcase de-acum, începând cu acea vreme am deprins obiceiul de a nu fi incomodat în mișcările mele.

Gaston se înclină în semn că nu avea nimic de obiectat împotriva acestui obicei și că, deși era mai strâns în haina lui decât era Dubois într-a sa, el o considera bună.

— Mulțumită chipului meu arătos, continuă Dubois, am fost primit în regimentul Regal-Italian care, în primul rînd pentru economie, iar după aceea pentru că Italia nu mai era a noastră, făcea recrutări pentru moment în Franța. Deținеam așadar acolo un loc foarte distins ca anspessad [1], când, în ajunul bătăliei de la Malplaquet, am avut o ușoară altercație cu sergentul meu în legătură cu un ordin pe care mi-l dădea, cu vârful bastonului său în aer, în

[1] — (din ital. lancia spezzata, lance sfărâmată). Ofițer inferior de infanterie.

loc de a mi-l da, așa cum ar fi fost un lucru convenabil, cu vârful bastonului în jos.

— Iertare, spuse Gaston, dar nu înțeleg bine ce modificare putea să aducă lucrul acesta ordinului pe care vi-l dădea.

— Ceea ce provocă modificarea aceasta a fost faptul că lăsându-și bastonul în jos el atinse în treacăt colțul pălăriei mele, care căzu la pământ. Rezultă din această neîndemânare, un mic duel în care îi introdusei sabia străpungându-i trupul. Dar, cum aș fi fost incontestabil străpuns de arme dacă aș fi avut complezența de a aștepta să fiu arestat, am făcut jumătate întoarcere spre stânga și m-am trezit a doua zi dimineața, să mă ia naiba dacă știu cum s-a întâmplat acest lucru! în corpul de armată al prințului de Marlborough.

— Asta înseamnă că ați dezertat, reluă cavalerul surâzând.

— Aveam la îndemână exemplul lui Coriolan și al marelui Condé, continuă Dubois, ceea ce mi s-a părut a fi o scuză suficientă în ochii posterității. Am asistat așadar ca actor, trebuie s-o spun, pentru că noi am promis că nu vom avea nimic de ascuns unul față de celălalt, am asistat ca actor la bătălia de la Malplaquet; numai că, în loc de a mă afla de o parte a râului, mă aflam pe cealaltă; în loc de a mă afla de o parte a râului, mă aflam pe cealaltă; în loc de a întoarce spatele satului, îl aveam în fața mea. Cred că schimbarea aceasta de loc a fost foarte fericită pentru sluga dumneavoastră; regimentul Regal-Italian a lăsat opt sute de oameni pe câmpul de bătălie, compania mea a fost decimată, camaradul meu de pat a fost tăiat în două de către una dintre cele șaptesprezece mii de lovituri de tun care s-au tras în ziua aceea. Gloria de care fostul meu regiment s-a acoperit l-a încântat în asemenea măsură pe ilustrul Marlborough, încât m-a făcut portdrapel pe câmpul de bătaie. Cu un asemenea protector ar fi trebuit să ajung departe, dar soția lui, lady Marlborough, Cerul s-o pedepsească! pentru că, după cum știți, a avut neîndemânarea de a răsturna conținutul unui vas cu apă pe rochia reginei Anne, acest mare eveniment schimbă fața lucrurilor în Europa; și în tulburarea pe care o provocă, m-am trezit fără alt protector decât meritul meu personal și dușmanii pe care mi-i făcuse.

— Și ce ați devenit după aceea? întrebă Gaston, care manifesta un oarecare interes pentru viața aventuroasă a pretinsului căpitan.

— Ce vreți! această izolare mă determină, deși împotriva voinței mele, să cer a intra în serviciul Majestății Sale Catolice care, spre onoarea ei, trebuie s-o spun, acceptă cu delicatețe cererea mea. Peste trei ani, eram căpitan; dar dintr-o soldă de treizeci de reali

pe zi, ni se reţineau douăzeci, fiind îndemnaţi mereu să preţuim onoarea infinită pe care ne-o făcea regele Spaniei împrumutându-se din bani noştri. Cum acest mod de plasament nu mi se părea să prezinte siguranţa necesară, i-am cerut colonelului meu permisiunea de a părăsi serviciul Majestăţii Sale Catolice şi de a reveni în frumoasa mea patrie, totul însoţit de o recomandaţie oarecare, pentru a nu mă sâcâi prea mult în legătură cu afacerea mea din Malplaquet. Colonelul mă recomandă Excelenţei Sale prinţului de Cellamare, iar acesta, reamarcând la mine o oarecare dispoziţie naturală de a asculta de ordinele care mi se dau în mod convenabil şi acompaniate de o oarecare muzică, urma să mă folosească în mod activ în celebra conspiraţie căreia i-a dat numele tău; când pe neaşteptate afacerea căzu, după cum ştiţi, prin dublul denunţ al lui la Fillon şi al unui mizerabil scriitor numit Buvat. Dar pentru că Alteţa Sa gândi foarte judicios că un lucru care era amînat nu era pierdut, mă recomandă succesorului său, căruia sper că micile mele servicii îi vor putea fi de oarecare folos; şi căruia îi mulţumesc din toată inima de a-mi fi oferit această ocazie de a face cunoştinţă cu un cavaler atât de desăvârşit ca dumneavoastră. Bazaţi-vă, aşadar pe mine, cavalere, ca pe cel mai umil şi cel mai ascultător servitor al dumneavoastră.

— Cererea mea se va mărgini, căpitane, răspunse Gaston, în a vă ruga să mă prezentaţi ducelui, singurul faţă de care instrucţiunile mele îmi îngăduie să mă destăinuiesc; şi căruia trebuie să-i predau scrisorile baronului de Valef. Voi urma deci în litera lor instrucţiunile mele şi vă voi ruga, căpitane, să mă prezentaţi Excelenţei Sale.

— Chiar astăzi, domnule, răspunse Dubois, care părea să fi luat o hotărîre; peste un ceas, dacă binevoiţi, peste zece minute, dacă este necesar.

— Cât mai curând posibil.

— Ascultaţi, spuse Dubois, m-am pripit un pic atunci când v-am spus că vă voi prezenta Excelenţei Sale peste un ceas; la Paris nu eşti sigur de nimic; poate că nu este prevenit de sosirea dumneavoastră, poate că nu vă aşteaptă, poate că nu-l voi găsi acasă.

— Înţeleg acest lucru, voi avea răbdare.

— Poate că, în sfârşit, continuă Dubois, voi fi împiedicat de a veni din nou să vă iau.

— Pentru ce asta?

— Pentru ce asta? La dracu! cavalere, se cunoaşte bine că sunteţi pentru prima oară la Paris.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun, domnule că există la Paris trei poliţii, cu totul diferite, cu totul distincte, dar care totuşi se încrucişează şi se reunesc atunci când este vorba de a-i tulbura pe oamenii cumsecade care nu cer altceva decât răsturnarea a ceea ce este, pentru a pune în loc ceea ce nu este: 1. poliţia regentului, care nu prea este de temut; 2. aceea a lui messire Voyer d'Argenson: ehei! aceasta are zilele ei bune, acelea când este în proastă dispoziţie pentru că a fost scărmănată rău la mânăstirea la Madelaine du Tresnel; 3. există aceea a lui Dubois. Ah! aceasta e altceva; domnul Dubois este un mare...

— Un mare mizerabil! reluă Gaston, nu-mi aduceţi la cunoştinţă nimic nou cu asta, o ştiu.

Dubois se înclină cu surâsul lui fatal de maimuţă.

— Ei bine, pentru a scăpa de aceste trei poliţii?... întrebă Gaston.

— Este necesară multă prudenţă, cavalere.

— Sfătuiţi-mă atunci, căpitane, deoarece păreţi a fi mai la curent decât mine; eu, v-am spus acest lucru, sunt un provincial şi nimic altceva.

— Ei bine! mai întâi va fi important să nu locuim în acelaşi hotel.

— Drace! răspunse Gaston, care îşi aminti de adresa dată lui Hélène, iată un lucru care mă contrariază; aveam unele motive de a dori să rămân aici.

— Nu este vorba de asta, cavalere, eu sunt acela care mă voi muta. Luaţi una dintre cele două camere ale mele, aceasta sau aceea de la etaj.

— O iau pe aceasta.

— Aveţi dreptate, la parter, fereastră spre o stradă, uşă secretă spre cealaltă. Hai, hai, aveţi ochi şi va ieşi ceva din dumneavoastră.

— Să ne întoarcem la afacerea noastră, spuse cavalerul.

— Da, e-adevărat; ce spuneam?

— Spuneaţi că veţi fi poate împiedicat de a veni să mă luaţi chiar dumneavoastră.

— Da, dar în acest caz fiţi foarte atent de a nu-l urma pe acela care va veni să vă caute, decât conform unui bun semn de recunoaştere.

— Spune-ţi-mi după ce semn voi putea să-l recunosc faptul că vine din partea dumneavoastră.

— Mai întâi, trebuie să aibă o scrisoare de la mine.

— Nu vă cunosc scrisul.

— E-adevărat; și am să vă dau o mostră.

Dubois se așează la o masă și scrise următoarele câteva rânduri:

Domnule cavaler,

Urmați-l cu încredere pe bărbatul care vă va înmâna acest bilet, este însărcinat de mine să vă conducă în casa unde vă așteaptă domnul duce de Oliarès și căpitanul La Jonquière.

Iată, continuă dânsul remițându-i biletul, dacă va veni cineva în numele meu, vă va prezenta un scris asemenea acestuia.

— Va fi destul?

— Nu este niciodată destul; pe lângă scrisul autograf, vă va arăta și jumătatea din piesa de aur, iar la ușa casei unde vă va conduce, îi veți cere și al treilea semn de recunoaștere.

— Care va fi?...

— Care va fi hârtia.

— E bine așa, spuse Gaston; cu aceste precauții, va trebui să vină chiar diavolul în persoană pentru a ne lăsa prinși; așadar, acum ce trebuie să fac?

— Acum, așteptați; nu credeți că veți ieși astăzi?

— Nu.

— Ei bine! stați liniștit și ascuns în acest hotel, unde nu vă va lipsi nimic; am să vorbesc eu cu hangiul.

— Mulțumesc.

— Dragă domnule Champagne, îi spuse La Jonquière lui Tapin deschizând ușa, iată-l pe cavalerul de Chanlay care va lua camera mea, vi-l recomand ca pe mine însumi.

Apoi, închizând ușa la loc:

— Acest băiat valorează greutatea lui în aur, domnule Tapin, spuse Dubois cu glas scăzut; așadar nici dumneavoastră, nici oamenii dumneavoastră, să nu-l pierdeți nici o clipă din ochi, îmi veți răspunde pentru asta cu capul.

EXCELENȚA SA DUCELE DE OLIVARÈS

Cu toate acestea Dubois părăsindu-l pe cavaler se minuna, așa cum avusese de-acum de multe ori prilejul de a o face, de norocul providențial care îi punea în mână încă o dată întreg viitorul regentului și al Franței. Traversând sala comună, îl recunoscu pe l'Eveillé vă amintiți, care discuta cu Tapin și îi făcu semn să-l urmeze; era același l'Eveillé, vă amintiți, care fusese însărcinat de a-l face să dispară pe adevăratul La Jonquière. Ajuns în stradă, Dubois se informă cu interes despre ce se întâmplase cu demnul căpitan: cu asprime legat strâns și punându-i-se căluș, fusese condus la donjonul din Vincennes pentru a nu incomoda nici una din manevrele cârmuirii. Exista în acea vreme un fel de sistem preventiv teribil de comod pentru miniștri.

Lămurit asupra acestui punct important, Dubois își continuă drumul foarte gânditor; numai jumătate din treabă era terminată; și încă partea cea mai ușoară: acum trebuie să-l convingă pe regent de a se deda cu violență unui gen de îndeletniciri de care avea groază, politica de prins în capcană.

Dubois începu prin a se informa de locul unde se afla regentul și de ceea ce făcea regentul.

Prințul era în cabinetul său, nu de afaceri, nu de lucru, nu de regent, ci de artist, terminând o gravură în acvaforte, preparată de Humbert, chimistul său care, la o masă vecină, îmbălsăma un ibis după procedeul egiptenilor, pe care el pretindea că-l aflase din nou. În același timp, un secretar îi citea prințului o corespondență al cărei cifru era cunoscut numai de regent. Deodată ușa se deschise, spre marea mirare a regentului, pentru care acest cabinet era refugiul său și cu glas tare, ușierul îl anunță pe domnul căpitan La Jounquière. Regentul se întoasre:

— La Jonquière! spuse dânsul, ce mai e și asta?

Humbert și secretarul se priviră, mirați că este introdus în felul acesta un străin în sanctuarul lor.

În aceeași clipă, un cap ascuțit și prelung, destul de asemănător aceluia al unui dihor, se strecură prin ușa întredeschisă. Regentul stătu un moment fără să-l recunoască pe Dubois, atât de bine era deghizat; dar în sfârșit, nasul acesta ascuțit așa cum nu mai era altul care să-i semene în regat îl trădă.

O expresie de supremă ilaritate o înlocui pe chipul ducelui pe aceea de uimire care apăruse la început.

— Cum! tu ești, abate? spuse Alteța Sa izbucnind în râs. Și ce semnificație are această nouă travestire?

— Are semnificația, monseniore, că mi-am schimbat pielea: din vulpe m-am făcut leu. Iar acum, domnule chimist, domnule secretar, faceți-mi plăcerea, dumneavoastră veți merge să împăiați pasărea dumneavoastră în altă parte, dumneavoastră să vă isprăviți scrisoarea în altă loc.

— Pentru ce asta? întrebă regentul.

— Pentru că am de discutat cu Alteța Voastră afaceri importante.

— Du-te la naiba cu afacerile tale! ora este depășită, vei reveni mâine, spuse regentul.

— Monseniorul, reluă Dubois, nu cred că dorește să mă expună la situația de a rămine până mâine sub această înfățișare dezagreabilă, nu-mi va mai rămâne decât să mor subit. Pfui! nu mă voi consola de asta niciodată.

— Descurcă-te cum vei dori, am hotărât că restul zilei va fi consacrat delectării.

— Ei bine! asta se potrivește de minune, vin să vă propun și dumneavoastră, de asemenea, o deghizare.

— O deghizare mie! Ce vrei să spui, Dubois? continuă regentul, care crezu că era vorba de una dintre mascaradele lui obișnuite.

— Hai, iată ceea ce vă vine ca turnat, domnul Alain.

— Vorbește, ce-ai aranjat?

— Concediați-i mai întâi pe chimistul și pe secretarul dumneavoastră.

— Ții la asta?

— Absolut.

— Atunci, pentru că așa dorești...

Regentul îl concedie pe Humbert cu un gest amical și pe secretar cu un semn de comandă. Amândoi ieșiră.

— Și acuma, haide, spuse regentul, ce dorești?

— Vreau să vă prezint, monseniore, pe un tânăr care sosește din Bretania și care îmi este recomandat în mod aparte; un băiat încântător.

— Și care-i numele lui?

— Cavalerul Gaston de Chanlay.

— De Chanlay? relnă regentul căutând a-şi rechema amintirile; numele acesta nu-mi este întru totul necunoscut.

— Într-adevăr?

— Nu, mi se pare că l-am auzit pronunţat odinioară, dar nu-mi mai amintesc în ce împrejurare. Şi ce-a venit să facă la Paris protejatul tău?

— Monseniore, nu vreau să vă răpesc surpriza de a descoperi singur, el vă va spune numaidecât dumneavoastră înşivă, ce-a venit să facă la Paris.

— Cum aşa! mie însumi?

— Da; ceea ce va să zică Excelenţei Sale ducelui de Olivarès, căruia îi veţi lua, dacă binevoiţi, locul. Ah! protejatul meu e un conspitator foarte discret; şi mi-a prins bine, mulţumită poliţiei mele, întotdeauna aceeaşi, monseniore, care v-a urmărit la Rambouillet, mi-a prins bine, spun, că am fost la curent cu anumite lucruri. El a fost recomandat la Paris unui anumit La Jonquière, care trebuia să-l prezinte Excelenţei Sale ducele de Olivarès. Acum înţelegeţi, nu-i aşa?

— Absolut nimic, mărturisesc.

— Ei bine! eu am fost căpitanul La Jonquière; dar nu pot să fiu în acelaşi timp şi căpitanul La Jonquière şi Excelenţa Sa.

— Şi atunci ai rezervat acest rol...

— Dumneavoastră, monseniore.

— Mulţumesc! Şi astfel vrei ca sub un nume fals să aflu secretele...

— Duşmanilor dumneavoastră, întrerupse Dubois. Bineînţeles! nu mi-o luaţi în nume de rău; şi apoi cât de mult vă costă acest lucru, pe dumneavoastră, să vă schimbaţi numele şi hainele; ca şi cum n-aţi fi surprins, mulţumită unor mijloace asemănătoare, multe alte lucruri decât nişte secrete! Dar vă rog amintiţi-vă, monseniore, că graţie caracterului aventuros cu care Cerul v-a înzestrat, viaţa noastră a amândurora este un fel de mascaradă continuă. Ce naiba! Monseniore, după ce v-aţi numit domnul Alain şi domnul Jean, puteţi foarte bine, fără a vă dezminţi, mi se pare, să vă numiţi ducele de Olivarès.

— Dragul meu, nu cer nimic mai mult decât să mă deghizez când această glumă poate să-mi procure o distracţie oarecare, dar...

— Dar să vă deghizaţi, continuă Dubois, pentru a păstra liniştea Franţei, pentru a-i împiedica pe intriganţi de a tulbura regatul, pentru a-i împiedica pe asasini să vă străpungă poate! haida de! acest lucru este nedemn de dumneavoastră; înţeleg asta! Ah! dacă ar fi fost pentru a o seduce pe acea mică negustoreasă de articole de fierărie

de la pont Neuf, sau pe acea frumoasă văduvă din strada Saint-Augustin, nu zic: la dracu! asta merita osteneala!

— Dar în sfârşit, reluă regentul, hai să vedem: dacă cedez ca întotdeauna la ceea ce îmi ceri, unde vom ajunge?

— Vom ajunge la aceea că veţi recunoaşte poate până la urmă că nu sunt un vizionar; şi că veţi îngădui atunci să fiţi apărat, deoarece nu vreţi să vă apăraţi dumneavoastră înşivă.

— Dar o dată pentru totdeauna, dacă lucrul acesta nu merită osteneala, voi fi salvat de obsesiile dumitale?

— Pe cuvânt de onoare, mă angajez.

— Abate, dacă ţi-ar fi egal, mi-ar plăcea mai mult un alt jurământ.

— Ah! ce dracu, monseniore, văd că sunteţi prea dificil; jură fiecare pe ce poate.

— E scris despre acest caraghios că va avea întotdeauna ultimul cuvânt.

— Monseniorul consimte?

— Iarăşi plictiseala asta!

— La dracu! veţi vedea dacă este aşa ceva.

— Eu cred, Dmnezeu să mă ierte, că tu confecţionezi comploturi, ca să mă-nspăimânţi.

— Atunci înseamnă că sunt bine confecţionate; îl veţi vedea pe acesta.

— Eşti mulţumit de el?

— Îl găsesc foarte agreabil.

— Dacă nu mă sperii, să te fereşti!

— Monseniorul pretinde prea mult.

— Mă flatezi, nu eşti sigur de conspiraţia ta, Dubois.

— Ei bine, vă jur, monseniore, că vă veţi bucura de o oarecare emoţie; şi că vă veţi simţi fericit de a vorbi prin gura Excelenţei Sale.

Şi Dubois, care se temea ca regentul să nu revină asupra hotăririi sale încă nu prea bine consolidată, se înclină şi ieşi.

Nu era încă afară de cinci minute, că un curier intră foarte grăbit în anticameră şi îi încredinţă o scrisoare unui paj, acest paj îl concedie şi intră de îndată la regent care, după o simplă examinare a scrisului, lăsă să-i scape un geast de supriză.

— Doamna Desroches! spuse dânsul? ia te uită, aşadar sunt noutăţi; şi rupând în grabă sigiliul, citi cele ce urmează:

Monseniore,

Tânăra doamnă pe care mi-aţi încredinţat-o nu mi se pare în siguranţă aici.

— Aş! exclamă regentul.

Apoi continuă:

Sejurul în vilă, de care Alteţa Voastră se temea pentru dânsa, e mai bun de o mie de ori decât izolare, iar eu nu mă simt în stare să apăr aşa cum aş dori, sau mai curând cum ar trebui, persoana pe care Alteţa Voastră mi-a făcut onoarea de-a mi-o încredinţa.

Ei drace! făcu regentul, lucrurile se încurcă, după cât mi se pare.

Un tânăr bărbat, care de-acum îi scrisese ieri domnişoarei Hélène, cu o clipă înainte de sosirea dumneavoastră, s-a prezentat azi-dimineaţă în pavilion; eu am vrut să-l concediez, însă domnişoara mi-a ordonat în mod atât de hotărât să ascult şi să mă retrag, încât în această privire înflăcărată, în acest gest de regină, am recunoscut, să nu se supere Alteţa Voastră Regală, sângele care comandă.

— Da, da, spuse regentul surâzând împotriva voinţei sale, se cunoaşte că e fata mea!

Apoi adăugă:

— Cine poate să fie acest bărbat? vreun tânăr elegant care o va fi văzut la vorbitorul mânăstirii sale; dacă mi-ar fi spus măcar numele, nebuna asta de madame Desroches! şi el reluă:

Cred monseniore, că tânărul acesta şi domnişoara s-au mai văzut până acum; mi-am îngăduit să ascult, pentru serviciul Alteţei Voastre; şi cu toată uşa dublă, într-un moment când el a ridicat glasul, am putut să disting aceste cuvinte „Să vă văd ca şi în trecut."

Alteţa Voastră Regală să fie aşadar atât de bun pentru a mă salva de primejdia reală care pândeşte supravegherea mea; şi vă implor să-mi transmiteţi un ordin pozitiv, chiar în scris, la adăpostul căruia să mă pot apăra în timpul furiilor domnişoarei.

— Drace! continuă regentul, iată un lucru care complică situaţia; dragoste de pe acum! dar nu, asta nu e cu putinţă, crescută atât de sever, atît de izolat, în singura mânăstire din Franţa poate, unde bărbaţii nu trec niciodată de vorbitor, într-o provincie în care se spune că există aerul moravurilor celor mai pure! Nu, e cine ştie ce aventură pe care n-o înţelege această Desroches, obişnuită cu toate ruginiturile de la Curte şi surexcitată atât de adeseori de zburdălniciile celorlalte fiice ale mele. Dar să vedem, ce-mi mai spune?

— *P.S. — Am luat chiar acum informaţii de la hotelul „Tigrul Regal", tânărul bărbat a sosit ieri, la ora şapte seara, adică trei ceasuri înaintea domnişoarei; venea prin strada Bretagne, adică pe drumul pe care a venit şi dânsa. Călătoreşte sub numele de domnul de Lisry.*

— Oh! oh! făcu regentul, asta devine mai primejdios; e un întreg plan pregătit dinainte. Bineînţeles! Dubois va râde grozav dacă-i voi vorbi de această întâmplare; cum îmi va mai răsturna

dizertațiile mele asupra purității tinerelor fete care sunt departe pe Versailles sau de Paris ! trebuie să sperăm că în pofida poliției sale caraghiosul nu va afla nimic din toate astea... Hei, paj !

Pajul care adusese scrisoarea intră din nou.

Ducele scrise în grabă câteva rânduri.

— Mesagerul care a sosit de la Rambouillet ? întrebă dânsul.

— Așteaptă răspunsul, monseniore, răspunse tânărul.

— E bine ; dă-i acest mesaj, iar el să plece chiar în această clipă. Du-te.

Curierul, un moment după aceea, făcea să răsune în curte potcoavele sonore ale calului său.

În ceea ce-l privește pe Dubois, tot pregătind întrevederea lui Gaston cu falsa excelență, făcea *in petto* acest calcul mărunt :

— Îl țin în mână pe regent prin el însuși ca și prin fiica sa. Această intrigă a tinerei persoane este ori fără consecință, ori serioasă. Dacă este fără consecință, o desființez exagerând-o ; dacă este serioasă, am un merit real pe lângă duce pentru că am descoperit-o. Numai că nu trebuie să dai două lovituri dintr-o dată : *Bis repetita placent*. Bun ! iată încă un citat ! Pedant ce ești, așadar nu vei putea niciodată să te dezobișnuiești ! S-a hotărât, să-l salvăm pe duce mai întâi, după aceea pe fiica lui ; și vor fi necesare două recompense. Să vedem, e bine așa ? mai întâi ducele ? da : o fată tânără poate să moară, nimeni nu suferă din asta ; dacă moare un bărbat, un întreg regat este pierdut : să începem cu ducele.

Și după această hotărâre, Dubois, expedie un curier foare grăbit la domnul de Montaran, la Nantes.

Am spus de-acum că domnul de Montaran era fostul guvernator al Bretaniei.

Cât despre Gaston, hotărârea lui era luată : plină de rușine de-a fi avut de-a face cu un om de teapa lui La Jonquière și de a fi stat în fața unei asemenea secături într-o poziție subordonată, el se felicita că va comunica de acum înainte cu un șef mai demn de această întreprindere, hotărât ; dacă va afla chiar și în acest rang aceeași josnicie și aceeași venalitate, era decis de-a se reîntoarce la Nantes pentru a povesti prietenilor săi ceea ce văzuse și să-i întrebe ce trebuia să facă.

În ceea ce-o privește pe Hélène, el nu mai ezita, cunoștea curajul de neînfrânt al acestei copile, dragostea și loialitatea ei. Știa, fără a se putea îndoi de lucrul acesta, că ea mai curând ar muri decât să aibă pentru ce roși, chiar involuntar, înaintea prietenului ei cel mai scump. El vedea cu bucurie că fericirea de a regăsi un tată nu alterase afecțiunea ei atât de devotată ; și că norocul prezent n-a determinat-o să uite trecutul. Însă de asemenea, pe de

altă parte, temerile sale cu privire la această paternitate misterioasă nu-l mai părăseau din clipa în care a fost despărţit de Hélène. Ce rege, într-adevăr, n-ar fi mărturisit existenţa unei asemenea fiice, dacă nu cumva ceva ruşinos ar fi constituit un obstacol?

Gaston se îmbrăcă plin de grijă. Există o cochetărie a plăcerii şi o cochetărie a primejdiei. El îşi înfrumuseţă tinereţea, şi aşa atât de proaspătă şi de graţioasă, cu tot ce costumul avantajos al epocii putea să dea atracţie unui chip bărbătesc încadrat de un păr negru şi frumos: piciorul delicat şi nervos se contura sub mătase; umerii şi pieptul se mişcau în voie sub catifea; o pană albă, după ce se rotunjise luând forma pălăriei, îi cădea pe umăr şi, privindu-se în oglindă, Gaston îşi surâse lui însuşi, considerându-se un conspirator care părea să aibă un aer foarte satisfăcător.

De partea lui, regentul îmbrăcase, după sfatul lui Dubois, un costum de catifea neagră şi îşi acoperise cu o cravată uriaşă de dantelă fină jumătate din obraz, pe care tânărul bărbat ar fi putut să-l recunoască, după multiplele portrete ale epocii. În ceea ce priveşte întrevederea, ea trebuia să aibă loc într-o casă mică din foburgul Saint-Germain, care era ocupată de una dintre metresele sale şi pe care o invitase a o evacua. Între cele două corpuri de casă era un pavilion izolat, unde nu străbătea lumina deloc, şi împodobit cu tapiserii grele. Aici sosi regentul, instalat într-o berlină închisă care ieşi de la Palatul Regal prin spate, către ora cinci, adică la căderea nopţii.

Gaston rămăsese în camera de la parter şi se-mbrăca după cum am spus, în vreme ce domnul Tapin continua să-şi facă ucenicia. Astfel că, spre seară, el ştia să măsoare o jumătate ca şi predecesorul său, ba chiar şi mai bine, deoarece înţelesese că în despăgubirile care i se plăteau domnului Bourguignon, risipa era trecută la socoteală; înţelegea aşadar că pe cât se risipea mai puţin, pe atât el, Tapin, va obţine beneficii. Astfel încât, clienta de dimineaţă a fost foarte rău servită seara şi se retrase foarte nemulţumită.

O dată îmbrăcat, Gaston, pentru a termina de a se statornici asupra caracterului pe care îl avea căpitanul La Jonquière, făcu inventarul bibliotecii sale: această se compunea din trei categorii de cărţi: cărţi obscene, cărţi de aritmetică şi cărţi de teorie. Printre acestea din urmă, *Perfectul Sergent-Major* era legată într-un mod cu totul deosebit şi părea să fi fost foarte mult citită; apoi veneau memoriile căpitanului, memorii de cheltuieli, bineînţeles, ţinute cu deplina ordine a unui furier de regiment. Atâtea lucruri inutile! El se gândi că era o mască à la Fiesque[1], pentru a ascunde chipul conspiratorului.

În timp ce Gaston se dedica în mod conştiincios acestui inventar apreciativ, intră un bărbat, introdus de Tapin, care îl anunţă şi îl lăsă numaidecât în mod discret singur cu cavalerul. De îndată ce uşa a fost închisă la loc, bărbatul se apropie de Gaston şi îl anunţă că, neputând să vină, căpitanul La Jonquière îl trimisese în locul său. Gaston îi ceru dovada acestei misiuni. Necunoscutul scoase mai întâi o scrisoare a căpitanului exact în aceiaşi termeni şi cu acelaşi scris ca şi mostra pe care o avea în mână, apoi după scrisoare, jumătate din piesa de aur; Gaston recunoscu din acea clipă că era desigur trimisul aşteptat, aşa că nu făcu nici o dificultate pentru a-l urma. Amândoi urcară într-o trăsură foarte bine

[1] — Tragedia de Fiedrich Schiller, *Conjuraţia lui Fiesque*, având ca temă conjuraţia contelui Jean-Louis Fiesque (v. şi Introducerea) (N.T.)

închisă, ceea ce nu era un lucru de mirare, având în vedere motivul acestei curse. Gaston văzu că traversa râul la pont Neuf și cobora pe chei; însă o dată intrat în strada du Bac, el nu mai văzu nimic, pentru că după un moment trăsura se opri într-o curte, dinaintea unui pavilion. Atunci, fără ca măcar Gaston să i-o fi cerut, însoțitorul său scoase din buzunar hârtia tăiată pe care se afla numele cavalerului, în așa fel încât dacă acesta ar mai fi păstrat vreo îndoială, această îndoială să se risipească.

Portiera se deschise: Gaston și însoțitorul său coborâră, apoi urcară cele patru trepte ale unui peron și se aflară într-un vast coridor circular, care înconjura singura cameră din care se compunea pavilionul. Înainte de a deschide portiera care masca una dintre intrări, Gaston se întoarse pentru a-l căuta pe ghidul său, însă ghidul său dispăruse de-acum.

Cavalerul rămăsese singur.

Inima îi bătea cu violență: acela cu care trebuia să vorbească nu mai era un om vulgar. Nu mai era vorba de instrumentul grosolan pus la treabă: era gândirea complotului ea însăși pe care urma s-o vadă în față; era ideea rebeliunii transformată în om; era reprezentantul unui rege înaintea căruia urma să se afle, reprezentând Franța: urma să vorbească față în față cu Spania; și să aducă străinului oferta unui război comun împotriva patriei sale; el vorbea în numele unui regat înaintea altui regat.

O sonerie se auzi înăuntru. Zgomotul acestei sonerii îl făcu să tremure pe Gaston. El se privi într-un geam, era palid; se sprijini de zid, pentru că i se muiau genunchii; o mie de gânduri care nu-i trecuseră niciodată prin cap îl asaltară în acest moment; sărmanul băiat nu era la capătul suferințelor sale. Ușa se deschise și Gaston se află dinaintea unui bărbat pe care îl recunoscu drept La Jonquière.

— Iar! murmură el cu necaz.

Dar căpitanul, în pofida ochiului său vioi și exersat, nu păru să observe norul care întuneca fruntea cavalerului.

— Veniți, cavalere, îi spuse dânsul, suntem așteptați.

Atunci Gaston, liniștit prin chiar însemnătatea acțiunii pe care o întreprindea, înaintă cu un mers destul de ferm pe covorul care asurzea zgomotul pașilor săi. El avu senzația unei umbre apărând în fața altei umbre.

Într-adevăr, mut și imobil, un bărbat, cu spatele întors către ușă, un bărbat stătea așezat sau mai curând îngropat într-un vast fotoliu; nu i se întrezăreau decât picioarele încrucișate unul peste altul. Flacăra singurei lumânări, înfiptă într-un sfeșnic de argint aurit și acoperită de un abajur, nu lumina decât partea inferioară

a trupului său; capul şi umerii, protejaţi prin jocul unui ecran, rămâneau în penumbră. Gaston găsi trăsăturile accentuându-se culoialitate şi figura nobilă. Era un gentilom care se pricepea în materie de rasă; şi înţelese numaideâct că el nu era un căpitan La Jonquière. Gura era binevoitoare, ochiul mare, cutezător şi statornic, la fel cu acela al regilor şi al păsărilor de pradă: el citi gânduri înalte pe această frunte, o mare prevedere şi oarecare fermitate în contururile fine aflate în partea inferioară a chipului; toate acestea totuşi în mijlocul semiîntunericului şi cu toată cravata de dantelă fină.

— Cel puţin iată acvila, îşi spuse el; celălalt nu era decât corbul, sau cel mult vulturul.

Căpitanul La Jonquière stătea respectuos în picioare umflându-şi pieptul pentru a-şi lua o atitudine marţială; necunoscutul, după ce-l privi câtva timp pe Gaston, care îl saluta în tăcere, iar aceasta cu aceeaşi atenţie cu care Gaston îl privise la rîndul său, se ridică şi salută şi dânsul cu foarte multă demnitate din cap, apoi merse pentru a se instala lângă cămin.

— Domnul este persoana despre care am avut onoarea să-i vorbesc Excelenţei Voastre, spuse La Jonquière; domnul cavaler Gaston de Chanlay.

Necunoscutul se înclină uşor din nou, dar nu răspunse nimic.

— La dracu! îi şopti foarte încet Dubois la ureche, dacă nu-i vorbiţi, nu va răspunde.

— Domnul soseşte din Bretagne, cred? răspunse rece ducele.

— Da, monseniore; dar Excelenţa Voastră să binevoiască să mă ierte; domnul căpitan La Jonquière i-a spus numele meu, însă eu n-am onoarea de a-l şti pe al său; scuzaţi nepolitetea mea, monseniore, dar nu sunt eu cel care vorbeşte, ci ţara care mă trimite.

— Aveţi dreptate, domnule, spuse cu vioiciune La Jonquière scoţând dintr-un portofel aflat pe masă o hârtie în josul căreia se etala o semnătură mare cu sigiliul regelui Spaniei. Iată numele, spuse dânsul.

— Ducele de Olivarès, citi Gaston.

Apoi, întorcându-se către acela care-i era prezentat, fără să remarce uşoara roşeaţă care colora obrajii săi, se înclină respectuos.

— Iar acum, domnule, spuse necunoscutul, nu veţi mai ezita să vorbiţi, presupun.

— Credeam că va trebui să ascult mai întâi, răspunse Gaston rămânând încă în defensivă.

— Este adevărat, domnule; totuşi, noi începem un dialog, nu uitaţi asta: fiecare vorbeşte la rândul său în decursul unei conversaţii.

— Monseniore, Excelenţa Voastră îmi face prea multă cinste, iar eu doresc să-i aduc dovada încrederii mele.

— Ascult, domnule.

— Monseniore, statele din Bretagne...

— Nemulţumiţii din Bretagne, întrerupse surâzând regentul, în ciuda unui semn alarmat al lui Dubois.

— Nemulţumiţii sunt atât de numeroşi, reluă Gaston, încât trebuie să fie priviţi ca reprezentanţii provinciei: cu toate acestea voi folosi locuţiunea pe care mi-o recomandă Excelenţa Voastră; nemulţumiţii din Bretagne m-au trimis la dumneavoastră, monseniore, pentru a cunoaşte intenţiile Spaniei în această afacere.

— Să le aflăm mai întâi pe cele ale Bretaniei, reluă regentul.

— Monseniore, Spania poate să conteze pe noi; are cuvântul nostru, iar loialitatea bretonă este proverbială.

— Dar cu ce vă angajaţi dumneavoastră faţă de Spania?

— Să urmăm pe cât vom putea mai bine eforturile nobilimii franceze.

— Dar nu sunteţi aşadar francez, dumneavoastră înşivă?

— Monseniore, noi suntem bretoni. Bretania, reunită cu Franţa printr-un tratat, trebuie să se considere separată de dânsa din moment ce Franţa nu respectă dreptul pe care ea şi l-a rezervat prin tratatul acesta.

— Da, cunosc vechea poveste a contractului Annei de Bretagne; e foarte multă vreme de când acest tratat a fost semnat, domnule.

Falsul La Jonquière îl îmbrânci pe regent cu toată puterea.

— Ce importanţă are? spuse Gaston, din moment ce fiecare dintre noi îl ştie pe dinafară!

— Spuneaţi aşadar atunci că nobilimea bretonă era gata să urmeze pe cât va putea mai bine eforturile nobilimii franceze: şi ce doreşte nobilimea franceză?

— Să substituie, în caz de moarte a Majestăţii Sale, pe regele Spaniei la tronul Franţei ca singur şi unic moştenitor al lui Ludovic al XIV-lea.

— Bine! foarte bine! spuse La Jonquière strecurându-şi degetele până la prima falangă într-o tabacheră de corn şi prizând cu o evidenţă satisfacţie.

— Dar în sfârşit, reluă regentul, dumneavoastră vorbiţi despre toate lucrurile acestea ca şi cum regele ar fi murit, dar regele n-a murit.

— Domnul mare delfin, domnul duce de Bourgogne, doamna ducesă de Bourgogne şi copiii lor au dispărut într-un mod foarte deplorabil.

Regentul păli de mânie; Dubois începu să tuşească.

— Se ia în consideraţie aşadar moartea regelui? întrebă ducele.

— În linii generale, monseniore, răspunse cavalerul.

— Atunci aceasta explică faptul că regele Spaniei speră, cu toate că a renunţat la drepturile sale, să urce pe tronul Franţei, nu-i adevărat, domnule? Însă printre oamenii care sunt ataşaţi regenţei, se aşteaptă să afle o oarecare opoziţie la planurile sale.

Falsul spaniol sublinie involuntar aceste cuvinte.

— Astfel că, monseniore, răspunse cavalerul, a fost prevăzut acest lucru.

— Ah! făcu Dubois, ah! a fost prevăzut acest lucru: foarte bine! nespus de bine! Când vă spuneam eu, monseniore, că bretonii noştri sunt oameni preţioşi. Continuaţi, domnule, continuaţi.

Cu toată invitaţia încurajatoare a lui Dubois, Gaston păstră tăcerea.

— Ei bine domnule, spuse ducele, a cărui curiozitate fusese stârnită împotriva voinței sale, după cum vedeți, ascult.

— Secretul acesta nu este al meu, monseniore, răspunse cavalerul.

— Atunci, spuse ducele, oare nu mă bucur de încrederea șefilor dumneavoastră.

— Dimpotrivă, monseniore, însă numai dumneavoastră o aveți.

— Vă înțeleg, domnule; dar căpitanul face parte dintre prietenii noștri, iar eu răspund pentru dânsul în fața dumneavoastră, ca și de mine însumi.

— Instrucțiunile mele, monseniore, mă obligă a nu mă destăinui decât dumneavoastră singur.

— Dar, domnule, v-am spus de-acum că voi răspunde eu pentru căpitan.

— În acest caz, reluă Gaston înclinându-se, i-am spus monseniorului tot ceea ce aveam de spus.

— Înțelegeți, căpitane, spuse regentul; binevoiți așadar să ne lăsați singuri.

— Da, monseniore, răspunse Dubois; dar înainte de a vă părăsi, am să vă spun la rândul meu două cuvinte.

Gaston se retrase cu doi pași din discreție.

— Monseniore, spuse foarte încet Dubois, determinați-l, la dracu! scoateți-i toată afacerea din mărunțaie, nu veți mai avea niciodată un prilej asemănător. Ei bine! ce spuneți de bretonul dumneavoastră? e simpatic, nu-i așa?

— Un băiat încântător! spuse regentul; cu aerul unui adevărat gentilom, cu niște ochi plini de fermitate și de inteligență în același timp, cu un cap fin.

— Va fi tăiat cu atât mai bine, mormăi Dubois scărpinându-și nasul.

— Ce spui?

— Nimic, monseniore; sunt întocmai de părerea dumneavoastră. Domnule de Chanlay, servitorul dumneavoastră și la revedere; altcineva s-ar fi supărat pentru că n-ați vrut să vorbiți de față cu el, dar eu nu sunt mândru; și având în vedere că lucrurile se desfășoară așa cum înțeleg, puțin mă interesează mijloacele.

Chanlay se înclină ușor.

— Haide, haide, spuse Dubois, s-ar părea că nu am îndeajuns aerul unui om de arme. Naiba să-l ia de nas, acum șterge-o! e încă una dintre festele sale; dar tot una e, capul să fie bun.

— Domnule, spuse regentul după ce Dubois închisese ușa, iată-ne singuri, așa că vă ascult.

— Monseniore, mă copleșiți, spuse Chanlay.

— Vorbiți, domnule, reluă regentul; după aceea adăugă surâzând: Trebuie că-mi înțelegeți nerăbdarea, nu-i așa?

— Da, monseniore, pentru că Excelența Voastră este mirat fără îndoială de a nu fi primit deloc încă din Spania o anumită depeșă pe care trebuie s-o adresați cardinalului Olocroni.

— Este adevărat, domnule, răspunse regentul făcând un efort pentru a minți, însă antrenat de împrejurări.

— Am să vă dau explicația acestei întârzieri, monseniore. Mesagerul care trebuia să aducă depeșa respectivă a căzut bolnav și n-a părăsit Madridul; baronul de Valef, prietenul meu, care din întâmplare se afla în Spania, s-a oferit atunci; a existat o ezitare de câteva zile; în sfârșit, deoarece era cunoscut drept un om încercat de-acum în conspirația lui Cellamare, i-a fost încredințată.

— Într-adevăr, spuse regentul, baronul de Valef a scăpat cu bine de emisarii lui Dubois; știți oare, domnule, că el a avut mare curaj să încerce a reînnoda o afacere astfel întreruptă pe jumătate. Știu, în ceea ce mă privește, că atunci când regentul i-a văzut pe doamna du Maine și pe prințul de Cellamare arestați, pe domnii de Richelieu, de Polignac, de Malezieux, pe domnișoara de Launay și pe Brigaud la Bastilia, iar pe acest mizerabil de Grange-Chancel în insulele Sainte-Marguerite, a crezut că totul s-a sfârșit.

— După cum vedeți, s-a înșelat, monseniore.

— Dar conspiratorii dumneavoastră din Bretagne oare nu se tem, ridicându-se în acest moment, că vor face să li se taie capul conspiratorilor din Paris pe care regentul îi are în mână?

— Dimpotrivă, monseniore; ei speră să-i salveze, ori își vor face o glorie de a muri împreună cu ei.

— Cum asta, să-i salveze?

— Să revenim la depeșă, dacă binevoiți, monseniore; trebuie s-o încredințez mai întâi Excelenței Voastre, așadar iat-o.

— E-adevărat.

Regentul luă scrisoarea, dar în momentul când trebuia s-o desigileze, văzând că era adresată Excelenței Sale ducelui de Olivarès, o depuse pe masă fără a o deschide.

Straniu lucru! și acest om sfărâma câteodată pentru spionajul său asupra poștelor două sute de sigilii pe zi. Este adevărat că atunci el se afla împreună cu Thorey sau Dubois; și nu cu cavalerul de Chanlay.

— Ei bine! monseniore..., spuse Chanlay, neînțelegând nimic din ezitarea ducelui.

— Știți fără îndoială ce conține această depeșă, domnule? întrebă regentul.

— Poate nu cuvânt cu cuvânt, monseniore, dar știu ceea ce s-a convenit cel puțin.

— Hai, spuneți; aș fi foarte bucuros să știu până la ce punct sunteți inițiat în secretele cabinetului spaniol.

— Când ne vom fi scăpat de regent, spuse Gaston fără a observa ușoara tresărire pe care, la aceste cuvinte o avu interlocutorul său, vom face în așa fel încât să fie recunoscut în mod provizoriu ducele du Maine în locul său. Domnul duce du Maine va rupe chiar în acel moment tratatul cvadruplei alianțe semnat de acest mizerabil Dubois.

— Oh! sunt dezolat că nu se mai află aici căpitanul La Jonquière, i-ar fi făcut plăcere să vă audă vorbind astfel; continuați, domnule, continuați.

— Cu o flotă, va fi azvârlit pretendentul pe coastele Angliei; vor fi determinate să se încaiere Prusia, Suedia și Rusia cu Olanda. Imperiul va profita de luptă pentru a lua înapoi Neapole și Sicilia, asupra cărora are drepturi prin casa de Souabe. Va fi asigurat marele ducat al Toscanei, gata să rămână fără stăpîn prin stingerea Medicișilor, celui de-al doilea fiu al regelui Spaniei; vor fi reunite Țările de Jos catolice cu Franța; va fi dată Sardinia ducelui de Savoia, Commachio papei. Vom face din Franța sufletul marii ligi a Sudului împotriva Nordului, iar dacă Majestatea Sa Ludovic al XV-lea se va întâmpla să moară, va fi încoronat Philippe al V-lea rege peste jumătate din lume.

— Da, domnule, știu toate acestea, spuse regentul; iar acesta este planul conspirației lui Cellamare reînnoit; dar există în ceea ce mi-ați spus la început, o frază pe care n-o înțeleg bine.

— Care, monseniore, întrebă Gaston.

— Aceasta: „Ne vom scăpa de regent..." Și cum vă veți scăpa, domnule?

— Vechiul plan, după cum știți, monseniore, fusese de a-l răpi și de a-l transporta la închisoarea din Saragosa, ori la fortăreața din Toledo.

— Da, iar planul a eșuat prin supravegherea ducelui.

— Acest plan era impracticabil; o mie de obstacole se împotriveau ca ducele să ajungă la Toledo sau la Saragosa: vă rog să-mi arătați mijlocul, pentru a-l face să străbată Franța în cea mai mare întindere a sa pe un asemenea prizonier!

— Era dificil, spuse ducele; astfel încât, n-am înțeles niciodată cum de a fost adoptat un asemenea mijloc. Și constat cu plăcere că i s-a adus o ușoară modificare.

— Monseniore, poți cumpăra gărzile, poți scăpa dintr-o închisoare, poți evada dintr-o fortăreață; apoi te întorci în Franța, pui

din nou mâna pe puterea pierdută şi ordoni să fie sfârtecaţi aceia care au executat răpirea. Philippe al V-lea şi Alberoni n-au de ce să se teamă; Excelenţa Sa ducele d'Olivarès a trecut peste frontieră şi este în afară de primejdie; şi în timp ce jumătate dintre conjuraţi scapă de sub mâna regentului, cealaltă jumătate plăteşte pentru tot.

— Cu toate acestea...

Monseniore, avem sub ochi exemplul ultimei conspiraţii şi, dumneavoastră înşivă spuneaţi adineaori, domnii de Richelieu, de Polignac, de Malezieux, de Laval, Brigaud şi domnişoara de Launay sunt încă la Bastilia.

— Ceea ce spuneţi, domnule, este plin de logică, răspunse ducele.

— În timp ce dimpotrivă, continua cavalerul, scăpându-ne de regent...

— Da, se previne întoarcerea sa. Scapi dintr-o închisoare, evadezi dintr-o fortăreaţă, dar nu ieşi dintr-un mormânt; iată ce voiaţi să spuneţi, nu-i aşa?

— Da, monseniore, răspunse Gaston cu un uşor tremur în glas.

— Aşadar, acum înţeleg scopul misiunii dumneavoastră: aţi venit la Paris pentru a vă scăpa de regent?

— Da, monseniore.

— Ucigându-l?

— Da, monseniore.

— Şi dumneavoastră sunteţi, domnule, continua regentul fixându-şi privirea adânc asupra tânărului, acela care v-aţi oferit din proprie dorinţă pentru această sângeroasă misiune?

— Nu, monseniore; niciodată din propria dorinţă n-aşi fi ales rolul unui asasin.

— Dar cine v-a obligat să jucaţi acest rol, atunci?

— Fatalitatea, monseniore.

— Explicaţi-vă, domnule.

— Alcătuiam un comitet de cinci gentilomi asociaţi la liga bretonă, ligă făcând parte din marea asociaţie; şi fusese convenit între noi că tot ce vom face va fi hotărât prin majoritate.

— Înţeleg, spuse ducele; iar majoritatea a hotărît că va fi asasinat regentul?

— Aşa este, monseniore: patru au fost pentru asasinat, unul singur a fost împotriva.

— Iar acela care a fost împotrivă?... întrebă ducele.

— Chiar dacă ar fi să pierd încrederea Excelenţei Voastre, monseniore, acela eram eu.

— Dar atunci, domnule, cum de v-aţi însărcinat a săvârşi o faptă pe care o dezaprobaţi?

— Fusese hotărât ca sorţii să-l desemneze pe acela care trebuia să dea lovitura.

— Iar sorţii?...

— Au căzut asupra mea, monseniore.

— Cum de n-aţi refuzat aceasta misiune?

— Scrutinul era secret, nimeni cu cunoştea votul meu, aş fi fost considerat laş.

— Şi aţi venit la Paris?...

— În scopul care-mi este impus.

— Contând pe mine?...

— Ca pe un duşman al regentului, pentru a mă ajuta să îndeplinesc un lucru care, nu numai că se leagă atât de strâns de interesele Spaniei, dar pe deasupra care va izbuti să-i salveze pe prietenii noştri din Bastilia.

— Sunt oare într-o primejdie atât de mare pe cât o credeţi dumneavoastră?

— Moartea planează asupra lor; regentul are dovezi, iar el i-a spus domnului de Richelieu, că de-ar avea patru capete, deţinea în mâinile sale destule motive pentru a porunci să i le taie.

— A spus asta într-un moment de mânie.

— Cum, monseniore, tocmai dumneavoastră îl apăraţi pe duce? Tocmai dumneavoastră tremuraţi când un om se devotează pentru salvarea nu numai a complicilor săi, dar pe deasupra şi a celor două regate; tocmai dumneavoastră ezitaţi a accepta devotamentul?

— Dacă eşuaţi în întreprinderea dumneavoastră?

— Orice lucru are partea lui bună şi partea lui rea, monseniore; când nu ai fericirea de a fi salvatorul ţării tale, rămâne onoarea de a fi martirul cauzei sale.

— Dar acordaţi atenţie acestui lucru, înlesnidu-vă mijloacele de a ajunge până la regent, eu devin complicele dumneavoastră.

— Şi acest lucru vă înspăimântă, monseniore?

— Fără îndoială; pentru că, dumnevoastră o dată arestat...

— Ei bine! eu o dată arestat?...

— Vor putea, folosind tortura, să vă smulgă numele acelora ...

Gaston îl întrerupse pe prinţ cu un gest şi un surâs de suprem dispreţ.

— Sunteţi străin, monseniore, îi spuse dânsul; şi sunteţi spaniol, nu puteţi prin urmare să ştiţi ce înseamnă un gentilom francez; vă iert aşadar această injurie.

— Atunci, se poate conta aşadar pe tăcerea dumneavoastră?

— Pontcalec, du Couëdic, Talhouet şi Montlouis s-au îndoit de asta o singură clipă, iar după aceea mi-au cerut scuze, cu toţii.

— E bine, domnule, reluă regentul, mă voi gândi în mod serios, vă promit, la ceea ce mi-aţi spus; dar cu toate acestea în locul dumneavoastră...

— În locul meu?

— Aş renunţa la această întreprindere.

— Aş dori foarte mult să nu fi intrat în asta niciodată, monseniore, o mărturisesc; pentru că de când am intrat în asta, o mare schimbare s-a produs în viaţa mea. Însă din moment ce am intrat, trebuie să se înfăptuiască.

— Chiar dacă voi refuza să vă secondez? întrebă regentul.

— Comitetul breton a prevăzut acest caz, spuse Gaston surâzând.

— Şi a hotărât? ...

— Că vom trece peste.

— Astfel că hotărârea dumneavoastră?...

— Este irevocabilă, monseniore.

— Am spus ceea ce trebuie să vă spun, reluă regentul; acum, pentru că doriţi cu toată puterea acest lucru, urmaţi-vă deci planul dumneavoastră.

— Monseniore, spuse Gaston, se pare că vreţi să vă retrageţi.

— Mai aveţi încă ceva să-mi spuneţi?

— Astăzi, nu; dar mâine, poimâine...

— Nu-l aveţi drept intermediar pe căpitan? Prevenindu-mă printr-însul, vă voi primi când veţi avea plăcere.

— Monseniore, spuse Gaston cu un accent de fermitate care se potrivea pe deplin cu alura lui nobilă şi demnă, să vorbim deschis, nu doresc nici un intermediar asemănător acestuia. Excelenţa Voastră şi cu mine, oricât de despărţiţi am fi prin rang şi merit, suntem egali cel puţin în faţa eşafodului care ne ameninţă. Avantajul asupra acestui punct este chiar al meu, deoarece este evident că mă pândesc mai multe primejdii decât pe dumneavoastră; totuşi dumneavoastră sunteţi acum un conspirator, monseniore, ca şi domnul cavaler de Chanlay, cu diferenţa că dumneavoastră aveţi dreptul, fiind şeful, de a vedea căzând capul său înaintea celui al dumneavoastră; să mi se îngăduie aşadar de trata de la egal la egal cu Excelenţa Voastră şi de a vă vedea când voi avea nevoie de dumneavoastră.

Regentul reflectă o clipă.

— Foarte bine, spuse dânsul, această casă nu este locuinţa mea; înţelegeţi, primesc puţin la mine de când războiul este iminent; poziţia mea este precară şi delicată în Franţa. Cellamare este închis la Blois; eu nu sunt decât un fel de consul bun pentru a-i proteja pe

conaționalii mei și bun de asemenea pentru a sluji drept ostatic; niciodată așadar nu se va putea spune că mă servesc de prea multe precauții.

Regentul mințea cu efort, se străduia să caute sfârșitul fiecărei fraze pe care o pronunța.

— Scrieți deci prin post-restant, la această adresă: domnului André. Veți adăuga ora la care doriți a-mi vorbi, iar eu mă voi afla aici.

— La poștă? reluă Gaston.

— Da, înțelegeți, e un răstimp de trei ore, iată tot, nu mai mult. De fiecare dată când se ridică poșta, un om al meu pândește scrisoarea dumneavoastră și mi-o aduce, dacă o găsește, iar după trei ore dumneavoastră vă prezentați aici; și asta e tot.

— Excelența Voastră vorbește foarte ușor, spuse râzând Gaston; dar eu nu știu nici măcar unde mă aflu, nu cunosc strada, nu știu numărul casei, am venit noaptea, cum ați vrea să mă descurc? Iată, monseniore, va fi cu mult mai bine, mi-ați cerut câteva ceasuri pentru a reflecta, luați-vă acest răgaz până mâine dimineață, iar mâine la ora unsprezece, trimiteți să mă caute. Trebuie să pregătim cu foarte multă hotărâre planul nostru dinainte, pentru ca planul nostru să nu se împiedice ca și acela al unor conspiratori de răspântie cărora o trăsură pusă de-a curmezișul sau o ploaie care începe să cadă le oprește pumnalele sau le stinge praful de pușcă.

— Ei bine, v-ați gândit de minune, spuse regentul, așadar mâine, domnule de Chanlay, aici, către ora unsprezece; vor veni să vă ia la dumneavoastră acasă și nu vom mai avea, din acea clipă, secrete unul față de celălalt.

— Excelența Voastră să binevoiască a primi respectele mele! spuse Gaston înclinându-se.

— La revedere, domnule, spuse regentul întorcându-i salutul.

Regentul îl concedie pe Gaston, iar acesta care își regăsi în anticameră ghidul care îl adusese. Cavalerul remacă numai că la întoarcere, trebui să străbată o grădină pe care n-o văzuse când a venit; și că ieșea printr-o altă poartă decât aceea pe unde intrase.

La această altă poartă aceeași trăsură îl aștepta; el se urcă de îndată; și de-abia își ocupase locul și că porni repede către strada Bourdonnais.

Nu mai era o iluzie pentru cavaler. Încă o zi, poate două și va trebui să se pună pe treabă; ba încă ce treabă!

Trimisul spaniol produsese o adâncă impresie asupra lui Gaston, exista într-însul un aer de măreție care îl uluia; acesta, Gaston era sigur, era într-adevăr un gentilom.

Apoi o stranie aducere aminte îi trecu prin minte; exista între această frunte severă și acești ochi strălucitori, pe de o parte — și fruntea pură și ochii blânzi al Hélènei, pe de altă parte, una dintre acele asemănări nedesluşite și îndepărtate care dau gândului ce se opreşte asupra ei incoerența unui vis. Gaston, fără să-și dea seama de asta, contopea aceste două figuri în amintirea lui și, contra voinței sale, nu putea să le separe. În momentul în care era pe cale să adoarmă, ostenit de emoțiile zilei, pasul unui cal răsună pe stradă; uşa hotelului „Ocaua Dragostei" se deschise, iar Gaston, de la parterul său, crezu că aude o discuție animată; dar în curând uşa se închise la loc, zgomotul se stinse. Gaston adormi, aşa cum adormi la douăzeci și cinci de ani, chiar și atunci când ești îndrăgostit și conspirator.

Cu toate acestea, Gaston nu se înşelase: calul auzit într-adevăr tropăise și nechezase; discuția avusese loc, uşa se deschisese și se închisese la loc. Cel care sosise la acea oră era un țăran cumsecade din Rambouillet, căruia o tânără și frumoasă femeie îi dăduse doi ludovici pentru a duce un bilet în mare grabă domnului cavaler Gaston de Chanlay, pe strada Bourdonnats, la hotelul „Ocaua Dragostei".

Pe tânăra și frumoasa femeie, o cunoaștem.

Tapin luă scrisoarea, o întoarse pe dos, o mirosi, apoi, dezlegând șorțul alb încins în jurul taliei sale de hotelier, transmise paza hotelului „Ocaua Dragostei" primului său bucătar care era un caraghios foarte inteligent și alergă cu viteza celor două lungi picioare ale sale la Dubois, care la rândul său se întorcea de la casa din strada Bac.

— Oh ! oh ! spuse Dubois, o scrisoare ! ia să vedem.

El desigilă ca un abil scamator, cu ajutorul aburilor de apă clocotită, epistola pe care tocmai o primise; şi citind biletul, apoi semnătura, izbucni într-o bucurie nestăpânită.

— Bun ! excelent ! spuse dânsul, iată un lucru care merge de minune. Să-i lăsăm pe copii să înainteze, ei alergă repede, dar noi ţinem frâul, iar ei nu vor înainta decât atât cât vom dori noi.

Apoi întorcându-se către mesager, după ce sigilase artistic epistola din nou :

— Ţine, spuse dânsul, du această scrisoare.

— Când asta, întrebă Taupin.

— Numaidecât, spuse Dubois.

Tapin făcu un pas către uşă.

— Ba nu; stai să mă gândesc. reluă Dubois; mâine dimineaţă, va fi tocmai la timp.

— Acum, spuse Tapin salutând o a doua oară în momentul când să iasă, îmi este oare îngăduit să fac monseniorului o observaţie cu totul personală?

— Vorbeşte, caraghiosule.

— Ca agent al monseniorului, câştig trei scuzi pe zi.

— Şi nu-i tocmai destul, mitocanule?

— E destul ca agent; şi nu mă plâng; dar ca să spunem tot adevărul ! nu e destul ca negustor de vinuri. Oh ! ce meserie păcătoasă !

— Bea ca să te distrezi, animalule.

— De când îl vând, am început să detest vinul.

— Pentru că ştii cum este făcut; dar bea şampanie, bea muscat, bea vin de struguri, dacă există aşa ceva, Bourguignon plăteşte. Apropo, a suferit un adevărat atac; astfel că minciuna ta nu este decât o chestiune de cronologie.

— Adevărat ! monseniore?

— Da, spaima pe care l-ai făcut s-o tragă a fost cauza; voiai să-i moşteneşti averea, găinarule !

— Nu, pe legea mea, monseniore; meseria e prea puţin distractivă.

— Ei bine ! adaugă trei scuzi pe zi la solda ta atâta vreme cât o vei îndeplini, iar apoi îţi voi dărui cârciuma pentru a o înzestra pe fiica ta cea mare. Du-te; şi adu-mi cât mai multe scrisori ca asta, vei fi binevenit.

Tapin se întoarse la hotelul „Ocaua Dragostei" cu acelaşi pas cu care se dusese la Palatul Regal şi, aşa cum îi fusese recomandat, aşteaptă până a doua zi pentru a remite scrisoarea.

La ora şase, Gaston era în picioare. Trebuie să-i facem această dreptate domnului Tapin, de îndată ce auzi zgomot în cameră, intră

şi înmână scrisoarea aceluia căruia îi era adresată. Recunoscând scrisul, Gaston roşi şi păli în acelaşi timp; dar pe măsură ce citea, paloarea a fost aceea care se accentua. Tapin se făcea că pune orânduială în cameră şi îl privea cu coada ochiului. Într-adevăr, ştirea era serioasă, iată ce conţinea scrisoarea:

Dragul meu, încep să cred la fel cu dumneata, poate că aveaţi dreptate; în orice caz, mi-e teamă: o trăsură a sosit chiar acum, doamna Desroches a hotărât plecarea; am vrut să mă opun, am fost închisă în camera mea; din fericire, trece un ţăran pentru a-şi adăpa calul, îi dau doi ludovici şi îmi promite să ducă biletul acesta la dumneavoastră. Aud făcându-se ultimele preparative, peste două ceasuri vom pleca spre Paris.

Odată ajunsă, voi face în aşa fel încât să obţineţi noua mea adresă, chiar de ar trebui, în cazul când mi se vor împotrivi, să sar pe o fereastră.

Fiţi liniştit, femeia pe care o iubiţi, va rămâne demnă de dânsa şi de dumneavoastră.

— Ah! asta e, strigă Gaston sfârşind scrisoarea; Hélène, nu m-am înşelat. Ora opt seara, Dumnezeule, dar a plecat, ba chiar a şi ajuns. Domnule Bourguignon, pentru ce nu mi s-a adus această scrisoare numaidecât?

— Excelenţa Sa dormea şi am aşteptat să se trezească, răspunse Tapin cu cea mai aleasă politeţe.

Nu era nimic de răspuns unui om care ştia atât de bine să se descurce; de altfel Gaston reflectă că ambalându-se risca să dezvăluie secretul său, îşi stăpâni aşadar mânia; numai că-i veni o idee, se gândea să meargă la barieră pentru a pândi sosirea Hélènei, care se putea să nu fi sosit încă la Paris. Se îmbrăcă deci cu promptitudine, îşi încinse spada şi plecă după ce-i spusese lui Tapin:

— În cazul în care domnul căpitan La Jonquière va veni să mă caute, spuneţi-i că voi fi înapoi la ora nouă.

Gaston sosi foarte transpirat la barieră; nu întâlnise nici o trăsură şi făcuse drumul pe jos. În vreme ce o aştepta în zadar pe Hélène, care intrase în Paris la ora două noaptea, să aruncăm o privire înapoi. L-am văzut pe regent privind scrisoarea doamnei Desroches şi trimiţând răspunsul prin acelaşi mesager; într-adevăr, era urgent a se lua măsuri prompte şi de a o sustrage pe Hélène tentativelor acestui domn de Livry.

Dar cine putea să fie acest tânăr? Numai Dubois ar fi putut să i-o spună; astfel că atunci când Dubois reapăru pentru a-l însoți, către ora cinci seara, pe Alteța Sa Regală în strada Bac:

— Dubois, spuse regentul, cine este domnul de Livry din Nantes?

Dubois își scărpină nasul, deoarece îl vedea pe regent apropiindu-se de adevăr.

— Livry? Livry spuse dânsul, așteptați o clipă.

— Da, Livry?

— Trebuie să fie vreun gentilom de pe coastele de Nord, desigur un altoi din provincie.

— Bun! asta nu-i o explicație, abate, este cel mult o ipoteză.

— Dar cine-a auzit de-așa ceva, Livry? ăsta nu-i un nume. Chemiați-l pe domnul d'Hozier.

— Imbecilule!

— Dar, monseniore, reluă Dubois, eu nu mă ocup de genealogie, în ceea ce mă privește, sunt un plebeu nevrednic.

— Destul cu neroziile astea.

— Drace! monseniorul nu glumește cu acești Livry, pe cât se pare; este oare vorba de a da un ordin vreunuia din familie? În acest caz, e altceva; și voi avea grijă să vă găsesc o frumoasă origine.

— Du-te la naiba! și mergând acolo trimite-mi-l pe Nocé.

Dubois etală cel mai agreabil surâs al lui și ieși. După zece minute, ușa se deschise și Nocé apăru. Era un bărbat de patruzeci de ani, de altfel destul de distins, înalt, frumos, rece, sec, spiritual și ironic, unul dintre însoțitorii, pe deasupra cei mai credincioși și cei mai iubiți de regent.

— Monseniorul m-a chemat? spuse dânsul.

— Ah! tu ești, Nocé? bună ziua.

— Toate omagiile mele monseniorului, reluă Nocé înclinându-se. Pot să fiu de folos întru-câtva Alteței Sale Regale?

— Da, împrumută-mi casa ta din foburgul Saint-Antoine, dar cât se poate de goală, foarte curată, voi instala acolo niște oameni ai mei; mai cu seamă nu prea galantă, înțelegi?

— Pentru o ipocrită, monseniore?

— Da, Nocé, pentru o ipocrită.

— Atunci de ce nu închiriați o casă în oraș, monseniore? Casele din cartiere au o reputație mizerabilă, vă previn.

— Persoana pe care vreau s-o instalez acolo nici măcar nu cunoaște această reputație, Nocé.

— La dracu! primiți complimentele melé cele mai sincere, monseniore.

— Dar, tăcere, nu-i așa, Nocé?

— Absolută.

— Nici flori, nici embleme; pune să despindă toate tablourile un pic prea agreabile. Spațiile intermediare și panourile cum sunt?

— Spațiile intermediare și panourile pot să rămână, monseniore, sunt foarte decente.

— Într-adevăr?

— Da, într-adevăr; e stilul Maintenon foarte pur.

— Să lăsăm așadar panourile; dar răspunzi pentru ele?

— Monseniore, totuși n-aș vrea să-mi iau o astfel de responsabilitate; nu sunt o ipocrită, în ceea ce mă privește; și poate că ar fi mai prudent să puneți a se răzui totul.

— Aș! pentru o zi, Nocé, nu merită osteneala; puțină mitologie, nu-i așa?

— Ehei! făcu Nocé.

— De altfel aceasta ne va lua timp și de-abia dacă am câteva ceasuri. Dă-mi cheile numaidecât.

— Doar cât să mă duc până acasă și într-un sfert de oră Alteța Voastră Regală le va avea.

— La revedere, Nocé; dă-mi mâna. Nici o pândă, nici o curiozitate, ți-o recomand, te rog.

— Monseniore, plec la vânătoare și nu mă voi întoarce decât atunci când Alteța Voastră Regală mă va chema înapoi.

— Ești un demn însoțitor. La revedere, pe mâine!

Sigur acum de a avea o casă convenabilă unde s-o instaleze, regentul scrise o a doua scrisoare doamnei Desroches, apoi îi trimise o berlină cu ordinul de-a o aduce pe Hélène, după ce-i va fi citit, fără a i-o arăta, scrisoarea pe care tocmai o scrisese. Iată ce conținea această scrisoare:

Fiica mea, am reflectat și vreau să vă am aproape de mine. Faceți-mi plăcerea de a o urma pe doamna Desroches fără nici o clipă de întârziere; la sosirea dumneavoastră la Paris veți primi știri de la mine.

Tatăl dumneavoastră devotat

Hélène, la citirea acestei scrisori transmisă de doamna Desroches, se opuse, se rugă, plânse, dar, de această dată, totul a fost în zadar și a fost obligată să asculte. Atunci a profitat ea de un moment de singurătate pentru a-i scrie lui Gaston scrisoarea pe care am citit-o și pentru a o trimite prin țăranul cu calul. După aceea plecă, lăsând încă o dată locuința care îi era scumpă, deoarece a

ezut că regăseşte acolo un tată; şi pentru că l-a primit acolo pe bitul său.

Cât despre Gaston, el se grăbise, după cum am spus, de îndată a primit scrisoarea, să alerge la barieră; era aproape ziuă când ınse acolo. Trecură mai multe trăsuri, dar Hélène nu se afla în i una. Puţin câte puţin, frigul devenea mai aspru şi speranţa se ngea în inima tânărului; reluă drumul către hotel, nemaiavând ă şansă decât să găsească o scrisoare la întoarcere. În vreme ce ıversa grădina Tuileries, bătu de ora opt. În aceeaşi clipă, Dubois ră în camera de culcare a regentului, cu un portofel sub braţ şi o mină triumfătoare.

— Ah ! tu eşti, Dubois ? spuse regentul văzându-l pe ministrul său.

— Da, monseniore, răspunse Dubois scoţând nişte hârtii din portofelul său. Ei bine ! bretonii noştri sunt în continuare amabili ?

— Ce sunt hârtiile astea ? spuse regentul, care cu toată conversaţia lui din ajun, sau poate din cauza acestei conversaţii, simţea o simpatie ascunsă pentru Chanlay.

— Oh ! nimic, spuse Dubois ; mai întâi, un mic proces-verbal asupra celor ce s-au petrecut aseară între domnul cavaler de Chanlay şi Excelenţa Sa monseniorul duce de Olivarès.

— Aşadar ai ascultat ? întrebă regentul.

— La dracu ! monseniore ; şi ce aţi fi dorit să fac ?

— Şi ai auzit...

— Totul. Ei bine ! monseniore, ce gândiţi dumneavoastră în legătură cu pretenţiile Majestăţii Sale Catolice ?

— Cred că trebuie să se dispună de dânsa fără participarea ei poate.

— Şi cardinalul Alberoni ? Tudieu ! monseniore, ce mai manevrează flăcăul ăsta Europa : pretendentul în Anglia, Prusia, Suedia şi Rusia sfârtecând Olanda cu toţi dinţii ; Imperiul reluând Neapole şi Sicilia ; marele ducat al Toscanei fiului lui Philippe al V-lea ; Sardinia ducelui de Savoia ; Commachio papei ; Franţa Spaniei. Ei bine ! dar iată un plan care nu este lipsit de prea multă grandoare, pentru a fi ieşit din creierul unui trăgător de clopote.

— Fum în ochi, toate aceste proiecte, reluă ducele, reverii, toate aceste planuri.

— Şi contele nostru breton, întrebă Dubois, e tot un fum ?

— Trebuie să mărturisesc, există în realitate.

— Şi pumnalul conspiratorului nostru, e tot o reverie ?

— Nu ; trebuie să spun chiar că mi s-a părut condus de o mână destul de puternică.

— La dracu ! monseniore, vă plângeaţi, că în cealaltă conspiraţie nu găseaţi decât conspiratori stropiţi cu apă de trandafiri ; ei bine ! dar mi se pare că de data asta sunteţi servit după dorinţă ; aceştia lovesc din plin.

— Îţi dai seama, spuse regentul foarte gânditor, că e un om de o natură viguroasă acest cavaler de Chanlay ?

— Ah ! bun ! nu v-ar mai lipsi decât să cădeţi într-o deplină admiraţie faţă de acest flăcău ! Ah ! vă cunosc, monseniore, sunteţi capabil de asta.

— Aşadar, pentru ce întotdeauna printre duşmani şi niciodată printre slujitori, întâlneşte un prinţ suflete atât de călite ?

— Ah ! monseniore, pentru că ura este o pasiune, iar devotamentul nu este adeseori decât o josnicie ; dar dacă monseniorul binevoieşte acum să părăsească înălţimile filozofiei, pentru a coborî din nou la o simplă muncă materială care constă în a-mi acorda două semnături . . .

— Care ? întreabă regentul.

— Mai întâi, un căpitan care trebuie făcut maior.

— Căpitanul La Jonquière ?

— Oh ! nu ; acela este un pungaş pe care îl vom spânzura în efigie, de îndată ce nu vom mai avea nevoie de el ; dar până atunci, monseniore, trebuie să-l menajăm.

— Şi cine este acest căpitan ?

— Un brav ofiţer pe care monseniorul l-a întâlnit acum opt zile, sau mai curând acum opt nopţi într-o casă cumsecade de pe strada Saint-Honoré.

— Ce vrei să spui ?

— Văd bine că trebuie să vin în ajutorul amintirilor monseniorului, monseniorul are memoria atât de scurtă !

— Hai, vorbeşte, caraghiosule ; cu tine nu poţi niciodată să ajungi la fapte.

— Iată-le în două cuvinte : monseniorul a ieşit acum opt nopţi, după cum spuneam, deghizat în muşchetar, prin mica poartă din strada Richelieu, acompaniat de Nocé şi de Simiane.

— Da, e-adevărat ; şi ce s-a petrecut pe strada Saint-Honoré ? Hai !

— Doriţi s-o ştiţi, monseniore ?

— Da, mi-ar face plăcere.

— Nu pot să refuz nimic Alteţei Voastre.

— Hai atunci, vorbeşte !

— Monseniorul regent supa în acea casă de pe strada Saint-Honoré.

— Împreună cu Nocé şi Simiane ?

— Nu, între patru ochi, monseniore; Nocé şi Simiane supau de asemenea, dar fiecare de partea lui.

— Continuă.

— Monseniorul regent supa aşadar şi ajunseseră la desert, când un brav ofiţer, care încurcase uşa probabil, bătu atât de insistent într-a sa, încât monseniorul, impacientat, ieşi repezindu-l puţin pe inoportunul care îl deranjase atât de intempestiv. Inoportunul, care nu era prea răbdător prin firea lui, după cât se părea, scoase spada; faţă de aceasta monseniorul, care nu se gândeşte niciodată de două ori, până să facă o nebunie, trase spada la rândul său şi acceptă desfiderea ofiţerului.

— Şi rezultatul acestui duel? întrebă regentul.

— A fost acela că monseniorul a încasat o zgârietură la umăr, în schimbul căreia îi făcu rost adversarului său de o foarte frumoasă lovitură de spadă care-i străbătu pieptul.

— Dar această lovitură de spadă nu este primejdioasă, aşa sper? întrebă cu interes regentul.

— Nu, din fericire fierul a alunecat de-a lungul coastelor.

— Oh! cu atât mai bine!

— Dar asta nu e tot.

— Cum aşa?

— Se părea că monseniorul îi căşunase în mod aparte împotriva acestui ofiţer.

— Eu? nu-l văzusem niciodată.

— Dar, cum prinţii nu au nevoie de a vedea oamenii pentru a le face rău, ei lovesc de la distanţă, în ceea ce-i priveşte.

— Cè vrei să spui? Hai, mergi până la capăt.

— Vreau să spun că m-am informat; şi că ofiţerul acesta era de-acum căpitan de opt ani, când la venirea la putere a Alteţei Voastre, a fost destituit.

— Dacă a fost destituit, înseamnă că merita să fie.

— Ah! iată, monseniore, iată o idee: aceea de a ne considera infailibili de către papa.

— O fi comis cine ştie ce laşitate.

— Era unul dintre cei mai bravi soldaţi din armată.

— Atunci vreo acţiune nedemnă.

— Era cel mai onest om din lume.

— Atunci înseamnă că este o nedreptate care trebuie reparată.

— De minune! şi iată pentru ce am pregătit acest brevet de maior.

— Dă-mi-l încoace, Dubois, dă-mi-l; ai părţile tale bune câteodată.

Un surâs diabolic încreţi faţa lui Dubois care, exact în acel moment, scoase din portofelul său o a doua hârtie. Regentul îl urmări din ochi cu neliniște.

— Ce-i cu această a doua hârtie? întreabă el.

— Monseniore, răspunse Dubois, după o nedreptate reparată, există şi o dreptate de făcut.

— Ordinul de a-l aresta pe cavalerul Gaston de Chanlay şi de a-l conduce la Bastilia! exclamă regentul! Ah! caraghiosule! acum înţeleg pentru că mă ispiteai cu o faptă bună. Dar o clipă, spuse ducele, asta cere timp de a reflecta.

— Monseniorul se gândeşte oare că-i propun un abuz de putere? întrebă râzând Dubois.

— Nu, dar cu toate acestea...

— Monseniore, continuă Dubois însufleţindu-se, când eşti răspunzător de guvernarea unui regat, trebuie mai înainte de toate să guvernezi.

— Dar mi se pare totuşi, domnule pedagog, că eu sunt fără îndoială stăpânul.

— Pentru a recompensa, da, dar cu condiţia de a pedepsi; echilibrul justiţiei este falsificat, monseniore, când o eternă şi oarbă mizericordie apasă într-unul dintre talgerele balanţei. A acţiona aşa cum doriţi întotdeauna să o faceţi şi aşa cum adeseori o faceţi, nu înseamnă a fi bun, înseamnă a fi slab. Hai, spuneţi, monseniore, care va fi recompensa celor care au meritat, dacă nu-i pedepsiţi pe aceia care au greşit?

— Atunci, spuse regentul cu atât mai multă nerăbdare cu cât simţea că apără o cauză nobilă însă rea, dacă voiai să fiu sever, nu trebuia să provoci o întâlnire între mine şi acest tânăr; nu trebuia nici măcar să mă pui în situaţia de a-l aprecia la valoarea lui; trebuia să mă laşi a crede că era un conspirator oarecare.

— Da, iar acum, pentru că s-a prezentat Alteţei Voastre sub un înveliş romantic, iată că imaginaţia dumneavoastră de artist bate câmpii. Ce dracu! monseniore, există timp pentru toate: faceţi chimie cu Humbert, faceţi gravură cu Audran, faceţi muzică împreună cu La Fare, faceţi dragoste cu toată lumea, dar cu mine faceţi politică.

— Ei! Doamne! exclamă regentul, viaţa mea spionată, torturată, calomniată precum este merită oare osteneala de a o apăra?

— Dar nu viaţa dumneavoastră o apăraţi, monseniore: în mijlocul tuturor calomniilor care vă urmăresc şi împotriva cărora, slavă Domnului! ar trebui să fiţi oţelit de-acum, acuzaţia de laşitate este singura pe care cei mai înverşunaţi duşmani ai dumneavoastră nici măcar n-au încercat să v-o arunce. Viaţa dumneavoastră!...

La Steinkerque, la Nerwinde şi la Lerida, aţi dovedit cât preţ puneaţi pe ea; viaţa dumneavoastră, bineînţeles! dacă aţi fi fost un simplu particular, un ministru sau chiar un prinţ de sânge şi căruia un asasinat să v-o ridice, ar fi inima unui om care ar înceta să bată şi asta-i tot; dar pe drept sau pe nedrept aţi dorit să ocupaţi locul dumneavoastră printre puternicii lumii. În acest scop, aţi desfiinţat testamentul lui Ludovic al XIV-lea, i-aţi alungat pe bastarzi de pe tron, unde puseseră de-acum piciorul, în sfârşit v-aţi proclamat regent al Franţei, cu alte cuvinte cheia de boltă a întregii lumi; dumneavoastră o dată ucis, nu cade un om, ci coloana care susţinea edificiul european se prăbuşeşte; atunci opera pentru care ne-am străduit în aceşti patru ani de veghe şi de lupte va fi distrusă! Totul se cutremură în jurul nostru. Aruncaţi ochii asupra Angliei: cavalerul de Saint-George are de gând să reînvie acolo întreprinderile nebune ale pretendentului; aruncaţi ochii asupra Olandei Prusia, Suedia şi Rusia fac dintr-însa un mare câmp de vânătoare; aruncaţi ochii asupra Austriei: vulturul ei cu două capete târâie spre ea Veneţia şi Milano pentru a se despăgubi de pierderea Spaniei; aruncaţi ochii asupra Franţei şi veţi vedea că Franţa nu mai e Franţa, ci vasala lui Philippe al V-lea. În sfârşit, aruncaţi ochii asupra lui Ludovic al XV-lea, adică asupra ultimului vlăstar sau mai curând a ultimei rămăşiţe din cea mai mare dinastie care a iluminat lumea, copilul pe care prin multă supraveghere şi multe griji l-am smuls de la soarta părintelui său, a mamei sale şi a unchilor săi pentru a-l ajuta să se aşeze teafăr şi nevătămat pe tronul strămoşilor, acest copil vă cădea din nou în mâinile acelora pe care o lege adulteră îi cheamă în mod sfruntat să-i urmeze la tron; astfel că, de toate părţile, omoruri, dezolare, ruină şi incendiu, război civil şi război străin; şi pentru ce toate astea; pentru că îi face plăcere monseniorului Philippe d'Orléans să se creadă întotdeauna stăpân al casei regale sau comandant al armatei Spaniei; şi să uite că a încetat să fie toate acestea din ziua în care a devenit regent al Franţei.

— Tu ai vrut-o deci! exclamă regentul punând mâna pe o pană.

— O clipă, monseniore, spuse Dubois; nu se va spune că, într-o afacere de asemenea importanţă, aţi cedat la insistenţele mele: am spus ceea ce aveam de spus; acum vă las singur, faceţi ce veţi dori, vă las această hârtie; am câteva ordine de dat din partea mea, într-un sfert de oră mă voi întoarce s-o iau.

Şi Dubois, de astă dată la înălţimea situaţiei în care se afla, îl salută pe regent, apoi ieşi.

Rămas singur, ducele căzu într-o profundă reverie; toată această afacere atât de neguroasă şi atât de persistentă, acest tron-

son înspăimântător al şarpelui sprijinit pe conspiraţia precedentă, se ridica în sufletul ducelui împreună cu o mulţime de viziuni întunecate; el bravase în focul bătăliilor, râsese de evenimentele puse la cale de către spanioli şi de către bastarzii lui Ludovic al XIV-lea; dar, de astă dată, o groază tainică îl strangula fără să fi putut să-şi dea seama de asta. Se simţea cuprins de o admiraţie involuntară pentru acest tânăr al cărui pumnal stătea ridicat către pieptul său; îl ura în anumite momente; îl scuza, aproape că-l iubea în altele. Dubois, stând la pândă asupra acestei conspiraţii ca o maimuţă infernală asupra unei prăzi agonisante, scormonind tenace cu unghiile până în inima complotului, îi părea înarmat cu o voinţă şi cu o inteligenţă sublime. El, atât de curajos de obicei, simţea că în această împrejurare, şi-ar fi apărat viaţa neîndemânatic, ţinea pana în mână, ordinul se afla acolo, sub ochii săi şi-l atrăgea.

— Da, murmură dânsul, Dubois are dreptate, a spus adevărul, viaţa mea pe care în fiecare ceas o joc într-o aruncătură de zaruri a încetat să-mi aparţină. Ieri încă, mama îmi spunea ceea ce mi-ai spus el astăzi. Cine ştie ce se va întîmpla cu lumea întreagă dacă voi muri? Ceea ce s-a întâmplat la moartea bunicului meu Henric a IV-lea, bineînţeles! După ce şi-a recucerit pas cu pas regatul, el a ajuns, mulţumită celor zece ani de pace, de economie şi de popularitate, să adauge Franţei Alsacia, Lorena şi Flandra poate, în vreme ce, coborând Alpii, ducele de Savoia, devenit ginerele său, mergea să-şi cucerească un regat printre milanezi şi, din resturile acestui regat, să îmbogăţească republica Veneţiei şi să-i întărească pe ducii de Modena, de Florenţa şi de Mantua: începând de atunci Franţa se afla în fruntea mişcării europene, totul era gata în vederea acestui rezultat imens, clocit în decursul întregii sale vieţi de către un rege legislator şi soldat; atunci sosi 13 mai, când trăsură cu semnul distinctiv regal trecu pe strada de la Feronnerie; şi când a bătut ora trei la orologiul Inocenţilor!... Într-o secundă, totul a fost distrus, prosperitatea un trecut, speranţa un viitor; a fost nevoie de un secol întreg, de un ministru care se numea Richelieu şi de un rege care se numea Ludovic al XIV-lea, pentru a cicatriza în coasta Franţei rana pe care o făcuse acolo cuţitul lui Ravaillac. Da, da, Dubois are dreptate, exclamă ducele însufleţindu-se, trebuie să-l părăsesc pe acest om în mâinile justiţiei omeneşti: de altfel, nu eu îl condamn, judecătorii sunt acolo, ei vor hotărî; şi apoi, adăugă dânsul surâzând, nu-mi rămâne întotdeauna dreptul meu de graţiere?

Şi, liniştit în sinea lui de această prerogativă regală pe care o exercita în numele lui Ludovic al XV-lea, el semnă cu vioiciune şi, sunându-şi valentul de cameră, trecu într-un alt apartament pentru

a-şi termina toaleta. La zece minute după ce ieşise din camera în care se petrecuse această scenă, uşa se deschise din nou, încet. Dubois îşi strecură uşor şi cu precauţie înăuntru capul său de dihor, se asigură că era camera goală, se apropie uşurel de masa dinaintea căreia stătea de obicei prinţul, aruncă o privire rapidă asupra ordinului, surâse cu un surâs de triumf când văzu că regentul semnase, îl îndoi încetişor în patru, îl puse în buzunarul său şi ieşi la rândul său cu un aer de adâncă satisfacţie.

Când Gaston, întorcându-se de la bariera Conferinţei, intră din nou în camera sa din strada Bourdonnais, îl găsi pe La Jonquière instalat aproape de sobă şi degustând o sticlă cu vin de Alicante pe care o desfundase.

— Ei bine! cavalere, spuse dânsul văzându-l pe Gaston, cum găsiţi camera mea, ai? E destul de comodă, nu-i aşa? Staţi jos aşadar şi gustaţi din acest vin, valorează cât cele mai bune ale lui Rousseau. L-aţi cunoscut pe Rousseau, în ceea ce vă priveşte? Nu, dumneavoastră sunteţi din provincie; şi nu se bea vin în Bretagne; acolo se bea cidru, rachiu de drojdie, îndoit cu apă, bere, aşa cred. N-am putut să beau acolo decât rachiu, cât despre mine, e tot ce am putut găsi.

Gaston nu răspunse nimic, deoarece Gaston nici măcar nu ascultase ceea ce-i spunea La Jonquière, atât era de preocupat de un singur gând. El se lăsă să cadă foarte buimăcit pe un scaun pipăind în buzunarul hainei prima scrisoare de la Hélène.

— Unde se află oare? se întreba dânsul. Acest Paris imens, fără margini, mi-o va ascunde poate veşnic. Oh! prea multe dificultăţi dintr-o dată pentru un om care n-are nici putere, nici experienţă.

— Apropo, spuse La Jonquière, care urmărise cu atât de multă uşurinţă gândurile din inima tânărului, ca şi când trupul care îl înfăşura ar fi fost de sticlă, apropo, cavalere, este aici o scrisoare pentru dumneavoastră.

— Din Bretagne? întrebă tremurând cavalerul.

— Deloc, din Paris; cu un scris mic şi fermecător, care are aerul unui scris de femeie, ştrengarule.

— Unde este, exclamă Gaston.

— Întrebaţi-l pe hangiul nostru. Când am intrat adineaori, o răsucea între degete.

— Daţi-mi-o, daţi-mi-o! strigă Gaston avântându-se către sala comună.

— Ce doreşte domnul cavaler? întrebă Tapin cu politeţea lui obişnuită.

— Păi, scrisoarea.

— Care scrisoare?

— Scrisoarea pe care aţi primit-o pentru mine.

— Ah! iertaţi-mă, domnule; e-adevărat; şi eu care uitasem de ea!

Apoi scoase scrisoarea din buzunar şi i-o dădu lui Gaston.

— Sărman imbecil! spunea în această vreme falsul La Jonquière; şi nătărăul ăsta se pune să conspire! E la fel cu d'Harmental. Vor să facă în acelaşi timp şi politică, şi dragoste. De trei ori proşti! De altfel, e mai bine pentru noi să fie astfel, pentru că pe noi nu par să ne iubească.

Gaston se întoarse vesel, citind, recitind, silabisind scrisoarea Hélènei.

Strada foburgului Saint-Antoine, o casă albă, în spatele unor copaci, nişte plopi, cred; cât despre număr n-am putut să-l văd, dar este cea de-a treizeci şi una sau a treizeci şi doua casă la stânga cum intri, după ce am lăsat la dreapta un castel flancat de turnuri care seamănă cu o închisoare.

Oh! exclamă Gaston, o voi găsi uşor, acest castel e Bastilia.

El spuse aceste ultime cuvinte în aşa fel încât Dubois să le audă.

— Chiar aşa! cred şi eu că o vei găsi, spuse pentru sine Dubois, când va trebui să te conduc eu însumi acolo.

Gaston îşi privi ceasul, mai avea încă două ceasuri la dispoziţie înainte de întâlnirea lui în casa de pe strada du Bac; îşi luă pălăria pe care o pusese la intrare pe un scaun şi se pregăti să plece.

—. Ei bine! ne luăm zborul aşadar? întrebă Dubois.

— Un drum care nu suferă amânare.

— Şi întâlnirea noastră de la ora unsprezece?

— Nu e nouă încă; fiţi liniştiţi, mă voi întoarce.

— Nu aveţi nevoie de mine?

— Mulţumesc.

— Dacă pregătiţi vreo mică răpire, din întâmplare, mă pricep destul de bine şi aş putea să vă ajut.

— Mulţumesc, spuse Gaston roşind împotriva voinţei sale, nu este vorba de aşa ceva.

Dubois fluieră o arie printre dinţi, ca un om care ia astfel de răspunsuri drept ceea ce preţuiesc.

— Vă voi regăsi aici? întrebă Gaston.

— Nu știu, poate că va trebui s-o liniștesc și eu pe cine știe ce frumoasă doamnă care se interesează de persoana mea ; dar în orice caz, la ora hotărâtă, îl veți regăsi aici pe omul de ieri, cu aceeași trăsură și cu același vizitiu.

Gaston se despărți în grabă de însoțitorul său. În colțul de la cimitirul Inocenților, el găsi o trăsură, urcă într-însa și se îndreptă spre strada Saint-Antoine.

La cea de a douăzecea casă, coborî, poruncind vizitiului să-l urmeze, apoi înaintă, cercetând toată partea stângă a străzii. În curând se află dinaintea unui zid mare, pe deasupra căruia se înălțau vârfurile unor plopi înalți și stufoși. Această casă corespundea atât de bine cu semnalmentele pe care i le dăduse Hélène, încât nu se mai îndoi că era aceea care o închidea pe tânăra fată. Însă acolo, începeau dificultățile ; nu exista nici o deschizătură în aceste ziduri, nu exista la poartă nici ciocan, nici clopoțel. Erau lucruri inutile pentru oamenii cu maniere elegante care aveau călăreți galopând înaintea lor, care băteau în porțile care doreau să se deschidă cu mânerul de argint al bastonului lor. Gaston s-ar fi lipsit bucuros de călăreți și ar fi bătut îndată fie cu piciorul, fie cu o piatră, dar se temea să nu fi fost date anumite ordine și să nu fie oprit la poartă ; el porunci așadar vizitiului să se oprească ; și voind să dea de veste, printr-un semnal bine cunoscut, Hélènei că se află aici, o luă de-a lungul unei străduțe spre care dădea latura casei și, apropiindu-se cât mai mult posibil de o fereastră deschisă care dădea în grădină, își duse mâinile la gură și imită, cu toată puterea de care era în stare, strigătul cucuvelei. Hélène tresări, recunoscu acest strigăt care răsuna la o leghe sau două depărtare în grozamele din Bretagne ; i se păru că mai era încă la mânăstirea augustinelor din Clisson și că barca în care se afla cavalerul, lunecând sub efortul tăcut al vâslelor, va poposi sub fereastra ei în mijlocul stufărișului și al nuferilor. Acest strigăt, care urca de-a lungul zidurilor și care ajungea până la urechea ei, îi anunța prezența așteptată a lui Gaston ; astfel că alergă de îndată la fereastră : tânărul era acolo.

Hélène și cu dânsul schimbară un semn care voia să spună pe de o parte : Vă așteptam, iar pe de alta : Iată-mă ! Apoi, întorcându-se în cameră, ea scutură un clopoțel pe care îl avea datorită generozității doamnei Desroches, care i l-a dat fără îndoială pentru o cu totul altfel de folosință, cu atâta putere încât nu numai doamna Desroches, dar pe deasupra și camerista, și valetul de cameră alergară în cea mai mare grabă.

— Mergeți să deschideți poarta de la stradă, spuse poruncitor Hélène, se află la această poartă cineva pe care îl aștept.

— Rămâneţi, spuse doamna Desroches valetului care se pregătea să asculte, vreau să văd eu însămi cine este această persoană.

— Inutil, doamnă, ştiu cine este şi v-am spus de-acum că-l aşteptam.

— Dar totuşi, dacă domnişoara n-ar trebui să-l primească, reluă duena încercând să-şi păstreze demnitatea.

— Nu mai sunt la mânăstire, doamnă; şi nu sunt încă la închisoare, răspunse Hélène : voi primi pe cine voi considera de cuviinţă.

— Dar cel puţin pot să ştiu cine este această persoană?

— Nu văd nici un inconvenient într-asta, este aceeaşi persoană pe care am primit-o încă o dată la Rambouillet.

— Domnul de Livry?

— Domnul de Livry.

— Am primit ordinul categoric de a nu lăsa niciodată să pătrundă acest tânăr până la dumneavoastră.

— Iar eu vi-l dau pe acela de a-l aduce în faţa mea chiar în această clipă.

— Domnişoară, nu-l ascultaţi pe tatăl dumneavoastră, reluă doamna Desroches, pe jumătate mânioasă, pe jumătate respectuoasă.

— Tatăl meu n-are nimic de-a face aici; şi mai ales prin ochii dumneavoastră, doamnă.

— Cu toate acestea, cine este stăpân pe soarta dumneavoastră?

— Eu! eu singură! strigă Hélène, revoltându-se la vederea acestei dominaţii pe care voiau s-o exercite asupra sa.

— Domnişoară, vă asigur totuşi că domnul tatăl dumneavoastră...

— Tatăl meu mă va aproba, dacă este tatăl meu.

Acest cuvânt aruncat cu întreg orgoliul unei împărătese, o plecă pe doamna Desroches sub accentul de dominaţie care se afla într-însul; ea se retrase din acel moment într-o tăcere şi o imobilitate care îi imitară pe valeţii prezenţi la această scenă.

— Ei bine, spuse Hélène, am poruncit să deschideţi poarta; nu sunt ascultată când dau un ordin?

Nimeni nu se clinti : aşteptau ordinele guvernantei.

Hélène surâse dispreţuitor şi, nedorind să-şi compromită autoritatea cu această servitoare, făcu din mână un gest atât de imperios, încât doamna Desroches se desprinse de lângă uşa dinaintea căreia se afla şi îi lăsă drum liber. Atunci Hélène coborî, calmă şi demnă, scările, urmată de doamna Desroches, înlemnită de a întâlni o asemenea voinţă la o fată tânără ieşită de douăsprezece zile din mânăstirea ei.

— Dar e o regină, spuse camerista urmând-o pe doamna Desroches. În ceea ce mă priveşte, ştiu bine că m-aş fi dus pentru a deschide poarta, dacă nu s-ar fi dus ea însăşi.

— Vai ! spuse bătrâna guvernantă, aşa sunt toate în această familie.

— Aşadar aţi cunoscut familia ? întrebă camerista foarte mirată.

— Da, spuse doamna Desroches, care îşi dădu seama că mersese prea departe ; da, l-am cunoscut odinioară pe tatăl ei, marchizul.

În această vreme, Hélène coborâse treptele peronului, traversase curtea şi pusese să se deschidă poarta cu autoritate : în prag se afla Gaston.

— Veniţi, dragul meu, îi spuse Hélène.

Gaston o urmă. Poarta se închise la loc în spatele lor, iar ei intrară împreună în apartamentele de la parter.

— M-aţi chemat, Hélène şi am alergat, îi spuse tânărul ; aveţi a vă teme de ceva ? vă ameninţă vreo primejdie ?

— Priviţi în jurul dumneavoastră, îi spuse Hélène şi judecaţi.

Cei doi tineri se aflau în apartamentul în care noi l-am introdus pe cititor, pe urmele regentului şi ale lui Dubois, când acesta a vrut să-l facă martor la scoaterea din pagină a fiului său. Era un budoar fermecător, vecin cu sufrageria, cu care, ne amintim, comunica nu numai prin două uşi, ci şi printr-o deschizătură arcuită, mascată cu flori dintre cele mai rare, dintre cele mai alese, dintre cele mai parfumate ; micul budoar era tapisat cu satin bleu, presărat cu trandafiri cu frunzişul de argint ; părţile de deasupra uşilor, de Claude Audran, reprezentau povestea lui Venus, împărţită în patru tablouri : naşterea ei, în care apare goală pe culmea unui val ; amorul ei cu Adonis ; rivalitatea ei cu Psiche, pe care punea s-o bată cu vergi ; şi, în sfârşit, trezirea ei în braţele lui Marte, sub reţeaua întinsă de Vulcan. Panourile alcătuiau alte episoade din aceeaşi poveste, dar toate cu atât de suave contururi, o atât de voluptuoasă expresie, încât nu te puteai înşela asupra destinaţiei acestui mic budoar.

Picturile despre care Nocé, în ignoranţa spiritului său, îl asigurase pe regent că sunt pur Maintenon, fuseseră îndeajuns cu toate acestea s-o înspăimânte pe tânăra fată.

— Gaston, spuse dânsa, aţi avut oare dreptate să-mi spuneţi de-a nu mă încrede în acest bărbat care mi se prezenta drept tatăl meu ? Într-adevăr, îmi este şi mai mult teamă aici decât la Rambouillet.

Gaston examina toate picturile acestea una după alta, roşind şi pălind succesiv la gândul că exista un bărbat care crezuse în posi-

bilitatea de a surprinde simţurile Hélènei prin asemenea mijloace, după aceea trecu în sufragerie, o examină în toate amănuntele aşa cum examinase şi budoarul; era continuarea aceloraşi picturi erotice şi a aceloraşi intenţii voluptuoase. Apoi, de acolo, amândoi coborâră în grădină, populată în întregime cu statui şi cu grupuri care păreau episoade în marmură uitate în tablourile pictorului. Reîntorcându-se, trecură pe dinaintea doamnei Desroches, care nu-i pierduse din vedere, care ridică mâinile spre cer cu un aer disperat şi căreia îi scăpară aceste cuvinte:

— Oh! Doamne! ce va gândi monseniorul?

Acest lucru făcu să izbucnească furtuna multă vreme stăpânită în pieptul lui Gaston.

— Monseniorul! strigă dânsul; aţi auzit-o, Hélène: monseniorul! Aţi avut dreptate să vă temeţi, iar instinctul dumneavoastră care vă avertiza de primejdie. Suntem aici în căsuţa unuia dintre aceşti mari pervertiţi care îşi cumpără plăcerea pe socoteala onoarei. N-am văzut niciodată aceste case de perdiţie, Hélène; dar le ghicesc. Aceste tablouri, aceste statui, aceste fresce, clarobscurul acesta misterios care de-abia se strecoară prin camere; aceste foişoare ascunse pentru serviciu, pentru ca prezenţa valenţilor să nu incomodeze plăcerile stăpânului; iată, credeţi-mă, mai mult decât era necesar pentru a-mi spune totul. În numele Cerului, nu vă lăsaţi înşelată în continuare, Hélène. Avem dreptate când am prevăzut primejdia la Rambouillet; aici aveţi dreptate să vă temeţi de dânsa.

— Dumnezeule! spuse Hélène; şi dacă omul acesta va veni; dacă, ajutat de valeţi, ne va reţine cu forţa!

— Fiţi liniştită, Hélène, spuse Gaston, oare nu sunt eu aici?

— Oh! Doamne! Doamne! să renunţi la acest gând frumos de a avea un tată, un protector, un prieten!

— Vai! şi în care moment! când veţi fi singură pe lume, spuse Gaston, trădând, fără a se gândi la asta, o parte din taina sa.

— Ce spuneţi acolo, Gaston? şi ce semnificaţie au aceste vorbe sinistre?

—Nimic... nimic... reluă tânărul; câteva cuvinte fără şir care mi-au scăpat şi cărora nu trebuie să le atribuiţi nici un înţeles.

— Gaston, îmi ascundeţi ceva îngrozitor fără îndoială, deoarece, chiar în momentul în care îmi pierd tatăl, spuneţi că mă veţi părăsi.

— Oh! Hélène, nu vă voi părăsi decât o dată cu viaţa!

— Oh! asta e, reluă tânăra fată; vă pândeşte o primejdie de moarte; şi vă temeţi că murind mă veţi părăsi. Gaston, vă trădaţi; nu mai sunteţi Gaston cel de altădată. Faptul că m-aţi regăsit astăzi v-a pricinuit o bucurie stăpânită; dacă m-aţi fi pierdut ieri, nu

v-ar fi produs o imensă durere; ascundeţi în gând planuri mai importante decât acelea pe care le aveţi în inimă. Există ceva în sinea dumneavoastră, orgoliu sau ambiţie, care vă influenţează dragostea. Iată, chiar în această clipă aţi devenit plaid ! Îmi zdrobiţi inima prin tăcerea dumneavoastră.

— Nimic, nimic, Hélène, v-o jur. Într-adevăr, nu este îndeajuns, pentru a mă tulbura tot ceea ce ni se întâmplă, să vă aflu singură şi fără apărare în această casă perfidă şi de-a nu şti cum să vă apăr ! pentru că fără îndoială acest bărbat este un om puternic. În Bretagne, aş fi avut prieteni şi două sute de ţărani care să mă apere; aici, nu am pe nimeni.

— Nu e decât asta, Gaston?

— E chiar prea mult, mi se pare.

— Nu, Gaston, deoarece chiar în această clipă vom părăsi casa.

Gaston păli; Hélène lăsă ochii în jos şi lăsând să-i cadă mâna între mâinile reci şi umede ale iubitului ei :

— Înaintea tuturor acestor oameni care ne privesc, spuse dânsa, sub ochii acestei femei vândute, care nu poate complota împotriva mea decât o trădare, Gaston, vom ieşi împreună.

Ochii lui Gaston străluciră într-un fulger de bucurie; apoi în aceeaşi clipă un gând întunecat îi umbri asemenea unui nor.

Hélène urmări pe chipul iubitului său această expresie dublă.

—Nu sunt oare soţia dumitale, Gaston? spuse dânsa; onoarea mea nu este oare a dumitale? Să plecăm !

— Dar ce vom face, spuse Gaston, unde veţi locui?

— Gaston, răspunse Hélène, nu ştiu nimic, nu pot nimic; nu cunosc Parisul, nu cunosc lumea, nu-mi sunt cunoscuţi decât eu şi cu dumneata. Ei bine ! mi-aţi deschis ochii : nutresc neîncredere faţă de toate şi de toţi, în afară de loialitatea dumitale şi dragostea dumitale.

Inima lui Gaston se sfărâma : cu şase luni mai înainte, ar fi plătit cu viaţa generosul devotament al curajoasei fete.

— Hélène, reflectaţi, spuse Gaston. Dacă ne înşelăm, dacă bărbatul acesta ar fi într-adevăr tatăl dumitale...

— Gaston, dumneata m-ai învăţat să nu am încredere în acest tată, aţi uitat.

— Oh ! da, Hélène, da ! exclamă tânărul; cu orice preţ, să plecăm !

—Unde mergem? spuse Hélène; nu e nevoie să răspundeţi, Gaston; că o ştiţi, este îndeajuns. O ultimă rugăminte, totuşi. Iată un Christ şi o Fecioară în mod straniu plasate în mijlocul acestor fresce impure. Juraţi pe aceste sfinte imagini că veţi respecta onoarea soţiei dumneavoastră.

— Hélène, răspunse Gaston, nu vă voi aduce injuria de a face un asemenea jurământ; propunerea pe care mi-aţi făcut-o cea dintâi astăzi, am ezitat multă vreme să v-o fac eu însumi. Bogat, fericit, sigur de prezent, noroc, bogăţie, fericire, aş fi pus totul la picioarele dumitale, angajându-mă faţă de Dumnezeu în ceea ce priveşte grija pentru viitor; dar în acest moment suprem, trebuie să vă spun: Nu, nu v-aţi înşelat; da, există între azi şi mâine şansa unui eveniment îngrozitor. Ceea ce pot să vă ofer, pot aşadar să vă spun, Hélène: acest lucru este, dacă izbutesc, o poziţie înaltă şi puternică poate; dar dacă dau greş, înseamnă fuga, exilul, mizeria poate. Mă iubiţi îndeajuns, Hélène, sau iubiţi îndeajuns onoarea dumneavoastră pentru a brava toate acestea?

— Sunt gata, Gaston; spuneţi-mi să vă urmez şi vă urmez.

— Ei bine! Hélène, încrederea dumitale nu va fi înşelată, fiţi liniştită; nu la mine veniţi, ci la o persoană care vă va proteja, dacă este nevoie şi care, în absenţa mea, îl va înlocui pe tatăl pe care aţi crezut că l-aţi regăsit şi pe care, dimpotrivă, l-aţi pierdut a doua oară.

— Cine este această persoană, Gaston? nu este neîncredere, adăugă tânăra fată cu un surâs încântător, ci este numai curiozitate.

— Cineva care nu poate să-mi refuze nimic, Hélène, ale cărui zile sunt legate de ale mele, a cărui viaţă depinde de a mea; şi care va găsi că eu cer foarte puţin în schimb, pretinzând liniştea şi siguranţa dumitale.

— Iar lucruri obscure, Gaston; într-adevăr, mă faceţi să mă tem de viitor.

— Această taină este cea din urmă, Hélène. Începând din această clipă, toată viaţa mea va fi pentru dumneata o carte deschisă.

— Mulţumesc, Gaston.

— Iar acum, sunt la ordinele dumitale, Hélène.

— Să mergem!

Hélène luă braţul cavalerului şi traversă salonul; în acest salon se afla doamna Desroches, foarte crispată de indignare şi compunând în grabă o scrisoare a cărei destinaţie putem s-o bănuim de pe acum.

— Doamne! domnişoară, strigă dânsa, unde mergeţi? ce faceţi?

— Unde merg?... plec. Ce fac? fug dintr-o casă unde onoarea îmi este ameninţată.

— Cum! strigă bătrâna doamnă ca şi când un arc ar fi ridicat-o în picioare, ieşiţi cu amantul dumneavoastră!

— Vă înşelaţi, doamnă, răspunde Hélène pe un ton plin de demnitate; e soţul meu.

Doamna Desroches lăsă să-i cadă braţele de groază peste şoldurile descărnate.

— Iar acum, continuă Hélène, dacă persoana pe care o cunoaşteţi mă cheamă pentru vreo întrevedere, îi veţi spune că, oricât de provincială şi fată de internat aş fi, am ghicit cursa; că am scăpat din ea, iar dacă voi fi căutată, se va afla cel puţin alături de mine un apărător.

— Nu veţi ieşi, domnişoară! strigă madame Desroches, chiar dacă va trebui să folosesc violenţa.

— Încercaţi, doamnă, spuse Hélène pe acel ton regal care părea să-i fie natural.

— Hei! Picard, Couturier, Blanchot!

Valeţii alergară.

— Pe cel dintâi care-mi barează poartă îl ucid, spuse rece Gaston scoţând spada lui bretonă.

— Ce cap infernal! strigă madame Desroches. Ah! domnişoarele de Chartres şi de Valois, cât de bine le recunosc aici!

Cei doi tineri auziră această exclamaţie, dar fără s-o înţeleagă.

— Plecăm, spuse Hélène; nu uitaţi câtuşi de puţin, doamnă, să repetaţi cuvânt cu cuvânt ceea ce v-am spus.

Şi, sprijinită pe braţul lui Gaston, roşie de plăcere şi de mândrie, vitează ca o amazoană antică, tânăra fată porunci să se deschidă poarta spre stradă.

Portarul nu îndrăzni să se împotrivească; Gaston o luă pe Hélène de mână, închise poarta, chemă trăsura în care venise, iar pentru că văzu că se pregăteau să-l urmărească, făcu câţiva paşi către asediatori spunând cu voce tare.

— Doi paşi mai mult şi voi povesti în gura mare toată această întâmplare şi mă voi pune, eu şi cu domnişoara, sub ocrotirea onoarei publice.

Madame Desroches crezu că Gaston cunoştea misterul şi se temu să nu dezvăluie numele măştilor; o apucă frica şi se întoarse foarte repede în casă, urmată de toate servitorimea.

Trăsura porni înţelegătoare în galop.

CEEA CE SE PETRECEA ÎN CASA DIN STRADA DU BAC ÎN AȘTEPTAREA LUI GASTON

— Cum ! monseniore, dumneavoastră sunteți ? exclamă Dubois intrând în salonul casei din strada du Bac și regăsindu-l acolo pe regent în același loc, la fel ca în ajun.

— Da, eu sunt, spuse regentul. Ce este de mirare într-asta ? oare nu am întâlnire la prânz cu cavalerul ?

— Dar mi se pare că ordinul pe care l-ați semnat ieri, monseniore, punea sfârșit conferințelor ?

— Te înșeli, Dubois. Am vrut s-o am pe cea din urmă cu acest sărman tânăr ; vreau să-ncerc încă o dată să-l fac a renunța la planul său.

— Și dacă renunță ?

— Ei bine ! dacă renunță la asta, totul se va sfârși : nu va mai exista conspirație ; nu va mai exista conspirator : nu se pedepsește intenția.

— Față de un altul, nu v-aș lăsa să încercați, dar față de acesta, vă spun : Continuați.

— Crezi că-și va urma planul ?

— Oh ! voi fi liniștit, numai atuncea doar, când va fi refuzat definitiv, nu-i așa ; când veți fi pe deplin convins că persistă în planul său de a vă asasina de-a binelea, mi-l veți încredința, nu-i așa ?

— Da, dar nu aici.

— Pentru ce, nu aici ?

— E mai bine, mi se pare, să fie arestat la hotelul său.

— Acolo, la „Ocaua Dragostei", de către Tapin și oamenii lui d'Argenson ? imposibil, monseniore ; scandalul cu Bourguignon este încă proaspăt, cartierul a fost toată ziua în mare agitație. Nu sunt prea sigur, de când Tapin dă cu măsură mai strictă, că lumea crede în mod hotărît în atacul de apoplexie al predecesorului său. La ieșirea de aici, e mai bine, monseniore ; casa e singuratică și e bine văzută : cred că i-am spus Alteței Voastre că locuia aici una dintre metresele mele ; patru oameni se vor descurca ușor, iar ei sunt de-acum plasați

în această cameră. Aîn să-i mut în altă parte, deoarece Alteţa Voastră vrea neapărat să-l vadă : în loc de a-l aresta când intră, îl vor aresta când iese, asta-i tot. La poartă, va fi pregătită o altă trăsură decât aceea care l-a adus, iar aceasta îl va conduce la Bastilia ; în felul acesta, vizitiul care l-a adus nici măcar nu va şti ce s-a întâmplat cu el. Numai domnul de Launay va fi la curent cu acest lucru, iar dânsul e discret, răspund faţă de dumneavoastră pentru el.

— Procedează cum vei înţelege mai bine.

— Monseniorul ştie că acesta este obiceiul meu cu precădere.

— Potlogar ce eşti !

— Dar mai se pare că Monseniorul nu se simte prea afectat de această potlogărie ?

— Oh ! ştiu că tu ai întotdeauna dreptate.

— Dar ceilalţi ?

— Care ceilalţi ?

— Bretonii noştri de acolo : Pontcalec, du Couëdic, Talhouet şi Montlouis ?

— Oh ! nefericiţii ! cunoşti numele lor ?

— Dar cu ce credeţi aşadar că mi-am petrecut vremea la hotelul „Ocaua Dragostei" ?

— Ei vor afla de arestarea complicelui lor.

— De la cine ?

— Dar văzând că nu mai au corespondent la Paris, vor bănui în mod sigur că s-a întâmplat ceva.

— Aş ! oare căpitanul La Jonquière nu este aici pentru a-i linişti ?

— E-adevărat ; dar este necesar să recunoască scrisul ?

— Haide, haide, nu e rău, iar monseniorul începe să se formeze ; însă Alteţa Voastră îşi face griji inutile, cum spune Racine ; chiar în acest moment, aceşti domni din Bretagne trebuie să fie arestaţi.

— Şi cine a expediat ordinul ?

— Eu, bineînţeles ! Nu sunt în zadar ministrul dumneavoastră ; de altfel, aţi semnat-o.

— Eu, ia te uită ! eşti nebun ?

— Cu siguranţă : cei de acolo nu sunt nici mai mult, nici mai puţin vinovaţi decât acela de aici ; şi autorizându-mă să pun a-l aresta pe unul, m-aţi autorizat să pun a-i aresta şi pe ceilalţi.

— Şi când a plecat cel care avea acest ordin, aşadar ?

Dubois îşi scoase ceasul.

— Acum exact trei ore ; astfel că era o licenţă poetică pe care mi-am îngăduit-o când spuneam Alteţei Voastre că ei trebuie să fie arestaţi acum ; nu vor fi decât mâine dimineaţă.

— Bretania se va supăra, Dubois.

— Aş ! mi-am luat toate măsurile.

— Tribunalele bretone nu vor dori să-i judece pe compatrioţii lor.

— Am prevăzut acest caz.

— Şi dacă vor fi condamnaţi la moarte, nu se va găsi nici un călău pentru a-i executa, iar aceasta va fi o a doua ediţie a afacerii de la Chalais. La Nantes, nu trebuie să uiţi asta, a început această afacere, Dubois ; ţi-o declar, bretonii sunt greu de convins.

— Spuneţi mai bine greu de condus, monseniore ; dar acesta este încă un punct de rezolvat cu comisarii, a căror listă iat-o ; voi trimite trei sau patru călăi din Paris, oameni foarte obişnuiţi cu treburi nobile şi care au păstrat bunele tradiţii ale cardinalului Richelieu.

— Drace ! drace ! spuse regentul, sânge sub domnia mea ! nu-mi place asta : cuvânt de ordine pentru aceea a contelui Horn, care era un hoţ, sau pentru aceea a lui Duchauffour, care era un infam ; eu sunt blând, Dubois.

— Nu, monseniore, dumneavoastră nu sunteţi blând, dumneavoastră sunteţi nehotărît şi slab ; v-o spuneam când nu eraţi decât elevul meu, v-o repet astăzi când sunteţi stăpânul meu : când aţi fost botezat, zânele, naşele dumneavoastră, v-au acordat toate darurile naturii, putere, frumuseţe, curaj şi spirit ; una singură care n-a fost invitată, pentru că era bătrână şi care ghicea probabil că veţi avea groază de femeile bătrâne, sosi ultima şi vă dărui uşurinţa ; aceasta a stricat totul.

— Şi cine ţi-a spus această frumoasă poveste ? Perrault sau Saint-Simon ?

— Prinţesa palatină, mama dumneavoastră.

Regentul izbucni în râs.

— Şi pe cine vom numi în această comisie ? întrebă dânsul.

— Oh ! fiţi liniştit, monseniore ; nişte oameni de spirit şi hotărâţi, puţin provinciali, puţin sensibili la scenele de familie, îmbătrâniţi în pulberea tribunalelor, foarte sâcâiţi, foarte uscaţi, pe care bretonii nu-i vor înspăimânta cu ochii lor mari şi răi şi pe care bretonii nu-i vor seduce cu ochii lor frumoşi şi umezi.

Regentul nu răspunse, ci se mulţumi să dea din cap şi să mişte din picior.

— La urma urmelor, continuă Dubois remarcând aceste semne de opoziţie mută, aceşti oameni poate că nu sunt atât de vinovaţi pe cât presupunem. Oare ce-au complotat ? Să recapitulăm faptele. Aş ! fleacuri ! să-i determine pe spanioli de a reveni în Franţa : ce înseamnă asta ? să-l numească *regele meu* pe Philippe al V-lea, care

a făcut un act de renunțare la patria sa; să desființeze toate legile Statului... Nu sunt răi bretonii!

— E bine, spuse regentul cu demnitate; cunosc legea națională la fel de bine ca și dumneavoastră.

— Atunci, monseniore, dacă este adevărat ceea ce spuneți, nu vă mai rămâne decât să aprobați numirea comisarilor pe care i-am ales.

— Câți sunt?

— Doisprezece.

— Cum se numesc?

— Mabroul, Bertin, Barillon, Parissot, Brunet-d'Arcy, Pagon, Feydeau de Brou, Madorge, Héber de Buc, Saint-Aubin, de Beaussan și Aubry de Valton.

— Ah!-ah! aveai dreptate, alegerea e nimerită. Și ce președinte vei hărăzi acestei simpatice adunări?

— Ghiciți, monseniore.

— Ia seama! Îți trebuie un nume cinstit pentru a-l pune în fruntea unor asemenea devastatori.

— Am unul; și încă dintre cele mai decente.

— Care?

— Numele unui ambasador.

— Cellamare, poate?

— Pe legea mea, cred că dacă ați binevoi de a-l lăsa să iasă de la Blois, nu vă va mai refuza nimic, nici chiar de a pune să li se taie capetele propriilor săi complici.

— E mai bine la Blois, să rămână acolo. Haide, care este președintele tău?

— Châteauneuf.

— Ambasadorul Olandei, omul marelui rege! Bineînțeles! Dubois, de obicei nu te copleșesc cu complimentele, însă de astă dată ei reușit o veritabilă capodoperă.

— Înțelegeți, monseniore: el știe că oamenii aceștia vor să întemeieze o republică, iar el care a fost crescut fără să cunoască decât sultani, care a prins groază de Olanda grație oroarei pe care Ludovic al XIV-lea o avea de republici, a aceptat, pe legea mea, cu foarte multă satisfacție; îl vom avea pe Argram drept procuror general, e un om hotărât; Cayet va fi secretarul nostru; vom fi expeditivi la treabă, monseniore, iar asta va fi bine, deoarece afacerea presează.

— Dar cel puțin, Dubois, vom fi liniștiți după aceea?

— Cred și eu; nu vom mai avea nimic de făcut decât să dormim le seara până dimineața și de dimineața până seara, adică atunci când vom termina războiul cu Spania, când vom fi operat reducerea

bancnotelor; dar, în ceea ce privește această din urmă treabă, prietenul dumneavoastră domnul Law o să vă ajute. Reducerea, asta-i treaba lui.

— Câte necazuri, Doamne! Dar unde naiba mi-a fost capul când râvneam regența! Aș fi râs din toată inima astăzi, văzându-l pe domnul du Maine cum încearcă să se descurce cu iezuiții și cu spaniolii lui; doamna de Maintenon făcându-și mica ei politică împreună cu Villeroy și Villars, ne cam face să ne prăpădim de râs; iar Humbert spune că este bine să râzi o dată pe zi.

— Apropo de madame de Maintenon, reluă Dubois, știți oare, monseniore, se spune că biata femeie este foarte bolnavă și că nu va rezista peste o jumătate de lună?

— Aș!

— De când cu închisoarea doamnei de Maine și exilul domnului soțul său, ea spune că în mod hotărît regele Ludovic al XIV-lea a murit de-acum și că se duce plângând să-l întâlnească.

— Ceea ce nu te afectează, inimă de piatră! nu-i așa?

— Pe legea mea, o detest cordial, mărturisesc; pentru că ea m-a ajutat să fac niște ochi atât de mari în prezența fostului rege când i-am cerut pălăria roșie cu prilejul căsătoriei dumneavoastră; și, ei, drăcia dracului! nu era cu toate acestea un lucru ușor de aranjat, dumneavoastră știți ceva despre asta, monseniore; numai atât, că dacă n-ați fi fost aici pentru a repara nedreptățile regelui în ceea ce mă privește, dânsa m-ar fi ajutat să-mi distrug cariera; astfel încât, dacă aș fi putut să-l scutur puțin pe domnul du Maine al său în legătură cu afacerea noastră din Bretagne... însă era imposibil, pe cuvânt de onoare! Sărmanul om este pe jumătate nebun de spaimă, în asemenea măsură încât le spune tuturor celor pe care-i întâlnește: „Apropo, știți că s-a încercat o conspirație împotriva guvernului regelui și împotriva persoanei regentului? E rușinos pentru Franța. Ah!... dacă toată lumea ar fi ca mine!"

— Nu va fi nici o conspirație, reluă regentul, e un lucru sigur.

— Și-a renegat soția, adăugă Dubois râzând.

— Iar dânsa și-a renegat soțul, replică regentul râzând de asemenea.

— Mă voi feri neapărat să vă sfătuiesc de a-i închide împreună, s-ar lua la bătaie.

— De aceea l-am pus pe unul la Doulens, iar pe cealaltă la Dijon.

— Da, de unde se mușcă prin scrisori.

— Să dăm toate acestea la o parte, Dubois.

— Ca să se isprăvească? Ah! monseniore, sunteți un adevărat călău; și se vede cât de colo că ați jurat să pierdeți sângele lui Ludovic al XIV-lea.

Această glumă îndrăzneață dovedea în ce măsură Dubois era sigur de ascendentul său asupra prințului; deoarece față de oricare altul, ar fi provocat un nor mai întunecos decât acela care, pentru o clipă, trecu peste fruntea regentului.

Dubois prezentă hotărârea de numire a tribunalului pentru a fi semnată de Philippe d'Orléans care, de astă dată, semănă fără să ezite; iar Dubois, bucuros în adâncul sufletului, deși calm în aparență, plecă să pregătească totul pentru arestarea cavalerului. Părăsind casa din foburg, Gaston porunci să fie condus la hanul „Ocaua Dragostei" unde ne amintim că o trăsură trebuia să aștepte pentru a-l conduce în strada du Bac; nu numai că trăsura aștepta, dar chiar și ghidul său din ajun. Gaston, care nu voia ca Hélène să coboare, întrebă dacă-i era îngăduit să continue drumul cu trăsura în care venise; bărbatul misterios îi răspunse că nu exista într-asta nici un inconvenient și urcă pe capră lângă vizitiu, căruia îi dădu adresa casei înaintea căreia trebuia să se oprească.

Pe parcursul întregului traseu, Gaston, chinuit de teamă și cu inima grea de suspine, nu-i oferise Hélènei, în locul curajului pe care dânsa se aștepta să-l afle într-însul, decât tristețea fără margini, asupra căreia cavalerul nu voise a-i da nici o explicație; astfel că, în momentul când să intre în strada du Bac, disperată de a găsi atât de puțină forță la cel pe care ar fi trebuit să se sprijine:

— Oh! spuse dânsa, mă cuprinde spaima pentru fiecare împrejurare când voi avea încredere în dumneata.

— Foarte curând, spuse Gaston, veți vedea, Hélène, dacă mă străduiesc în interesul dumitale.

Sosiră, trăsura se opri.

— Hélène, spuse Gaston, în această casă se află acela care vă va sluji drept tată; îngăduiți să urc cel dintâi și să mă duc pentru a-i anunța vizita dumitale.

— Ah! Doamne! exclamă Hélène tremurând împotriva voinței sale și fără a ști pentru ce, așadar mă veți lăsa aici singură?

— Nu aveți nimic de temut, Hélène; de altfel peste o clipă mă voi întoarce să vă iau.

Tânăra fată îi întinse mâna, pe care Gaston o apăsă peste buzele sale. El însuși era mișcat, pradă unei tulburări involuntare; și lui de asemenea, i se părea că nu trebuie s-o părăsească pe Hélène. Dar în acest moment poarta se deschise, bărbatul care se afla pe capră ordonă ca trăsura să intre, poarta se închise în spatele lui, iar Gaston înțelese că, în această curte închisă cu ziduri mari, pe Hélène n-o pândea nici o primejdie; de altfel, nu mai putea să dea înapoi. Bărbatul care venise să-l caute la „Ocaua Dragostei" deschise portiera. Gaston strânse pentru cea din urmă oară mâna iubitei sale,

sări jos din trăsură, urcă treptele peronului, urmându-şi ghidul care, ca şi în ajun, îl introduse într-un coridor; ajuns acolo, îi arătă uşa salonului şi se retrase după ce i-a spus că poate să bată.

Gaston, care ştia că Hélène îl aşteaptă şi care prin urmare n-avea vreme de pierdut, bătu de îndată.

— Intraţi, spuse vocea falsului prinţ spaniol.

Gaston nu se înşelă asupra acestei voci care se statornicise adânc în memoria sa; el ascultă, deschise uşa şi se află în prezenţa şefului complotului; dar, de astă dată, nu se mai temea ca prima oară, de astă dată era foarte hotărât şi, cu fruntea sus şi cu calm, îl abordă pe falsul duce de Olivarès.

— Sunteţi exact, domnule, spuse acesta; aveam întîlnire la ora douăsprezece şi iată că bate de ora douăsprezece.

Într-adevăr, sunetul unei pendule aşezată în spatele regentului, care stătea în picioare lângă cămin, se auzi de douăsprezece ori.

— Deoarece sunt grăbit, monseniore, spuse Gaston; mandatul cu care sunt însărcinat mă apasă; mi-e teamă să nu am remuşcări. Acest lucru vă miră şi vă neliniştește, nu-i aşa, monseniore? Dar, fiţi sigur, remuşcările unui tânăr ca mine nu pot să-l tulbure decât pe el însuşi.

— Într-adevăr, domnule, exclamă regentul cu un sentiment de bucurie pe care nu putu să şi-l ascundă pe de-a întregul, mi se pare că daţi înapoi.

— Vă înşelaţi, monseniore; din clipa când sorţii m-au desemnat pentru a-l lovi pe prinţ, am mers întotdeauna înainte şi nu mă voi opri decât atunci când misiunea mea va fi îndeplinită.

— Domnule, am crezut a constata o oarecare ezitare în cuvintele dumneavoastră, iar cuvintele au o mare valoare pe anumite buze şi în anumite împrejurări.

— Monseniore, în Bretagne există obiceiul de a spune ceea ce simţi, dar există de asemenea obiceiul de a face ceea ce spui.

— Atunci, sunteţi hotărât în continuare?

— Mai mult ca oricând, Excelenţă.

— Vreau să vă spun, vedeţi dumneavoastră, reluă regentul, vreau să vă spun că mai este încă timp; răul nu s-a produs încă şi....

— Numiţi asta un rău, monseniore, spuse Gaston surâzând cu un surâs trist; aşadar, cum s-o numesc eu?

— În acest fel o înţeleg eu, reluă cu vioiciune regentul; răul este pentru dumneavoastră, deoarece aveţi remuşcări.

— Nu este generos a mă copleşi cu această confidenţă, monseniore, pentru că unui om cu mai puţine merite decât Excelenţa Voastră, nu i-aş fi făcut-o.

— Iar eu, domnule, de asemenea tocmai pentru că vă apreciez la întreaga dumneavoastră valoare, vă spun că mai este încă vreme să vă opriți, vă întreb dacă ați reflectat foarte bine, dacă vă pare rău că ați fost amestecat în aceste... Ducele ezită o clipă și reluă: în această cutezătoare întreprindere; nu vă temeți de nimic din partea mea, vă voi proteja până și în cazul în care ne veți părăsi. Nu v-am văzut decât o dată, domnule, dar cred că vă judec așa cum meritați a fi judecat; oamenii de inimă sunt atât de rari, încât orice regret va fi din partea noastră.

— Atât de multă bunătate mă tulbură, monseniore, spuse Gaston căruia un sentiment de imperceptibilă nehotărâre i se cuibărise în adâncul inimii, cu toate eforturile pe care le încerca decizia lui. Prințul meu, nu ezit, numai că reflecțiile mele sunt acelea ale unui duelist care se îndreaptă spre teren, foarte hotărât să-și ucidă dușmanul, deplorând în același timp necesitatea care îl obligă de a suprima un om. Gaston făcu o pauză de o clipă în timpul căreia privirea insistentă a interlocutorului său coborî până în cele mai intime adâncuri ale sufletului său, pentru a descoperi acea urmă de slăbiciune pe care o căuta. Gaston continuă: Dar aici interesul este atât de mare, superior tuturor slăbiciunilor naturii noastre, încât voi asculta de convingerile mele și de prieteniile mele, dacă nu de simpatiile mele; și mă voi comporta în asemenea chip, monseniore, încât veți stima în mine până și sentimentul de slăbiciune momentană care a reținut brațul meu timp de o secundă.

— Foarte bine, spuse regentul; dar cum veți proceda?

— Voi aștepta până când îl voi întâlni față în față, iar atunci nu mă voi sluji nici de archebuză, cum a făcut Poltrot, nici de pistol, cum a făcut Vitry; îi voi spune: „Monseniore, dumneavoastră sunteți nefericirea Franței, vă sacrific pentru salvarea Franței!" și îl voi lovi cu pumnalul.

— Cum a făcut Ravaillac, spuse ducele fără a clinti și cu o seninătate care făcu să treacă un tremur prin vinele tânărului; e bine!

Gaston înclină capul fără a răspunde.

— Acest plan mi se pare cel mai sigur, adăugă ducele; și îl aprob. Cu toate acestea trebuie să vă pun o ultimă întrebare. Dacă veți fi prins și vă vor interoga?

— Excelența Voastră știe ce se întâmplă în asemenea caz; mori dar nu răspunzi; și pentru că mi l-ați citat adineauri pe Ravaillac este, dacă am o memorie bună, ceea ce a făcut Ravaillac; și cu toate acestea Ravaillac nu era gentilom.

Mândria lui Gaston nu displăcu regentului, care avea multă tinerețe în inimă și spirit cavaleresc în minte; de altfel, obișnuit cu firile ofilite, josnice și lingușitoare de care se lovea în fiecare zi, firea

simplă şi viguroasă a lui Gaston era o noutate pentru el. Dar, se ştie în ce măsură pe regent îl interesa orice noutate.

Aşadar el mai reflectă şi, ca şi cum nu s-ar fi decis, dorea să mai câştige timp.

— Pot aşadar să consider, spuse dânsul, că veţi fi de neclintit?

Gaston păru mirat că interlocutorul său revine încă o dată asupra acestui lucru; sentimentul acesta era evident în ochii săi: regentul îşi dădu seama.

— Da, spuse dânsul pe acelaşi ton, văd, sunteţi hotărât.

— Absolut, răspunse cavalerul; şi aştept ultimele instrucţiuni de la Senioria Voastră.

— Cum asta, ultimele instrucţiuni de la mine?

— Fără îndoială. Excelenţa Voastră încă nu s-a angajat faţă de mine, care m-am pus de la început la dispoziţia sa; vă aparţin de-acum cu trup şi suflet.

Ducele se ridică.

— Ei bine! spuse dânsul, deoarece este necesar neapărat un deznodământ la această întrevedere, veţi ieşi prin această uşă şi veţi străbate mica grădină care împrejmuieşte casa. Într-o trăsură care vă aşteaptă la poarta din fund, îl veţi găsi pe secretarul meu care vă va remite un bilet de liberă trecere de audienţă pentru regent; în plus, voi garanta pentru dumneavoastră prin cuvântul meu.

— Aceasta e tot ceea ce doream asupra acestui punct, monseniore, reluă Gaston.

— Mai aveţi ceva să-mi spuneţi?

— Da. Înainte de a-mi lua rămas bun de la Senioria Voastră, pe care nu voi mai avea poate prilejul să-l întâlnesc în această lume, vreau să-i cer o favoare.

— Care, domnule? răspunse ducele. Spuneţi, vă ascult.

— Monseniore, reluă Gaston, să nu vă miraţi dacă ezit o clipă; deoarece nu este vorba câtuşi de puţin de un serviciu obişnuit sau de o favoare personală: Gaston de Chanlay nu mai are nevoie decât de un pumnal şi iată-l. Dar sacrificându-şi trupul, el n-ar vrea să-şi sacrifice şi sufletul; al meu, monseniore, aparţine mai întâi lui Dumnezeu, după aceea unei tinere fete pe care o iubesc până la idolatrie. Tristă iubire, nu-i aşa, aceea care a crescut atât de aproape de un mormânt? N-are importanţă, abandonând-o pe această copilă atât de tandră, ar însemna să-L ispitesc pe Dumnezeu într-un mod necugetat deoarece văd că uneori El ne încearcă în mod crud şi îi lasă a suferi chiar şi pe îngerii săi. Am iubit aşadar pe acest pământ o fată adorabilă pe care afecţiunea mea o susţinea şi o proteja împotriva curselor infame. Eu o dată mort sau dispărut, ce se va întâmpla cu dânsa? Capetele noastre vor cădea, în ceea ce ne priveşte, monseni-

ore, sunt acelea ale unor simpli gentilomi; însă dumneavoastră, monseniore, sunteţi un puternic luptător susţinut de un puternic rege; veţi birui asupra norocului nestatornic, în ceea ce vă priveşte. Ei bine! pot să încredinţez în mâinile dumneavoastră această comoară a sufletului meu. Veţi trece asupra iubitei mele protecţia pe care mi-o daţi, ca asociat, ca părtaş.

— Da, domnule, vă promit acest lucru, răspunse regentul adânc mişcat.

— Nu e totul, monseniore; poate să mi se întâmple o nenorocire şi, neputând să-i las persoana mea, aş vrea să-i las numele meu drept sprijin. Eu o dată mort, ea nu mai are avere; pentru că este orfană, monseniore. Am făcut, părăsind Nantes, un testament prin care îi las tot ceea ce posed. Monseniore, când voi muri, ea să fie văduvă... este cu putinţă?

— Cine se opune?

— Nimeni; dar aş putea să fiu arestat mâine, în seara asta, ieşind din această casă.

Regentul tresări faţă de acest straniu presentiment.

— Presupuneţi că voi fi condus la Bastilia, credeţi că voi obţine favoarea de a mă căsători cu dânsa înaintea execuţiei mele?

— Sunt sigur de asta.

— Vă veţi folosi de toată puterea dumneavoastră pentru a-mi obţine această favoare? Juraţi-mi asta, monseniore, pentru ca să binecuvântez numele dumneavoastră şi să nu-mi scape sub tortură decât un gând de mulţumire, când îmi voi aminti de dumneavoastră.

— Pe onoarea mea, domnule, v-o făgăduiesc, spuse regentul înduioşat; această tânără fată va fi sacră pentru mine, va moşteni în inima mea toată afecţiunea pe care în mod involuntar o resimt pentru dumneavoastră.

— Acum, monseniore, încă o vorbă.

— Spuneţi, domnule, pentru că vă ascult cu o adâncă simpatie.

— Această tânără fată nu ştie nimic în legătură cu planul meu, ea nu cunoaşte cauzele care m-au adus la Paris, catastrofa care ne ameninţă, pentru că n-am avut puterea să-i spun toate acestea. Spuneţi-i, dumneavoastră, monseniore. Pregătiţi-o pentru acest eveniment. În ceea ce mă priveşte, n-o voi mai revedea decât pentru a deveni soţul ei. Dacă aş revedea-o în momentul în care voi da lovitura care mă va despărţi de dânsa, poate că mâna mea va tremura, iar mâna mea nu trebuie să tremure.

— Pe legea mea de gentilom, domnule, spuse regentul mişcat mai mult decât s-ar putea exprima, v-o repet, nu numai că fata aceasta va fi sacră pentru mine, dar pe deasupra voi face pentru dânsa tot ceea ce doriţi să fac. Dânsa va moşteni în inima mea, după

cum v-am spus, afecțiunea pe care fără voia mea o simt pentru dumneavoastră.

— Acum, monseniore, spuse Gaston ridicându-se, acum sunt gata.

— Dar tânăra fată, întrebă regentul, unde este?

— Jos, în trăsura care-a adus-o. Dați-mi voie să mă retrag, monseniore; și spuneți-mi numai unde va locui?

— Aici, domnule. Această casă care nu este locuită de nimeni și care este cum nu se poate mai potrivită pentru o tânără fată va fi a sa.

— Monseniore, mâna dumneavoastră.

Regentul îi întinse mâna lui Gaston și poate că ar mai fi făcut o nouă tentativă de a-l opri, când o ușoară tuse seacă răsunând sub fereastră îi dădu de înțeles că Dubois era nerăbdător. El făcu așadar un pas înainte pentru a-i arăta lui Gaston că audiența se terminase.

— Monseniore, încă o dată, spuse Gaston, vegheați asupra copilei dumneavoastră. E blândă, frumoasă și mândră: e una dintre acele firi bogate și nobile așa cum ați întâlnit foarte puține în viața dumneavoastră... Adio, monseniore, mă duc să-l caut pe secretarul dumneavoastră.

— Și va trebui să-i spun că veți ucide un om? întrebă regentul făcând un ultim efort pentru a-l reține pe Gaston.

— Da, monseniore, răspunse cavalerul. Însă veți adăuga și asta, că-l voi ucide pentru a salva Franța.

— Atunci plecați, domnule, spuse ducele deschizând o ușă care dădea spre grădină; și urmați aleea despre care v-am spus.

— Urați-mi noroc, monseniore.

— Ah! turbatul! spuse în sinea lui regentul, voia pe deasupra să mă convingă a mă ruga lui Dumnezeu pentru norocul loviturii sale de pumnal? Ah! cât despre asta, pe legea mea că nu!

Gaston se îndepărta. Nisipul, plin de zăpadă, scârțâi sub pașii lui. Regentul îl urmări câtva timp cu ochii prin fereastra de la coridor; apoi, după ce-l pierduse din vedere:

— Haide, spuse dânsul, trebuie ca fiecare să-și urmeze drumul său... Bietul băiat!

Și se întoarse în salon, unde îl găsi pe Dubois care se întoarsese pe o altă ușă și care-l aștepta.

Dubois avea pe chip un aer de maliție zitate și de satisfacție care nu-i scăpă câtuși de puțin regentului. Ducele îl privi câtva timp fără să spună nimic; și ca pentru a cerceta ceea ce se petrece în sufletul acestui alt Mefistofeles.

Cu toate acestea, Dubois rupse tăcerea cel dintâi.

— Ei bine, monseniore, îi spuse el regentului, iată-vă în sfârșit debarasat de dânsul, cel puțin așa sper.

— Da, răspunse ducele, dar într-un fel care îmi displace foarte mult, Dubois. Nu sunt amator să joc un rol în comediile tale, știi asta.

— Tot ce se poate; dar mi se pare că n-ați face rău, monseniore, să-mi dați, în ceea ce mă privește, un rol într-ale dumneavoastră.

— Cum asta?

— Da, ele ar izbuti mai bine, iar deznodământul ar fi mai bun.

— Nu știu ce vrei să spui, explică-mi... hai, vorbește, mă așteaptă cineva pe care trebuie să-l primesc.

— Oh! cât despre asta, monseniore, primiți-l, vom relua convorbirea mai târziu. Acum deznodământul comediei dumneavoastră s-a produs, așa că nu va fi nici mai bine, nici mai rău.

Și după aceste cuvinte, Dubois se înclină cu acel respect ironic pe care regentul era obișnuit să-l vadă la dânsul când, în jocul permanent pe care-l jucau unul împotriva altuia, Dubois avea cărți bune. Astfel că nimic nu-l neliniștea atât de mult pe regent decât acest respect simulat. Îl reținu.

— Hai, ce mai este? și ce-ai descoperit iar? întrebă dânsul.

— Am descoperit că sunteți un abil disimulator, la dracu!

— Asta te surprinde?

— Nu, asta îmi creează dificultăți. Încă foarte puțin în această artă și veți face minuni. Nu veți mai avea nevoie de mine și mă veți trimite să fac educația fiului dumneavoastră, care are multă nevoie, sunt de acord, de un profesor ca mine.

— Haide, vorbește repede.

— E drept, monseniore; pentru că aici, nu mai este vorba de fiul dumneavoastră, ci de fiica dumneavoastră.

— De care?

— Ah! e-adevărat, avem atâtea. Mai întâi, starețа din Chelles; apoi doamna de Berri; după aceea domnișoara de Volois; după aceea celelalte, care sunt prea tinere ca să mai vorbim de ele; și prin urmare ca să mai vorbesc de ele; după aceea, în sfârșit, această încântătoare floare din Bretagne, această grozamă sălbatică pe care ați dorit s-o îndepărtați de răsuflarea otrăvită a lui Dubois, de teamă ca răsuflarea aceasta să n-o vestejească.

— Îndrăznește să spui că n-aveam dreptate?

— Cum oare! Monseniore, ați făcut minuni. Nefiind încrezător în acest infam Dubois, fapt pentru care vă aprob, l-ați găsit în locul său, arhiepiscopul de Cambrai fiind mort, pe bunul, pe domnul, pe purul, pe candidul Nocé, și ați împrumutat casa lui.

— Ah ! ah ! știi asta, vasăzică ?

— Și ce casă ! virginală ca și stăpânul său. Da, monseniore, da, aceasta e plină de prudență și de rațiune. Să ascundem bine de această copilă lumea corupătoare ; să îndepărtăm de dânsa tot ceea ce ar putea să altereze naivitatea ei primitivă. În acest scop îi dăm o locuință unde nu le poți vedea decât pe Ledas, pe Erigone și pe Danae practicând cultul nelegiuirii sub simbolul lebedelor, al ciorchinilor de struguri și al ploilor de aur. Sanctuar moral, în care preotesele virtuții, iar asta sub pretextul ingenuității lor fără îndoială, adoptă cele mai ingenioase, însă cele mai puțin îngăduite dintre atitudini.

— Și diavolul acesta de Nocé care îmi jurase că nu exista acolo decât Mignard !

— Așadar nu cunoașteți casa, monseniore ?

— Oare eu, în ceea ce mă privește, mă uit la asemenea turpitudini ?

— Și mai la urma urmei, sunteți miop, e adevărat.

— Dubois !

— Drept mobile, fiica dumneavoastră nu va avea decât mese de toaletă străine, canapele de neînțeles, paturi de odihnă magică ; drept cărți... ah ! sunt numai cărți ale fratelui Nocé mai ales care sunt cunoscute pentru instrucțiunea și formarea tinerilor și care fac fericită perechea cu breviarul domnului de Bussy-Rabutin, din care v-am dat un exemplar, monseniore, în ziua când ați împlinit doisprezece ani !

— Șarpe ce ești !

— Pe scurt, cea mai austeră fățărnicie se află în acest azil. Eu l-am folosit pentru a-l dezmorți pe fiu ; dar monseniorul și cu mine nu vedem lucrurile cu aceiași ochi : dânsul l-a ales, în ceea ce-l privește, pentru a o purifica pe fiica lui.

— Ascultă, Dubois, spuse regentul, până la urmă, mă obosești.

— Ajung la capăt, monseniore, *ancedo ad finem*. În rest, domnișoara fiica dumneavoastră trebuie că s-a simțit foarte bine în această casă ; pentru că, la fel cu toate persoanele din sângele dumneavoastră, e o persoană foarte inteligentă.

Regentul fremăta : ghicea o veste tristă sub preambulul întortocheat și sub surâsul rău și ironic al lui Dubois.

— Ei bine ! cu toate acestea, continuă dânsul, iată ce înseamnă spiritul de contradicție, monseniore ; ei bine ! ea nu este mulțumită de locuința pe care i-a ales-o atât de patern Alteța Voastră ; ea se mută.

— Ce va să zică asta ?

— Mă-nșel ; dânsa chiar s-a mutat.

— Fiica mea a plecat? strigă regentul.

— Bineînţeles, răspunse Dubois.

— Pe unde?

— Pe poartă, aşadar... Oh! nu este una dintre acele persoane care evadează noaptea pe fereastră. E sângele nostru, monseniore; şi dacă m-aş fi îndoit de asta un singur minut, m-aş fi convins acum.

— Şi doamna Desroches?

— Doamna Desroches este la Palatul Regal. Am părăsit-o adineauri. Venea să anunţe această noutate Alteţei Voastre.

— Bine, dar nimic n-a putut s-o împiedice?

— Domnişoara ordona.

— Trebuia să pună servitorimea să încuie porţile. Servitorimea nu ştia că este fiica mea şi n-avea nici un motiv s-o asculte.

— Doamnei Desroches i-a fost frică de mânia domnişoarei, dar servitorimii i-a fost frică de sabie.

— De sabie! ce tot spui? Eşti beat, Dubois.

— Ah da! din cauză că ţin un regim care mă ameţeşte; nu beau decât apă de cicoare. Nu, monseniore, dacă sunt beat, e numai din cauza admiraţiei pe care o am faţă de perspicacitatea Alteţei Voastre, când vreţi să conduceţi o afacere dumneavoastră singur.

— Dar ce-ai spus de sabie? despre ce sabie ai vrut să vorbeşti?

— Sabia de care dispune domnişoara Hélène şi care aparţine unui tânăr încântător...

— Dubois!...

— Care o iubeşte foarte mult...

— Dubois, ai să mă faci să devin necugetat.

— Şi care a urmărit-o de la Nantes la Rambouillet cu nespusă galanterie.

— Domnul de Livry?

— Iată, îi ştiţi numele! Atunci nu vă aduc nici o noutate aşadar, monseniore.

— Dubois, sunt consternat!

— Aveţi şi pentru ce, monseniore; dar iată ce înseamnă să-ţi rezolvi afacerile tu însuţi, când trebuie în acelaşi timp să te ocupi de cele ale Franţei.

— Dar în sfârşit, unde se află?

— Ah! iată! unde se află? Oare pot să ştiu asta, întrucât mă priveşte?

— Dubois, tu mi-ai adus la cunoştinţă fuga ei, tu trebuie să-mi spui acum unde s-a retras. Dubois, scumpul meu Dubois, trebuie să-mi regăseşti fiica.

— Ah ! monseniore, cât de mult semănaţi, în mod excesiv, cu acei părinţi din Molière şi eu cu Scapin !... Ah ! bunul meu Scapin dragul meu Scapin, micul meu Scapin, regăseşte-mi fiica. Monseniore, sunt supărat, dar Geronte n-ar spune mai frumos. Ei bine ! fie, va fi căutată fiica dumneavoastră, va fi găsită şi veţi fi răzbunat pe răpitorul ei.

— Ei bine ! regăseşte-mi-o, Dubois ; şi cere-mi tot ce vei voi după aceea.

— Să fie-ntr-un ceas bun ! iată ce înseamnă a vorbi.

Regentul căzuse într-un fotoliu, cu capul sprijinit în mâini ; Dubois îl lăsa în durerea lui, aplaudându-se pentru o afecţiune care dubla ascendentul pe care îl avea de-acum asupra ducelui.

Pe neaşteptate, în vreme ce îl privea cu acel surâs maliţios care-i era obişnuit, cineva bătu încetişor la uşă.

— Cine-i acolo ? întrebă Dubois.

— Monseniore, se auzi vocea unui aprod dincolo de uşă, se află afară, în aceeaşi trăsură care l-a adus pe cavaler, o tânără doamnă care doreşte să vă întrebe dacă veţi coborî în curând, sau dacă trebuie să vă aştepte într-una.

Dubois făcu o săritură şi se repezi spre uşă, însă era prea târziu ; regentul, căruia cuvintele aprodului îi aduseseră aminte de promisiunea solemnă pe care tocmai i-o făcuse lui Gaston, se ridicase dintr-o dată.

— Unde mergeţi, monseniore ? întrebă Dubois.

— S-o primesc pe această fată, spuse regentul.

— Asta e treaba mea, nu a dumneavoastră ; uitaţi că aţi lăsat pe mâna mea această conspiraţie ?

— L-am lăsat în grija ta pe cavaler, e adevărat ; dar i-am făgăduit cavalerului să-i servesc drept tată aceleia pe care o iubeşte ; mi-am dat cuvântul, mi-l voi ţine. Din moment ce-i ucid iubitul, e bine cel puţin s-o consolez..

— Mă însărcinez eu cu asta, spuse Dubois, încercând să-şi ascundă paloarea şi agitaţia sub unul dintre acele surâsuri diabolice care nu-i aparţineau decât lui.

— Taci şi nu te clinti de aici, porunci regentul, ai să-mi faci încă vreo josnicie.

— Ce naiba ! monseniore, lăsaţi-mă cel puţin să vorbesc cu dânsa.

— Îi voi vorbi foarte bine eu însumi ; astea nu sunt treburile tale, sunt angajat personal, am jurat pe onoarea mea de gentilom... Haide, tăcere şi rămâi aici.

Dubois își rodea unghiile; dar când regentul vorbea pe acest ton trebuia să asculte; se rezemă cu spatele de marginea căminului și așteptă. În curând foșnetul unei rochii de mătase se auzi dincolo de ușă.

— Da, doamnă, spuse aprodul, pe aici.

— Iat-o, spuse ducele; gândește-te la un lucru, Dubois, că fata asta nu este responsabilă întru nimic de greșeala iubitului ei; în consecință, mă auzi, cea mai mare considerație, pentru dânsa. Și apoi, întorcându-se către latura de unde venea glasul: Intrați, adăugă dânsul.

La această invitație, ușa se deschise brusc; tânăra fată făcu un pas către regent, care dădu înapoi ca lovit de trăsnet.

— Fiica mea! murmură dânsul încercând să-și recapete stăpânirea asupra lui însuși, în vreme ce Hélène, după ce-l căutase în toate părțile pe Gaston din ochi, se opri și făcu o reverență.

În ceea ce-l privește pe Dubois, nu este prea greu să ne închipuim strâmbătura pe care o făcea.

— Mă iertați, domnule, spuse Hélène; dar poate că m-am înșelat. Căutam un prieten care m-a lăsat jos și care trebuia să se întoarcă pentru a mă lua; văzând că întârzie, m-am hazardat să cer vești de la dânsul. Am fost condusă aici, dar poate că este o greșeală din partea aprodului.

— Nu, domnișoară, spuse ducele, domnul cavaler de Chanlay m-a părăsit chiar în această clipă, iar eu vă așteptam.

Dar în vreme ce regentul vorbea, tânăra fată, preocupată în asemenea măsură încât era cât pe ce să-l uite pentru o clipă pe Gaston, părea să facă un efort pentru a-și cerceta toate amintirile; în sfârșit, ca și cum ar fi răspuns propriilor sale gânduri:

— Oh! Doamne! cât e de straniu! exclamă dânsa dintr-o dată.

— Ce aveți? întrebă regentul.

— Oh! da, într-adevăr asta este!

— Vorbiți până la sfârșit, spuse ducele, deoarece nu pot să-nțeleg ceea ce vreți să spuneți.

— Oh! domnule, spuse Hélène tremurând, e ciudat cum glasul dumneavoastră mi-a amintit glasul unei persoane...

Hélène se opri ezitând.

— Cunoscută de dumneavoastră? întrebă regentul.

— A unei persoane cu care nu m-am aflat împreună decât o singură dată, dar al cărei accent a rămas viu aici, în inima mea.

— Și cine era această persoană? întrebă regentul, în vreme ce Dubois dădea din umeri la această semi-recunoaștere.

— Această persoană spunea că este tatăl meu, răspunse Hélène.

— Mă felicit pentru această întâmplare, domnişoară, reluă regentul; deoarece această asemănare a glasului meu cu acela al unei persoane care trebuie că vă este scumpă va da poate mai multă greutate cuvintelor mele: ştiţi că domnul cavaler de Chanlay mi-a făcut cinstea de-a mă alege drept protectorul dumneavoastră.

— Cel puţin m-a făcut să înţeleg că mă duce la cineva care va putea să mă apere de primejdia care mă pândeşte.

— Şi ce primejdie vă pândeşte? întrebă regentul.

Hélène privi în jurul ei şi ochii i se opriră asupra neliniştii lui Dubois. Nu te puteai înşela asupra acestui fapt, într-atât de mult figura regentului îi era vizibil simpatică, pe cât aceea a lui Dubois i se părea că inspiră neîncredere.

— Monseniore, spuse cu jumătate glas Dubois, care nu se înşela asupra expresiei sale, monseniore, cred că sunt în plus aici şi mă retrag; de altfel, nu mai aveţi nevoie de mine, nu-i aşa?

— Nu, dar voi avea nevoie numaidecât; nu te îndepărta aşadar.

— Voi fi gata la ordinele Alteţei Voastre.

Toată această conversaţie avu loc pe un ton prea scăzut pentru ca Hélène să fi putut auzi; de altfel, din discreţie, ea făcuse un pas înapoi; şi continua să fixeze succesiv cu ochii fiecare uşă, sperând că pe una dintre ele se va întoarce Gaston în sfârşit. Era o consolare pentru Dubois să se gândească, retrăgându-se, că fata, care tocmai îi jucase renghiul de a rămâne singură, va fi cel puţin înşelată în această aşteptare. După ce Dubois ieşi, ducele şi Hélène respirară mai în libertate.

— Staţi jos, domnişoară, spuse ducele; avem de vorbit multă vreme, iar eu am multe lucruri să vă spun.

— Domnule, unul singur, mai întâi, spuse Hélène; pe cavalerul Gaston de Chanlay nu-l pândeşte nici o primejdie, nu-i aşa?

— Vom reveni la dânsul numaidecât, domnişoară, mai întâi să vorbim despre dumneavoastră; el v-a adus la mine ca la un protector. Hai, spuneţi-mi, împotriva cui trebuie să vă protejez?

— Tot ceea ce mi se-ntâmplă de câteva zile este atât de straniu, încât nu ştiu de cine trebuie să mă tem, în cine trebuie să mă încred. Dacă Gaston ar fi fost aici...

— Şi dacă v-ar autoriza să-mi spuneţi totul, da, înţeleg, n-aţi mai avea secrete faţă de mine. Dar, să vedem: dacă vă dovedesc faptul că ştiu aproape totul în ceea ce vă priveşte?

— Dumneavoastră, monseniore!

— Da, eu! Nu vă numiţi oare Hélène de Chaverny? N-aţi fost oare crescută între Nantes şi Clisson, la mânăstirea augustinelor? Într-o zi, n-aţi primit de la un protector misterios, ce are grijă de dumneavoastră, ordinul de a părăsi mânăstirea unde aţi fost cres-

cută? n-ați pornit oare la drum acompaniată de o Soră, căreia i-ați dăruit o sută de ludovici spre a o recompensa pentru grija ei? La Rambouillet, o femeie numită doamna Desroches nu vă aştepta oare? Nu v-a anunţat dânsa vizita părintelui dumneavoastră? În aceeaşi seară, n-a venit oare cineva care vă iubea şi care a crezut că îl iubeaţi?

— Da, domnule, e întocmai aşa, spuse Hélène mirată că un străin reţinuse atât de bine toate amănuntele acestei povestiri.

— Apoi, a doua zi, continuă regentul, domnul de Chanlay, care v-a urmărit sub numele de domnul de Livry, n-a venit să vă facă o vizită la care a voit în zadar să se opună guvernanta dumneavoastră?

— Toate acestea sunt adevărate, domnule; şi văd că Gaston v-a spus totul.

— După aceea a venit ordinul de a pleca la Paris. Aţi vrut să vă opuneţi acestui ordin, cu toate acestea a trebuit să ascultaţi. Aţi fost condusă într-o casă din foburgul Saint-Antoine; însă acolo, captivitatea v-a devenit insuportabilă.

— Vă înşelaţi, domnule, răspunse Hélène; nu este câtuşi de puţin captivitate, ci închisoare.

— Nu vă-nţeleg.

— Gaston nu v-a vorbit oare de temerile sale pe care le-am respins la început, dar le-am împărtăşit după aceea?

— Nu, spuneţi-mi; ce temeri aţi putea să aveţi?

— Dar dacă el nu v-a spus acest lucru, cum vi l-aş spune eu?

— Există vreun lucru pe care să nu-l poţi spune unui prieten?

— Nu v-a spus oare că omul acesta, pe care în primul moment l-am crezut tatăl meu...

— Pe care l-aţi crezut!...

— Oh! da, v-o jur, domnule! Auzind sunetul vocii sale şi simţind mâna lui strângând-o pe a mea, n-am avut la început nici o îndoială; şi a trebuit să existe aproape evidenţa pentru ca teama să înlocuiască dragostea filială de care era plină atunci inima mea.

— Nu vă-nţeleg, domnişoară, încheiaţi-vă gândul; cum aţi fost în stare să vă temeţi de un om care, după cele ce îmi spuneţi, părea să aibă o atât de mare duioşie faţă de dumneavoastră?

— Nu înţelegeţi, domnule, că foarte curând, după cum aţi spus, sub un pretext frivol, am fost obligată să vin de la Rambouillet la Paris, că am fost instalată în această casă din foburgul Saint-Antoine, iar această casă a vorbit mai limpede ochilor mei decât au putut s-o facă temerile lui Gaston? Atunci mi-am dat seama că sunt pierdută. Toată această tandreţe simulată de un părinte ascundea manevra unui seducător. N-aveam alt prieten decât pe Gaston; i-am scris, a venit.

— Astfel că, exclamă regentul în culmea bucuriei, când aţi părăsit această casă, aţi făcut-o pentru a fugi de un seducător şi nu pentru a-l urma pe iubitul dumneavoastră?

— Da, domnule: dacă aş fi crezut în realitatea acestui părinte, pe care nu l-am văzut decât o dată şi care pentru a mă vedea se înconjurase de atâtea mistere, vă jur, domnule, nimic nu m-ar fi determinat să mă îndepărtez de linia îndatoririlor mele.

— Oh, scumpă copilă! exclamă ducele cu un accent care o făcu pe Hélène să tresară.

— Atunci Gaston mi-a vorbit de o persoană care nu putea să-i refuze nimic, care trebuia să vegheze asupra mea, să-l înlocuiască pe tatăl meu. M-a adus aici, spunându-mi că se va întoarce să mă ia. Vreme de mai bine de un ceas am aşteptat în zadar. În sfîrşit, fiindu-mi teamă să nu fi suferit vreun accident, am cerut să-l cheme.

Fruntea regentului se posomorî.

— Astfel încât, spuse el schimbând vorba, influenţa lui Gaston v-a întors de la datoria dumneavoastră, temerile lui le-au deşteptat pe ale dumneavoastră?

— Da; i-a fost teamă pentru mine din cauza misterului care mă-mpresoară; şi a pretins că misterul acesta ascundea vreun plan care trebuia să-mi fie fatal.

— Ei bine, dar, pentru a vă convinge, v-a adus vreo dovadă?

— Mai trebuia şi alta decât această casă infamă? Un tată ar fi condus-o pe fiica lui într-o asemenea casă?

— Da, da, murmură regentul, e-adevărat, n-a avut dreptate. Dar fiţi de acord că fără sugestiile cavalerului, în ceea ce vă priveşte, în inocenţa sufletului dumneavoastră, n-aţi fi bănuit nimic.

— Nu, spuse Hélène. Dar, din fericire, Gaston veghea asupra mea.

— Credeţi aşadar, domnişoară, tot ceea ce vă spune Gaston? reluă regentul.

— Persoanele care se iubesc se înţeleg foarte uşor, răspunse Hélène.

— Şi îl iubiţi pe cavaler, domnişoară?

— De acum aproape doi ani, domnule.

— Dar cum vă vedea în mânăstire?

— Noaptea, cu ajutorul unei bărci.

— Şi vă vedea adeseori?

— În fiecare săptămână.

— Astfel încât, îl iubiţi?

— Da, monseniore, îl iubesc.

— Dar cum aţi putut să dispuneţi de inima dumneavoastră, ştiind că nu vă aparţineţi dumneavoastră însivă?

— De şaisprezece ani nu auzisem vorbindu-se deloc despre familia mea; puteam oare să mă gândesc că ea se va trezi dintr-o dată, sau mai curând că o manevră odioasă mă va scoate din retragerea în care trăim atât de liniştită pentru a încerca să mă piardă?

— Dar credeţi aşadar în continuare că omul acesta v-a minţit? Credeţi aşadar în continuare că nu e tatăl dumneavoastră?

— Vai! acum nu mai ştiu ce să cred, iar judecata mea se pierde în această realitate agitată, pe care sunt ispitită în fiecare clipă de-a o considera un vis.

— Dar nu judecata dumitale trebuia s-o consulţi, Hélène, spuse regentul, ci inima dumitale. În preajma acestui om, inima nu v-a spus aşadar nimic?

— Oh! dimpotrivă! exclamă Hélène; atâta vreme cât a fost lângă mine am fost convinsă, pentru că niciodată nu încercasem o emoţie asemănătoare cu aceea pe care o încercam atunci.

— Da, reluă regentul cu amărăciune; dar, el o dată plecat, acest sentiment a dispărut, alungat de influenţe mai puternice. E foarte simplu, acest om nu era decât tatăl dumitale, iar Gaston era iubitul dumitale.

— Domnule, spuse Hélène dând înapoi, îmi vorbiţi într-un mod straniu.

— Iertaţi-mă, reluă regentul cu o voce mai blândă, îmi dau seama că mă las antrenat de interesul pe care vi-l port; dar ceea ce mă miră mai ales, domnişoară, continuă regentul cu inima apăsată, este că fiind iubită de domnul de Chanlay aşa cum pare că sunteţi, n-aţi avut destulă influenţă asupra lui pentru a-l face să renunţe la planurile sale.

— La planurile sale, domnule! ce vreţi să spuneţi?

— Cum! nu ştiţi în ce scop a venit la Paris?

— Nu ştiu, domnule. În ziua când, cu lacrimi în ochi, i-am spus că eram obligată să plec de la Clisson, mi-a spus că el era obligat să părăsească Nantes; şi când l-am anunţat că veneam la Paris mi-a răspuns cu un strigăt de bucurie că va merge pe acelaşi drum.

— Asta înseamnă, exclamă regentul cu inima uşurată de o greutate enormă, asta înseamnă că nu sunteţi complicea lui?

— Complicea lui! strigă Hélène înspăimântată; oh! Doamne! ce vreţi să spuneţi?

— Nimic, spuse regentul, nimic.

— Oh! ba da, domnule; mi-aţi spus un cuvânt care-mi dezvăluie totul. Da, mă întrebam de unde vine această schimbare în caracterul lui Gaston; pentru ce, de un an, de fiecare dată când îi vorbesc de viitorul nostru, fruntea lui se întunecă dintr-o dată; pentru ce, cu un surâs atât de trist, îmi spunea: „Să ne gândim la prezent,

Hélène, nimeni nu este sigur pentru ziua de mâine"; pentru ce în sfârşit cădea dintr-o dată în reverii adânci şi tăcute şi de asemenea natură încât s-ar fi spus că-l ameninţă cine ştie ce mare nenorocire. Ah! această mare nenorocire, mi-aţi dezvăluit-o cu un cuvânt, domnule; acolo, Gaston nu vedea decât nemulţumiri, acei Montlouis, acei Pontcalec, acei Talhouet. Ah! Gaston a venit la Paris pentru a conspira; Gaston conspiră!

— Aşadar, dumneavoastră, strigă regentul, dumneavoastră nu ştiaţi nimic despre această conspiraţie?

— Vai! Domnule, eu, eu nu sunt decât o femeie; şi fără îndoială că Gaston nu m-a considerat demnă de a împărtăşi un asemenea secret.

— Oh! cu atât mai bine! cu atât mai bine! exclamă regentul; şi acum, copila mea, ascultaţi-mă, ascultaţi glasul unui prieten, ascultaţi sfaturile unui om care ar putea să vă fie tată: lăsaţi-l pe cavaler să se piardă pe drumul pe care s-a angajat, deoarece mai este încă vreme pentru dumneavoastră de a rămâne unde sunteţi şi de a nu merge mai departe.

— Cine? eu, domnule! strigă Hélène; eu, eu să-l părăsesc în momentul în care spuneţi dumneavoastră înşivă că o primejdie pe care eu n-o cunosc, îl ameninţă! Oh! nu, nu, domnule; suntem izolaţi amândoi în această lume; el nu mă are decât pe mine, eu nu-l am decât pe el. Gaston nu mai are părinţi, eu nu am încă; sau dacă-i am, despărţiţi de mine de şaisprezece ani, sunt obişnuiţi cu absenţa mea. Putem aşadar să pierim împreună, fără să facem a fi vărsată nici o lacrimă. Oh! v-am înşelat, monseniore; şi orice crimă ar fi săvârşit Gaston sau trebuie să comită, eu sunt complicea lui.

— Ah! murmură regentul cu o voce înăbuşită, ultima speranţă a mea s-a spulberat: îl iubeşte.

Hélène se întoarse cu uimire către acest necunoscut care părea să participe atât de intens la nefericirea ei. Regentul se stăpâni.

— Dar bine, reluă dânsul, n-aţi renunţat aproape la el, domnişoară? Nu i-aţi spus alatăieri, în ziua în care v-aţi despărţit, că totul trebuie să se sfârşească între dumneavoastră şi că nu veţi putea dispune nici de inima, nici de persoana dumneavoastră?

— Da, i-am spus toate acestea, monseniore! strigă tânăra fată cu exaltare, pentru că în acea clipă îl credeam fericit, pentru că nu ştiam că libertatea lui, că viaţa lui poate au fost compromise. Numai inima mea a suferit atunci, iar conştiinţa mea a rămas liniştită. Trebuia să bravez o durere şi nu să combat o remuşcare. Însă din clipa când îl văd ameninţat, de când îl ştiu nefericit, simt acest lucru, viaţa lui înseamnă viaţa mea.

— Dar vă exageraţi dragostea faţă de dânsul fără îndoială, reluă regentul, insistând pentru a nu mai rămâne nici o îndoială asupra sentimentelor fiicei sale. Această dragoste nu va rezista în absenţa lui.

— Va rezista la orice, monseniore ! strigă Hélène. În izolarea în care m-au lăsat părinţii mei, această dragoste a devenit unica mea speranţă, fericirea mea, existenţa mea. Ah ! monseniore, în numele Cerului, dacă aveţi vreo influenţă asupra lui — şi trebuie să aveţi — pentru că v-a încredinţat, dumneavoastră, nişte secrete pe care mi le ascunde, convingeţi-l să renunţe la aceste planuri despre care îmi vorbiţi ; spuneţi-i ceea ce nu îndrăznesc să-i spun eu însămi, că-l iubesc mai presus decât ceea ce pot exprima cuvintele ; spuneţi-i că soarta lui va fi soarta mea ; că dacă va fi exilat, mă voi exila ; dacă va fi prizonier, voi deveni captivă ; dacă va muri, voi muri şi eu. Spuneţi-i acestea, domnule ; şi adăugaţi ; ... adăugaţi că aţi înţeles din lacrimile mele şi din disperarea mea că v-am spus adevărul.

— Oh ! nefericită copilă ! murmură regentul.

Într-adevăr, pentru oricine altul ca şi pentru el, situaţia Hélènei era vrednică de milă. După paloarea care se răspândise pe chipul său, se vedea că suferă crâncen ; după aceea, în vreme ce vorbea, lacrimile îi curgeau fără violenţă, fără suspine, ca un accesoriu natural al cuvintelor ei ; se vedea că nu spusese nici măcar un singur cuvânt care să nu fi izvorât din inimă, că nu-şi luase nici un angajament pe care să nu fie gata să-l ţină.

— Ei bine ! spuse regentul, fie, domnişoară, vă promit că voi face tot ce voi putea pentru a-l salva pe cavaler.

Hélène făcu o mişcare pentru a se arunca în genunchi la picioarele ducelui, în asemenea măsură teama de nenorocirea de care era ameninţat Gaston încovoia sufletul acesta atât de mândru. Regentul o primi în braţele sale. Atunci Hélène tremură din tot trupul. Exista în atingerea acestui om ceva care i se părea că-i învăluie inima în speranţă şi în bucurie. Rămase deci sprijinită de braţul său, fără a face nici o mişcare pentru a se ridica.

— Domnişoară, spuse regentul după ce o privise câteva clipe cu o expresie care l-ar fi trădat desigur, dacă în acest moment ochii Hélènei i-ar fi întâlnit pe ai săi ; domnişoară, să facem la început ceea ce este mai urgent. Da, v-am spus-o, pe Gaston îl pândeşte o primejdie, dar această primejdie nu este câtuşi de puţin imediată ; prin urmare să ne gândim în primul rând la dumneavoastră, a cărei poziţie izolată este falsă şi precară. Sunteţi încredinţată în

grija mea, iar eu trebuie, înainte de orice altceva, să mă achit de această grijă ca un bun tată de familie. Aveţi încredere în mine, domnişoară?

— Oh! da, din vreme ce Gaston m-a condus la dumneavoastră.

— Mereu Gaston! murmură regentul cu jumătate de glas. Apoi, revenind la Hélène:

— Veţi locui, spuse dânsul, în această casă care este necunoscută şi unde veţi fi liberă. Veţi avea drept societate cărţi bune şi prezenţa mea care nu vă va lipsi, dacă poate să vă fie agreabilă.

Hélène făcu o mişcare.

— De altfel, continuă ducele, va fi pentru dumneavoastră un prilej de a vorbi despre cavaler.

Hélène roşi, regentul continuă:

— Biserica mânăstirii vecine va fi deschisă pentru dumneavoastră la orice oră, iar la cea mai mică teamă pe care-o veţi încerca, de genul acelora pe care le-aţi avut, mânăstirea însăşi vă va fi un azil; superioara face parte dintre prietenii mei.

— Oh! domnule, spuse Hélène, mă liniştiţi pe deplin; accept această casă pe care mi-o oferiţi; iar bunătatea de care daţi dovadă faţă de Gaston şi faţă de mine îmi va face prezenţa dumneavoastră nespus de agreabilă.

Regentul se înclină.

— Ei bine! Domnişoară, spuse dânsul, consideraţi că sunteţi aici ca la dumneavoastră. Există un dormitor, cred, ţinând de acest salon. Distribuţia parterului este comodă şi, începând din această seară, vă voi trimite două călugăriţe de la mânăstire; acestea vă vor conveni mai mult nişte cameriste, fără îndoială?

— Oh! da, domnule.

— Atunci, continuă regentul fără ezitare, atunci aţi renunţat aproape... la tatăl dumneavoastră?

— Ah! domnule, nu înţelegeţi oare că o fac numai din teama că nu este tatăl meu?

— Totuşi, reluă regentul, nimic n-o dovedeşte; numai acea casă... ştiu bine că este un puternic motiv de îndoială împotriva lui, dar poate că el nu o cunoştea!

— Oh! reluă Hélène, e aproape imposibil.

— În sfârşit, dacă ar întreprinde noi demersuri pe lângă dumneavoastră, dacă ar descoperi retragerea dumneavoastră, dacă vă va revendica, sau cel puţin dacă va cere să vă vadă?

— Domnule, îl vom preveni pe Gaston; şi după părerea lui...

— E bine, spuse regentul cu un surâs melancolic. Şi îi întinse mâna tinerei fete, apoi făcu câţiva paşi spre uşă.

— Domnule... spuse Hélène cu un glas atât de tremurător, încât de-abia putea fi auzit.

— Doriți încă ceva? întrebă ducele întorcându-se.

— Și el... aș putea să-l văd?

Aceste cuvinte se stinseră pe buzele tinerei fete, mai degrabă decât au fost pronunțate de dânsa.

— Da, spuse ducele; dar pentru dumneavoastră înșivă, nu e mai convenabil ca lucrul acesta să fie cât mai puțin cu putință?

Hélène lăsă ochii în jos.

— De altfel, continuă ducele, a plecat într-o călătorie și poate că nu se va întoarce decât peste câteva zile.

— Și la întoarcerea lui, îl voi vedea? întreabă Hélène.

— Vă jur acest lucru, răspunse regentul.

Peste două minute, două tinere călugărițe urmate de o soră folosită la treburile gospodărești soseau la Hélène și se instalau acolo.

Ieșind de la fiica lui, regentul îl chemase pe Dubois; dar i se răspunsese că după ce l-a așteptat pe Alteța Sa mai mult de o jumătate de oră, Dubois se întorsese la Palatul Regal. Într-adevăr, întorcându-se la abate, ducele îl găsi lucrând cu secretarii săi; un portofel burdușit cu hârtii se afla pe o masă.

— Cer o mie de milioane de iertări Alteței Voastre, spuse Dubois zărindu-l pe duce; dar cum Alteța Voastră întârzia, iar conferința putea să se lungească foarte mult, mi-am îngăduit să încalc ordinul său și să mă întorc la lucru.

— Ai făcut bine; însă vreau să-ți vorbesc.

— Mie?

— Da, ție.

— Mie singur?

— Ei da, ție singur.

— În acest caz, monseniorul dorește să mă aștepte la dânsul sau să trecem în cabinetul meu?

— Să trecem în cabinetul tău.

Abatele făcu din mână, arătând ușa, un semn respectuos regentului. Regentul trecu cel dintâi, iar Dubois îl urmă după ce puse sub braț portofoliul, pregătit probabil în așteptarea vizitei pe care o primise. Când ajunseră în cabinet, ducele privi de jur împrejur.

— Acest cabinet e sigur? întrebă dânsul.

— Bineînțeles! Fiecare ușă este dublă iar zidurile sunt groase de două picioare.

Regentul se cufundă într-un fotoliu și căzu într-o mută și adâncă reverie.

— Aștept, moseniore, spuse după o clipă Dubois.

— Abate, spuse regentul pe un ton scurt şi ca un om hotărât a nu îngădui asupra acestui punct nici o observaţie, cavalerul este la Bastilia?

— Monseniore, răspunse Dubois, trebuie că şi-a făcut intrarea acolo acum aproape o jumătate de oră.

— Atunci, scrieţi-i domnului de Launay. Doresc să fie eliberat chiar în această clipă.

Dubois părea să se aştepte la acest ordin. Nu-i scăpă nici o exclamaţie, nu dădu nici un răspuns; doar atât, puse portofelul pe o masă, îl deschise, scoase un dosar şi începu să-l funzărească liniştit.

— M-aţi auzit? spuse regentul după un moment de tăcere.

— Perfect, monseniore, răspunse Dubois.

— Executaţi ordinul, aşadar.

— Scrieţi dumneavoastră înşivă, monseniore, răspunse Dubois.

— Şi pentru ce eu însumi? întrebă regentul.

— Pentru că nu va fi forţată niciodată această mână, spuse Dubois, să semneze pieirea Alteţei Voastre.

— Iar fraze! spuse regentul nerăbdător.

— Nu, nu fraze, ci fapte, monseniore. Domnul de Chanlay este, da sau nu, un conspirator?

— Da, desigur, dar fiica mea îl iubeşte.

— Frumos motiv de a-l pune în libertte!

— Nu este poate unul pentru dumneavoastră, abate, dar pentru mine ea îl face sacru. Va ieşi aşadar de la Bastilia de îndată.

— Mergeţi să-l căutaţi dumneavoastră înşivă, eu nu vă împiedic, monseinore.

— Şi dumneavoastră, domnule, ştiaţi acest secret?

— Care?

— Că domnul de Livry şi cavalerul erau una şi aceeaşi persoană.

— Ei bine! da, o ştiam. Şi apoi?

— Aţi voit să mă-nşelaţi.

— Am vrut să vă salvez din sensibilitatea în care vă înecaţi în acest moment. Regentul Franţei, prea ocupat de-acum de plăcerile şi de capriciile sale, nu putea să cadă mai rău decât fiind afectat de o pasiune; şi ce pasiune încă! dragostea paternă, o pasiune înfricoşătoare! O dragoste obişnuită o satisfaci şi trece prin urmare; o tandreţe de tată este insaţiabilă şi adeseori intolerabilă. O va îndemna pe Alteţa Voastră să comită greşeli pe care eu le voi împiedica, prin raţiunea infinit de simplă că am fericirea de a nu fi tată, în ceea ce mă priveşte; lucru de care mă felicit în fiecare zi, văzând nenorocirea sau prostia acelora care sunt.

— Şi care se vede pe mutra mea mai mult sau mai puţin ! exclamă regentul ; acest Chanlay nu mă va ucide, o dată ce va şti că eu sunt acela care l-am graţiat.

— Nu, dar nu va muri de asemenea dacă va mai sta câteva zile la Bastilia ; şi trebuie să rămână acolo.

— Iar eu îţi spun că va ieşi astăzi.

— Este necesar pentru onoarea lui proprie, continuă Dubois, ca şi când regentul n-ar fi pronunţat nici un cuvânt ; pentru că, dacă ar ieşi astăzi aşa cum doriţi, va trece în ochii complicilor săi, care sunt în acest moment la închisoarea din Nantes — şi pe care nu vă gândiţi fără îndoială să-i liberaţi ca şi pe dânsul — drept un spion şi un trădător căruia i s-a iertat crima în favoarea delaţiunii.

Regentul reflectă.

— Şi mai apoi, continuă Dubois, iată cum sunteţi, dumneavoastră regii şi prinţii domnitori. O raţiune, stupidă ca toate raţiunile de onoare, aşa cum este aceea pe care tocmai v-am dat-o, vă convinge şi vă închide gura ; dar nu vreţi să înţelegeţi marile, adevăratele, bunele raţiuni de stat. Ce-mi pasă mie, ce-i pasă Franţei, am să vă-ntreb, că domnişoara Hélène de Chaverny, fiica naturală a domnului regent, plânge şi-l regretă pe domnul Gaston de Chanlay, iubitul ei ? Zece mii de mame, zece mii de femei, zece mii de fiice, îi vor plânge peste un an pe fiii lor, pe soţii lor, pe taţii lor, ucişi în serviciul Alteţei Voastre de Spaniolul care ameninţă, care ia bunătatea dumneavoastră drept neputinţă şi pe care impunitatea îl face îndrăzneţ. Am pus mâna pe complot, trebuie să facem justiţie asupra complotului. Domnul de Chanlay, şef sau agent al acestui complot, venind la Paris pentru a vă asasina, nu veţi spune nu, v-a povestit, nădăjduiesc, lucrurile în amănunt, este iubitul fiicei dumneavoastră. Cu atât mai rău ! e o nenorocire ce-i cade Alteţei Voastre pe cap. Dar au mai căzut multe altele, fără a le pune la socoteală pe cele care vor cădea. Da, ştiam toate acestea. Ştiam că este iubit. Ştiam că se numeşte Chanlay şi nu Livry. Da, am ascuns, dar aceasta pentru a-l pedepsi exemplar, pe el şi pe complicii lui, deoarece trebuie să se ştie o dată pentru totdeauna că persoana unui regent nu este una dintre acele păpuşi slujind drept ţintă pe care încerci să le dobori din fanfaronadă sau din plictiseală, plecând liniştit şi nepedepsit atunci când n-o nimereşti.

— Dubois, Dubois ! niciodată n-o voi ucide pe fiica mea pentru a-mi salva viaţa ! şi asta va însemna s-o ucid, făcând să cadă capul cavalerului. Astfel că, nici închisoare, nici carceră, să cruţăm până şi umbra torturii faţă de cel asupra cărui nu putem să facem justiţie deplină, să iertăm, să iertăm în întregime, nici semidreptate, nici semijustiţie.

— Ah ! da, să iertăm, să iertăm ! iată lansat marele cuvânt ! Dar n-aţi obosit, monseniore, de a cânta mereu acelaşi cuvânt pe toate tonurile ?

— Ei ! bineînţeles ! de astă dată tonul mi se pare că variază, cel puţin : a putea să-l pedepseşti pe acest om care este mai iubit ca îndrăgostit decât sunt eu ca tată ; şi mi-o ia pe ultima şi singura mea fiică ; dar, împotriva voinţei mele, mă opresc, nu voi merge mai departe : Chanlay va fi eliberat din închisoare.

— Chanlay va fi eliberat din închisoare, da, monseniore ; Doamne ! cine se opune la asta ? numai atât, să fie mai târziu... peste câteva zile. Ce rău îi provocăm, vă întreb ? Ce naiba ! nu va muri pentru o săptămână petrecută la Bastilia ; vă va fi redat ginerele dumneavoastră, fiţi liniştit. Dar lăsaţi lucrurile aşa şi străduiţi-vă încât lumea să nu-şi bată joc prea mult de bietul nostru guvernământ. Gândiţi-vă aşadar că în acest moment se instruieşte acolo afacerea celorlalţi şi se instruieşte cu asprime, încă. Ei bine ! dar aceşti alţii au de asemenea metrese, soţii, mame... Vă ocupaţi oare de ele câtuşi de puţin ? Ah ! bine, da ! nu sunteţi atât de nebun. Dar gândiţi-vă deci la ridicol dacă lucrul acesta ar ajunge să fie cunoscut : că fiica dumneavoastră îl iubea pe acela care trebuia să vă înjunghie. Bastarzii vor râde o lună întreagă. Asta ar însemna s-o reînvii pe doamna Maintenon, care-i pe ducă ; şi s-o faci să trăiască un an în plus. Ce naiba ! aveţi răbdare ; lăsaţi-l pe cavaler să mănânce puii şi să bea vinul domnului de Launay. Bineînţeles ! Richelieu stă bine la Bastilia. Ei bine ! iată încă unul care este iubit de una dintre fiicele dumneavoastră, ceea ce nu v-a împiedicat să-l îmbastiliaţi cu mânie, în ceea ce-l priveşte. Pentru ce ? pentru că a fost rivalul dumneavoastră pe lângă doamna de Parabère, pe lângă doamna de Sabran şi pe lângă altele, poate.

— Dar în sfârşit, spuse regentul întrerupându-l pe Dubois, o dată ce va fi cât se poate de bine întemniţat la Bastilia, ce vei face cu el ?

— Păi ! din moment ce nu va face acest mic noviciat decât pentru a ajunge să fie mai demn de a deveni ginerele nostru ! Apropo, în mod serios, monseniore, oare Alteţa Voastră se gândeşte să-i procure o asemenea bucurie ?

— Ei ! Doamne ! crezi că în clipa asta mă gândesc la aşa ceva, Dubois ? N-aş dori s-o fac pe sărmana mea Hélène nefericită, asta-i tot ; şi, totuşi, cred că dându-i-l drept soţ ar însemna să ne derogăm, cu toate că aceşti Chanlay sunt de familie bună.

— Îi cunoaşteţi aşadar, monseniore ? Chiar aşa ! nu ne-ar mai lipsi decât asta.

— Am auzit pronunțându-se numele lor de multă vreme, dar nu pot să-mi amintesc în ce ocazie. În așteptare vom vedea și, mi se pare că ai spus bine, raționamentul tău m-a convins; nu vreau ca acest om să treacă drept un laș. Dar amintește-ți de asemenea că nu vreau cu atât mai mult ca el să fie maltrat.

— În acest caz, stă bine cu domnul de Launay; dar nu cunoașteți Bastilia, monseniore. Dacă ați fi încercat măcar o dată, nu v-ar mai place o casă la țară. Sub fostul rege, era o închisoare; oh! Doamne! da, sunt de acord; dar sub regimul prea îngăduitor al lui Philippe d'Orléans, a devenit o casă de distracție. De altfel, acolo se află în acest moment, cea mai bună companie. În fiecare zi sunt festinuri, bal, concert vocal. Se bea acolo vin de Champagne în sănătatea domnului duce de Maine și a regelui Spaniei. Dumneavoastră plătiți. Astfel că, se dorește acolo cu glas tare moartea dumneavoastră și stingerea rasei dumneavoastră. Bineînțeles, domnul de Chanlay se va afla acolo într-o lume cunoscută și la largul său ca peștele în apă. Ah! plângeți-l, monseniore, pentru că este foarte de plâns, sărmanul tânăr!

— Da, asta e, spuse ducele, încântat de a găsi un termen de mijloc; și apoi vom vedea mai târziu, după revelațiile din Bretagne...

Dubois izbucni în râs.

— Revelațiile din Bretagne! Ah! Desigur! Monseniore, spuse dânsul, aș fi curios să știu ce vă vor spune nou aceste revelații, ceva care să nu fie aflat din chiar gura Cavalerului. Nu știți încă destul, monseniore? La dracu! dacă-și fi fost eu, aș fi aflat mai multe.

— Numai că, nu ești tu, abate.

— Vai! din nenorocire nu, monseniore; pentru că dacă aș fi ducele d'Orléans regentul, m-aș fi făcut de-acum cardinal... Dar să nu vorbim de asta; lucrurile se vor aranja cu timpul, nădăjduiesc. De altfel, cred că am găsit un mijloc de a dezlega afacerea care vă neliniștește.

— N-am încredere în mijloacele tale, abate, te avertizez.

— Așteptați puțin, monseniore. Dumneavoastră nu țineți la cavaler decât pentru că fiica dumneavoastră ține la dânsul.

— Și apoi?

— Ei bine! dar în cazul când cavalerul o va răsplăti cu ingratitudine pe credincioasa lui iubită, ai? tânăra persoană este mândră, ea va renunța singură la bretonul ei; ar fi bine jucat astfel, mi se pare.

— Cavalerul să înceteze a o iubi pe Hélène, pe ea?... un înger?... imposibil!

— Sunt foarte mulţi îngeri care-au trecut prin asta, monseniore. După aceea, Bastilia face şi desface atâtea lucruri; şi eşti corupt acolo atât de repede, mai ales în societatea pe care-o va găsi!

— Ei bine! vom vedea; dar nici un demers fără consimţământul meu.

— Nu vă temeţi de nimic, monseniore; numai să meargă mica mea politică pe drumul ei; şi vă promit că voi lăsa să-nmugurească toată mica dumneavoastră familie.

— Caraghios plin de răutate! spuse regentul râzând, tu îl vei face pe Satan să devină ridicol, pe onoarea mea.

— Haida de! iată în sfârşit că-mi daţi dreptate. Vreţi să profitaţi de împrejurare, monseniore, pentru a examina piesele care mi s-au trimis de la Nantes? Aceasta vă va consolida buna dumneavoastră dispoziţie.

— Da, dar între timp cheam-o la mine pe doamna Desroches.

— Ah! e-adevărat.

Dubois sună şi transmise ordinul regentului.

Zece minute mai târziu, doamna Desroches intră umilă şi temătoare; dar în loc de furtuna pe care-o aştepta, ea primi o sută de ludovici şi un surâs.

— Nu mai înţeleg nimic, spuse dânsa; hotărât lucru, se pare că tânăra persoană nu era fiica lui.

ÎN BRETAGNE

Cititorii noștri trebuie să ne îngăduie acum de-a arunca o privire înapoi, deoarece am lăsat în Bretagne, pentru a ne ocupa de eroii principali ai povestirii noastre, niște personaje care merită un oarecare interes. De altfel, dacă ele nu se recomandă ca luând parte foarte activ la romanul pe care-l scriem, Istoria se află aici pentru a-i evoca prin vocea ei inflexibilă ; este necesar deci ca, pentru moment, să suportăm exigențele istoriei.

Bretania luase, de la cea dintâi conspirație, o parte activă la mișcarea inspirată de către bastarzii legitimați. Această provincie, care dăduse garanții de fidelitate principiilor monarhiei, împingea în momentul de față această fidelitate nu numai pînă la exagerare, dar chiar până la demență, pentru că prefera sângele adulterin al regelui său intereselor regatului ; și pentru că împingea dragostea ei până la crimă, nefiindu-i teamă să apeleze la ajutorul și la pretențiile acelora pe care-i privea ca pe prinții săi, niște dușmani împotriva cărora Ludovic al XIV-lea, vreme de șaizeci de ani, iar Franța vreme de două secole purtaseră un război de exterminare.

Într-o seară, ne-o amintim, am văzut apărând numele princípale personificând această revoltă ; regentul o caracterizase foarte spiritual spunînd că el avea în mână capul și coada ; dar se înșela, nu avea în mână în realitate decât capul și corpul. Capul fiind consiliul legitimaților, regele Spaniei și imbecilul său agent, prințul Cellamare ; corpul fiind oamenii, bravi și spirituali, care populau atunci Bastilia. Dar ceea ce nu avea încă în mână era coada care se agita în aspra țară a Bretaniei, atunci, ca și astăzi atât de puțin obișnuită cu aventurile de la Curte, atunci ca și astăzi atât de greu de stăpânit : coada, înarmată cu săgeți ca și aceea a scorpionului și care era singura de temut.

Șefii bretoni îl puneau atunci din nou în frunte pe cavalerul de Rohan, deoarece oricărei consiparții, trebuie să-i dai numele unui șef. Alături de prinț, om vanitos și mediocru, ba chiar înaintea prin-

ţului, erau doi, oameni mai puternici decât el, unul ca execuţie, celălalt ca gândire. Aceşti doi oameni erau Latréaumont, simplu gentilom din Normandia, iar celălalt Affinius Vanden-Enden, filozof olandez. Latréaumont voia bani, astfel că el nu era decât braţul; Affinius dorea o republică, astfel că el era sufletul. În plus, această republică el o dorea cuprinsă în regatul lui Ludovic al XIV-lea, pentru a-i provoca o mai mare neplăcere marelui rege care îi ura pe republicani, chiar şi la trei sute de leghe; care îl persecutase şi îl făcuse să piară pe marele întreţinut al Olandei, Jean de Witt, mai crud în aceasta decât stathouderul, guvernatorul prinţ d'Orange care, declarându-se duşmanul întreţinutului, răzbuna injuriile personale, în timp ce Ludovic al XIV-lea nu avusese parte decât de prietenie şi devotament din partea acestui mare om. Dar, Affinius dorea o republică în Normadia, îl numise protector al acesteia pe cavalerul de Rohan; conjuraţii bretoni voiau să răzbune provincia lor de cine ştie ce injurie suferită sub regenţă şi o decretau mai întâi republică, trebuind să aleagă un protector, chiar dacă era spaniol. Cu toate acestea, domnul du Maine a avut multă şansă. Iată ce se petrecuse în Bretagne.

La primele deschideri ale spaniolilor, bretonii ciuliră urechile. Ei n-aveau câtuşi de puţin motive pentru a fi nemulţumiţi mai mult decât celelalte provincii, dar în acest răstimp bretonii nu erau încă raliaţi pe deplin la naţionalitatea franceză. Era pentru dânşii un bun motiv de război; nu vedeau alt scop. Richelieu îi subjugase în mod sever; ei nu mai simţeau mâna lui aspră şi gândeau să se emancipeze sub Dubois. Începură să prindă ură faţă de administratorii pe care li-i trimise regentul: o revoluţie a început întotdeauna prin rebeliune.

Montesquiou era însărcinat să ţină în frâu statele; era o însărcinare de vicerege. Se aşteptau plângerile popoarelor şi li se luau banii. Statele se plânseră mult, dar nu dădură bani, deoarece, spuneau ele, guvernatorul de provincie nu le plăcea. Această raţiune i se păru de rău augur lui Montesquiou, om al vechiului regim, obişnuit cu procedurile lui Ludovic al XIV-lea.

— Nu puteţi să prezentaţi aceste plângeri Majestăţii Sale, spuse dânsul, fără a vă situa pe o poziţie de rebeliune. Mai întâi plătiţi, vă veţi plânge după aceea; regele va asculta doleanţele voastre, dar lui nu-i plac antipatiile împotriva unui om onorat prin alegerea sa.

Fapt este că domnul de Montaran, de care Bretania credea că are dreptul să se plângă, n-avea nici o vină reală, decât pe aceea de a fi în această epocă intendentul provinciei. Oricare altul i-ar fi displăcut ca şi el. Montesquiou nu acceptă aşadar condiţiile şi persistă ca şi el în perceperea *darului gratuit*. Statele persistară în refuzul lor.

— Domnule mareşal, replică un deputat al statelor, uitaţi fără îndoială că limbajul dumneavoastră poate să convină unui general care tratează cu o ţară cucerită, dar nu va putea fi acceptat de nişte oameni liberi şi investiţi cu privilegii. Noi nu suntem nici inamici, nici soldaţi : noi suntem cetăţeni şi stăpâni la noi acasă. În compensaţie pentru un serviciu pe care îl cerem regelui, care este de a ne scăpa de domnul de Montaran, a cărui persoană nu este iubită de poporul acestei ţări, vom acorda cu plăcere impozitul care ni se cere : însă dacă noi vom constata cum Curtea vrea să pună grosul contribuţiei de partea exigenţelor sale, ne vom păstra banii noştri şi îl vom suporta atât cât vom putea pe trezorierul care ne displace.

Domnul de Montesquiou făcu mutra lui dispreţuitoare, întoarse spatele deputaţilor, care făcură la fel faţă de dânsul ; şi fiecare se retrase în demnitatea sa.

Doar mareşalul încercă să aibă răbdare : credea că are înclinări către diplomaţie ; nădăjduia că unele reuniuni particulare vor pune din nou în ordine ceea ce sentimentul de spirit de corp încurcase atât de neinspirat. Dar nobilimea bretonă este mândră. Umilită de a fi fost tratată astfel de către mareşal, ea rămase în apele ei şi nu mai apăru la recepţiile acestui senior, care rămase singur, foarte descumpănit, trecând de la dispreţ la mânie, iar de la mânie la hotărâri necugetate. Aici îl aşteptau spaniolii.

Montesquiou, corespondând cu autorităţile de la Nantes, de la Quimper, de la Vannes, de la Rennes, scrise că vedea bine că avea de-a face cu nişte îndărătnici şi cu nişte rebeli, dar că va avea ultimul cuvânt ; şi că cei douăsprezece mii de oameni din corpul său de armată îi vor învăţa pe bretoni adevărata politeţe şi veritabila măreţie de suflet.

Statele se reunire ; de la nobilime pînă la popor, nu este decât un pas în această provincie ; scânteia aprinse pulberea, cetăţenii se asociară. I se anunţă limpede domnului de Montesquiou că, dacă el avea douăsprezece mii de oameni, Bretania cuprindea o sută de mii care-i vor învăţa pe soldaţii lui cu pietre de caldarâm, cu furci, chiar şi cu muschete, să se amestece în ceea ce-i privea, dar nu în altfel de lucruri.

Mareşalul se asigură că existau într-adevăr o sută de mii de asociaţi în provincie ; şi că fiecare îşi avea piatra lui sau arma lui. El reflectă, iar lucrurile rămaseră aici, din fericire pentru guvernământul regenţei. Atunci nobilimea văzându-se respectată, se îmblânzi şi formulă foarte convenabil plângerea sa. Dar pe de altă parte, Dubois şi consiliul de regenţă nu voiră să se dezică ; tratară această plângere drept manifest ostil şi se slujiră de el pentru a

instrumenta. După generalitate, vine şi amănuntul. Montaran, Montesquiou, Pontcalec, Talhouet au fost campionii care se bătură în mod real între dânşii. Pontcalec, om de inimă şi de execuţie, se unise cu nemulţumiţii din provincie, iar din aceste elemente încă informe se născuse germenul luptei pe care am cercetat-o.

Nu se mai putea da înapoi; ciocnirea era imînentă, însă Curtea nu bănuia decât revolta pentru impozit, ea nu vedea nimic din afacerea cu Spania. Bretonii, care subminau subteran regenţa, strigau sus şi tare: Pentru impozit! pentru Montaran! ca să nu se audă zgomotul sapei lor şi al comploturilor lor antipatriotice. Dar evenimentele se întoarseră împotriva lor; regentul, care poate să treacă drept unul dintre cei mai abili politicieni ai secolului său, ghici cursa fără a fi zărit-o. El bănui că în spatele acestei fantome, sub acest văl local, se ascundea altceva; şi pentru a putea să vadă mai bine acest altceva, el lăsă să cadă sau mai curând ridică vălul. El îl retrase pe Montaran al său şi dădu câştig de cauză provinciei. De îndată conspiratorii fură demascaţi: toată lumea era satisfcută, numai ei rămaseră la vedere şi angajaţi; ceilalţi coborâră pavilionul şi cerură îndurare.

Atunci Pontcalec şi prietenii săi înjghebară planul pe care-l cunoaştem; ei se folosiră de mijloace violente pentru a-şi atinge scopul către care nu mai putea să tindă fără a fi descoperiţi. Revolta nu mai avea motive, dar mai avea încă vestigii fumegânde. Nu s-ar fi putut ca, în această cenuşă caldă încă, să se afle scânteia care să reaprindă incendiul?

Spania veghea. Alberoni, învins de Dubois în falmoasa afacere a lui Cellamare, îşi aştepta revanşa; şi tot sângele Spaniei, toate comorile pregătite pentru a favoriza complotul din Paris, nu ezită să le trimită în Bretagne, numai să fie folosite în mod util. Numai că, era târziu. El nu crezu acest lucru, iar agenţii lui îl înşelară. Pontcalec îşi închipui că era cu putinţă să reînceapă războiul; dar atunci când Franţa se afla în război cu Spania. El îşi închipuia că a-l ucide pe regent era un lucru posibil; dar el însuşi iar nu Chanlay trebuia să îndeplinească ceea ce nimeni nu l-ar fi sfătuit pe cel mai crud duşman al Franţei în această epocă.

El scontă pe sosirea unui vas spaniol încărcat cu arme şi cu bani; vasul nu sosi. Aştepta veşti de la Chanley; cel care scrise era La Jonquière; şi care La Jonquière!... Într-o seară, Pontcalec şi prietenii săi erau întruniţi într-o cămăruţă din Nantes, aproape de vechiul castel. Atitudinea lor era tristă, nehotărâtă! Du Couëdic anunţă că tocmai primise un bilet prin care i se cerea să fugă.

— Am să vă arăt unul asemănător, spuse Montlouis; mi-a fost strecurat sub pahar, la masă, iar soţia mea, care nu se aştepta la nimic, era foarte înspăimântată.

— Eu, spuse Talhouet, aştept şi nu mă tem de nimic. Provincia şi-a reluat calmul, veştile din Paris sunt bune. În fiecare zi regentul dă drumul de la Bastilia câtorva deţinuţi din afacerea cu Spania.

— Iar eu, domnilor, spuse Pontcalec, trebuie să vă aduc la cunoştinţă, deoarece vorbiţi despre asta, o înştiinţare ciudată pe care am primit-o astăzi. Arătaţi-mi biletul dumneavoastră, du Coëdic; biletul dumneavoastră, Montlouis. Poate că este acelaşi scris, poate că ni se întinde o cursă?

— Nu cred nimic, pentru că dacă cineva doreşte să fim departe, este pentru a scăpa de o primejdie oarecare; dar, nu avem a ne teme pentru reputaţia noastră; aceasta nu este în joc. Afacerile din Bretania s-au isprăvit pentru toată lumea; fratele dumneavoastră, Talhouet şi vărul dumneavoastră au fugit în Spania; Solduc, Rohan, Ceranţec, Sambilly, consilier în parlament au dispăut; totuşi a fost găsită naturală teama lor; e o simplă cauză de nemulţumire aceea care îi alungă. Mărturisesc faptul că dacă biletul s-ar repeta voi pleca.

— N-avem pentru ce să ne temem, pritene, spuse Pontcalec de asemenea; trebuie s-o spunem, niciodată afacerile noastre n-au fost mai prospere. Iată: Curtea nu mai bănuieşte nimic, în caz contrar am fi de-acum neliniştiţi. La Jonquière a scris ieri; el ne anunţă că Chanlay va pleca spre la Muette, unde regentul trăieşte ca un simplu particular, fără gărzi, fără neîncredere.

— Cu toate acestea sunteţi neliniştit, replică du Coëdic.

— Mărturisesc asta, dar nu pentru motivul de care vă temeţi.

— Ce este?

— Pentru dumneavoastră?

— Pentru mine însumi; şi iată, n-aş putea să vorbesc în altă companie mai bună şi unor prieteni mai devotaţi şi care să mă cunoască mai mult: dacă aş fi vreodată neliniştit, dacă m-aş afla în alternativa de a rămâne sau de a fugi pentru a scăpa de o primejdie... ei bine! aş rămâne; ştiţi pentru ce?

— Nu, vorbiţi.

— Mi-e teamă.

— Dumneavoastră, Pontcalec! dumneavoastră teamă! Ce vor să spună aceste două cuvinte, unul alături de celălalt?

— Dumnezeule, da, prieteni; Oceanul este salvarea noastră nu există nici unul dintre noi care să nu-şi găsească salvarea pe una dintre aceste mii de ambarcaţiuni care se încrucişează pe Loire, de-

la Paimboeuf până la Saint-Nazaire; dar ceea ce pentru voi este salvare, pentru mine este moarte sigură.

— Nu vă-nțeleg, spuse Talhouet.

— Mă-nspăimântați, spuse Montlouis.

— Ascultați deci, prieteni, spuse Pontcalec.

Și el începu, în mijlocul celei mai reculese atenții, povestirea următoare; deoarece se știa că, pentru a-i fi teamă lui Pontcalec, trebuia ca lucrul acesta să merite osteneala.

VRĂJITOAREA DIN SAVENAY

Aveam zece ani şi trăiam la Pontcalec în mijlocul pădurilor, când într-o zi în care ne hotărâsem, unchiul meu Crysogon, tatăl meu şi cu mine, să mergem pentru a pune o capcană pentru iepuri într-un loc retras aflat la cinci sau şase leghe depărtare, găsirăm o femeie stând pe o rădăcină şi care citea. Atât de puţini dintre ţăranii noştri ştiu să citească, încât această împrejurare ne surprinse foarte mult. Ne oprirăm prin urmare dinaintea ei. O văd încă şi acum, ca şi când ar fi fost ieri, cu toate că sunt aproape douăzeci de ani de atunci. Purta îmbrăcămintea neagră a bretonelor noastre, cu boneta albă şi stătea aşezată pe un mănunchi mare de grozame în floare pe care tocmai le culesese.

De partea noastră stăteam acolo astfel : tatăl meu se afla pe un frumos cal murg întunecat cu coama aurită, unchiul meu pe un cal sur, tânăr, vioi şi focos, iar eu pe unul din acei mici ponei albi care alătură la arcurile de oţel ale genunchilor blândeţea mielului alb ca şi ei.

Femeia ridică ochii din cartea ei şi ne remarcă grupaţi dinaintea ei şi privind-o cu curiozitate.

Văzându-mă sigur în scări, în preajma tatălui meu care părea mîndru de mine, această femeie se ridică dintr-o dată şi apropriindu-se de mine :

„Ce păcat ! spuse dânsa.

— Ce-nseamnă vorba asta ? întrebă tatăl meu.

— Înseamnă că nu-mi place acest căluţ alb, răspunse femeia cu grozame.

— Şi pentru ce asta, maică ?

— Pentru că-i va purta nenorocire copilului dumneavoastră, sire de Pontcalec."

Noi suntem superstiţioşi, noi ăştia bretonii, o ştiţi. În asemenea măsură încât tatăl meu, care totuşi, dumneavoastră o ştiţi de asemenea, Montlouis, era un om ferm şi luminat, se opri cu toate insistenţele unchiului Crysogon, care îl îndemna să se aştearnă din nou la drum; şi, tremurând la gândul că ar putea să mi se-ntâmple vreo nenorocire, adăugă:

„Totuşi calul acesta e blând, bună femeie, iar Clément îl conduce foarte bine pentru vârsta lui. Eu însumi am încălecat adeseori pe acest bun şi mic animal pentru a mă plimba prin parc, iar comportamentul său a fost acelaşi întotdeauna.

— Eu nu înţeleg nimic din toate astea, marchize de Guer, răspunse buna femeie; numai că bunul şi micul cal alb îi va dăuna lui lui Clément al dumneavoastră: v-o spun eu.

— Şi cum puteţi să ştiţi asta?

— O văd, răspunse bătrâna cu un accent ciudat.

— Dar când asta? întrebă tata.

— Chiar astăzi".

Tatăl meu păli, mie însumi mi s-a făcut frică. Dar unchiul Crysogon, care făcuse toate războaiele cu Olanda şi care se călise luptându-se împotriva hughenoţilor, izbucni în râs, cu siguranţă se-nţelege bine cu iepurii din Savenay. Ce spui de asta, Clément, nu vrei cumva să te întorci acasă şi să te lipseşti de vânătoare?

— Unchiule, răspunsei, mi-ar plăcea mai mult să-mi continui drumul cu dumneavoastră.

— Dar iată că eşti foarte palid şi foarte ciudat. Ţi-e teamă, cumva?

— Nu mi-e teamă, răspunsei."

Minţeam, deoarece simţeam în sinea mea un oarecare freamăt care semăna foarte mult cu sentimentul pe care încercam să-l ascund.

Tata mi-a mărturisit după aceea că, fără acele cuvinte ale fratelui său care i-au provocat o falsă ruşine şi fără cuvintele mele care îi gâdilară amorul propriu, sau m-ar fi trimis pe jos acasă, sau mi-ar fi dat calul unuia dintre oameni. Dar ce rău exemplu pentru un copil de vârsta mea; şi mai cu seamă ce subiect de zeflemele pentru vicontele unchiul meu!

Am rămas aşadar pe poneiul alb: peste două ceasuri eram în locul retras şi vânătoarea începu.

Tot timpul cât a durat vânătoarea, plăcerea ne-a făcut să uităm prezicerea: dar vânătoarea o dată terminată, când ne reîntâlnirăm, tata, unchiul şi cu mine:

„Ei bine, Clément, îmi spuse unchiul, iată că eşti încă pe poneiul tău! Drace! eşti un băiat îndrăzneţ."

Începui să râd şi tata de asemenea. În acest moment străbăteam o stepă la fel de plată şi la fel de uniformă ca şi pătratul acestei camere. Nici un obstacol de trecut, nici un obiect în stare să sperie caii. În aceeaşi clipă, totuşi, poneiul meu făcu o săritură înainte care mă cutremură; după aceea se cambră cu violenţă şi mă trimise la patru paşi rostogolindu-mă pe nisip. Unchiul se puse pe râs; cât despre tata, deveni la fel de palid ca moartea; în ceea ce mă priveşte, nu mă clinteam. Tata sări jos de pe calul său şi mă ridică: aveam piciorul rupt.

A vorbi despre durerea tatălui meu şi strigătele oamenilor noştri, acest lucru ar mai fi fost cu putinţă: dar cât despre posomorâta disperare a unchiului, era inexprimabilă: îngenunchеat lângă mine, dezbrăcându-mă cu o mână tremurătoare, acoperindu-mă cu mângâieri şi cu lacrimi, el nu spunea nici un cuvânt care să nu fie o rugăciune fierbinte; şi în decursul întregului traseu tata a fost obligat să-l consoleze şi să-l sărute; dar la toate aceste mângâieri şi la toate aceste consolări el nu răspundea nimic.

A fost chemat cel mai bun chirurg din Nantes, care declară că sunt în mare primejdie. Unchiul meu îi ceru iertare toată ziua mamei; şi am remarcat că, în tot timpul cât a durat boala mea, el şi-a schimbat în întregime felul de viaţă: în loc să bea şi să vâneze cu ofiţerii, în loc să facă, la bordul vasului său de cabotaj amarat la Saint-Nazaire, frumoasele partide de pescuit de care este amator, eă nu mai părăsea căpătâiul meu. Febra dură şase săptămâni, iar boala aproape patru luni; dar în sfârşit am fost salvat: n-am păstrat chiar nici o urmă a accidentului. Când am ieşit pentru prima oară, unchiul meu m-a însoţit şi mi-a dat braţul; dar când plimbarea s-a sfârşit, el şi-a luat, cu lacrimi în ochi, rămas bun de la noi.

„Ei! unde mergeţi deci, Crysogon? îl întrebă tata foarte mirat.

— Am făcut jurământ, răspunse acest om excelent, dacă băiatul nostru va scăpa de la moarte, că mă voi călugări; şi mă duc să-mi îndeplinesc promisiunea."

Atunci a intervenit o nouă disperare; tata şi cu mama scoaseră strigăte puternice. Eu mă aninai de gâtul unchiului meu pentru a-l convinge să nu ne părăsească; dar vicontele făcea parte dintre acei oameni care nu dau înapoi niciodată din faţa cuvintelor cu care s-au angajat şi a hotărârilor viguroase; rugăminţile tatălui meu şi ale mamei mele fură zadarnice, iar el rămase de nestrămutat.

„Frate, spuse dânsul, nu ştiam că Dumnezeu binevoieşte câteodată să se descopere oamenilor prin acte misterioase. M-am îndoit, trebuie să fiu pedepsit. De altfel, nu vreau ca plăcerea mea în această viaţă să mă lipsească de o salvare eternă."

La aceste cuvinte, vicontele ne sărută, își îndemnă calul în galop și dispăru; după aceea se retrase la mânăstirea din Morlaix. Peste doi ani, posturile, mortificările și necazurile făcuseră din acest chefliu, din acest vesel conviv, din acest prieten devotat, o umbră anticipată și aproape fără sentimente. În sfârșit, după trei ani de retragere, el muri lăsându-mi toate bunurile sale.

— Drace! iată o istorie înspăimântătoare, spuse du Couëdic surâzând: însă ea își are partea ei bună și partea ei rea, iar bătrâna uitase a-ți spune că piciorul tău rupt îți va îndoi averea.

— Ascultați! spuse Pontcalec, mai grav și mai serios ca niciodată.

— Ah! ah! încă nu s-a terminat? spuse Talhouet.

— Suntem doar la o treime.

— Continuă; ascultăm.

— Ați auzit cu toții vorbindu-se despre strania moarte a baronului de Caradec, nu-i așa?

— Da, fostul nostru camarad la colegiul din Rennes, spuse Montlouis, care a fost găsit asasinat acum zece ani în pădurea de la Châteaubriant.

— Asta e. Ascultați; dar fiți atenți deoarece acesta e un secret care, până în prezent, n-a fost cunoscut decât de mine singur; și care de acum înainte nu trebuie să fie cunoscut decât de mine și de voi.

Cei trei bretoni, care de altfel acordau mult interes povestirii lui Pontcalec, îi promiseră că secretul pe care li-l va încredința va fi sacru.

— Ei bine! spuse Pontcalec, această mare prietenie din colegiu despre care vorbește Montlouis, suferise între Caradec și mine o oarecare transformare, în legătură cu o rivalitate. Iubeam aceeași femeie, iar eu eram preferat. Într-o zi mă hotărâsem să merg la vânătoare de cerbi în pădurea de la Châteaubriant. Încă din ajun îmi trimisesem câinii și însoțitorul de vânătoare care trebuia să-ntoarcă animalul, iar eu însumi mă îndreptam călare spre întâlnire, când pe drum văzui mergând înaintea mea o mare legătură de vreascuri; acest lucru nu mă miră deloc, știți că este obiceiul ca țăranii noștri să poarte în spate niște legături de vreascuri mai groase și mai mari decât ei, în așa fel încât dispar îndărătul poverilor lor, care par

când le privești de departe, că merg singure. În curând legătura de vreascuri ce mergea înaintea mea se opri; o bătrână cumsecade, întorcându-se către mine, își contură profilul și, făcându-și un punct de sprijin chiar din legătura ei de vreascuri, se înălță pe partea înclinată a drumului. Pe măsură ce mă apropiam, ochii mei nu putea să se desprindă de această femeie cumsecade; în sfârșit, multă vreme înainte de a fi ajuns înaintea ei, o recunoscusem pe vrăjitoarea care mi-a prezis, pe drumul către Savenay, că micul meu cal alb îmi va purta nenorocire. Cea dintâi mișcare a mea, mărturisesc, a fost aceea de a o lua pe un alt drum pentru a o evita pe această sibilă a nenoricirii, însă ea mă zărise de-acum și mi se părea că mă așteaptă cu un surâs răutăcios. Aveam cu zece ani mai mult decât atunci când prima ei amenințare mă făcuse să tremur. Mi-a fost rușine să dau înapoi și îmi continuai drumul. „Bună ziua, viconte de Pontcalec, îmi spuse dânsa, ce mai face marchizul de Guer? — Bine, femeie, îi răspunsei; și voi fi foarte liniștit asupra sănătății sale până în clipa în care îl voi reîntâlni, dacă mă asigurați că nu i se va întâmpla nimic în lipsa mea. — Ah! ah! spuse dânsa râzând, n-ați uitat stepa de la Savenay. Aveți memorie bună, viconte; dar asta nu înseamnă că dacă vă voi da astăzi un sfat bun, îl veți asculta mai mult decât prima dată. Omul este orb. — Și care e acest sfat, să vedem? — Să nu mergeți la vânătoare astăzi, viconțe. — Și pentru ce asta? — Să vă întoarceți la Pontcalec, fără să mai faceți un pas în plus. — Nu pot. Mi-am dat întâlnire la Châteaubriant. — Cu atât mai rău, viconte, cu atât mai rău! pentru că va fi sânge de vărsat la această vânătoare. — Al meu? — Al dumneavoastră și al altuia. — Aș! sunteți nebună. — Tocmai ce spunea unchiul dumneavoastră Crysogon. Ce mai face unchiul dumneavoastră Crysogon? — Nu știți că a murit, acum aproape șapte ani, la mânăstirea din Morlaix? — Sărmanul om! spuse femeia cumsecade; era ca dumneavoastră, multă vreme n-a vrut să creadă; dar în sfîrșit, a crezut; numai că era prea târziu." Tremuram împotriva voinței mele; însă o rușine rău înțeleasă îmi spunea în adâncul inimii că era o lașitate din partea mea să cedez unor asemenea spaime; și că fără îndoială că numai întâmplarea îndeplinise cea dintâi prezicere a pretinsei vrăjitoare. „Ah! văd bine că o primă experiență nu v-a făcut mai înțelept, frumosul meu tânăr, îmi spuse dânsa. Ei bine! mergeți la Châteaubriant, deoarece o doriți cu tot dinadinsul; dar cel puțin trimiteți

înapoi la Pontcalec atât de frumosul şi atât de strălucitorul dumneavoastră cuţit de vânătoare. — Şi cu ce va tăia domnul piciorul cerbului? întrebă servitorul meu care mă urma. — Cu cuţitul dumneavoastră, spuse bătrâna. — Cerbul este un animal regal, răspunse servitorul; şi vrea să aibă genunchiul tăiat cu un cuţit de vânătoare. — De altfel, reluai, n-aţi spus dumeavoastră că va curge sângele meu? asta înseamnă că voi fi atacat, iar dacă mă atacă cineva, trebuie neapărat să mă apăr. — Eu nu ştiu ce înseamnă asta, reluă bătrâna; dar ceea ce ştiu este că în locul dumneavoastră, frumosul meu gentilom, aş asculta-o pe sărmana bătrână; că n-aş merge la Châteaubriant, iar dacă m-aş duce acolo, aş face-o după ce voi fi trimis cuţitul meu de vânătoare la Pontcalec. — Oare domnul viconte o va asculta pe această bătrână vrăjitoare? îmi spuse servitorul meu, căruia fără îndoială îi era teamă că va fi însărcinat să ducă înapoi la Pontcalec arma fatală. "Dacă aş fi fost singur, m-aş fi întors; dar de faţă cu servitorul meu, stranie slăbiciune a unui om! n-am vrut să am aerul că dau înapoi. „Mulţumesc, buna mea femeie, îi spusei; dar nu văd cu adevărat în ceea ce mi-aţi spus nici un motiv de a nu mă duce la Châteaubriant. Cât despre cuţitul meu de vânătoare, îl păstrez. Dacă sunt atacat din întâmplare, îmi trebuie neapărat o armă pentru a mă apăra. — Duceţi-vă aşadar; şi apăraţi-vă, spuse bătrâna clătinând din cap, nu poţi să fugi din faţa destinului tău".

N-am spus nimic mai mult, pentru că mi-am îndemnat calul în galop; cu toate acestea, în momentul când să intru într-o cotitură a drumului mă întorsei şi o văzui pe buna femeie care, după ce-şi pusese legătura de vreascuri în spinare, îşi reluase drumul încetişor. Dădui cotul şi o pierdui din vedere. După un ceas eram în pădurea de la Châteaubriant şi vă întâlneam, Montlouis şi Talhouet, deoarece eraţi amândoi în acea parte.

— Da, e-adevărat, spuse Talhouet; şi încep să înţeleg.

— Şi eu la fel, spuse Montlouis.

— Dar în ceea ce mă priveşte, eu nu ştiu nimic, spuse du Couëdic. Continuaţi aşadar, Pontcalec, continuaţi.

— Câinii noştri goniră cerbul, iar noi ne avântarăm, în ceea ce ne priveşte, pe urmele lor; dar noi nu vânam singuri în pădure şi se auzea în depărtare zgomotul unei alte haite care înainta apropiin-

du-se de noi. În curând cele două vânători ale noastre se încrucişară, iar unii dintre câinii mei, rătăcind drumul, porniră pe acela al cerbului vânat de haita rivală. Mă avântai după câini pentru a-i despărţi, ceea ce mă îndepărtă de voi ceilalţi, care urmăreaţi acea parte a haitei care nu se rătăcise. Dar cineva mă prevenise: îi auzii pe câinii mei urlând sub loviturile de bici care li se aplicau. Îmi îndoii viteza şi îl văzui pe baronul de Caradec lovindu-i cu şi mai multă putere. V-am spus că exista între noi un oarecare motiv de ură; această ură nu pretindea decât un prilej pentru a izbucni într-adevăr. Îl întrebai cu ce drept îşi permitea a-mi biciui câinii. Răspunsul lui a fost încă şi mai arogant decât întrebarea mea. Eram singuri, aveam douăzeci de ani, eram rivali, ne uram; fiecare dintre noi avea o armă la şold; traserăm cuţitele de vânătoare, ne azvârlirăm unul asupra celuilalt, iar Caradec alunecă de pe cal, străpuns dintr-o parte în alta. Să vă spun ce se petrecu în sinea mea când îl văzui căzând şi zvârcolindu-se la pământ, pe care-l însângera în durerile agoniei, ar fi un lucru imposibil. Dădui pinteni calului meu şi alergai ca un nebun de-a curmezişul pădurii. Auzii sunetul de corn la încolţirea cerbului şi ajunsei printre cei dintâi. Îmi aduc aminte numai atât, vă amintiţi oare, Montlouis? că m-aţi întrebat din ce cauză eram atât de palid.

— E-adevărat, spuse Montlouis.

— Atunci mi-am amintit de sfatul vrăjitoarei şi îmi reproşai cu multă amărăciune că nu-l urmasem: acest duel singuratic şi mortal mi se părea ceva asemănător unui asasinat. Nantes şi imprejurimile sale îmi deveniseră insuportabile, pentru că în fiecare zi aşteptam să se vorbească de acest omor al lui Caradec; e-adevărat că nimeni nu mă bănuia, dar vocea secretă a inimii mele striga atât de tare, încât de douăzeci de ori am fost pe punctul de a mă denunţa eu însumi. Atunci am părăsit Nantes şi am făcut călătoria la Paris, nu fără a încerca s-o revăd pe vrăjitoare; dar nu-i cunoşteam nici numele, nici locuinţa, aşa că n-am putut s-o regăsesc.

— E straniu, spuse Talhouet. Şi de atunci, ai mai văzut-o, pe această vrăjitoare?

— Aşteaptă, aşteaptă puţin! spuse Pontcalec, pentru că iată un lucru îngrozitor. În iarna asta sau mai curând în ultima toamnă; spun iarnă, pentru că ningea în ziua aceea, cu toate că nu eram încă decât în noiembrie; mă întorceam de la Guer şi ordonasem haltă la Pontcalec-des-Aulnes, după o zi din timpul căreia vânasem cu doi dintre fermierii mei becaţine în mlaştini. Sosirăm pătrunşi de frig la întâlnire şi aflarăm un foc mare şi o cină bună pregătite. Când am intrat şi în vreme ce primeam saluturile şi felicitările oamenilor mei, am remarcat în colţul vetrei o femeie bătrână care părea că doarme.

O mantie largă de lână cenuşie învăluia această arătare. „Cine-acolo? îl întrebai pe fermier cu o voce schimbată şi tremurând fără voia mea. — O bătrână cerşetoare pe care n-o cunosc şi care ar părea să aibă aerul unei vrăjitoare,' îmi spuse dânsul; însă era rebegită de frig, de oboseală şi de foame, mi-a cerut pomană, i-am spus să intre şi i-am dat o bucată de pâine pe care a mâncat-o încălzindu-se; după care a adormit." Arătarea făcu o mişcare în colţul căminului. „Ce vi s-a-ntâmplat, domnule marchiz, întrebă soţia fermierului, că sunteţi ud de sus până jos, iar hainele dumneavoastră sunt murdare de noroi până la subsuoară? — S-a-ntâmplat, buna mea Martine, răspunsei, că era cât pe ce să vă-ncălziţi şi să cinaţi fără mine, cu toate că aţi aprins focul acesta şi aţi pregătit această cină pentru mine. — Oh! Domnul era cât pe ce să piară, spuse fermierul. — Cum aşa, Doamne Iisuse! bunul meu stăpân? — Îngropat de viu, scumpă Martine. Cunoaşteţi mlaştinile voastre, sunt pline de turbării; m-am aventurat fără a sonda terenul şi dintr-o dată, pe legea mea, am simţit că mă-nfundam de-a binelea; în aşa măsură încât, fără puşca pe care am pus-o de-a curmezişul şi care i-a dat timp soţului dumneavoastră să sosească şi să mă scoată din încurcătură, m-aş fi înecat în noroi, ceea ce este nu numai o moarte crudă, dar mult mai rău decât asta, o moarte prostească. — Lăsaţi-l să vorbească, lăsaţi-l să vorbească! spuse cu o voce sepulcrală acel soi de fantomă ghemuită în colţul căminului... El nu va muri astfel; îl prevestesc aceasta." Şi ferind încetişor gluga mantiei sale cenuşii, bătrâna cerşetoare îmi arătă chipul femeii aceleia care, prima dată pe drumul spre Savenay, a doua oară pe acela spre Châteaubriant, îmi apăruse pentru a-mi face atât de triste preziceri. Am rămas neclintit şi ca pietrificat. „Mă recunoaşteţi, nu-i aşa"? îmi spuse dânsa fără a se tulbura. Înclinai capul ca un semn de aprobare, dar fără de-a avea curajul să răspund. Toată lumea făcuse cerc în jurul nostru. „Nu, nu, continuă dînsa, liniştiţi-vă, marchize de Guer, nu veţi muri astfel. — Şi cum de ştiţi asta? bolborosii eu, cu certitudinea interioară că ştia. — Nu pot să vă spun, pentru că nu am idee nici eu; dar ştiţi bine că nu mă-nşel. Şi cum voi muri? întrebai făcând apel la toate puterile mele pentru a-i pune această întrebare şi la tot sângele rece pentru a asculta răspunsul ei. — Veţi muri pe mare, marchize, îmi

răspunse dânsa. — Cum asta? întrebai; şi ce vreţi să spuneţi? — Am spus ceea ce am avut de spus şi nu pot să mă explic mai mult; numai că, marchize, v-o spun eu, feriţi-vă de mare." Toţi ţăranii mei se priveau între dânşii cu un aer înspăimântat; unii murmurau rugăciuni, alţii îşi făceau semnul crucii. Cât despre bătrână, ea se întoarse în colţul ei, îşi acoperi capul din nou cu mantia şi, ca şi cum am fi vorbit cu dolmenele [1] din Carnac, nu mai răspunse nici un singur cuvânt.

1. — Dolmen = monument funerar megalitic, format dintr-o lespede mare (piatră aşezată orizontal pe altele dispuse vertical. (N.T.)

Poate că amănuntele acestei scene se vor şterge într-o zi din memoria mea, dar niciodată impresia pe care mi-a produs-o. Nu mi-a rămas nici măcar umbra vreunei îndoieli, iar această prezicere pentru viitor la pentru mine aspectul aproape palpabil al unei realităţi. Da, continuă de Pontcalec, chiar dacă ar fi să-mi râdeţi în nas cum a făcut bunul meu unchi Crysogon, nu mă veţi face să-mi schimb părerea nici o clipă; şi nu-mi veţi schimba convingerea despre această ultimă prevestire că ea se va împlini ca şi celelalte două; şi că trebuie să mor pe mare; astfel că vă declar, chiar dacă înştiinţările pe care le-am primit ar fi adevărate, chiar dacă aş fi urmărit de ofiţerii de poliţie ai lui Dubois, dacă ar fi o barcă pe malul râului, dacă n-ar trebui decât să ajungem la Belle-Isle pentru a scăpa de ei, sunt atât de convins că marea trebuie să-mi fie fatală şi că nici un fel de moarte nu are putere asupra mea, încât m-aş preda în mâniile celor care m-ar urmări spunându-le: „Faceţi-vă meseria, domnilor, nu voi muri de mâna dumneavoastră."

Cei trei bretoni ascultaseră în tăcere această declaraţie, care căpăta o oarecare solemnitate din cauza împrejurărilor în care se aflau.

— Atunci, spuse du Couëdic după un moment de tăcere, înţelegem, dragul meu prieten, admirabilul dumneavoastră curaj; caracterul morţii căreia îi sunteţi destinat vă face indiferent la orice primejdie care nu se apropie câtuşi de puţin de aceasta; dar luaţi seama, dacă povestea dumneavoastră ar fi fost cunoscută, acest lucru v-ar putea lipsi de orice merit, nu în ochii noştri, pentru că noi vă cunoaştem, în ceea ce ne priveşte, cât se poate de bine drept ceea ce sunteţi în realitate, dar ceilalţi vor spune că ne-aţi aruncat în această conspiraţie, deoarece dumneavoastră nu puteţi fi nici decapitat, nici împuşcat, nici ucis cu pumnalul, dar că nu va fi acelaşi lucru dacă vor fi înecaţi conspiratorii.

— Şi poate că vor spune adevărul, răspunse Pontcalec surâzând.

— Dar noi, scumpul meu marchiz, reluă Montlouis, noi care nu avem aceleaşi motive de securitate, n-ar fi bine să acordăm o oarecare atenţie înştiinţării pe care un prieten necunoscut ne-o adresează şi să părăsim Nantes sau chiar Franţa cât mai curând?

— Dar, această înştiinţare e poate falsă, spuse Pontcalec, iar eu nu cred să se ştie ceva despre planurile noastre, nici la Nantes, nici în altă parte.

— Şi, după toate probabilităţile, nu se va şti nimic despre faptul că Gaston şi-a îndeplinit însărcinarea, spuse Talhouet, iar atunci nu vom mai avea nimic de temut decât entuziasmul, iar entuziasmul nu ucide. Cât despre dumneavoastră, Pontcalec, nu vă apropiaţi de un port la mare, nu vă îmbarcaţi niciodată şi veţi fi sigur că veţi ajunge la fel de bătrân ca Mâtusalem.

Conversaţia ar mai fi continuat pe acest ton de glumă, cu toată gravitatea situaţiei, dacă Pontcalec ar fi consimţit să contribuie la dânsa cu cel puţin jumătate din antrenul pe care îl manifestau prietenii săi; dar vrăjitoarea era mereu aici dinaintea ochilor lui, dând la o parte capişonul mantiei sale şi făcîndu-i cu vocea ei sepulcrală fatala prevestire. De altfel, în timp ce era acolo, câţiva gentilomi, cu care aveau întâlnire şi care făceau parte din conspiraţie, intrară prin nişte uşiţe secrete şi în costume diferite.

Aceasta nu înseamnă că aveau prea mult a se teme de poliţia provincială: aceea din Nantes, cu toate că Nantes era unul dintre cele mai mari oraşe ale Franţei, nu era organizată în aşa fel încât să-i neliniştească prea mult pe nişte conspiratori, care de altfel aveau în localitate influenţa numelui şi a poziţiei sociale; trebuia aşadar ca locotenentul de poliţie al oraşului Paris, regentul sau Dubois, să trimită spioni speciali pe care lipsa de cunoaştere a locurilor, diferenţa de îmbrăcăminte şi chiar aceea de limbă i-ar face lesne suspecţi pentru cei pe care veneau să-i supravegheze şi care, în general, ar fi aflat de prezenţa lor chiar din momentul în care ar fi intrat în provincie, sau în care ar fi pus piciorul în oraş. Cu toate că asociaţia bretonă era numeroasă, nu ne vom ocupa decât de cei patru şefi pe care i-am numit, aceşti patru şefi ocupând paginile principale ale istoriei, fiind cei mai importanţi din provincie şi, prin nume, prin avere, prin curaj şi prin inteligenţă, dominându-i pe toţi ceilalţi asociaţi ai lor.

S-a vorbit mult în această şedinţă despre o nouă opoziţie faţă de un edict al lui Montesquiou şi despre armamentul tuturor cetăţenilor bretoni în caz de violenţă a mareşalului. Acest lucru nu era întru nimic mai puţin, după cum se vede, decât începutul războiului civil. Ar fi fost purtat desfăşurând un stindard sacru. Nelegiuirea curţii regentului şi sacrilegiile lui Dubois erau pretextele şi trebuiau să suscite toate anatemele unei provincii religioase în esenţă, impo-

triva unui guvernământ atât de puțin demn de a urma, spuneau conspiratorii, după domnia atât de înflăcărată și atât de severă a lui Ludovic al XIV-lea.

Această răscoală armată era cu atât mai ușor de stârnit, cu cât poporul îi privea cu ochi răi pe soldații care intraseră în țară cu un fel de încredere insolentă. Ofițerii, consemnați la început de mareșalul de Montesquiou și care nu participau la viața plăcută a gentilomilor din provincie, se abțineau, din orgoliu și din cauza disciplinei, de la orice raport cu cei nemulțumiți, ceea ce trebuia să-i coste mult pe ei înșiși, știindu-se bine că în această epocă ofițerii erau frați, prin blazon, ai gentilomilor care purtau spada ca și dânșii.

Pontcalec anunță deci companionilor săi de revoltă planul hotărât de către comitetul superior, fără a bănui că în momentul chiar în care lua toate aceste măsuri pentru a răsturna cârmuirea, poliția lui Dubois, care îi credea acasă, trimitea la domiciliul fiecăruia un detașament care avea ordinul să împresoare casa, precum și un ofițer de poliție care avea misiunea de a-i aresta. Rezultă din asta că toți cei care luaseră parte la conciliabul văzură de departe strălucind la poarta lor baionetele și puștile gărzilor și putură în majoritatea lor, preveniți de primejdia care-i pândea, să scape printr-o grabnică fugă. De altfel, nu era un lucru greu pentru dînșii să găsească un adăpost; deoarece, cum toată provincia făcea parte din complot, aveau prieteni pretutindeni; și apoi, fiind proprietari bogați, au fost primiți de fermierii lor sau de antrepozitarii lor; mare parte izbuti să fugă pe mare și să treacă, fie în Olanda, fie în Spania, fie în Anglia, în pofida amiciției pe care Dubois începuse s-o înnoade între cele două guverne.

Cât despre Pontcalec și de du Couëdic, de Montlouis și de Talhouet, aceștia ieșiseră, ca de obicei, împreună; dar când Montlouis, a cărui casă era cea mai aproape de locul de unde ieșeau, ajungea la capătul străzii pe care era situată această casă, ei zăriră niște lumini care se prelingeau prin ferestrele apartamentelor și o santinelă care, cu muscheta de-a curmezișul, bara intrarea.

— Oh! oh! spuse Montlouis oprindu-se și oprindu-i cu mâna pe companionii său, ce-nseamnă asta și ce se petrece oare acasă la mine?

— Într-adevăr, spuse Talhouet, este ceva nou, iar adineaori mi s-a părut că văd o santinelă înaintea hotelului Rouen.

— Cum de nu ne-ai spus nimic? întrebă du Couëdic; mi se pare totuși că lucrul acesta merita osteneala?

— Pe legea mea! spuse Talhouet, mi-a fost teamă să nu trec drept un alarmist; și mi-a plăcut mai mult să cred că este o patrulă.

— Dar ăsta e din regimentul din Picardia, murmură Montlouis, care făcuse câţiva paşi înainte şi care, o dată cu aceasta remarcă, luă din nou drumul înapoi.

— Iată într-adevăr un lucru bizar, spuse Pontcalec; dar ce să facem astfel : casa mea nu este decât la câţiva paşi de-aici, s-o luăm pe străduţa asta care duce până acolo, iar dacă şi casa mea este păzită ca şi aceea a lui Montlouis, atunci nu va mai exista nici o îndoială şi vom şti la ce să ne aşteptăm.

Astfel că, mergând toţi patru în tăcere şi strânşi unii în alţii pentru a fi mai puternici în caz de atac, ajunseră în unghiul străzii pe care locuia Pontcalec şi văzură casa lui nu numai străjuită, dar şi ocupată. Un detaşament de douăzeci de oameni respingea mulţimea care începea să se-mbulzească zgomotos.

— De astă dată, spuse du Couëdic, nu mai e de glumă, cel puţin să nu se fi întins focul din întâmplare în toate casele noastre dintr-o dată, nu mai înţeleg nimic, de ce se amestecă uniformele astea în treburile noastre. Cât despre mine, sluga dumneavoastră, scumpii mei, eu o şterg.

— Şi eu la fel, spuse Talhouet; am să trec prin Saint-Nazaire şi să ajung la Croisic. Dacă îmi acordaţi credit, domnilor, veţi veni cu mine; ştiu acolo un bric ce va pleca spre Terra Nova şi al cărui căpitan este unul dintre slujbaşii mei. Dacă aerul de uscat devine prea neprielnic, urcăm la bord, o ştergem în larg şi fie ce-o fi !

— Hai, Pontcalec, spuse Montlouis, uitaţi o clipă de vrăjitoarea dumneavoastră şi veniţi cu noi.

— Deloc, deloc ! spuse Pontcalec scuturând din cap, îmi cunosc viitorul dinspre partea asta şi n-am de gând să merg în întâmpinarea lui; după aceea, reflectaţi, domnilor, că suntem nişte şefi şi că ar fi un exemplu ciudat această fugă anticipată, fără să ştim cât se poate de exact încă dacă ne ameninţă o primejdie reală. Nu există nici măcar cea mai mică probă împotriva noastră : La Jonquière este incoruptibil; Gaston este întreprinzător. Scrisorile pe care le-am primit de la dânsul chiar ieri ne spuneau că dintr-un moment într-altul totul va lua sfârşit; poate că la această oră l-a şi lovit pe regent, iar Franţa este eliberată. Ce-ar gândi lumea despre noi dacă se va putea spune că în momentul în care Gaston îşi îndeplinea sarcina, noi o ştergem? Exemplul rău al dezertării noastre va compromite aici întreaga afacere; acordaţi multă atenţie acestui lucru, domnilor, nu vă mai dau un ordin ca şef, ci un sfat ca gentilom, nu sunteţi obligaţi aşadar să-mi daţi ascultaree, deoarece vă dezleg de jurământul dumneavoastră; dar în locul dumneavoastră eu n-aş pleca. Noi am dat exemplul devotamentului, cel mai rău lucru ce ni s-ar putea întâmpla ar fi să dăm

exemplul martirului ; dar lucrurile nu vor ajunge până acolo, nădăjduiesc. Dacă vom fi arestaţi, parlamentúl din Bretagnė ne va judeca ; dar, din cine se compune parlamentul din Bretagne? din prietenii noştri sau din complicii noştri : suntem mai în siguranţă la închisoare, a cărui cheie o deţin ei, decât pe un bric al cărui destin este hotărât de cea dintâi înteţire a vântului. De altfel, înainte ca parlamentul să fie întrunit, întreaga Bretanie se va răscula ; judecaţi, vom fi absolviţi, absolviţi, suntem triumfători.

— Are dreptate, spuse Talhouet ; unchiul meu, fraţii mei, întreaga mea familie, toţi prietenii mei sunt compromişi împreună cu mine ; mă voi salva împreună cu ei toţi, sau voi muri împreună cu ei.

— Scumpul meu Talhouet, spuse Montlouis, toate acestea sunt bune şi frumoase, dar trebuie să vă spun, am o impresie mai proastă decât dumneavoastră despre această afacere ; dacă vom fi în mâinile cuiva, vom fi în acelea ale lui Dubois. Dubois nu este un gentilom ; şi prin urmare îi detestă pe aceia care sunt ; mie nu-mi plac aceşti oameni de mijloc ce nu aparţin nici unei clase în mod hotărît, care nu sunt nici nobili, nici soldaţi, nici preoţi ; mi-ar plăcea mai mult un adevărat gentilom, un soldat sau un călugăr ; cel puţin aceşti oameni sunt susţinuţi prin autoritatea profesiunii lor, care este un principiu ; însă Dubois va face din toate o raţiune de stat. În ceea ce mă priveşte, eu fac apel, aşa cum avem obiceiul să facem, la majoritate, iar dacă majoritatea dintre noi este pentru fugă, vă mărturisesc, voi fugi cu dragă inimă.

— Iar eu voi fi campionul dumneavoastră, spuse du Couëdic ; Montesquiou va fi mai bine informat că nu avem încredere în el, iar dacă Dubois este acela carè ne va avea în mână, aşa cum crede Montlouis, ne va fi oarecum greu, cred, să ne smulgem din ghearele lui.

— Iar eu, domnilor, vă repet, spuse Pontcalec, că trebuie să rămânem : datoria şefilor unei armate este de a se lăsa ucişi în fruntea unei conspiraţii.

— Scumpul meu, spuse Montlouis, îngăduiţi-mi să vă spun, dar vrăjitoarea dumneavoastră vă orbeşte. Pentru a crede în adevărul prevestirilor sale, sunteţi gata, naiba să mă ia ! de a merge să vă înecaţi fără ca nimeni să vă împingă la asta. Sunt mai puţin impresionat de prezicătoare, mărturisesc, iar cum eu nu cunosc genul de moarte care-mi este rezervat, am unele nelinişti asupra acestui punct.

— Vă-nşelaţi, Montlouis, spuse cu gravitate Pontcalec, ceea ce mă reţine mai cu seamă este datoria. De altfel, dacă eu nu voi muri în urma procesului, nu veţi muri nici dumneavoastră desigur, deoarece eu sunt şeful dumneavoastră şi cu siguranţă, înaintea judecătorilor voi reclama acest titlu pe care îl abjur aici. Dacă eu nu voi muri de

mâna lui Dubois, nu veţi muri nici dumneavoastră. Să fim logici, pentru numele lui Dumnezeu ! şi să n-o ştergem ca o turmă de oi care crede că simte lupul. Cum ! nouă, unor soldaţi, ne este teamă să facem o vizită oficială la parlament ! Pentru că în sfîrşit iată toată problema : un proces bun şi nimic altceva. Bănci garnisite cu oameni în robă neagră, surâsuri de înţelegere de la acuzat la judecător, de la judecător la acuzat ; e o bătălie care ni-l predă pe regent, s-o acceptăm, iar când parlamentul ne va fi absolvit, îl vom fi bătut cu totul altfel decât dacă am fi pus pe fugă toate trupele pe care le are în Bretagne.

— Înainte de orice, domnilor, spuse du Couëdic, Montlouis tocmai a făcut o propunere, aceea de a încredinţa decizia noastră majorităţii. Eu îl sprijin pe Montlouis.

— E just, spuse Talhouet.

— Ceea ce am spus, reluă Montlouis, nu este pentru că mi-ar fi teamă, dar n-aş vrea să intru în gura lupului când putem să-i punem botniţă.

— Ceea ce spuneţi este inutil, Montlouis, reluă Pontcalec, ştim cu toţii ce fel de om sunteţi ; acceptăm propunerea dumneavoastră, iar eu o pun la vot.

Şi, cu acelaşi calm cu care Pontcalec îşi formula propunerile obişnuite, o formulă pe aceasta, de care depindea viaţa lui şi viaţa prietenilor săi.

— Cei care sunt de părere, spuse Pontcalec, să se sustragă prin fugă soartei echivoce care ne aşteaptă să binevoiască să ridice mîna.

Du Cuëdic şi Montlouis ridicară mâna.

— Suntem doi contra doi, spuse Montluois, încercarea este nulă ; să ne lăsaăm duşi aşadar de inspiraţia noastră.

— Da, spuse Pontcalec, dar ştiţi că în calitatea mea de preşedinte eu am două voturi.

— E just, spuseră Montlouis şi du Couëdic.

— Cei care sunt de părere să rămînem să ridice aşadar mâna, spuse Pontcalec.

Iar el şi cu Talhouet ridicară mâna. Dar, cum Pontcalec avea un vot dublu, aceste două mâini, care contară cât trei, statornicirăă majoritatea la părerea lor.

Această deliberare în plină stradă şi cu o asemenea aparenţă de solemnitate, ar fi putut să pară grotească, dacă n-ar fi cuprins în rezultatul ei chestiunea de viaţă sau de moarte a celor patru principali gentilomi ai Bretaniei.

— Haide, spuse Montlouis, n-am avut dreptate, pe cât se pare, scumpul meu du Couëdic ; iar acum, marchize, ordonaţi, noi vom asculta.

— Priviți ceea ce voi face, spuse Pontcalec, iar după aceea veți face ceea ce veți voi.

La aceste cuvinte el porni drept către casa lui, iar cei trei prieteni îl urmară. Ajuns dinaintea porții sale, barată după cum am spus de un pichet de gardă, îl bătu pe umăr pe un soldat.

— Prietene, îi spuse, chemați-l pe ofițerul dumneavoastră, vă rog.

Soldatul transmise ordinul sergentului, care îl chemă pe căpitanul său.

— Ce doriți, domnule? întrebă acesta.

— Aș vrea să intru acasă la mine.

— Dar cine sunteți?

— Sunt marchizul de Pontcalec.

— Tăcere! spuse ofițerul cu jumătate glas, liniște și tăceți din gură; fugiți fără a pierde nici o clipă, sunt aici pentru a vă aresta.

Apoi cu glas tare:

— Nu se poate trece! spuse dânsul respingându-l pe marchiz, înaintea căruia se închise gardul viu al soldaților.

Pontcalec luă mâna ofițerului, i-o strânse și îi spuse:

— Sunteți un tânăr de ispravă, domnule, dar trebuie să intru în casă. Mulțumesc și Dumnezeu să vă răsplătească!

Ofițerul, foarte surprins, porunci să se deschidă rândurile, iar Pontcalec, urmat de cei trei prieteni ai săi, traversă curtea casei lui. Zărindu-l, familia sa, înșirată pe peron, scoase un strigăt de groază.

— Ce este? întrebă marchizul cu calm; și ce s-a petrecut oare la mine?

— Este, domnule marchiz, că vă aresez, îi spuse un ofițer de poliție de la tribunalul special din Paris lui Pontcalec foarte surâzător.

— Chiar așa! ați făcut o treabă bună, spuse Montlouis, iar pe deasupra dumneavoastră îmi păreți un om îndemânatic. Sunteți ofițer de poliție de la tribunalul special din Paris; și probabil că cei care v-au însărcinat cu arestarea sunt aceia care vă vor lua de guler!

Ofițerul de poliție, amuțit, îl salută pe acest gentilom care glumea atât de agreabil într-un moment în care atâția alții și-ar fi pierdut graiul și îi ceru numele.

— Eu sunt domnul de Montlouis, dragul meu, răspunse gentilomul; căutați bine dacă n-aveți de asemenea vreun ordin împotriva mea și, dacă aveți așa ceva, puneți-l în execuție.

— Domnule, spuse ofițerul de poliție, salutînd mai plecat pe măsură ce era mai uimit, nu eu, ci camaradul meu Duchevron este însărcinat cu arestarea dumneavoastră; doriți să-l anunț?

— Unde este? întrebă Montlouis.

— Păi, la dumneavoastră acasă, presupun, unde vă aştepată.

— Mă voi simţi prost făcându-l să mă aştepte prea mult pe un om atât de galant, spuse Montlouis, aşa că mă voi duce să-l caut. Mulţumesc, prietene.

Ofiţerul de poliţie îşi pierduse capul şi saluta până la pământ.

Montlouis strânse mâna lui Pontcalec, a lui Talhouet şi a lui Couëdic, le spuse câteva cuvinte la ureche şi plecă spre casa lui, unde se lăsă arestat, aşa cum o făcuse şi Pontcalec.

La fel procedară la rândul lor Talhouet şi Couëdic, astfel că la ora unsprezece seara treaba era terminată.

Ştirea acestei arestări alergă noaptea prin tot oraşul. Cu toate acestea lumea nu era încă prea înspăimântată, pentru că, după cea dintâi mişcare, când spuneau : „L-au arestat pe domnul de Pontcalec şi pe prietenii lui", adăugau numaidecât : „Da, dar parlamentul îi va absolvi".

Însă a doua zi dimineaţă, spiritele şi chipurile se schimbară foarte mult, când au văzut sosind la Nantes comisia complet constituită şi căreia nu-i lipsea nimic, astfel precum am spus-o de-acum, nici preşedinte, nici procuror al regelui, nici secretar, nici chiar călăi.

Spunem călăi, pentru că în loc de unul erau trei. Oamenii cei mai curajoşi sunt câteodată atinşi de stupoare datorită marilor neşanse ; aceasta căzu asupra provinciei cu puterea şi rapiditatea trăsnetului ; astfel încât provincia nu făcu nici o mişcare, nu scoase nici un strigăt : nu te revolţi împotriva unei calamităţi ; în loc să izbucnească, Bretania expiră. Comisia se instală chiar începînd din ziua sosirii mele ; ea a fost surprinsă că nu i s-a făcut o mare primire din partea parlamentului şi nici numeroase vizite din partea nobilimii. Simţindu-se forte având în vedere puterile cu care era învestită, aceasta trebuia să se aştepte ca lumea să caute a o îndupleca mai curând decât a o ofensa ; însă groaza era atât de mare încât fiecare se gândea la sine şi se abţinea să deplîngă soarta celorlalţi. Iată în ce situaţie se afla Bretania la trei sau patru zile după arestarea lui Pontcalec, a lui Montlouis, a lui du Couëdic şi a lui Talhouet. Să lăsăm această jumătate a conspiratorilor încurcaţi la Nantes în plasa lui Dubois şi să vedem ce făcea Parisul cu ai săi în aceeaşi perioadă de timp.

BASTILIA

Şi acum, cu îngăduinţa cititorului, trebuie să intrăm la Bastilia, acest redutabil loc de sejur pe care chiar şi trecătorul nu-l priveşte decât tremurînd şi care, pentru vecinii săi, era o jenă şi o sperietoare; pentru că adeseori, noaptea, strigătele nefericiţilor care erau supuşi torturii străbăteau prin zidurile groase, traversau spaţiul şi ajungeau până la ei, trimiţându-le gânduri întunecate; în asemenea măsură încât ducesa de Lesdiguières scria într-o zi despre fortăreaţa regală, că dacă guvernatorul nu făcea să înceteze urletele pacienţilor săi care n-o lăsau să doarmă, se va plânge regelui. Dar în vremea conspiraţiei spaniole şi sub domnia îngăduitoare a lui Philippe d'Orléans, nu se mai auzeau nici strigăte, nici urlete la Bastilia; de altfel, societatea era acolo aleasă, iar deţinuţii care locuiau în această vreme acolo erau oameni de prea bun gust pentru a tulbura somnul doamnelor.

Într-o cameră din turnul de Colţ, la primul etaj, un deţinut fusese închis complet singur. Camera era spaţioasă şi semăna cu un imens mormînt luminat prin două ferestre împodobite cu o bogăţie nemaipomenită de grilaje şi de bare prin care se filtra cu zgârcenie lumina de afară; o cuşetă vopsită, două scaune grosolane de lemn, o masă neagră constituiau tot mobilierul; cât despre ziduri, acestea erau acoperite cu o mulţime de inscripţii bizare pe care deţinutul începea să le consulte din când în când, dacă plictiseala îl zdrobea cu aripile ei apăsătoare.

Nu se împliniseră totuşi decât o zi şi o noapte încă de când deţinutul intrase la Bastilia, iar el măsura de pe acum cu paşi mari în lung şi-n lat vasta lui cameră, întrebând uşile ghintuite în fier, privind printre grile, aşteptând, ascultând, suspinând. În acea zi, care era o duminică, un soare palid arginta norii, iar deţinutul îi vedea cu un sentiment de inexplicabilă melancolie trecând prin poarta Saint-Antoine şi de-a lungul bulevardului pe parizienii îmbrăcaţi de sărbătoare. Dar, nu era greu să remarci că fiecare trecător privea Bastilia cu groază şi părea să se felicite în sinea lui că nu se află acolo.

Un zgomot de zăvoare și de balamale ruginite îl scoase pe deținut din sumbrele lui preocupări; îl văzu intrând pe bărbatul înaintea căruia fusese condus în ajun și care îl pusese a semna un proces verbal de întemnițare. Acest bărbat, în vârstă de aproape treizeci de ani, plăcut la chip, afabil ca formă, politicos ca maniere, era guvernatorul, domnul de Launay, care a fost tatăl lui de Launay care a murit la postul său în 89; și care nu se născuse încă. Deținutul, care îl recunoscu, găsi această vizită foarte firească; el nu știa cu toate acestea cât era de rară pentru deținuții obișnuiți.

— Domnule de Chanlay, spuse guvernatorul salutând, vin să aflu dacă ați petrecut noaptea cu bine, dacă sunteți satisfăcut de obiceiurile casei și de manierele slujbașilor. Astfel îi denumea domnul de Launay pe temniceri și pe cei cu cheile; am spus că domnul de Launay era un om foarte politicos.

— Da, domnule, răspunse Gaston, iar această grijă pentru un deținut chiar m-au suprins, vă mărturisesc.

— Patul este vechi și tare, reîncepu guvernatorul, dar așa cum este, al dumneavoastră este încă dintre cele mai bune, luxul fiind un lucru interzis în mod formal de regulamentul nostru. În rest, domnule, camera dumneavoastră este cea mai frumoasă din Bastilia: ea a fost folosită de domnul duce d'Angoulême, de domnul marchiz Bassompierre și de mareșalii de Luxembourg și de Birou. Aici îi pun pe părinți când Majestatea Sa îmi face onoarea să mi-i trimită.

— Ei au o locuință foarte bună, spuse surâzând Gaston, deși atât de prost mobilată. Pot să obțin cărți, hârtie și pene?

— Cărți, domnule, acest lucru e foarte interzis aici; dar dacă totuși aveți o mare dorință de a citi, cum i se trec multe cu vederea unui prizonier care se plictisește, îmi veți face onoarea de a veni să mă vedeți, veți pune în buzunar unul dintre volumele pe care eu sau soția mea le lăsăm să zacă, îl veți ascunde cu grijă de toate privirile; într-o a doua vizită veți lua volumul următor, iar cu această mică sustragere, foarte explicabilă din partea unui prizonier, regulamentul n-are nimic de-a face.

— Și în ceea ce privește niște hârtie, niște pene și niște cerneală? spuse Gaston; aș vrea foarte mult să scriu.

— Nu se scrie aici, domnule, sau nu se scrie decât regelui, domnului regent, ministrului sau mie; dar se desenează, iar eu vă voi trimite, dacă doriți, niște creioane și niște hârtie de desen.

— Domnule, spuse Gaston înclinându-se, binevoiți a-mi spune cum voi putea să fiu recunoscător pentru atât de multă solicitudine.

— Acordându-mi mie însumi un răspuns favorabil la cererea pe care am venit să v-o adresez, domnule, pentru că vizita mea este

interesată; vin să vă întreb dacă-mi acordaţi onoarea de a lua masa cu mine astăzi.

— Cu dumneavoastră, domnule! dar într-adevăr mă copleşiţi. Societate! a dumneavoastră mai cu seamă: nu pot să vă spun cât sunt de sensibil la atâta curtoazie; şi recunoaşte acest lucru printr-o eternă recunoştinţă, dacă aş avea altceva etern înaintea mea decât moartea.

— Moartea... bun! domnule, sunteţi sinistru; se gândeşte oare cineva la aceste lucruri, atâta vreme cât este bine sănătos? nu vă mai gândiţi aşadar la asta şi acceptaţi.

— Nu mă mai gândesc la asta, domnule; şi accept.

— Să fie-ntr-un ceas bun! iau cu mine cuvântul dumneavoastră, spuse guvernatorul salutându-l din nou pe Gaston; şi plecă, lăsându-l cufundat pe prizonier, prin vizita sa, într-o nouă ordine de idei.

Într-adevăr, această politeţe, care la început îl fermecase pe cavaler, i se păru mai puţin francă pe măsură ce întunericul din ascunzătoarea lui îl invada ca o umbră, risipită la început prin prezenţa unui interlocutor; şi care punea stăpânire din nou pe domeniul ei. Această curtoazie nu avusese oare drept scop să-i inspire încredere şi să-i dea prilejul de a se trăda şi de a-i trăda pe companionii săi? Îşi amintea de cronicile lugubre ale Bastiliei, de cursele întinse deţinuţilor, iar acea faimoasă cameră a temniţelor subterane pentru condamnaţii pe viaţă despre care se spuneau atâtea, mai cu seamă în acea epocă în care lumea începea să-şi îngăduie a vorbi despre toate; şi pe care nimeni n-o văzuse vreodată fără a muri acolo. Gaston se simţea singur, părăsit; avea sentimentul că omorul pe care voise a-l comite merita moartea; şi i se făceau avansuri. Aceste avansuri nu erau oare prea măgulitoare şi prea stranii pentru ca ele să nu ascundă cătuşi de puţin o capcană? În sfîrşit, Bastilia îşi îndeplinea opera ei obişnuită: închisoarea lucra asupra deţinutului, care devenise rece, bănuitor, neliniştit.

— Mă iau drept un conspirator de provincie, îşi spunea în sinea lui; şi speră că, prudent la interogatoriile mele, voi fi imprudent în conduita mea; nu-mi cunosc complicii, nu pot să-i cunoască şi trag nădejde că oferindu-mi mijlocul să iau legătura cu ei, să le scriu, ori să le pronunţ numele din neatenţie, vor scoate ceva de la mine; în toate aceste dedesubturi există ceva din Dubois şi din d'Argenson.

După aceea, reflecţiile lui Gaston nu se opreau aici, se gândea la prietenii săi care aşteptau ca el să acţioneze pentru a acţiona la rândul lor şi care, privaţi de veşti din partea lui, trebuie că nu ştiau deloc ce se întâmplase cu dânsul, sau că, lucru mult mai rău încă, primind veşti false poate, vor acţiona şi vor pieri.

Aceasta nu era nicidecum totul, în urma prietenilor săi, ori mai curând chiar înaintea prietenilor săi, venea rândul iubitei sale, sărmana Hélène, izolată ca și dînsul, pe care nici măcar n-a putut s-o prezinte ducelui de Olivarès, unicul ei protector de mâine; și care el însuși în acest moment era poate arestat sau a fugit. Atunci, oare ce va deveni Hélène, fără sprijin, fără mijloace și urmărită de acel bărbat necunoscut care se dusese s-o caute până-n fundul Bretaniei? Acest gând îl tulbura în asemenea măsură pe Gaston încât, într-un acces de disperare, se aruncă pe patul său, revoltat de-acum împotriva închisorii sale, blestemînd ușile și barele care îl rețineau și lovind cu pumnul în pietre.

În acest moment un zgomot mare se auzi la ușa lui; Gaston se ridică în foarte mare grabă, alergă în întâmpinarea celui care sosea și îl văzu intrând pe domnul d'Argenson însoțit de un grefier; în spatele acestor două personaje mergea o grupă impozantă de soldați. Gaston înțelese că era vorba de un interogatoriu.

D'Argenson, cu marea lui perucă neagră, cu ochii lui mari și negri și cu sprîncenele lui mari și negre, nu făcu decât o impresie mediocră asupra cavalerului: intrând în conspirație, el făcuse sacrificiul fericirii sale; intrând la Bastilia, el făcuse sacrificiul vieții. Când un om este în asemenea dispoziție, e greu să-l înspăimânți. D'Argenson îl întrebă o mie de lucruri la care Gaston refuză să răspundă, ripostând prin plângeri asupra întrebărilor care i se puneau considerându-se arestat pe nedrept și cerând probe pentru a constata dacă le aveau. Domnul d'Argenson se supără, iar Gaston îi râse în nas ca un școlar. Atunci d'Argenson vorbi despre conjurația din Bretagne, singura plângere pe care o articulase până atunci; Gaston făcu pe miratul, ascultă enumerarea complicilor săi fără să dea nici un semn de consimțire sau de negare; apoi când magistratul a terminat, el îi mulțumi foarte politicos de-a fi binevoit să-l pună la curent cu niște evenimente care lui îi erau cu totul necunoscute. D'Argenson începu să-și piardă răbdare pentru a doua oară și începu să tușească, așa cum îi stătea în obicei când îl cuprindea mânia. După aceea, așa cum făcuse și după cel dintâi acces al său, trecu de la interogatoriu la acuzare.

— Ați vrut să-l ucideți pe regent! îi spuse el dintr-o dată cavalerului.

— De unde știți asta? întrebă rece Gaston.

— Mă interesează, e destul că o știu.

— Atunci am să vă răspund ca Agamemnon lui Ahile: Pentru ce întrebați asta, din moment ce o știți?

— Domnule, eu nu glumesc, spuse d'Argenson.

— Nici eu nu glumesc, răspunse Gaston; îl citez pe Racine, asta-i tot.

— Luaţi seama, domnule, spuse d'Argenson; s-ar putea să ajungeţi rău cu sistemul acesta de apărare.

— Credeţi oare că voi ajunge mai bine mărturisind ceea ce îmi cereţi?

— Este inutil să negaţi un fapt care a ajuns la cunoştiinţa mea.

— Atunci permiteţi-mi să vă repet în proză ordinară ceea ce vă spuneam adineaori într-un frumos vers: La ce bun să mă interogaţi asupra unui plan pe care s-ar părea că dumneavoastră îl cunoaşteţi mai bine decât mine?

— Vreau să capăt amănunte.

— Întrebaţi poliţia dumneavoastră, care este atât de bine întocmită, încât citeşte intenţiile până în adâncul cel mai ascuns al inimilor.

— Hm! hm! făcu d'Argenson cu un accent batjocoritor şi rece care, cu tot curajul lui Gaston, făcu o oarecare impresie asupra lui; ce-aţi spune acum dacă v-aş cere veşti de la prietenul dumneavoastră La Jonquière?

— Aş spune, răspunse Gaston pălind împotriva voinţei sale, că sper a nu se fi comis faţă de dânsul aceeaşi eroare ca şi faţă de mine.

— Ah! ah! spuse d'Argenson, căruia reacţia de groază a lui Gaston nu-i scăpase câtuşi de puţin, acest nume vă emoţionează, mi se pare; îl cunoaşteţi bine pe domnul La Jonquière?

— Îl cunoşteam ca pe un prieten, căruia m-au recomandat prietenii mei şi care trebuia să-mi arate Parisul.

— Da, Parisul şi împrejurimile sale; Palatul Regal, strada du Bac, la Muette; nu asta era însărcinat mai cu seamă să vă arate?

— Ei ştiu totul, îşi spuse în sinea lui Gaston.

— Ei bine, domnule, reluă d'Argenson cu tonul său batjocoritor, nu mai ştiţi încă un vers din Racine care să vă poată servi drept răspuns la această întrebare?

— Poate că aş mai afla dacă aş şti ceea ce vreţi să spuneţi; desigur, am vrut să văd Palatul Regal, pentru că este un lucru neobişnuit şi despre care am auzit vorbindu-se mult; cât despre strada du Bac, o cunosc foarte puţin; rămâne la Muette, pe care n-o cunosc deloc, pentru că n-am fost acolo niciodată.

— Nu spun că aţi fost acolo; spun că trebuia să vă fie călăuză acolo căpitanul La Jonquière: veţi îndrăzni să negaţi?

— Pe legea mea, domnule, nici nu voi nega, nici nu voi mărturisi; vă voi trimite pur şi simplu la el, iar el vă va răspunde, dacă totuşi consideră bine venit s-o facă.

— Este inutil, domnule, a fost întrebat şi a răspuns.

Gaston simţi un frison care-i străbătu inima : era în mod evident trădat, însă ţinea de onoarea lui să nu spună nimic : aşadar păstră tăcerea. D'Argenson aşteptă un moment răspunsul lui Gaston ; după aceea, văzând că rămâne mut :

— Vreţi să fiţi confruntat cu căpitanul La Jonquière ? întrebă dânsul.

— Sunt în puterea dumneavoastră, domnule, răspunde Gaston, depinde de dumneavoastră să faceţi cu mine ceea ce vă va conveni.

Dar fără glas tânărul îşi făgăduia, dacă-l vor confrunta cu căpitanul, să-l zdrobească sub greutatea dispreţului său.

— E bine, spuse d'Argenson ; îmi convine, deoarece, cum spuneţi dumneavoastră, eu sunt stăpânul, să vă aplic pentru moment chestiunea ordinară şi extraordinară. Ştiţi oare ce este asta, domnule ? spuse d'Argenson sprijinindu-se pe fiecare silabă, ştiţi oare ce este chestiunea ordinară şi extraordinară ?

O transpiraţie rece inundă fruntea lui Gaston ; nu pentru că i-ar fi fost teamă de moarte, dar tortura era cu totul altceva decât moartea : rareori ieşeai din mâinile călăilor fără să fii desfigurat sau schilodit, iar cea mai blândă dintre aceste alternative nu rămânea decât foarte crudă pentru un tânăr de douăzeci şi cinci de ani. D'Argenson văzu ca printr-un cristal ceea ce se petrecea în inima lui Gaston.

— Hei ! făcu cel care-i interoga.

Doi valeţi înarmaţi intrară.

— Iată-l pe domnul căruia nu-i repugnă, după cât se pare, chestiunea ordinară şi extraordinară, spuse d'Argenson, să fie deci condus în cameră.

— E ceasul întunecat, murmură Gaston, e ceasul pe care-l aşteptam şi care a venit, o, Doamne ! daţi-mi curaj !

Fără îndoială Dumnezeu îi împlini rugămintea ; pentru că, după ce făcuse un semn din cap ce arăta că este pregătit, înaintă cu pasul hotărât spre uşă şi urmă gărzile care mergeau înaintea lui ; în spatele său venea d'Argenson. Coborâră scara de piatră şi trecută pe dinaintea celei dintâi celule din turnul de Colţ ; de acolo, Gaston, trebui să traverseze două curţi.

În momentul când trecea prin cea de-a doua curte, câţiva deţinuţi, văzând printre barele lor un gentilom frumos, bine făcut şi îmbrăcat într-un mod elegant, îi strigară :

— Hei ! domnule, vă eliberează aşadar, ai ?

O voce de femeie adăugă :

— Domnule, dacă vă interoghează asupra noastră, o dată ce veţi fi afară, veţi răspunde că n-am spus nimic.

Glasul unui tânăr suspină :

— Sunteţi foarte fericit, domnule, vă duceţi s-o revedeţi pe aceea pe care o iubiţi.

— Vă înşelaţi, domnule, răspunse cavalerul, mă duc să suport chestiunea.

O tăcere îngrozitoare urmă acestor cuvinte, apoi tristul cortegiu îşi continuă drumul, apoi pont-levis a fost coborâtă; a fost pus într-o lectică prevăzută cu grilaj şi încuiată cu cheia, care-l transportă sub o bună escortă la Arsenal, despărţit de Bastilia numai printr-un pasaj strâmt.

D'Argenson o luase înainte şi îl aştepta de-acum pe deţinutul său în camera torturilor.

Gaston văzu o cameră joasă a cărei piatră era descoperită şi pe ale cărei lespezi se prelingea umezeala; pe ziduri erau spânzurate lanţuri, inele, funii şi alte instrumente de forme bizare, *nişte* focare se aflau în fund, nişte cruci ale Sfântului Andrei garniseau colţurile.

— Vedeţi asta, spuse d'Argenson arătând cavalerului două inele fixate în dale, la şase picioare unul de altul şi despărţite printr-o bancă de lemn de trei picioare înălţime; aceste inele sunt cele în care se prind picioarele şi capul pacientului; după aceea i se pune această capră sub şale în aşa fel încât pântecele lui să fie cu două picioare mai sus decât gura; apoi este îndopat cu nişte căni cu apă care conţin două pinte[1] fiecare; numărul fixat la opt pentru chestiunea ordinară şi la zece pentru chestiunea extraordinară. Când pacientul refuză a înghiţi, i se strânge nasul, în aşa fel încât nu mai poate respira; atunci el deschide gura şi înghite. Această chestiune, continuă d'Argenson cu aerul cuiva care ştie să poarte o conversaţie, ce se poate observa în fiecare amănunt al povestirii sale, această chestiune este foarte dezagreabilă, dar cu toate acestea n-aş vrea să spun că i-aş prefera-o pe aceea a colţurilor. Se moare din amândouă, dar colţurile îl deteriorează şi îl deformează mult pe pacient; e-adevărat că apa distruge sănătatea pentru viitor când eşti absolvit, dar este un lucru destul de rar, având în vedere că vorbeşti întotdeauna la chestiunea ordinară, dacă eşti vinovat; şi aproape întotdeauna la chestiunea extraordiară, chiar şi atunci când eşti nu eşti.

Gaston, palid şi neclintit, privea şi asculta.

— Preferaţi colţurile, cavalere? spuse d'Argenson, Hei! colţurile; arătaţi colţurile domnului.

Şi un călău aduse cinci sau şase colţuri încă pătate de sânge şi turtite la extremităţile superioare din cauza numeroaselor lovituri cu ciocanul de lemn cu două capete pe care le suportaseră de-acum.

---

1. — Pintă = măsură de capacitate pentru lichide, variind între 0,568 l în Anglia şi 0,93 l la Paris. (N.T.)

— Vedeţi, continuă d'Argenson, iată modul în care se operează această tortură : se strîng genunchii şi gleznele pacientului între două plăci de lemn de stejar ; şi acest lucru, cât mai tare cu putinţă ; apoi unul dintre oamenii pe care-i vedeţi acolo plasează un colţ, acesta, iată, între genunchi şi îl forţează să intre ; apoi după acela, un altul mai gros. Există opt pentru chestiunea ordinară, iar apoi două mai groase pentru chestiunea extraordinară. Şi spunînd acelasta, el împinse cu piciorul două colţuri e norme. Aceste colţuri, cavalere, vă previn, sfărâmă oasele ca pe nişte sticlă şi zdroveşte carnea cu o durere insuportabilă.

— Destul ! domnule, destul ! spuse Gaston, cel puţin dacă nu aveţi intenţia de a îndoi supliciul prin descrierea supliciului însuşi. Dar dacă numai din amabilitate şi pentru a mă călăuzi în alergarea mea îmi daţi aceste explicaţii, deoarece presupun că vă pricepeţi mai bine decât mine, alegeţi-o, vă rog, pe aceea dintre cele două torturi care poate să mă facă a muri mai repede, iar eu vă voi fi foarte recunoscător.

D'Argenson aruncă asupra cavalerului o privire în care nu putu să ascundă acel soi de admiraţie pe care i-o pricinuia puterea de voinţă a tânărului.

— Haide, îi spuse dânsul, vorbiţi, ce dracu ! şi veţi fi chit în privinţa chestiunii.

— Nu voi spune nimic domnule, deoarece n-am nimic de spus.

— Nu faceţi pe spartanul, credeţi-mă ; se strigă mult, dar între strigăte se vorbeşte întotdeauna puţin în timpul torturii.

— Încercaţi, spuse Gaston.

Aerul ferm şi hotărât al cavaleru ui, cu toată l upta firească, luptă pe care o recunoşteai după paloarea lui şi după un uşor tremur nervos care-l frământa, îi dădu lui d'Argenson măsura curajului prizonierului său. El era obişnuit cu felul acesta de lucruri, o aruncătură de ochi arareori îl înşela : el văzu că nu va scoate nimic de la Gaston, dar cu toate acestea încă mai insistă

— Hai, domnule, îi spuse dânsul, încă mai este timp, nu ne forţaţi să întreprindem nimic asupra persoanei dumneavoastră.

— Domnule, spuse Gaston, vă jur înaintea lui Dumnezeu care mă aude că, dacă mă puneţi la chestiune, în loc de a vorbi îmi voi ţine răsuflarea şi mă voi înăbuşi eu însumi dacă acest lucru este posibil ; judecaţi aşadar dacă voi ceda la ameninţări, hotărât cum sunt de a nu ceda la durere.

D'Argenson făcu un semn către schingiuitori, care se apropiară de Gaston ; însă în loc de-al doborî, apropierea acestor oameni păru să-i dubleze forţele ; cu un surîs calm el îi ajută să-i scoată haina şi îşi desprinse manşetele.

— Vasăzică va fi cu apă? spuse călăul.

— Cu apă mai întâi, răspunse d'Argenson.

— Se trecură funiile prin inele, se apropiară caprele, se umplură vasele : Gaston nici nu se clinti măcar.

D'Argenson reflecta. După zece minute de reflecţie care trebuiră să-i pară un secol tânărului :

— Lăsaţi-l pe domnul să plece, spuse d'Argenson cu un bom b ă n it de ciudă ; şi conduceţi-l înapoi la Bastilia.

CE VIAȚĂ SE DUCEA ATUNCI LA BASTILIA AȘTEPTÎND MOARTEA

Gaston era gata să-i mulțumească magistratului de poliție, dar se reținu. Mulțumindu-i s-ar fi părut că-i este teamă. Își reluă deci haina și pălăria, își prinse manșetele la loc și intră la Bastilia pe același drum.

— N-au vrut să aibă un proces verbal de tortură împotriva unui tânăr gentilom, spuse Gaston în sinea lui, se vor mulțumi să mă judece și să mă condamne la moarte.

Dar cel puțin amenințarea cu chestiunea avusese un avantaj : ideea morții îi părea acum simplă și blîndă cavalerului, debarasat de supliciile preliminare, cărora domnul magistrat de poliție își luase osteneala de a le face în fața lui o descriere atât de exactă. Mai mult decât atât, reîntors în camera lui, el regăsi cu bucurie tot ceea ce îi părea oribil cu un ceas mai înainte, încăperea era veselă, vederea delicioasă ; cele mai triste sentințe scrise pe ziduri erau niște madrigale, comparate cu amenințările reale pe care le ofereau pereții camerei de chestiune ; și nu mai existau nici măcar temnicerii care îi părură lui Gaston niște gentilomi cu o mină convenabilă în comparație cu călăii. Trecuse de-abia un ceas de când se odihnea în contemplarea acestor obiecte, pe care comparația le făcea să pară vesele, când maiorul de administrație al Bastiliei veni să-l caute urmat de un paznic cu cheile.

— Înțeleg, spuse Gaston, invitația guvernatorului este fără îndoială un cuvînt de ordine care se dă în asemenea cazuri pentru a-l face pe deținut să uite angoasa supliciului. Voi traversa cine știe ce cameră subterană, voi cădea în trapă și voi muri ; facă-se voia Domnului !

Atunci Gaston se ridică cu un pas hotărât, salută cu un surâs trist camera pe care o părăsea, urmat de maior și, ajuns la cele din urmă grilaje, se miră că nu este încă precipitat în gol. Mai mult de zece ori el pronunțase în decursul acestui traseu numele Hélènei, pentru a muri cu el pe buze ; dar nici un accident nu urmase acestei

poetice şi misterioase invocaţii, iar deţinutul, după ce trecuse liniştit peste pont-levis, intră în curtea guvernământului, după aceea chiar în corpul de locuinţe al guvernatorului. Domnul de Launay veni în întîmpinarea lui.

— Îmi daţi cuvîntul dumneavoastră de onoare, cavalere, îi spuse el lui Gaston, că nu vă veţi gândi câtuşi de puţin să fugiţi de aici tot timpul cât veţi fi acasă la mine?... Bineînţeles, adăugă el surâzând, o dată ce veţi fi condus din nou în camera dumneavoastră, acest angajament nu mai există şi îmi revine mie atunci sarcina de a-mi lua toate prevederile pentru a-mi asigura continuarea companiei dumneavoastră.

— Vă dau cuvîntul meu, domnule, spuse Gaston, dar în măsura în care mi-o cereţi.

— E bine, intraţi, domnule, sunteţi aşteptat.

Şi guvernatorul îl conduse pe Gaston într-un salon foarte bine mobilat, cu toate că după moda lui Ludovic al XIV-lea, care începea de-acum să se-nvechească; Gaston fu cât se poate de uluit văzând societatea numeroasă şi parfumată care se afla acolo.

— Domnul cavaler Gaston de Chanlay, pe care am onoarea să vi-l prezint, domnilor, spuse guvernatorul.

După aceea, spunând numele, la rândul lor, al fiecăreia dintre persoanele care se aflau acolo :

— Domnul duce de Richelieu.

— Domnul conte de Laval.

— Domnul cavaler Dumesnil.

— Domnul de Malezieux.

— Ah! spuse Gaston, salutând şi surâzând, toată conspiraţia lui Cellamare.

— Mai puţin domnul şi doamna du Maine şi prinţul de Cellamare, spuse abatele Brigaud, salutând la rândul său.

— Ah! domnule, spuse Gaston pe un ton de reproş, îl uitaţi pe bravul cavaler d'Harmental şi pe savanta domnişoară de Launay.

— D'Harmental e reţinut la pat de rana lui, spuse Brigaud.

— Cât despre domnişoara de Launay, spuse cavalerul Dumesnil, roşind de plăcere când o văzu intrând pe metresa lui, iat-o, domnule; ne face onoarea să ia cina cu noi.

— Binevoiţi să mă prezentaţi, domnule, spuse Gaston; între deţinuţi nu sunt necesare prea multe convenienţe. Contez aşadar pe solicitudinea dumneavoastră.

Şi cavalerul Dumesnil, luându-l pe Gaston de mână, îl prezentă domnişoarei de Launay. Cu toate acestea, oricât de multă stăpânire ar fi avut Gaston asupra lui însuşi, nu putu să împiedice fizionomia lui mobilă de a exprima o oarecare uluire.

— Ah ! cavalere, spuse guvernatorul, v-am înţeles; aţi crezut, ca şi trei sferturi dintre parizieni, că eu îmi devorez prizonierii, nu-i aşa ?

— Nu, domnule, răspunse Gaston surâzând, dar am crezut o clipă, mărturisesc, faptul că onoarea aceasta pe care o voi avea de a cina cu dumneavoastră era hotărâtă pentru o altă zi.

— Cum asta ?

— Este oare obiceiul dumneavoastră, pentru a deschide apetitul prizonierilor dumneavoastră, domnule, replică Gaston, de a-i pune să facă înaintea mesei plimbarea pe care eu am . . .

— Ah ! e-adevărat, domnule ! exclamă domnişoara de Launay, nu eraţi dumneavoastră adineauri cel care era condus la tortură ?

— Eu însumi, domnişoară, răspunse Gaston ; şi credeţi-mă că n-ar fi lipsit nimic mai puţin decât o piedică atât de mare pentru a mă ţine departe de o atât de graţioasă companie.

— Ah ! cavalere, spuse guvernatorul, pentru acest soi de lucruri nu trebuie să fiţi supărat pe mine : ele nu sunt sub jurisdicţia mea. Slavă Domnului ! eu sunt un militar şi nu un judecător. Să nu confundăm armele cu toga aşa cum spune Cicero; sarcina mea în ceea ce mă priveşte este de a vă păzi, de a vă împiedica să fugiţi ; şi de a vă face sejurul la Bastilia cât mai agreabil cu putinţă, pentru a vă întrema din nou şi pentru ca să vă întoarceţi aici din nou să-mi alungaţi plictiseala cu societatea dumneavoastră. Treaba domnului d'Argenson este de a vă pune la tortură, de a pune să fiţi decapitaţi, de a pune să fiţi spânzuraţi, de a pune să fiţi traşi pe roată, de a pune să fiţi sfârtecaţi dacă se poate ; să rămânem fiecare la specialitatea noastră. Domnişoară de Launay, iată că ni se anunţă că suntem serviţi, spuse guvernatorul, văzând că se deschide uşa cu două canaturi. Vreţi să-mi daţi braţul ? Iertare, cavalere Dumesnil, mă priviţi ca pe un tiran, sunt sigur de asta, dar sunt stăpânul casei, deci mă folosesc de privilegiile mele. La masă, domnilor, la masă !

— Oh ! ce lucru oribil este închisoarea ! spuse ridicându-şi cu delicateţe manşetele ducele de Richelieu, plasat între domnişoara de Launay şi contele de Laval : sclavie, fiare, zăvoare, lanţuri grele !

— Să vă ofer din ciorba asta de raci ? spuse guvernatorul.

— Da, domnule, bucuros, spuse ducele ; bucătarul dumneavoastră o face de minune, iar eu sunt într-adevăr supărat că al meu n-a conspirat împreună cu mine. Ar fi profitat de şederea lui la Bastilia pentru a lua lecţii de la al dumneavoastră.

— Domnule conte de Laval, continuă guvernatorul, aveţi nişte vin de Champagne lângă dumneavoastră ; n-o uitaţi pe vecina dumneavoastră, vă rog.

Laval își turnă cu un aer sumbru un pahar de vin de Champagne și îl înghiți până la ultima picătură.

— Îl aduc direct din d'Aï, spuse guvernatorul.

— Îmi veți da adresa furnizorului dumneavoastră, nu-i așa, domnule de Launay? spuse Richelieu; pentru că dacă regentul nu va pune să-mi taie cele patru capete ale mele, nu mai vreau să beau decât din acesta... Ce vreți, am intrat în cârdășie în timpul celor trei sejururi pe care le-am făcut la dumneavoastră, iar eu sunt un animal pradă obișnuințelor.

— Într-adevăr, spuse guvernatorul, luați un exemplu de la ducele de Richelieu, domnule; iată unul dintre cei care mi-au rămas fideli; astfel încât el are aici camera lui care nu este dată nimănui în absența sa, decât numai dacă se ivește vreo încurcătură.

— Tiranul ăsta de regent ar putea foarte bine să ne forțeze pe fiecare să ne-o păstrăm pe a noastră, spuse Brigaud.

— Domnule abate, tăiați vă rog acești pui de potîrniche, spuse guvernatorul; am remarcat întotdeauna că oamenii bisericii excelează în acest gen de exerciții.

— Îmi faceți onoare, domnule, spuse Brigaud așezând înaintea lui platoul de argint pe care se aflau zburătoarele indicate, pe care începu să le dezarticuleze imediat cu o dexteritate care dovedea că domnul de Launay era un bun observator.

— Domnule guvernator, spuse contele de Laval cu o voce sălbatică domnului de Launay, ați putea să-mi spuneți dacă din ordinul dumneavoastră au venit să mă trezească la ora două noaptea și să-mi explicați ce va să zică persecuția asta?

— Nu e vina mea, domnule conte, ci a acestor domni și a acestor doamne care nu vor în ruptul capului să stea liniștiți, cu toate înștiințările pe care le dau în fiecare zi.

— Noi! strigară toți convivii.

— Dar fără îndoială, dumneavoastră! reluă guvernatorul; dumneavoastră comiteți în camerele dumneavoastră o mie de infracțiuni la regulamente. Mi se aduc în fiecare moment rapoarte de comunicări de corespondențe, de bilete.

Richelieu izbucni în rîs. Domnișoara de Launay și cavalerul Dumesnil roșiră până în albul ochilor.

— Dar vom vorbi despre toate acestea la desert, continuă guvernatorul. Domnule conte de Laval, vă ofer această specialitate... Dumneavoastră nu beți, domnule de Chanlay?

— Nu, domnule, ascult.

— Spuneți că visați. Nu poate nimeni să mă înșele astfel, pe mine.

— Și la ce? întrebă Malezieux.

— La ce aţi vrea să viseze un tânăr de douăzeci şi cinci de ani? Se vede bine că vreţi să păreţi bătrân, domnule poet. La iubita lui, bineînţeles!

— Nu-i aşa, domnule de Chanlay continuă Richelieu, că ar fi mai bine să ai capul despărţit de corp, decât trupul despărţit de suflet?

— Ah! bravo! bravo! exclamă Malezieux, frumos, încântător! Domnule duce, aş face din asta un distih pentru doamna du Maine.

Nu vi se pare, Doamnă, că-ar fi mai nimerit
Trupul de cap, decît de suflet, să fie despărţit?

— Ce spuneţi de această cugetare de când a fost transpusă în versuri, domnule duce? spuse Malezieux.

— Că valorează ceva mai puţin decât atunci când era în proză, domnule poet, spuse ducele.

— Apropo, întrerupse Laval, există veşti de la Curte? Şi se ştie oare ce face regele?

— Domnilor, domnilor, exclamă guvernatorul, fără politică, vă rog. Să vorbim despre artele frumoase, poezie, literatură, desen, război, sau chiar Bastilia, dacă doriţi; ba încă prefer acest lucru.

— Ah! da, să vorbim de Bastilia, spuse Richelieu. Ce-aţi făcut cu Pompadour, domnule guvernator?

— Domnule duce, am încercat marele regret că m-a silit să-l pun în celulă.

— În celulă? întrebă Gaston. Ce-a făcut oare marchizul?

— L-a bătut pe temnicerul său.

— De când aşadar un gentilom nu poate să-şi bată oamenii? întrebă Richelieu.

— Temnicerii sunt oamenii regelui, domnule duce, răspunse surâzând guvernatorul.

— Spuneţi ai regentului, domnule, răspunse Richelieu.

— Distincţia este subtilă.

— Dar nu este prin aceasta decât mai justă.

— Să vă ofer, oare, din acest chambertin [1], domnule de Laval? spuse guvernatorul.

— Da, domnule, dacă doriţi să beţi cu mine în sănătatea regelui.

— Nu cer nimic mai mult, dacă doriţi să-mi daţi dreptate la rândul dumneavoastră, bând în sănătatea regentului.

— Domnule guvernator, spuse Laval, nu-mi mai este sete.

— Cred şi eu, spuse guvernatorul, tocmai aţi băut un pahar plin de chambertin chiar din pivniţa Alteţei Sale.

— Cum! a Alteţei Sale? acest chambertin vine de la regent?

---

1. — Varietate de roşu de Burgundia (N.T.)

— Mi-a făcut onoarea să mi-l trimită ieri, știind că uneori îmi acordați plăcerea companiei dumneavoastră.

— În acest caz, strigă Brigaud aruncând conținutul paharului său pe parchet, otravă este acest chambertin ! *venenum furens*. Dați-mi din vinul dumneavoastră de Aï, domnule de Launay.

— Dați-i această sticlă domnului abate, spuse guvernatorul.

— Oh ! oh ! spuse Malezieux, abatele își aruncă vinul fără să accepte de a-l bea ! Abate, nu vă știam atât de fanatic pentru cauza dreaptă.

— Vă aprob, abate, spuse Richelieu, dacă vinul este împotriva principiilor dumneavoastră ; numai că, n-ați avut dreptate să-l aruncați, deoarece eu îl recunosc pentru că am băut din el ; vine efectiv din pivnițele regentului, iar dumneavoastră nu veți găsi unul asemănător în altă parte decât la Palatul Regal. Aveți mult, domnule guvernator ?

— Numai șase sticle.

— Vedeți, abate, ce sacrilegiu ați comis. Ce dracu ! trebuia să-l treceți vecinului dumneavoastră, sau să-l puneți în sticlă... acolo era locul său, iar nu pe parchet : *Vinum in amphoram*, spunea pedagogul meu.

— Domnul duce, spuse Brigaud, mi-aș îngădui să vă spun un lucru : și anume că dumneavoastră nu cunoașteți la fel de bine latina ca spaniola.

— Nu e rău, abate, spuse Richelieu ; dar există încă o limbă pe care o cunosc mai puțin bine decât toate acestea și pe carc aș dori s-o învăț, franceza.

— Aș ! spuse Malazieux, ar dura prea multă vreme și ar fi foarte plictisitor, domnule duce ; și ar dura mai puțin pentru dumneavoastră, credeți-mă, dacă ați încerca să fiți primit la Academie.

— Și dumneavoastră, domnule cavaler, îi spuse Richelieu lui Chanlay, vorbiți de asemenea spaniola ?

— Aleargă zvonul că sunt aici, domnule duce, răspunse Gaston, pentru că am făcut abuz de această limbă.

— Domnule, spuse guvernatorul, vă previn, dacă vom cădea iar în politică, voi fi obligat să părăsesc dejunul, cu toate că nu suntem decât la dulciuri ; ar fi supărător deoarece dumneavoastră sunteți prea politicos, cred, pentru a rămâne la masă atunci când eu nu voi mai fi.

— Atunci, spuse Richelieu, rugați-o pe domnișoara de Launay să ne vorbească despre matematică, asta nu va-nspăimânta pe nimeni.

Domnișoara de Launay tresări asemenea cuiva care este trezit pe neașteptate ; plasată vizavi de cavalerul Dumesnil, ea se lăsase antrenată cu dânsul într-o simplă conversație asupra unor aspecte

care n-aveau nimic alarmant pentru guvernator, dar care, în schimb, îl făcea foarte nefericit pe locotenentul din Bastilia, Maison-Rouge, care era foarte îndrăgostit de domnişoara de Launay şi făcea tot ceea ce-i stătea în putinţă pentru a fi pe placul prizonierei sale, lucru la care, din nefericire, după cum am văzut, cavalerul Dumesnil ajunsese înaintea lui.

Mulţumită alocuţiunii guvernatorului, restul mesei a fost foarte decent cu privire la Alteţa Sa Regală şi la ministrul său. Prizonierii, pentru care aceste reuniuni, tolerate, de altfel, de către regent, erau o mare distracţie, îşi luară angajamentul de a vorbi despre altceva, iar Gaston a putut să spună că unul dintre dineurile cele mai încîntătoare şi cele mai spirituale unde a participat vreodată în viaţa lui a fost această masă la care era invitat la Bastilia.

De altfel, curiozitatea îi era viu stârnită. Se afla aici în faţa unor personaje ale căror nume erau de două ori celebre prin strămoşii lor sau prin talentele lor, celebre prin recenta ilustrare pe care tocmai le-o dăduse conspiraţia lui Cellamare. În rest, lucru rar, toate aceste personaje, bărbaţi la modă, mari seniori, poeţi sau oameni de spirit, îi păreră la înălţimea reputaţiei lor.

Când masa luă sfârşit, guvernatorul îi conduse înapoi unul câte unul pe fiecare prizonier, care îi mulţumi pentru curtoazia lui, fără a-şi da seama că în pofida cuvântului dat cele două camere învecinate cu sufrageria erau pline de gărzi, iar în timpul mesei, convivii erau atât de strașnic păziţi, încât le-ar fi fost imposibil să-şi strecoare cel mai mic bilet. Dar Gaston nu văzuse toate acestea şi rămânea foarte mirat. Acest regim al unei închisori despre care nu se vorbea decât cu spaimă, acest contrast între scena care se petrecuse cu două ceasuri mai înainte în sala de tortură, unde îl condusese d'Argenson şi aceea care tocmai se petrecuse la guvernator, tulbura toate gândurile lui. Când îi veni rândul să se retragă, el îl salută de domnul de Launay şi, reluând conversaţia de unde o lăsase dimineaţa, îl întrebă dacă nu era posibil să obţină nişte ustensile pentru ras, aceste instrumente părându-i-se de o absolută necesitate într-un loc în care întâlneai o atât de bună şi de elegantă companie.

— Domnule cavaler, spuse guvernatorul, sunt foarte dezamăgit de a vă refuza un lucru a cărui necesitate o înţeleg la fel de bine ca şi dumneavoastră. Dar este împotriva tuturor regulamentelor casei ca vreun prizonier să-şi îngrijească barba dacă nu are permisiunea domnului magistrat de poliţie. Treceţi în cabinetul meu, veţi găsi acolo hârtie, pene şi cerneală. Îi veţi scrie, eu îi voi trimite scrisoarea şi nu mă îndoiesc de faptul că veţi primi în curând răspunsul pe care-l doriţi.

— Dar, întrebă cavalerul, acești domni cu care am luat masa, atât de bine îmbrăcați și atât de bine rași, sunt așadar privilegiați?

— Câtuși de putin: a trebuit ca ei să ceară permisiunea așa cum o veți face și dumneavoastră. Domnul de Richelieu, pe care l-ați văzut atât de proaspăt tuns și bărbierit, a stat o lună bărbos ca un patriarh.

— Îmi este greu să împac severitatea aceasta în micile amănunte cu întrunirea plină de libertate pe care am văzut-o chiar acum.

— Domnule, spuse guvernatorul, în ceea ce mă privește am și eu privilegiile mele, care nu merg până acolo încât să vă dau brice, pene și cărți dar care îmi lasă libertatea de a-i invita la masa mea pe aceia dintre prizonierii mei pe care doresc să-i favorizez; presupunînd totuși, adăugă surâzând domnul de Launay, că invitația aceasta este o favoare. Este adevărat că-mi este prescris a da seamă magistratului de poliție despre cuvintele care ar putea ținti împotriva guvernământului; dar neîngăduindu-le să discute despre politică, sunt dispensat, după cum vedeți, de a trăda ospitalitatea mesei mele, dând socoteală despre conversația lor.

— Și nu există teama, domnule, întrebă Gaston, ca intimitatea aceasta între dumneavoastră și pensionarii dumneavoastră să nu aducă din partea dumneavoastră prea multă indulgență care s-ar putea să nu fie în intenția guvernământului?

— Îmi cunosc îndatoririle, domnule, spuse guvernatorul; și mă străduiesc să rămân în cele mai stricte limite ale lor. Așa cum i-ați văzut pe convivii mei de astăzi — și fără ca unul singur să se gândească a se plânge de mine, ei au trecut de-acum din camerele lor în carceră, unde unul dintre ei se mai află încă. Ordinele de la Curte vin unul după altul și nu se potrivesc unul cu altul. Eu le primesc, le pun în aplicare, iar oaspeții mei, care știu că eu n-am nici o vină în treabă asta și că, dimpotrivă, le îndulcesc în măsura în care stă puterea mea, nu-mi poartă nici o ranchiună. Sper că veți face la fel, domnule, dacă, lucru pe care n-am nici un motiv de a-l presupune de altfel, mi-ar sosi vreun ordin care să nu fie conform cu dorințele dumneavoastră.

Gaston surâse cu melancolie.

— Prevederea nu este inutilă, domnule, reluă dânsul, deoarece mă-ndoiesc de faptul că voi fi lăsat multă vreme să mă bucur de plăcerea pe care am avut-o astăzi. În orice caz, vă făgăduiesc de a nu vă considera amestecat în nici unul dintre evenimentele triste care ar putea să mă afecteze.

— Aveți fără îndoială vreun protector la Curte? întrebă guvernatorul.

— Nici unul, răspunse Gaston.

— Vreo putere binefăcătoare care să vegheze asupra dumneavoastră?

— Nu știu nimic despre asta.

— Atunci, trebuie să contăm pe hazard, domnule.

— Nu mi-a fost niciodată favorabil.

— Un motiv în plus pentru ca acesta să fi obosit de a vă fi împotrivă.

Și apoi, eu sunt breton, adăugă cavalerul, iar în Bretagne nu credem decât în Dumnezeu.

— Tocmai despre asta am vrut să vorbesc, reluă guvernatorul, atunci când v-am pomenit de hazard.

Gaston își făcu cererea și se retrase foarte încântat de manierele și de caracterul domnului de Launay.

CUM ERA PETRECUTĂ NOAPTEA LA BASTILIA ÎN AȘTEPTAREA DIMINEȚII

Gaston se informase de-acum, ieri pe seară, dacă deținuții puteau să aibă lumină, iar temnicerul pe care-l chemase în acest scop îi răspunsese negativ.

Când se lăsase întunericul, iar în această perioadă a anului acesta se lăsa devreme, el nu se mai interesă de nimic așadar și se culcă liniștit. Vizita din cursul dimineții în camera de tortură constituise pentru el o mare lecție de filozofie.

Astfel că, fie nepăsare juvenilă, fie putere de caracter, fie, mai mult decât toate acestea la un loc, cerința imperioasă a naturii într-o constituție de două zeci și cinci de ani, se cufundă într-un somn adânc după vreo două zeci de minute de când se culcase.

I-ar fi fost greu cavalerului să spună de câtă vreme dormea, când a fost trezit pe neașteptate de timbrul unui clopoțel. Acest clopoțel părea să se afle în cameră; însă cu toate acestea, oricât de mari își deschise ochii, nu văzu nici clopoțelul, nici pe acela care-l agita: e-adevărat că era foarte întuneric, ba chiar și ziua, în camera cavalerului, iar noaptea, așa cum nu este prea greu de presupus, era pe deasupra cu totul altceva.

Cu toate acestea, clopoțelul își continua treaba, sunând ușurel și cu precauție, ca un clopoțel discret și căruia îi era teamă să nu fie auzit. Orientându-se, Gaston crezu să remarce că zgomotul pe care-l auzea vine din cămin.

Se sculă și se apropie încetișor de locul în care clopoțelul își făcea auzit micul său clinchet argintiu. Nu se înșelase: sunetul venea din locul în chestiune.

În vreme ce era ocupat să se ocupe de acest fapt, auzi niște lovituri în planșeul pe care mergea. Se dădeau lovituri cu un instrument contondent, lovituri urmate, întrerupte de intervale regulate. Era evident că sunetul clopoțelului și loviturile în planșeu erau niște semnale, iar semnalele acestea îi parveneau de la deținuții vecini cu dânsul. Pentru a vedea puțin mai limpede ceea ce va trebui să facă,

Gaston se duse şi ridică perdelele de serj verde care atârnau înaintea ferestrei sale şi care îi ascundeau razele lunii, plină în acel răstimp. Însă trăgând perdelele, zări un obiect spânzurat de capătul unei sfori şi care se clătina în faţa barelor.

— Bun ! spuse dânsul, se pare că voi avea nişte ocupaţii ; dar fiecare la rândul său. Este nevoie de ordine, mai ales la închisoare. Să vedem ce vrea de la mine clopoţelul, mai întâi ; el are prioritate.

Şi Gaston se întoarse la cămin, întinse mâna, apoi simţi în curând un cordon. La capătul acestui cordon era spânzurat un clopoţel. Gaston trase de partea sa, dar clopoţelul rezistă.

— Bun ! spuse un glas care ajunse până la el prin coşul căminului ca printr-un portavoce ; bun ! sunteţi acolo.

— Da, răspunse Gaston ; ce doriţi de la mine ?

— Chiar aşa, ce doresc de la dumneavoastră ! doresc să stăm de vorbă.

— Foarte bine, spuse cavalerul, să stăm de vorbă.

— Nu sunteţi dumneavoastră oare cavalerul Gaston de Chanlay, cu care am avut onoarea de a lua dejunul astăzi la guvernator, domnul de Launay ?

— Întocmai, domnule.

— În acest caz, sunt servitorul dumneavoastră.

— Şi eu al dumneavoastră.

— În acest caz, binevoiţi a-mi spune, domnule, unde se află afacerile din Bretagne.

— După cum vedeţi, domnule, se află la Bastilia.

— Bun ! făcu vocea cu un accent al cărui timbru vesel nu putea să-l ascundă.

— Mă iertaţi, spuse Gaston, dar întrucât vă interesează, domnule, ceea ce se petrece în Bretagne ?

— Pentru că, spuse vocea, când afacerile din Bretagne merg prost, suntem trataţi bine, iar când ele prosperă, suntem trataţi rău. Astfel încât, alaltăieri, apropo de nu ştiu ce afacere care avea, pretindeau ei, nişte ramificaţii cu a noastră, am fost cu toţii trimişi la carceră.

— Ah ! drace ! făcu Gaston în sinea lui, dacă dumneavoastră n-o ştiţi, eu o ştiu, întrucât mă priveşte.

Apoi adăugă :

— Ei bine, domnule, fiţi liniştit : ele merg prost şi iată pentru care motiv am avut onoarea de a lua masa împreună astăzi.

— Ei ! domnule, sunteţi oare compromis ?

— Aşa mă tem.

— Atunci, primiţi toate scuzele mele.

— Eu sunt acela care vă rog să le acceptaţi pe ale mele. Dar am un vecin dedesubtul meu care îşi pierde răbdarea şi care bate astfel, încât mi-e teamă că va sparge planşeul; îngăduiţi-mi să-i răspund.

— Desigur, domnule, desigur; cu atât mai mult că, în cazul când calculele mele topografice sunt exacte, trebuie să fie marchizul de Pompaduor.

— Nu-mi va fi prea uşor să mă asigur de asta.

— Nu-i atât de greu pe cât credeţi.

— Şi cum asta?

— Nu bate oare într-un mod aparte?

— Da, acest mod de a bate ascunde un înţeles oarecare?

— Fără îndoială, este felul nostru de a ne înţelege între noi când nu avem fericirea de a comunica direct, aşa cum facem noi acum.

— Atunci, domnule, binevoiţi a-mi da cheia acestei înţelegeri.

— Nu e greu: fiecare literă are un loc în alfabet, nu-i aşa?

— Incontestabil.

— Există douăzeci şi patru de litere în alfabet.

— Nu le-am numărat niciodată, dar am încredere în dumneavoastră.

— Ei bine, o lovitură pentru A, două lovituri pentru B, trei lovituri pentru C şi aşa mai departe.

— Înţeleg; dar cum această manieră de a coresponda trebuie că este puţin cam lentă; şi cum văd la fereastra mea o sfoară ce are aerul că-şi pierde răbdarea, voi lovi o dată sau de două ori pentru a-l face să înţeleagă pe vecinul meu de dedesubt că l-am auzit şi mă voi duce la sfoară.

— Duceţi-vă domnule, duceţi-vă, chiar vă implor, deoarece dacă nu mă-nşel, această sfoară este foarte importantă pentru mine. Dar mai întâi, loviţi de trei ori în planşeu: în limbajul Bastiliei, asta înseamnă răbdare. Deţinutul va aştepta în acest caz ca dumneavoastră să-i daţi din nou un semn.

Gaston lovi de trei ori cu piciorul scaunului şi într-adevăr nu mai auzi nici un zgomot dedesubtul său.

Profită de acest moment de răgaz pentru a se duce la fereastră.

Nu era lucru uşor să ajungi la nişte bare fixate în interiorul unui zid care măsura cinci până la şase picioare grosime; dar cu toate acestea, apropiind masa de fereastră, Gaston izbuti să se prindă cu o mână de grilaj şi să apuce cu cealaltă sfoara, lucru pentru care aceasta se vădi foarte recunoscătoare mişcându-se încetişor de îndată ce simţi că se ocupă cineva de dânsa.

Gaston trase către dânsul un pachet care întâmpină o oarecare dificultate pentru a trece printre bare.

Conţinea un vas cu dulceaţă şi o carte.

Gaston văzu că era ceva scris pe hârtia vasului cu dulceaţă, dar nu putu să citească din cauza întunericului.

Sfoara se agita într-una cu atâta drăgălăşenie, ceea ce voia să spună fără îndoială că aşteaptă un răspuns.

Gaston îşi aminti de lecţia vecinului său cu clopoţelul, luă o mătură pe care o zărise într-un colţ şi care servea a îndepărta pânzele de păianjen şi lovi de trei ori în plafon.

Ne amintim că în limbajul Bastiliei, trei lovituri voiau să-nsemne răbdare.

Deţinutul cu pachetul aştepta probabil acest limbaj, pe cât se pare, deoarece retrase către dânsul sfoara debarasată de încărcătura ei.

Gaston se întoarse la cămin.

— Hei ! domnule ! spuse dânsul.

— Aici sunt. Ei bine?

— Ei bine, tocmai am primit prin intermediul sforii o carte şi un vas cu dulceaţă.

— Nu este oare ceva scris pe vasul de dulceaţă sau pe carte?

— Pe carte, nu ştiu nimic despre asta; pe vasul de dulceaţă, sunt sigur. Din nenorocire, nu pot să citesc din cauza întunericului.

— Aşteptaţi, spuse glasul, am să vă trimit nişte lumină.

— Credeam că este interzis deţinuţilor să aibă aşa ceva?

— Da, însă mi-am procurat.

— Daţi-i drumul, domnule, răspunse Gaston; deoarece sunt la fel de nerăbdător ca şi dumneavoastră să văd ceea ce mi se scrie.

Şi pentru că noaptea putea să treacă foarte bine în conversaţii între dânsul şi cei trei vecini ai săi şi deoarece nu era prea cald în această cameră imensă, Gaston începu să se îmbrace din nou pe pipăite. Tocmai îşi isprăvise de bine de rău toaleta, când văzu căminul său luminându-se puţin câte puţin. Clopoţelul coborî din nou, susţinut de cordonul său; numai că el, se transformase în felinar. Transformarea se produsese în modul cel mai simplu : clopoţelul fusese răsturnat în aşa fel încât să constituie un recipient; în acest recipient, se turnase ulei, iar în ulei ardea o mică feştilă. Gaston, care nu era încă obişnuit cu viaţa de închisoare şi cu imaginaţia care izvora dintr-însa, găsi mijlocul atât de ingenios, încât uită pentru moment de carte şi de vasul cu dulceaţă.

— Domnule, îi spuse el vecinului său, aş putea să vă întreb fără a părea indiscret cum v-aţi procurat diversele obiecte cu ajutorul cărora aţi fabricat această mică lampă?

— Nimic mai simplu, domnule : am cerut un clopoţel pentru a suna când aş avea nevoie şi mi-a fost acordat fără nici o dificultate ; apoi am economisit din uleiul de la dejunurile mele şi de la cinele mele până când am adunat o sticlă plină. Am încropit feştile sfâşiind una dintre batistele mele ; am culeş o pietricică plimbându-mă prin curtea interioară ; am confecţionat nişte iască din rufărie arsă ; am furat un oarecare număr de chibrituri stând la masă la guvernator ; în sfârşit, am lovit scăpărătoarea cu un cuţit pe care-l am şi cu ajutorul căruia de altfel am făcut gaura prin care stăm de vorbă.

— Primiţi toate felicitările mele, domnule, spuse Gaston, sunteţi un om plin de inventivitate.

— Vă mulţumesc pentru compliment, domnule ; dar veţi binevoi acum să vedeţi ce carte vi s-a trimis şi ce este scris pe hârtia de la vasul cu dulceaţă ?

— Domnule, cartea este un Virgiliu.

— Chiar asta e ; ea mi-o promisese ! exclamă glasul cu un accent de fericire care îl miră pe cavaler, neînţelegând cum un Virgiliu putea fi aşteptat cu atâta nerăbdare.

— Acum, spuse deţinutul cu clopoţelul, treceţi vă rog, domnule, la vasul cu dulceaţă.

— Bucuros, răspunse Gaston, care citi :

Domnule cavaler ,

Am aflat de la domnul locotenent al castelului că dumneavoastră ocupaţi camera de la etajul întâi, care are o fereastră perpendiculară pe a mea ; între deţinuţi sunt datorate asistenţă şi ajutor : mâncaţi dulceaţa şi ajutaţi să treacă prin căminul dumneavoastră acest Virgiliu alăturat la cavalerul Dumesnil, care nu are, în ceea ce-l priveşte, fereastră decât spre curte.

— E tocmai ceea ce aşteptam, spuse deţinutul cu clopoţelul ; şi am fost prevenit la dejun că trebuia să primesc mesajul acesta.

— Aşadar, sunteţi cavalerul Dumesnil, domnule ? întrebă Gaston.

— Da, domnule ; şi în acelaşi timp servitorul dumneavoastră, vă rog să credeţi.

— Eu sunt al dumneavoastră, răspunse Gaston râzând ; vă datorez un vas cu dulceaţă, credeţi-mă că nu voi uita.

— În acest caz, domnule, binevoiţi să dezlegaţi clopoţelul şi să-l legaţi pe Virgiliu în locul lui.

— Dar dacă n-aveţi clopoţelul, spuse Gaston, nu veţi putea să citiţi.

— Oh ! nu vă neliniştiţi, domnule, răspunse prizonierul, voi fabrica un alt felinar.

Gaston, care se gândea la ingeniozitatea vecinului său, ingeniozitate de care îi dădude dovadă, nu mai opuse din acest moment nici o dificultate pentru a se supune dorinței sale; luă clopoțelul, pe care îl depuse în gâtul unei sticle goale; și îl legă de cordon pe Virgiliu, în care avusese grijă a pune conștiincios la loc o scrisoare care căzuse dintr-însul... De îndată cordonul urcă din nou cu veselie.

E de necrezut cum în închisoare toate obiectele par să fie dotate cu viață și cu sentiment.

— Mulțumesc, domnule, spuse cavalerul Dumesnil; iar acum, dacă binevoiți să răspundeți dumneavoastră de dedesubt...

— Îmi redați libertatea, nu-i așa? spuse Gaston.

— Da, domnule; cu toate că în curând, vă previn, voi face apel din nou la bunăvoința dumneavoastră.

— Cu totul la ordinele dumneavoastră, domnule. Spuneți așadar, în ceea ce privește literele din alfabet?...

— O lovitură pentru A, douăzeci și patru de lovituri pentru Z.

— Vă mulțumesc.

Cavalerul lovi cu coada măturii sale o dată în planșeu, pentru a-l preveni pe vecinul său de dedesubt că era gata să intre în conversație cu dânsul, care vecin, așteptând fără îndoială acest semnal cu nerăbdare, răspunse de îndată printr-o altă lovitură. La capătul unei jumătăți de oră de lovituri schimbate, cei doi prizonieri parveniseră a-și spune cele ce urmează:

— Bună seara, domnule, cum vă numiți?

— Mulțumesc, domnule; numele meu este cavalerul de Chanlay.

— Iar al meu, marchizul de Pompadour.

În acest moment, Gaston își întoarse privirea către fereastră din întîmplare și văzu sfoara care se agita într-un mod convulsiv.

El dădu trei lovituri una după alta, în semn de invitație la răbdare; și se întoarse către deținutul său de la cămin.

— Domnule, îi comunică el lui Dumesnil, am onoarea să vă aduc la cunoștință că sfoara de la fereastră pare să se enerveze în mod prodigios.

— Rugați-o să aibă răbdare, domnule, mă ocup de dânsa într-o clipă.

Gaston reînnoi, la adresa plafonului, aceeași procedură pe care tocmai o îndeplinise la adresa parchetului, apoi se întoarse la cămin. La capătul unui minut, Virgiliu coborî.

— Domnule, spuse cavalerul Dumesnil, aveți bunătatea de a-l atașa pe Virgiliu de sfoară: pe el îl așteaptă dânsa.

Gaston avu curiozitatea de a vedea dacă-i răspunsese cavalerul domnișoarei de Launay. Îl deschise pe Virgiliu: nu exista nici o scrisoare înăuntru, dar cîteva cuvinte erau subliniate cu creionul, iar

Gaston putu să citească : *meos amores* şi *carceris oblivia longa* [1]. El înţelese această manieră de corespondenţă, care consta din a găsi într-o carte un capitol şi de a sublinia nişte cuvinte care, plasate unele după altele, ofereau un înţeles. Cavalerul Dumesnil şi domnişoara de Launay aleseseră, ca foarte asemănătoare cu împrejurarea şi ca pe ceva care putea să le procure cele mai multe cuvinte în armonie cu starea inimilor lor, cea de patra din *Eneida*, care tratează, aşa cum ştie fiecare, despre iubirea dintre Didona şi Enea.

— Bun ! spuse Gaston deschizând fereastra şi legându-l pe Virgiliu de sfoară, s-ar părea că am devenit cutie de scrisori.

După aceea scoase un adînc suspin gândindu-se că el n-avea nici un mijloc de a coresponda cu Hélène şi că biata copilă ignora cu desăvârşire ce se petrecuse cu dânsul. Acest lucru îi provocă o compasiune încă şi mai adîncă pentru dragostea dintre domnişoara de Launay şi cavalerul Dumesnil ; în asemenea măsură încât se întoarse la cămin :

— Domnule, spuse dânsul, puteţi să fiţi liniştit ; răspunsul dumneavoastră a sosit în portul căutat.

— Ah ! mulţumesc de o mie de ori, cavalere, spuse Dumesnil ; acum, încă o vorbă şi vă las să dormiţi în tihnă.

— Oh ! nu vă jenaţi, domnule ; am luat un acont, spuneţi aşadar ceea ce voiaţi să spuneţi.

— Aţi discutat cu prizonierul care este dedesubtul dumneavoastră ?

— Da.

— Cine este ?

— E marchizul de Pompadour.

— Bănuiam. Ce v-a mai spus ?

— Mi-a spus bună seara şi m-a întrebat cum mă numesc ; însă n-a avut timpul să mă-ntrebe altceva. Acest fel de corespondenţă este ingenios, dar nu este prompt.

— Trebuie să faceţi o gaură şi atunci veţi comunica dîrect cum facem noi.

— Să fac o gaură, dar cu ce ?

— Am să vă împrumut cuţitul meu.

— Mulţumesc.

— Chiar dacă lucrul acesta nu va sluji decât pentru a vă distrage atenţia şi tot va fi de-acum ceva.

— Daţi-mi-l.

— Iată-l.

---

1. — dragostea mă face să uit anii îndelungaţi de temniţă. (lat.) (N.T.)

Şi cuţitul, trimis prin cămin, căzu la picioarele lui Gaston.

— Acum, doriţi să vă înapoiez clopoţelul ? întrebă cavalerul.

— Da, pentru că mîine dimineaţă gardienii mei, făcându-şi vizita, îşi vor da seama că-mi lipseşte, iar dumneavoastră nu aveţi nevoie să vedeţi limpede, presupun, pentru a relua conversaţia dumneavoastră cu Pompadour.

— Nu, desigur.

Şi clopoţelul, aşa cum era transformat în felinar, urcă din nou prin cămin.

— Acum, spuse cavalerul, vă trebuie ceva ca să beţi împreună cu dulceaţa, iar eu vă voi trimite o sticlă cu vin de Champagne.

— Mulţumesc, spuse Gaston ; nu vă privaţi de dânsa pentru mine, nu fac cine ştie ce caz.

— Atunci o veţi trece, când gaura va fi gata, lui Pompadour, care, la acest capitol, este pe deplin opusul dumneavoastră. Iat-o, luaţi-o.

— Mulţumesc, cavalere.

— Noapte bună !

— Noapte bună !

Şi cordonul urcă din nou.

Gaston mai aruncă o privire spre fereastră : sfoara se culcase, sau, dacă nu se culcase, cel puţin se întorsese acasă la dânsa.

— Ah ! spuse dânsul suspinând, Bastilia ar fi un paradis pentru mine, dacă eu aş fi în locul cavalerului Dumesnil, iar sărmana mea Hélène ar fi în acela al domnişoarei de Launay.

După aceea el reîncepu cu Pompadour o conversaţie care dură până la ora trei dimineaţa şi în decursul căreia îl informă că va face o gaură în planşeu pentru a încerca să aibă cu dânsul o comunicare mai directă.

Astfel ocupat ziua cu interogatoriile iar noaptea cu corespondența cu vecinii, săpând, la intervale, o gaură pentru comunicarea cu Pompadour, Gaston era mai mult neliniștit decât plictisit. De altfel, descoperise o altă sursă de distracție. Domnișoara de Launay, care obținea tot ceea ce dorea de la locotenentul Maison-Rouge, numai să fi cerut lucrurile pe care le dorea cu un dulce surâs, obținuse hârtie și pene; ea trimisese natural dintre acestea și cavalerului Dumesnil, care împărțise comoara lui cu Gaston, cu care comunica mereu, și Richelieu, cu care ajunsese a comunica. Dar, Gaston avusese ideea (bretonii sunt mai mult sau mai puțin poeți) de a scrie versuri Hélènei. De partea lui, cavalerul Dumesnil scria pentru domnișoara de Launay, care scria pentru cavaler; în asemenea măsură încât Bastilia devenise un adevărat Parnas. Numai Richelieu dezonora societatea făcând proză și, prin toate mijloacele posibile, scria prietenilor și metreselor lui. Timpul trecea așadar; și apoi, de altfel, timpul trece întotdeauna, chiar și la Bastilia.

Gaston a fost întrebat dacă era bucuros a asista la mesă și cum pe lângă preocuparea pe care mesa putea să i-o ofere lui Gaston, el era în esență și profund credincios, acceptase cu dragă inimă. A doua zi după ce îi fusese făcută această propunere, veniră deci să-l caute. Mesa, la Bastilia, se celebra într-o mică biserică, având, în loc de capele, niște cabinete separate, care dădeau printr-o deschizătură spre cor, în așa fel încât deținutul nu putea să-l vadă pe oficiant decât atunci când se ridica și numai din spate. În ceea ce-l privește pe oficiant, el nu-i vedea niciodată pe deținuți. Se preconizase acest mod de-a asista la serviciul divin sub domnia marelui rege, deoarece într-o zi unul dintre deținuți îi interpelase pe preot și îi făcuse revelații publice.

Gaston îi văzu la mesă pe domul conte de Laval și pe domnul de Richelieu, care ceruseră să asiste la serviciul divin, nu numai, ca Gaston, dintr-un sentiment religios, ci, pe cât se părea, pentru a

vorbi împreună, deoarece Gaston remarcă faptul că îngenunchiaţi unul lângă altul, nu mai încetau să şuşotească. Domnul de Laval părea să aibă veşti foarte importante de comunicat ducelui şi din timp în timp ducele îşi arunca privirea asupra lui Gaston, ceea ce dovedea că nu era străin de aceste veşti.

Cu toate acestea, cum nici unul, nici altul nu-i adresară cuvântul decât pentrũ a respecta politeţea uzuală, Gaston rămase în rezervă şi nu le puse nici o întrebare.

Mesa o dată terminată, deţinuţii fură conduşi la ei acasă : traversânè un coridor întunecat. Gaston se încrucişă cu un bărbat care îi strecură o hârtiuţă.

Gaston duse nepăsător mâna la buzunarul vestei şi puse biletul acolo.

Dar ajuns acasă, de îndată ce văzu uşa închizându-se la loc după însoţitorul său, el scoase nu nerăbdare biletul din buzunar. Era scris pe nişte hârtie din trestie de zahăr, cu vârful unu i cărbune ascuţit şi conţinea numai un rând :

Simulaţi a fi bolnav de plictiseală.

La început 17i Gaston i se părũ că scrisul din bileţelul care-i fusese remis în coridorul întunecat nu-i era necunoscut ; însă era atât de grosolan executat, încât era foarte dificil ca trăsăturile pe. care le avea sub ochi să poată servi drept ghid aducerii sale aminte Părăsi aşadar puţin câte puţin această idee şi aşteptă seara cu nerăbdare pentru a-l consulta pe cavalerul Dumesnil asupra a ceea ce trebuia să facă.

Sosind noaptea, el făcu semnalul obişnuit, cavalerul se instală la postul său, iar Gaston pobesti ceea ce i se întâmplase, întrebându-l pe Dumesnil, care avea un stagiu destul de îndelungat la Bastilia, ce apărere avea în legătură cu sfatul pe care i-l dăduse corespondentul său necunoscut.

— Pe legea mea ! îi răspunse cavalerul, cu toate că nu ştiu unde poate să vă ducă sfatul acesta, urmaţi-l oricum, deoarece, nu poate să vă dăuneze ; vi se va da poate mai puţină mâncare, dar asta e tot ceea ce poate să vi se întâmple în catul cel mai rău.

— Dar, spuse Gaston, dacă-şi dau seama că maladia mea e simulată ? . . .

— Oh ! cât despre asta, răspunse cavalerul Dumesnil, nu există nici o primejdie, chirurgul de la Bastilia este complet ignorant în medicină şi nu va constata boala dumneavoastră decât pentru a face ceea ce veţi hotărî dunneavoastră înşivă ; poate că atunci vi

se va îngădui plimbarea în grădină, iar în cazul acesta veţi fi foarte fericit, deoarece este o distracţie deosebită.

Gaston nu voi să se oprească aici şi o consultă pe domnişara de Launay, care, fie logică, fie simpatie, a fost exact de aceeaşi părere cu cavalerul. Numai că adăugă :

— Dacă veţi fi pus la dietă, spuneţi-mi, iar eu vă voi trimite pui, dulceaţă şi vin de Bordeaux.

Cât despre Pompadour, el nu răspunse nimic ; gaura nu era încă străpunsă. Gaston o făcu aşadar pe bolnavul, nemâncând nimic din ceea ce i se aducea şi trăind din dărcinia vecinei sale, ale cărei oferte l e acceptase. Către sfârşitul celei de-a doua zile, domnu de Launay urcă el însuşi. I se raportase că de patruzeci de ore Gaston nu mâncase nimic. Îl găsi pe deţinut în pat.

— Domnule, îi spuse dânsul, aflu că sunteţi bolnav şi am venit să mă informez eu însumi de starea sănătăţii dumneavoastră.

— Sunteţi prea bun, domnule, răspunse Gaston ; e-adevărat că sunt suferind.

— Ce aveţi ? întrebă guvernatorul.

— Pe legea mea, domnule, spuse Gaston, cred că nu suferiţi de amor propriu pentru castelul dumneavoastră : mă plictisesc la Bastilia.

— Cum ! de patru sau cinci zile de când sunteţi aici ?

— M-am plictişit încă din primul ceas.

— Şi ce fel de plictiseală încercaţi ?

— Există mai multe ?

— Fără îndoială ; te plictiseşti cu gândul la familie.

— Nu am.

— Te plictiseşti cu gândul la iubită.

Gaston scoase un suspin.

— Te plictiseşti cu gândul la ţara ta.

— Da, asta e, spuse Gaston, simţind bine că trebuia să se plictisească de ceva.

Guvernatorul păru a reflecta un moment.

— Domnule, îi spuse dânsul, de când sunt guvernatorul Bastiliei, declar că singurele clipe agreabile pe care le-am petrecut aici sunt acelea în care am fost în stare de-a aduce vreun serviciu gentilomilor pe care regele îi încredinţează îngrijirilor mele. Sunt aşadar gata să fac ceva pentru dumneavoastră, dacă-mi promiteţi că veţi fi rezonabil.

— Vă promit, domnule.

— Pot să vă pun în legătură cu unul dintre compatrioţii dumneavoastră, sau cel puţin cu un om care mi s-a părut a cunoaşte foarte bine Bretania.

— Iar acest om este deţinut ca şi mine?

— Ca şi dumneavoastră.

Un vag sentiment se strecură în inima lui Gaston în legătură cu acest compatriot despre care vorbea domnul de Launay că era cel care-i înmânase biletul în care era invitat să facă pe bolnavul.

— Dacă binevoiţi să faceţi asta pentru mine, spuse Gaston, vă voi fi foarte recunoscător.

— Ei bine, mâine, vă voi înlesni să-l vedeţi; numai că, deoarece îmi este recomandat să fiu foarte sever cu el însuşi, nu veţi putea petrece decât un ceas împreună; şi pentru că este absolut interzis pentru dânsul de a părăsi camera sa, dumneavoastră veţi merge să-l căutaţi.

— Voi face tot ceea ce veţi dori, domnule, răspunse Gaston.

— Atunci, rămâne hotărât: mâine la ora cinci, aşteptaţi-mă, pe mine sau pe maiorul de administraţie de aici; dar cu o condiţie.

— Care?

— Aceea că, în aşteptarea acestui divertisment, veţi mânca un pic astăzi.

— Voi face tot ce voi putea.

Gaston mâncă nişte piept de pasăre şi bău două degete de vin pentru a-şi ţine cuvântul faţă de domnul de Launay.

Seara, îi împărtăşi cavalerului Dumesnil ceea ce se petrecuse între el şi domnul de Launay.

— Pe legea mea, îi spuse acesta, sunteţi foarte norocos: contelui de Laval i-a venit aceeaşi idee ca şi dumneavoastră, dar singurul lucru pe care l-a obţinut este că a fost mutat într-o cameră din turnul Tresor, unde-mi spunea că se plictiseşte de moarte, neavând altă distracţie decât de a pălăvrăgi cu farmacistul Bastiliei.

— Drace! spuse Gaston, cum de nu mi-aţi spus asta mai curând?

— Uitasem.

Această amintire tardivă a cavalerului îl tulburase puţin pe Gaston. Aşezat aşa cum era între domnişoara de Launay, cavaler-Dumesnil şi marchizul de Pompadour, cu care intra mereu în legătură, poziţia lui, mai puţin neliniştea pe care i-o inspira soarta lui şi mai cu seamă aceea a lui Hélène, era terabilDacă l-ar mu ta în altă parte, nu va putea să scape de a fi acat de maladia pe care simulase că o încearcă. La ora convenită,maiorul de administraţie al Bastiliei, urmat de un temnicer, veni să-l caute pe Gaston, pe care îl făcu să traverseze mai multe curţi şi care se opri în sfârşit împreună cu însoţitorii săi înaintea turnului Tresor. Fiecare turn, se ştie, avea numele său aparte. În camera numărul 1 era un deţinut la care fu introdus Gaston. Acest bărbat, cu spatele întors la lumină, dormea complet îmbrăcat pe patul său de campanie. Resturile cinei

sale erau încă lângă el pe o masă de lemn mâncat de carii, iar costumul său, destrămat în mai multe locuri, arăta că este un om de rând.

— Ei drace ! spuse Gaston, s-au gândit aşadar că iubesc într-atât Bretania, încât cel dintâi vagabond, pentru că este din Rennes sau din Penmark, poate să pară nobil în ochii mei? Oh ! nicidecum ; acesta este un pic prea zdrenţăros şi mi se pare că mănâncă prea mult ; însă cum la urma urmelor nu trebuie să fii capricios la închisoare, să-ncercăm totuşi de data asta. Îi voi povesti aventura domnişoarei de Launay, iar dânsa o va pune în versuri pentru cavalerul Dumesnil.

O dată plecaţi maiorul de administraţie şi temnicerul, Gaston rămase singur cu deţinutul, care începu prin a se întinde îndelung, apoi căscă de trei sau de patru ori, se întoarse, privi fără să vadă nimic în cameră şi făcu să trosnească patul scuturându-se.

— Bun ! ce frig e în blestemata asta de Bastilie, murmură el scărpinându-şi nasul furios.

— Vocea asta, gestul acesta ! gândi Gaston ; dar nu, este el însuşi, iar eu nu mă-nşel.

Şi se apropie de pat.

— Ia te uită, ia te uită, ia te uită ! spuse deţinutul lăsând să-i alunece picioarele jos din pat, pe care rămase aşezat, privindu-l pe Gaston cu un aer uluit. Dumneavoastră aici, domnule de Chanlay?

— Căpitanul La Jonquière ! exclamă Gaston.

— Eu însumi, adică nu prea, nu mai sunt ceea ce spuneţi. Mi-am schimbat numele de când nu ne-am văzut.

— Dumneavoastră?

— Da, eu.

— Şi vă numiţi?

— *Primul Tresor*.

— Cum aţi spus?

— *Primul Tresor*, sluga dumneavoastră, cavalere. E un obicei la Bastilia, deţinutul ia numele camerei lui ; asta îi cruţă pe temniceri de neplăcerea de a reţine nişte nume pe care n-au nevoie să le ştie ; şi pe care ar fi primejdios pentru dânşii dacă nu le-ar uita. Cu toate acestea, există cazuri în care asta variază : când Bastilia este prea plină şi când se pun doi sau trei deţinuţi împreună, ei iau nişte numere cu dublă folosinţă ; exemplu m-au pus aici, eu sunt *primul Tresor*, veţi fi pus împreună cu mine, veţi fi *primul Tresor bis*, va fi pus Excelenţa Sa împreună cu noi, el va fi *primul Tresor ter* etc. Temnicerii au o specie de mică literatură latină în acest scop.

— Da, înţeleg, răspunse Gaston, care îl privise fix pe La Jonquière, pe parcursul acestei întregi explicaţii ; astfel că, iată-vă deţinut?

— Chiar așa ! vedeți prea bine. Presupun că nici dumneavoastră, nici eu nu suntem aici pentru plăcerea noastră.

— Așadar, suntem descoperiți ?

— Mi-e teamă că da.

— Grație dumneavoastră.

— Cum ! grație mie ! strigă La Jonquière simulând cea mai mare uimire. Să nu glumim, vă rog.

— Ați făcut dezvăluiri, trădătorule !

— Eu ? Haida de, tinere, sunteți nebun ; și nu la Bastilia trebuia să vă aducă, ci la Petites-Maisons.

— Nu negați, domnul d'Argenson mi-a spus-o.

— Domnul d'Argenson ! Ah ! desigur ! autoritatea e bună. Dar știți ce mi-a spus, mie ?

— Nu.

— Mi-a spus că dumneavoastră m-ați denunțat.

— Domnule !

— Ei bine ! la urma urmei, domnule !... N-o să ne tăiem gâtul pentru că poliția și-a făcut meseria mințind ca un înspăimântător smulgător de dinți !

— Dar în sfârșit, cum s-a putut descoperi...

— Vă-ntreb și eu. Dar există un fapt, dacă eu aș fi spus ceva, n-aș fi aici. M-ați văzut puțin ; dar cu toate acestea trebuie să fi ghicit că nu sunt atât de prost încât să fac mărturisiri în mod gratuit. Revelațiile se vând, domnule și se vând chiar prin vremea care trece, iar eu știu că Dubois le-a cumpărat sau le-ar fi cumpărat foarte scump.

— Poate că aveți dreptate, spuse Gaston după ce se gândi. În orice caz, să binecuvântăm întâmplarea care ne pune laolaltă.

— Aș dori.

— N-aveți aerul că sunteți prea încântat, cu toate acestea.

— Pentru că nu sunt decât într-o oarecare măsură, mărturisesc.

— Căpitane !

— Ah ! Doamne ! ce rău caracter aveți.

— Eu ?

— Da. Vă ambalați întotdeauna. Eu țin la singurătatea mea, în ceea ce mă privește ; nu există decât singurătatea care nu vorbește.

— Domnule !

— Iar ! Hai, ascultați-mă. Credeți, așa cum spuneți, că numai întâmplarea ne strânge laolaltă ?

— Și ce ați vrea să fie ?

— Chiar așa ! Vreo combinație necunoscută de călăii noștri, de d'Argenson, de Dubois, poate.

— Nu dumneavoastră așadar mi-ați trimis un bilet ?

— Un bilet ! eu !...

— În care îmi spuneați să simulez o maladie de plictiseală?

— Și pe ce ar fi trebuit să scriu asta? cu ce? prin cine?

Gaston păru să reflecteze și în acest timp La Jonquière îl privi cu micul său ochi viu și pătrunzător.

— Iată, spuse căpitanul după o clipă, eu cred, în ceea ce mă privește, cu totul dimpotrivă, că datorită dumneavoastră avem plăcerea de a ne afla la Bastilia laolaltă.

— Mie, domnule?

— Da, cavalere, sunteți prea încrezător. Vă spun părerea mea pentru cazul când veți ieși de-aici; și mai ales pentru cazul în care veți rămâne.

— Mulțumesc.

— Ați remarcat dacă sunteți urmărit?

— Nu.

— Când conspiri, dragul meu, nu trebuie să privești niciodată înaintea ta, ci în spatele tău.

Gaston mărturisi că nu-și luase această măsură de prevedere.

— Iar ducele, întrebă La Jonquière, este arestat?

— Nu știu nimic despre asta. Tocmai voiam să v-ntreb.

— La dracu! asta devine neliniștitor. Ați condus o tânără femeie la dânsul.

— Știți asta?

— Ei! dragul meu, totul se știe. Nu va fi fost dânsa oare care să fi vorbit? Ah! scumpul meu cavaler, femeile! femeile!

— Aceasta este o femeie curajoasă, domnule, iar întru cât privește discreția, curajul și devotamentul, răspund de dânsa ca de mine însumi.

— Da, înțeleg: o iubim, deci este de miere și de aur. Strașnic conspirator mai sunteți, nu-i așa, încât vă hotărâți să duceți femeile la șeful complotului!

— Dar vă spun de la-nceput că nu i-am încredințat nimic, iar dânsa nu poate să știe din secretele mele decât ceea ce a surprins.

— Femeile au ochiul viu și nasul fin.

— Și chiar dacă ar fi cunoscut planurile mele ca și mine însumi, de altfel, sunt convins că n-ar fi deschis gura.

— Ei! domnule, fără a pune la socoteală dispoziția pe care o are în mod firesc pentru acest exercițiu, oare nu poți face întotdeauna o femeie să vorbească? I s-ar fi spus fără vreo pregătire prealabilă: Iubitului dumneavoastră, domnul de Chanlay, i se va tăia gâtul, ceea ce, de altfel, este foarte posibil, fie spus între paranteze, cavalere, dacă dumneavoastră nu ne dați unele explicații; și pariez că mai vorbește și acum.

— Nu există nici o primejdie, domnule, mă iubește prea mult

— Pentru asta, desigur, o fi pălăvrăgit ca o coțofană; și iată-ne pe amândoi în cușcă. În sfârșit, să nu mai vorbim de asta. Ce faceți aici?

— Mă distrez.

— Vă distrați! Ah! bun, iată ce noroc!... Vă distrați! și cu ce?

— Făcând versuri, mâncând dulceață și străpungând planșeul.

— Faceți găuri în tencuiala regelui? spuse La Jonquière scărpinându-și nasul. Oh, oh! asta-i bine de știut. Iar domnul de Launay nu bombăne?

— Domnul de Launay nu știe nimic despre asta, răspunse Gaston; de altfel, nu sunt singurul, aici toată lumea străpunge câte ceva, unul planșeul, celălalt căminul, celălalt zidul. Dumneavoastră nu străpungeți nimic, în ceea ce vă privește?

La Jonquière îl privi pe Gaston pentru a vedea dacă nu-și bate joc de el.

— Vă voi spune asta mai târziu. Dar haide, reluă La Jonquière, să vorbim serios, domnule Gaston, sunteți condamnat la moarte?

— Eu?

— Da, dumneavoastră?

— Cum spuneți asta!

— Dar e un obicei la Bastilia; există aici douăzeci de condamnați la moarte care nu se comportă mai rău.

— Am fost interogat.

— Vedeți așadar.

— Dar nu cred să fiu condamnat încă.

— Va veni și asta.

— Scumpul meu căpitan, fără să se cunoască, spuse Gaston, dar știți că sunteți de o veselie nebună?

— Găsiți?

— Da.

— Și asta vă miră?

— Nu vă știam atât de neînfricat.

— Vasăzică dumneavoastră regretați viața, în ceea ce vă privește?

— Mărturisesc, deoarece nu-mi trebuie decât un lucru pentru a fi fericit, să trăiesc.

— Și v-ați făcut conspirator având șansa de a fi fericit? Nu vă mai înțeleg. Eu credeam că se conspiră în disperare de cauză, așa cum te căsătorești când nu mai ai alte resurse.

— Când am intrat în această conspirație, încă nu iubeam.

— Și o dată intrat?

— N-am mai avut cum să ies din ea.

— Bravo ! iată ceea ce se numeşte caracter. Vi s-a dat chestiunea ?

— Nu ; dar pot să spun că puţin a lipsit.

— Atunci o s-o aveţi.

— Pentru ce asta ?

— Pentru că eu am avut-o, în ceea ce mă priveşte ; şi că ar fi o nedreptate să fim trataţi în mod diferit. Vedeţi cum mi-au aranjat hainele toţi caraghioşii ăştia.

— Pe care v-au dat-o ? întrebă Gaston, încă mai trecându-l fiorii la simpla amintire a celor ce s-au petrecut între el şi d'Argenson.

— Aceea a apei. M-au făcut să beau un baril şi jumătate. Stomacul meu era ca un burduf. N-aş fi crezut niciodată că pieptul omului poate să cuprindă atât lichid fără să explodeze.

— Şi aţi suferit mult ? întrebă Gaston cu un interes amestecat cu nelinişte personală.

— Da, însă constituţia mea e robustă ; a doua zi, nici nu mă mai gândeam la asta. E-adevărat că de atunci am băut mult vin. Dacă vi se aplică chestiunea şi dacă aveţi alegerea, alegeţi apa, asta curăţă. Toate băuturile care ni se dau, când suntem bolnavi, nu sunt decât un mijloc mai mult sau mai puţin onest de a ne face să înghiţim apă. Fagon spune că cel mai mare medic despre care a auzit vorbindu-se era doctorul Sangrado. Din nefericire, acesta n-a existat niciodată decât în capul lui Cervantes ; altfel, ar fi făcut miracole.

— Îl cunoaşteţi pe Fagon ? întrebă Gaston uimit.

— Bineînţeles ! din reputaţie. De altfel, i-am citit cărţile... Şi contaţi a persista să nu spuneţi nimic ?

— Fără îndoială.

— Aveţi dreptate. V-aş fi spus desigur, dacă regretaţi atât de mult viaţa pe cât spuneaţi adineaori, să-i şoptiţi câteva cuvinte foarte încet în particular lui d'Argenson ; dar ăsta-i un palavragiu, care se va duce să dezvăluie confesiunea dumneavoastră la toată lumea.

— Voi tăcea, domnule, fiţi liniştit. Există puncte asupra cărora n-am nevoie să fiu întărit.

— Cred bineînţeles ! S-ar părea că duceţi o viaţă de Sardanapal în turnul dumneavoastră. Eu nu-l am într-al meu decât pe domnul conte de Laval, care-şi face trei spălături pe zi. E un divertisment pe care l-a inventat. Ei ! Doamne ! gusturile sunt bizare în închisoare. Şi apoi, poate că vrea să se obişnuiască astfel cu chestiunea apei, dragul de el !

— Dar, reluă Gaston, nu-mi spuneaţi oare adineaori că voi fi cu siguranţă condamnat ?

— Vreţi să ştiţi tot adevărul?

— Da.

— Ei bine, d'Argenson mi-a spus că veţi fi.

Gaston păli; oricât de brav ai fi, o asemenea ştire produce întotdeauna o oarecare emoţie. La Jonquière remarcă schimbarea aceasta de fizionomie, oricât de uşoară ar fi fost ea.

— Cu toate acestea, spuse dânsul, cred că vă veţi salva viaţa făcând unele revelaţii.

— Pentru ce aţi vrea să fac eu ceea ce dumneavoastră n-aţi făcut, în ceea ce vă priveşte?

— Caracterele sunt diferite, ca şi poziţiile: astfel încât eu nu mai sunt tânăr, în ceea ce mă priveşte; nu mai sunt îndrăgostit, în nu las nici o iubită pradă lacrimilor.

Gaston suspină.

— Vă daţi seama bine, continuă La Jonquière, că noi suntem doi oameni foarte diferiţi. Când m-aţi auzit vreodată pe mine suspinând, aşa cum suspinaţi în această clipă?

— Dacă mor, spuse Gaston, Excelenţa Sa va avea grijă de Hélène.

— Şi dacă este arestată ea însăşi?

— Aveţi dreptate.

— Atunci?

— Atunci, Dumnezeu va fi aici.

La Jonquière îşi scărpină nasul.

— Hotărît lucru, sunteţi foarte tânăr, spuse dânsul.

— Explicaţi-vă.

— Să presupunem că Excelenţa Sa nu va fi arestat câtuşi de puţin?

— Ei bine?

— Ce vârstă are Excelenţa Sa?

— Patruzeci şi cinci până la patruzeci şi şase de ani, presupun.

— Închipuiţi-vă că Excelenţa Sa se îndrăgosteşte de Hélène; nu astfel o numiţi pe curajoasa dumneavoastră?

— Ducele îndrogostit de Hélène! dânsul căruia i-am încredinţat-o! dar aceasta ar fi o infamie!

— Lumea e plină de infamii, numai cu ele merge mai departe.

— Oh! nici măcar nu vreau să mă opresc la gândul acesta.

— Nici nu vă spun să vă opriţi la el, spuse La Jonquière cu un surâs diabolic; vi-l sugerez, asta-i tot; faceţi cu dânsul ce veţi dori.

— Sst! spuse Gaston, vine cineva.

— Aţi cerut ceva?

— Eu? deloc.

— Atunci, înseamnă că timpul care ni s-a acordat pentru vizita dumneavoastră s-a scurs.

Şi La Jonquière se aruncă din nou pe patul său în mare grabă.

Zăvoarele scârţâiră şi o uşă se deschise, apoi alta, în sfârşit guvernatorul apăru.

— Ei bine, domnule, îi spuse guvernatorul lui Gaston, sunteţi mulţumit de companionul dumneavoastră?

— Da, domnule, răspunse Gaston, cu atât mai mult că-l cunoşteam pe domnul căpitan La Jonquière.

— Îmi spuneţi un lucru, răspunse domnul de Launay surâzînd, care face ca sarcina mea să fie mai delicată. Dar cu toate acestea, deoarece v-am făcut o ofertă, nu mă voi întoarce din drum. Voi îngădui o vizită pe zi, la ora la care veţi dori. Fixaţi ora: dimineaţa? seara?

Gaston, neştiind ce să răspundă, îl privi pe La Jonquière.

— Spuneţi la ora cinci seara, îi spuse repede şi cu glas foarte scăzut La Jonquière lui Gaston.

— Seara, la ora cinci, domnule, dacă binevoiţi, răspunse Gaston.

— Aşadar, ca şi astăzi?

— Ca şi astăzi.

— E bine; vom face cum doriţi, domnule.

Gaston şi La Jonquière schimbară o privire semnificativă, apoi cavalerul fu condus din nou în camera lui.

Era ora șase și jumătate și prin urmare se făcuse pe deplin întuneric. Cea dintâi grijă a cavalerului, întorcându-se la dânsul, a fost, de îndată ce ușa camerei sale s-a închis la loc, să alerge la cămin.

— Ei, cavalere ! spuse dânsul.

Dumesnil răspunse.

— Mi-am făcut vizita.

— Ei bine ?

— Ei bine, am găsit, dacă nu un prieten, cel puțin o cunoștiință.

— Un nou deținut ?

— Care cred să aibă o vechime ca și a mea.

— Cum îi spuneți ?

— Căpitanul La Jonquière.

— Așteptați o clipă.

— Îl cunoașteți ?

— Dar, desigur.

— Atunci, faceți-mi un mare serviciu ; cine este ?

— Oh ! păi, un dușman înverșunat al regentului.

— Sunteți sigur ?

— Cum adică ! făcea parte din conspirația noastră, dar s-a retras deoarece era vorba de-a aresta și nu de-a asasina.

— Așadar, el era ?

— Pentru asasinat.

— Asta-i bine, murmură Gaston. Deci, reluă dânsul cu glas tare, e un om în care poți să ai încredere ?

— Dacă este același cu cel despre care am auzit vorbindu-se și care locuia în strada Bourdonnais, la *Ocaua Dragostei*.

— Întocmai ; asta e.

— Atunci, e un om sigur.

— Cu atât mai bine, spuse Gaston ; pentru că omul acesta ține în mâinile sale viața a patru bravi gentilomi.

— Dintre care dumneavoastră sunteţi unul, nu-i aşa? spuse Dumesnil.

— Vă-nşelaţi, reluă Gaston, iar eu m-am situat în afară deoarece se pare că pentru mine totul s-a sfârşit.

— Cum! totul s-a sfârşit?

— Da, eu sunt condamnat..

— La ce?

— La moarte.

Interveni un moment de tăcere între cei doi interlocutori.

— Imposibil! reluă cel dintâi cavalerul Dumesnil.

— Şi pentru ce asta, imposibil?

— Pentru că, dacă-am înţeles bine, afacerea dumneavoastră este legată de a noastră, nu-i aşa?

— Este urmarea acesteia.

— Ei bine...

— Ei bine?

— Afacerea noastră aflându-se pe un drum bun, a dumneavoastră nu poate să meargă rău.

— Şi cine v-a spus că afacerea dumneavoastră se află pe un drum bun?

— Ascultaţi; deoarece pentru dumneavoastră, scumpul meu vecin, pentru dumneavoastră care aţi binevoit a consimţi să fiţi intermediarul nostru, nu mai avem secrete.

— Ascult, spuse Gaston.

— Iată ce-mi scria domnişoara de Launay ieri. Ea se plimba împreună cu Maison-Rouge care, după cum ştiţi, este îndrăgostit de dânsa şi de care noi râdem amândoi, dar pe care-l menajăm pentru că ne este de mare folos; şi cum, sub pretextul de a fi bolnavă, ea a cerut, ca şi dumneavoastră, un doctor, el a prevenit-o că cel de la Bastilia se află la ordinele sale. Astfel că, trebuie să vă spun că l-am cunoscut, de o manieră foarte intimă chiar, pe acest doctor al Bastiliei, care se numeşte Herment. Cu toate acestea, ea nu spera să iasă mare lucru din asta, deoarece este un om foarte temător de felul său. Când el a intrat în grădină, unde dânsa se plimba, dându-i o consultaţie în aer liber, i-a spus: *Nădăjduiţi*! În gura altuia, acest cuvânt n-ar fi însemnat nimic; dar în gura lui Herment, înseamnă foarte mult. Aşadar, din moment ce ni s-a spus că trebuie să nădăjduim, n-aveţi nimic de temut, în ceea ce vă priveşte, deoarece afacerea noastră şi a dumneavoastră se leagă atât de intim una de alta.

— Cu toate acestea, reluă Gaston, căruia cuvântul i se părea foarte vag, La Jonquière mi-a făcut impresia că era foarte sigur de ceea ce spunea.

În acest moment, Pompadour bătu cu coada măturii sale.

— Iertați-mă, îi spuse Gaston lui Dumesnil, dar mă cheamă marchizul ; poate că are vreo veste să-mi comunice.

Și Gaston merse la gaura lui, pe care cu câteva lovituri de cuțit o făcu practicabilă.

— Ia ascultați, cavalere, spuse Pompadour, întrebați-l vă rog pe Dumesnil dacă n-a aflat ceva nou de la domnișoara de Launay.

— În legătură cu ce ?

— În legătură cu unul dintre noi. Am surprins câteva cuvinte, pe care maiorul de administrație și guvernatorul le-au schimbat la ușa mea ; le-am auzit pe acestea : *Condamnat la moarte* !

Gaston avu un tremur.

— Fiți liniștit, marchize, spuse dânsul, am toate motivele să cred că despre mine era vorba.

— Drace ! scumpul meu cavaler, asta nu m-ar liniști câtuși de puțin. Mai întâi, pentru că ne-am cunoscut și că devii repede prieten la închisoare, ceea ce înseamnă că voi fi disperat dacă vi se va întâmpla ceva ; în sfârșit, pentru că ceea ce vi s-ar putea întâmpla dumneavoastră ar putea foarte bine să ni se întâmple de asemenea și nouă, având în vedere asemănarea dintre cele două afaceri ale noastre.

— Și credeți că domnișoara de Launay ar putea să vă scoată din incertitudine ? întrebă Gaston.

— Fără îndoială ; ferestrele sale dau spre Arsenal.

— Și apoi ?

— Și apoi ? Ea trebuie să fi văzut foarte bine dacă s-a petrecut ceva nou astăzi.

— Ei ! tocmai, reluă Gaston, iată că bate.

Într-adevăr, domnișoara de Launay bătuse de două ori în plafon, ceea ce voia să însemne :

— Atenție !

Gaston îi răspunse domnișoarei de Launay bătând o dată, ceea ce voia să-nsemne :

— Ascult !

După aceea se duse să deschidă fereastra. O clipă mai târziu, sfoara coborî cu o scrisoare. Gaston trase sfoara la dânsul, luă scrisoarea, apoi se îndreptă spre gaura lui Pompadour.

— Ei bine ? spuse marchizul.

— O scrisoare, răspunse Gaston.

— Ce spune ?

— Nu știu nimic ; dar o voi trece la cavalerul Dumesnil, care mi-o va citi.

— Grăbiți-vă.

— Bineînțeles ! spuse Gaston, vă rog să mă credeți că sunt la fel de grăbit ca și dumneavoastră.

Și alergă la cămin.

— Cordonul ! strigă dânsul.

— Aveți o scrisoare ? întrebă Dumesnil.

— Da. Aveți lumină ?

— Am aprins-o chiar acum.

— Coborâți repede cordonul, atunci.

— Iată-l.

Gaston legă scrisoarea, care urcă numaidecât din nou.

— Scrisoarea nu este pentru mine, este pentru dumneavoastră, spuse Dumesnil.

— N-are importanță, citiți-o totuși. Îmi veți spune ce scrie acolo ; eu n-am lumină, iar dumneavoastră ați pierde multă vreme să mi-o coborâți.

— Permiteți ?

— Bineînțeles !

Se făcu o clipă de liniște.

— Ei bine ? spuse Gaston.

— Drace ! făcu Dumesnil.

— Vești proaste, nu-i așa ?

— Păi ! judecați singur.

Și Dumesnil citi :

Scumpul meu vecin,

Au sosit în seara asta niște judecători extraordinari la Arsenal și am recunoscut livreaua lui d'Argenson. Vom ști mai multe despre asta de îndată, pentru că voi primi vizita medicului.

Transmiteți din partea mea mii de salutări lui Dumesnil.

— E tocmai ceea ce mi-a spus La Jonquière, reluă Gaston. Niște judecători extraordinari ; pe mine m-au judecat.

— Aș ! cavalere, spuse Dumesnil cu o voce care încerca în zadar să pară liniștită, cred că vă alarmați prea repede.

— Deloc, știu la ce trebuie să mă aștept ; și apoi, iată !

— Ce anume ?

— Vine cineva. Tăcere.

Și Gaston se îndepărtă repede de cămin.

Ușa se deschise : maiorul de administrație și locotenentul, escortați de patru soldați, veneau să-l caute pe Gaston.

Gaston profită de lumina pe care-o aduceau cu dânșii pentru a pune puțină ordine în îmbrăcămintea lui, apoi îi urmă ca și prima dată. Intrară într-o lectică bine închisă, măsură de prevedere destul

de inutilă, deoarece pe parcursul ei toţi soldaţii sau gardienii se întorceau cu faţa la perete : acesta era consemnul la Bastilia.

Chipul lui d'Argenson era încruntat ca de obicei. Asesorii lui nu aveau un aer mai bun decât al său.

— Sunt pierdut, murmură Gaston. Sărmana Hélène !

Apoi înălţă capul cu cutezanţa unui om brav care, ştiind că moartea va sosi, înălţă capul pentru a o privi în faţă când soseşte.

— Domnule, spuse d'Argenson, crima dumneavoastră a fost cercetată de către tribunalul al cărui preşedinte sunt. Vi s-a îngăduit în şedinţele precedente să vă apăraţi. Dacă nu s-a considerat în privinţa dumneavoastră necesar de a vi se acorda un avocat, acest lucru nu este câtuşi de puţin în scopul de a dăuna apărării dumneavoastră, ci dimpotrivă pentru că este inutil de a manifesta faţă de dumneavoastră indulgenţa extremă a unui tribunal însărcinat a fi sever.

— Nu vă-nţeleg, domnule, spuse Gaston.

— Atunci voi fi mai limpede, spuse magistratul de poliţie. Dezbaterile ar fi făcut să reiasă, chiar şi în ochii apărătorului dumneavoastră, un lucru incontestabil, anume că sunteţi un conspirator şi un asasin. Cum aţi dori ca, fiind stabilite aceste două puncte, să se procedeze cu indulgenţă faţă de dumneavoastră? Dar iată că sunteţi înaintea noastră ; vă vor fi acordate toate facilităţile pentru justificarea dumneavoastră : dacă cereţi un răgaz, îl veţi avea ; dacă doriţi cercetări asupra unor piese, vor fi făcute ; dacă vorbiţi, în sfârşit, aveţi cuvântul şi nu vi se va retrage câtuşi de puţin.

— Înţeleg bunăvoinţa tribunalului, răspunse Gaston ; şi îi mulţumesc. În plus, scuza pe care mi-o cere pentru absenţa unui apărător, de care nu am nevoie, mi se pare suficientă. Nu am de gând să mă apăr.

— Nu doriţi aşadar aici martori, nici piese, nici un răgaz?

— Vreau sentinţa mea, asta-i tot.

— Haide, continuă d'Argenson, pentru dumneavoastră înşivă, cavalere, nu vă-ncăpăţânaţi astfel şi faceţi unele mărturisiri.

— N-am nici o mărturisire de făcut ; deoarece remarcaţi că în toate interogatoriile mele, nici măcar n-aţi formulat o acuzaţie precisă.

— Şi aţi dori aşa ceva?

— Mărturisesc faptul că nu m-ar deranja să ştiu de ce anume sunt acuzat.

— Ei bine, am să vă spun : aţi venit la Paris, delegat de comisia republicană din Nantes ; aţi venit pentru a-l asasina pe regent. V-aţi adresat unui aşa numit La Jonquière, complicele dumneavoastră, condamnat astăzi ca şi dumneavoastră.

Gaston simțea că pălește, pentru că toate aceste acuzații erau adevărate.

— Aceasta înseamnă, domnule, reluă dânsul, că nu puteați s-o știți ; un om care vrea să comită o asemenea acțiune n-o mărturisește decât atunci când a comis-o.

— Da, însă complicii săi o mărturisesc pentru dânsul.

— Vreți să spuneți că La Jonquière mă denunță ?

— La Jonquière ; nu este vorba de La Jonquière, ci de ceilalți acuzați.

— Alți acuzați ? exclamă Gaston ; există așadar și alte persoane arestate ca și mine și căpitanul La Jonquière ?

— Dar desigur : există domnii de Pontcalec, de Talhouet, de Montlouis și du Couëdic.

— Nu vă-nțeleg, spuse Gaston cu un vag și profund sentiment de groază, nu pentru dânsul, ci pentru prietenii săi.

— Cum ! nu înțelegeți că domnii de Pontcalec, de Talhouet, de Montlouis și du Coëudic au fost arestați și că se judecă procesul lor chiar în acest moment la Nantes ?

— Arestați, ei ! strigă G(ston. Imposibil !

— Ah ! da, nu-i așa ? spuse d'Argenson. Vă gândeați că provincia se va revolta mai curând decât să lase a fi arestați apărătorii săi, așa cum spuneți dumneavoastră ăștia, rebelii. Ei bine, provincia n-a spus nimic ; provincia a continuat să râdă, să cânte și să danseze. Doar atât că, lumea se informează de-acum în ce piață din Nantes vor fi decapitați, ca să închirieze acolo niște ferestre.

— Nu vă cred, domnule, spuse rece Gaston.

— Dați-mi acest portofoliu, spuse d'Argenson către un soi de grefier care stătea în picioare în spatele său.

— Iată, domnule, continuă magistratul de poliție scoțând succesiv mai multe hârtii din portofoliu ; iată actele de arestare, urmate de procesele verbale. Vă îndoiți de niște piese autentice ?

— Toate acestea nu-mi spun câtuși de puțin domnule, că ei m-ar fi acuzat.

— Ei au spus cu toții ceea ce noi doream să știm, iar culpabilitatea dumneavoastră rezultă clar din interogatoriile lor.

— În acest caz și dacă ei au spus cu toții ceea ce dumneavoastră doreați să știți, nu mai aveți nevoie de mărturisirile mele.

— Este răspunsul dumneavoastră definitiv, domnule ?

— Da.

— Grefier, citiți judecata.

Grefierul desfășură o hârtie și citi cu o voce nazală, pe același ton pe care ar fi citat o simplă ispravă :

Având în vedere că rezultă din instrucţia începută la 19 februarie, că messire Gaston-Eloy de Chanlay a venit de la Nantes la Paris, cu intenţia de a comite, asupra persoanei Alteţei Sale Regale monseniorul regent al Franţei, o crimă de omor, care trebuia să fie urmată de revoltă împotriva autorităţii regelui, comisia extraordinară, instituită pentru a cerceta asupra acestei crime, l-a judecat pe cavalerul de Chanlay demn de pedeapsa rezervată vinovaţilor de înaltă trădare şi de lezmajestate, persoana domnului regent fiind inviolabilă ca persoană regală.

În consecinţă :

Ordonăm ca domnul cavaler Gaston de Chanlay să fie în prealabil degradat din titlurile şi demnităţile sale ; declaraţi infami el şi posteritatea lui în perpetuitate, bunurile sale să fie confiscate, arborii săi de codru înalt şi bătrân să fie tăiaţi la o înălţime de şase picioare, iar el însuşi decapitat la cererea oamenilor regelui, fie în piaţa Grevei, fie în orice loc îi va plăcea domnului magistrat să hotărască, în afară de iertarea Majestăţii Sale.

Gaston ascultă lectura condamnării sale cu paloare, însă de asemenea şi cu imobilitatea unei statui de marmură.

— De îndată ce-i va plăcea Majestăţii Sale, răspunse magistratul de poliţie.

Gaston simţi ca o mare strângere în tâmple, un nor însângerat îi trecu pe dinaintea ochilor. Simţi că gândurile i se tulburau şi rămase liniştit pentru a nu spune ceva nedemn de dânsul. Dar dacă impresia a fost vie, a fost rapidă ; puţin câte puţin, seninătatea reapăru pe fruntea lui, sângele îi urcă din nou în obraji, iar un fel de surâs dispreţuitor îi strânse buzele.

— E bine, domnule, spuse dânsul ; în orice moment ar veni ordinul Majestăţii Sale, mă va afla pregătit. Doar atât, aş vrea să ştiu dacă, înainte de a muri, îmi va fi îngăduit să văd câteva persoane care-mi sunt scumpe ; şi să cer o favoare regelui.

Ochii lui d'Argenson străluciră de o bucurie răutăcioasă.

— Domnule, spuse dânsul, vă prevenisem că veţi fi tratat cu indulgenţă ; puteaţi aşadar să-mi spuneţi acest lucru mai de mult, iar bunătatea Majestăţii Sale nu s-ar fi lăsat devansată poate de o rugăminte.

—Vă-nşelaţi, domnule, spuse Gaston cu demnitate. Nu cer Majestăţii Sale decât o favoare din pricina căreia gloria mea şi a sa nu vor suferi.

— Aţi putea s-o puneţi pe cea a regelui înaintea celei a dumneavoastră, domnule, spuse un asesor pe un ton în care se simţea sâcâiala Curţii.

— Domnule, răspunse Gaston, eu voi muri, gloria mea va începe mai curând decât aceea a Majestăţii Sale.

— Ce solicitați așadar? spuse d'Argenson; vorbiți, iar eu vă voi spune de îndată dacă există vreo șansă de a se da curs cererii dumneavoastră.

— Cer mai întâi ca titlurile și demnitățile mele, care de altfel nu sunt mare lucru, să nu fie stinse nici alterate, deoarece nu dispun de posteritate, mor cu totul, iar numele meu este singurul lucru care trebuie să-mi supraviețuiască; pe deasupra, cum el nu este decât nobil și nu ilustru, nu-mi va supraviețui multă vreme.

— Aceasta este o favoare în întregime regală, domnule. Doar Majestatea Sa poate să răspundă, iar Majestatea Sa va răspunde. Aceasta e tot ceea ce doriți, domnule?

— Nu, domnule. Doresc încă un lucru, dar nu știu cui trebuie să adresez cererea mea.

— Mai întâi mie, domnule; apoi, în calitatea mea de magistrat de poliție, voi vedea dacă trebuie să iau sub responsabilitatea mea de a vă acorda acest lucru, sau dacă este necesar să mă refer la Majestatea Sa.

— Ei bine, domnule, spuse Gaston, doresc să mi se acorde grația de a o vedea pe domnișoara Hélène de Chaverny, pupila Excelenței Sale domnul duce de Olivarès, precum și pe domnul duce însuși.

D'Argenson la această cerere, făcu un semn ciudat pe care cavalerul îl interpretă ca pe o ezitare.

— Domnule, se grăbi să adauge Gaston, îi voi vedea unde veți dori, precum și atât de puțin timp cât veți dori.

— E bine, domnule, îi veți vedea, spuse d'Argenson.

— Ah! domnule, exclamă Gaston făcând un pas înainte ca pentru a-i strânge mâna, mă copleșiți de bucurie.

— Cu o condiție totuși, domnule.

— Care? spuneți; nu există nici o condiție compatibilă cu onoarea mea pe care să n-o accept în schimbul unei atât de mari bunăvoințe.

— Nu veți vorbi cu nimeni despre condamnarea dumneavoastră, iar aceasta pe cuvântul dumneavoastră de gentilom.

— Și o voi face cu atât mai bucuros, domnule, răspunse Gaston, cu cât una dintre cele două persoane ar muri desigur aflând acest lucru.

— Atunci, e foarte bine. Nu mai aveți nimic de spus?

— Nu, domnule, decât că doresc să atestați că n-am spus nimic.

— Tăgăduirile dumneavoastră sunt înscrise în procesele verbale. Grefier, treceți piesele domnului, pentru ca să le citească și să le semneze.

Gaston se așeză la o masă și în vreme ce d'Argenson și judecătorii, grupați în jurul lui, discutau între dânșii, citi cu atenție toate piesele procesului și reciti toate răspunsurile pe care le dăduse de la începutul interogatoriilor sale.

— Domnule, spuse Gaston, toate hârtiile dumneavoastră sunt în regulă. Voi avea onoarea să vă revăd?

— Nu cred, răspunse d'Argenson cu acea brutalitate care constituia spaima oricărui prevenit și a oricărui condamnat.

— Atunci, la revedere în cealaltă viață, domnule.

D'Argenson se înclină și făcu semnul crucii, după uzul judecătorilor care se despărțeau de un om pe care-l condamnaseră la moarte. Atunci maiorul de administrație îl luă în paza lui pe Gaston și îl conduse din nou în camera lui.

Reîntors în camera lui, Gaston a fost obligat să le răspundă lui Dumesnil şi lui Pompadour, care vegheaseră aşteptând pentru a obţine veşti de la dânsul. Conform promisiunii pe care i-o făcuse domnului d'Argenson, nu spuse nici un cuvânt despre sentinţa care îl condamna la moarte, ci le dezvălui numai un interogatoriu mai grav decât celelalte. Numai că, pentru că voia, înainte de a muri, să scrie câteva scrisori, îi ceru lumină cavalerului Dumesnil. Cât despre hîrtie şi creion, ne amintim că le obţinuse de la guvernator pentru a desena. De astă dată, Dumesnil coborî până la dânsul o lumânare aprinsă; fiecare lucru mergea progresând, după cum se vede. Maison-Rouge nu era în stare să-i refuze nimic domnişoarei de Launay, iar domnişoara de Launay împărtăşea totul cavalerului său care, ca un bun camarad de închisoare, împărţea bucuriile sale între Gaston şi Richelieu, vecinii săi.

Gaston, cu toată promisiunea pe care i-o făcuse d'Argenson, se îndoia neîncetat că i se va îngădui s-o revadă pe Hélène, dar ştia că nu-l vor lăsa să moară fără a-i trimite un confesor. Dar, nu exista nici o îndoială că acest confesor va consimţi să împlinească ultima dorinţă a unui om pe cale să moară şi că va remite două scrisori la adresa lor. Pe când se pregătea să scrie, o auzi pe domnişoara de Launay dând semnalul că avea ceva să-i trimită. Era o scrisoare pe adresa lui. De astă dată, Gaston putu s-o citească: avea lumânarea.

Scrisoarea era astfel concepută:

Prietenul nostru, pentru că aţi devenit prietenul nostru şi nu mai există nici un secret faţă de dumneavoastră, comunicaţi-i lui Dumesnil această straşnică speranţă pe care am încercat-o după cuvântul pe care mi l-a spus Herment.

Inima lui Gaston palpită; poate că va afla, de asemenea şi dânsul, vreun motiv de speranţă în această scrisoare: nu i s-a spus oare că soarta lui nu putea fi separată de aceea a conspiratorilor lui Cella-

mare? E-adevărat că cei care-i spuseseră aceasta nu cunoșteau conspirația lui însuși.

Reluă așadar:

Acum o jumătate de oră, medicul a venit, întovărășit de Maison-Rouge. Acesta din urmă îmi făcu niște ochi atât de dulci încât am bănuit cel mai favorabil augur. Cu toate acestea, când i-am cerut să-i vorbească în particular, sau cel puțin cu voce scăzută medicului, mi-a făcut mari greutăți, pe care le-am îndepărtat cu un surâs.

— Cel puțin îmi spuse dânsul, e de la sine înțeles că nimeni nu va ști că m-am îndepărtat în afară de sunetul glasului; pentru că, fără nici o îndoială mi-aș pierde postul dacă-ar afla cineva de această ușurință.

Acest ton de dragoste și de interes combinate împreună mi s-a părut atât de grotesc, încât i-am promis râzând tot ceea ce ar fi dorit. După cum vedeți, îmi țin cuvîntul față de dânsul.

Se îndepărtă așadar, iar domnul Herment se apropie.

Atunci începu un dialog în care gesturile semnificau un lucru în vreme ce glasul exprima altceva.

— Aveți prieteni buni, spuse Herment, prieteni sus-puși care se interesează în mod deosebit în ceea ce vă privește.

Eu mă gândeam în mod firesc la doamna du Maine.

— Ah! domnule, exclamai, v-au însărcinat să-mi transmiteți ceva?

— Sst! spuse Herment, scoateți limba.

Închipuiți-vă cum îmi bătea inima.

Gaston duse mâna la propria sa inimă și își dădu seama că și lui de asemenea inima îi bătea cu violență.

— Și ce aveți să-mi transmiteți?

— Oh! eu însumi nimic; dar vi se va aduce obiectul convenit.

— Dar care este acest obiect? spuneți, hai!

— Se știe că paturile de la Bastilia sunt proaste și mai cu seamă prost acoperite, așa că am fost însărcinat să vă ofer.

— Ce anume, în sfârșit?

— O pătură pentru picioare.

Am izbucnit în râs; devotamentul prietenilor mei se mărginea întru a mă feri de răceală.

— Scumpul meu domn Herment, îi spusei, în starea în care mă aflu, mi se pare că prietenii mei ar fi trebuit să se preocupe mai mult de capul decât de picioarele mele.

— E o prietenă.

— Și care este această prietenă?

— Domnişoara de Charolais, spuse Herment coborând glasul în asemenea măsură încât de-abia îl auzii.

Apoi se retrase.

Iar eu, scumpe cavalere, stau aici, aşteptând pătura pentru picioare a domnişoarei de Charolais.

Povestiţi-i acest lucru lui Dumesnil; îl va face să râdă.

Gaston suspină cu tristeţe. Veselia oamenilor care-l înconjurau îi apăsă inima. Acesta era oare un nou supliciu care se inventase de a-i interzice să-şi încredinţeze soarta oricui ar fi fost? I se părea că ar fi găsit o consolare în lacrimile pe care cei doi vecini ai săi le-ar fi vărsat pentru nenorocirile sale. A fi plâns de două inimi care se iubesc, atunci când iubeşti tu însuţi şi când vei muri, este o mare uşurare.

Astfel că Gaston nu avu curajul să-i citească scrisoarea lui Dumesnil; ci i-o trimise întreagă, iar o clipă după aceea auzi hohotele sale de râs. Chiar în acest moment, el îi spunea adio Hélènei. După ce-şi petrecuse o parte din noapte scriind, adormi. La douăzeci şi cinci de ani, trebuie să dormi întotdeauna, chiar şi atunci cînd eşti pe cale să adormi pentru vecie. Dimineaţa, i se aduse lui Gaston dejunul, la ora obişnuită. Numai că, Gaston remarcă faptul că era mai delicat decât de obicei; surâse de faţă cu această atenţie supremă şi îşi aminti de grijile care se acordau, se spune, pentru condamnaţii la moarte.

Către sfârşitul dejunului, guvernatorul intră.

Gaston, dintr-o privire iute, îi cercetă chipul. Chipul său era la fel de afabil şi plin de curtoazie. Chiar şi el însuşi ignora oare aşadar condamnarea din ajun, sau poate că purta o mască?

— Domnule, spuse guvernatorul, veţi binevoi să vă luaţi osteneala de a coborî în camera de consiliu?

Gaston se ridică. Auzi ca un fel de zumzet în urechi. Unui condamnat la moarte, orice ordin pe care nu-l înţelege i se pare o trimitere către supliciu.

— Aş putea să ştiu pentru ce sunt invitat să cobor, domnule? întrebă Gaston cu un glas de altfel destul de calm pentru a fi imposibil de-a recunoaşte într-însul emoţia lui interioară.

— Păi, pentru a primi o vizită, răspunse guvernatorul. Ieri, după interogatoriu, nu i-aţi cerut oare domnului magistrat de poliţie favoarea de a vedea pe cineva?

Gaston tresări.

— Şi este această persoană? întrebă dânsul.

— Da, domnule.

Gaston tocmai deschidea gura pentru a continua interogatoriul, deoarece îşi amintise chiar atunci că nu una, ci două persoane aştepta.

Dar, i-a fost anunţată una singură: care dintre cele două venise? El n-avu curajul să-ntrebe, ci îl urmă în tăcere pe guvernator. Guvernatorul îl conduse pe Gaston în sala de consiliu. Intrând acolo, Gaston aruncă în toate părţile o privire avidă, însă sala era în întregime goală, iar ofiţerii care asistă de obicei la aceste feluri de întrevederi erau ei înşişi absenţi.

— Rămîneţi aici, domnule, îi spuse guvernatorul lui Gaston; persoana pe care-o aşteptaţi va veni.

Domnul de Launay îl salută pe Gaston şi ieşi. Gaston alergă la fereastră, care era zăbrelită, de altfel, ca toate ferestrele din Bastilia. Înaintea ferestrei, stătea o santinelă. În timp ce stătea aplecat spre a privi în curte, uşa se deschise. La zgomotul pe care-l făcu deschizându-se, Gaston se întoarse şi se află în faţa ducelui de Olivarès. Acest lucru nu era tot ce aştepta, însă cu toate acestea era foarte mult; deoarece dacă şi-au ţinut cuvântul faţă de dânsul în ceea ce-l priveşte pe duce, nu exista nici un motiv pentru care să şi-l calce în ceea ce-o privea pe Hélène.

— Oh! monseniore, excamă Gaston, cât de bun sunteţi de a veni la rugămintea unui sărman deţinut!

— Era o datorie pentru mine, domnule, răspunse ducele. După aceea, de altfel, trebuia să vă mulţumesc.

— Mie! spuse Gaston uluit; şi ce-am făcut oare care să merite mulţumirile Excelenţei Voastre?

— Aţi fost interogat, aţi fost condus în sala de tortură, vi s-a dat de înţeles că veţi fi graţiat dacă-i numiţi pe complicii dumneavoastră; şi cu toate acestea aţi păstrat tăcerea.

— Era un angajament luat şi mi l-am ţinut, asta-i tot; acest lucru nu merită nici o mulţumire, monseniore.

— Şi acum, domnule, spuneţi-mi, reluă ducele, dacă vă pot fi de folos cu ceva.

— Înainte de orice, asiguraţi-vă asupra dumneavoastră înşivă, monseniore. N-aţi fost deranjat nici într-un fel?

— Câtuşi de puţin.

— Cu atât mai bine.

— Iar dacă şi conjuraţii din Bretagne sunt la fel de discreţi ca şi dumneavoastră, nu mă-ndoiesc de faptul că numele meu nici măcar nu va fi pronunţat în aceste nefericite dezbateri.

— Oh! răspund pentru ei, monseniore, ca pentru mine însumi. Dar dumneavoastră, răspundeţi oare pentru La Jonquière?

— Pentru La Jonquière? spuse ducele încurcat.

— Da; nu ştiţi oare că şi el de asemenea a fost arestat?

— Ba da, am auzit vorbindu-se ceva despre asta.

— Ei bine, monseniore, vă întreb ce gândiţi despre el.

— Nu pot să vă spun nimic despre asta, domnule, decât că se bucură de toată încrederea mea.

— Dacă se bucură de încrederea dumneavoastră, înseamnă că este demn de dânsa; asta-i tot ceea ce voiam să știu, monseniore.

— Atunci, domnule, reveniți la acea cerere pe care doreați să mi-o faceți.

— Excelența Voastră a văzut-o pe acea tânără fată pe care am condus-o la dumneavoastră?

— Domnișoara Hélène de Chaverny; da, domnule, am văzut-o.

— Ei bine, monseniore, ceea ce n-am avut vreme să vă spun atunci, am să vă spun în acest moment; pe această fată, eu o iubesc de acum un an! Visul acestui an fusese de a-mi consacra viața fericirii sale... Spun visul, monseniore, deoarece atunci când eram treaz, știam bine că orice speranță de fericire îmi era interzisă; și cu toate acestea, pentru a-i da un nume, o poziție, o avere acestei tinere fete, în momentul în care am fost arestat, ea trebuia să devină soția mea.

— Fără aprobarea rudelor sale, fără consimțământul familiei sale? spuse ducele.

— Nu avea nici familie, nici rude, monseniore; și după toate probabilitățile, era cât pe ce să fie vândută unui numit mare senior, când ea a socotit că trebuie să fugă de la persoana care fusese plasată în preajma ei.

— Dar cine-a putut să vă determine a crede că domnișoara Hélène de Chaverny era pe cale să devină victima unui târg rușinos?

— Ceea ce mi-a povestit ea însăși despre un pretins tată care se ascundea, despre niște diamante care i s-au oferit. După aceea, știți oare unde am regăsit-o, monseniore? Într-una dintre acele case infame destinate plăcerilor desfrânaților noștri. ea, un înger de candoare și de puritate! Pe scurt, monseniore, această tânără fată a fugit împreună cu mine, în pofida strigătelor guvernantei sale, în plină zi, în fața lacheilor care fuseseră plasați în jurul ei; a rămas două ceasuri singură cu mine; și cu toate că este încă pură ca și în ziua în care a primit cea dintâi sărutare de la mama ei, nu este cu acest preț mai puțin compromisă în clipa de față. Ei bine, monseniore, aș dori ca mariajul proiectat să se înfăptuiască.

— În situația în care sunteți, domnule? întrebă ducele.

— Un motiv în plus, monseniore.

— Dar poate că vă faceți iluzii asupra pedepsei care vă este rezervată.

— Este probabil aceeași care, într-o circumstanță asemănătoare, i-a lovit pe contele de Chalais, pe marchizul de Cinq-Mars și pe cavalerul Louis de Rohan.

— Asta înseamnă că sunteţi pregătit pentru orice, domnule, chiar şi pentru moarte?

— M-am pregătit pentru asta, monseniore, din ziua în care am intrat în complot: singura scuză a conspiratorului este că, ridicând viaţa altora, şi-o pune pe a lui în joc.

— Şi această tânără fată, ce va câştiga dânsa din această căsătorie?

— Monseniore, fără a fi bogat, am o oarecare avere; ea este săracă, eu am un nume şi ea nu are, aş dori să-i las numele meu şi averea mea şi, în acest scop, am rugat de-acum să se ceară regelui ca bunurile mele să nu fie confiscate, ca numele meu să nu fie declarat infam; când se va şti pentru care motiv am făcut aceste două cereri, fără îndoială că-mi vor fi aprobate. Dacă mor fără ca ea să fie soţia mea, va fi considerată metresa mea şi va fi dezonorată, pierdută! această protecţie o cer cu mâinile împreunate, vom fi uniţi, nimeni nu va mai avea nimic să-i reproşeze: sângele care curge pe un eşafod politic nu păteză câtuşi de puţin familia; nici o ruşine nu va plana asupra văduvei mele, iar dacă dânsa nu trăieşte fericită, va trăi cel puţin independentă şi onorată. Iată graţia pe care doream să v-o cer, monseniore, stă în puterea dumneavoastră de a mi-o obţine?

Ducele înaită spre uşa prin care intrase şi bătu de trei ori: uşa se deschise şi locotenentul Maison-Rouge apăru.

— Domnule locotenent, spuse ducele, binevoiţi a-l întreba din partea mea pe domnul de Launay dacă tânăra fată care este la poartă şi care aşteaptă în trăsura mea poate să vină până aici? El ştie că, la fel ca şi a mea, vizita ei este autorizată. Veţi avea bunătatea s-o aduceţi aici, nu-i aşa?

— Cum! monseniore, Hélène este aici, la poarta!?

— Nu vi s-a promis că va veni?

— O, ba da! dar văzându-vă singur îmi pierdusem orice speranţă.

— Am vrut să vă văd eu mai întâi, presupunând că aveţi să-mi spuneţi foarte multe lucruri pe care ea nu trebuie să le asculte; pentru că eu ştiu totul, domnule.

— Ştiţi totul! ce vreţi să spuneţi?

— Ştiu că ieri aţi fost chemat la Arsenal.

— Monseniore!

— Ştiu că l-aţi găsit acolo pe d'Argenson; ştiu că v-a citit sentinţa. Ştiu în sfârşit că sunteţi condamnat la moarte şi că vi s-a cerut cuvântul că nu veţi spune nimănui.

— Oh! monseniore, tăcere! tăcere! un astfel de cuvânt şi-o veţi ucide pe Hélène!

— Fiţi liniştit, domnule. Dar, haide, aşadar nu există nici un mijloc de a scăpa de această moarte?

— Ar fi necesare mai multe zile pentru a pregăti și a executa un plan de evadare, iar Excelența Voastră știe, de-abia dacă mai am câteva ore.

— Prin urmare nu vă vorbesc despre asta câtuși de puțin. Vă-ntreb dacă nu aveți vreo scuză de oferit pentru crima dumneavoastră.

— Pentru crima mea, reluă Gaston, uluit că un complice se servește de această expresie.

— Ei ! Doamne ! da, reluă ducele dându-și seama, știți că astfel numesc oamenii uciderea unui om ; numai că posteritatea judecă, iar această crimă devine câteodată o acțiune măreață.

— Nu am nici o scuză de oferit, monseniore, decât aceasta că eu cred necesară moartea regentului pentru fericirea Franței.

— Da, reluă surâzând ducele ; dar înțelegeți foarte bine că nu este câtuși de puțin o scuză pe care să i-o oferiți lui Philippe d'Orléans. Aș fi dorit ceva personal. Oricât de inamic politic aș fi al regentului, trebuie să spun că el nu trece deloc drept un om rău. Se spune că este îndurător și că nici o execuție capitală nu s-a înfăptuit sub domnia lui.

— Îl uitați pe contele de Horn, tras pe roată în piața Grevei.

— Era un asasin.

— Dar eu ce sunt oare, în ceea ce mă privește, dacă nu un asasin ca și contele de Horn ?

— Cu deosebirea că, nu uitați, contele de Horn asasina pentru a fura, în ceea ce-l privește.

— Nu pot și nu vreau să-i cer nimic regentului, spuse Gaston.

— Nu personal, domnule, știu acest lucru, dar prietenii dumneavoastră. Dacă prietenii dumneavoastră ar avea o scuză plauzibilă pe care s-o pună în valoare, poate că prințul ar merge el însuși în întâmpinarea dorințelor dumneavoastră, poate că ar acorda o grațiere.

— Nu am nici unul, monseniore.

— Este imposibil, domnule, îngăduiți-mi să v-o spun. O hotărâre ca aceea pe care ați luat-o nu se naște în inima unui om fără un motiv oarecare, fără un sentiment de ură, fără o nevoie de răzbunare. Și, iată, îmi amintesc, i-ați spus căpitanului La Jonquière, care mi-a reprodus-o : ați moștenit o ură de familie ; haide, spuneți-mi care era cauza acestei dușmănii.

— Inutil, monseniore, să vă osteniți cu toate acestea. Evenimentul care a dat naștere acestei dușmănii nu va prezenta nici un interes pentru Excelența Voastră.

— N-are importanță, spuneți cu toate acestea.

— Ei bine, regentul l-a ucis pe fratele meu.

— Regentul l-a ucis pe fratele dumneavoastră!... Ce tot spuneţi?... Imposibil... domnule Gaston! strigă ducele d'Olivarès.

— Da, ucis, dacă de la efect urcăm până la cauză.

— Explicaţi-vă, vorbiţi. Cum a putut regentul...

— Fratele meu, care era mai în vârstă decât mine cu cincisprezece ani şi care i-a înlocuit pe lângă mine pe tatăl meu, mort cu trei luni înainte de naşterea mea, pe mama, moartă în vreme ce mă aflam în leagăn, fratele meu era îndrăgostit de o tânără fată, care, din ordinele prinţului, era crescută într-o mânăstire.

— În care mânăstire, o ştiţi?

— Nu; ştiu numai că era la Paris.

Ducele murmură câteva cuvinte pe care Gaston nu le ascultă câtuşi de puţin sau pe care nu putu să le-nţeleagă.

— Fratele meu, rudă cu stareţa din această mânăstire, avusese prilejul s-o vadă pe această tânără fată; se îndrăgostise de dânsa; o ceruse în căsătorie. Se ceruse de la prinţ consimţământul pentru această unire, iar el se prefăcuse a consimţi, când această tânără fată, sedusă de pretinsul ei protector, dispăru dintr-o dată. Vreme de trei luni, fratele meu nădăjdui s-o regăsească, dar toate cercetările lui au fost inutile; nu obţinu în legătură cu acest lucru nici o ştire şi, din disperare, se lăsă ucis în bătălia de la Ramillies.

— Şi cum se numea această tânără fată pe care o iubea fratele dumneavoastră? întrebă cu interes ducele.

—Nimeni n-a ştiut-o niciodată, monseniore; a-i spune numele, ar însemna s-o dezonorezi.

— Nu mai încape nici o îndoială, era dânsa! murmură ducele, era mama lui Hélène. Iar fratele dumneavoastră se numea?... adăugă el cu voce tare.

— Olivier de Chanlay, monseniore.

— Olivier de Chanlay... repetă foarte încet ducele. Ştiam bine că numele acesta de Chanlay nu-mi era străin.

Apoi cu glas tare:

— Continuaţi, domnule, spuse dânsul, vă ascult.

— Dumneavoastră nu ştiţi ce înseamnă o duşmănie din copilărie, monseniore; şi mai ales într-o ţară ca a noastră. Îl iubeam pe fratele meu cu toată dragostea pe care aş fi avut-o faţă de părinţii noştri. Într-o zi, mă aflam singur pe lume. Am crescut în izolarea inimii şi cu speranţa răzbunării. Am crescut în mijlocul unor oameni care îmi repetau: „Ducele d'Orléans l-a ucis pe fratele tău. „Apoi, într-o zi, acest duce d'Orléans a devenit regentul Franţei. Cam în aceeaşi vreme liga bretonă se organiză. Am intrat într-însa printre cei dintâi. Cunoaşteţi restul, monseniore; după cum vedeţi, nu există

nimic în toate acestea care să prezinte prea mult interes pentru Excelenţa Voastră.

— Ba da, domnule, iar dumneavoastră vă înşelaţi asupra acestui punct, reluă ducele; din nefericire, domnule, regentul are multe greşeli de acest gen să-şi reproşeze.

— Înţelegeţi deci, continuă Gaston, că destinul meu trebuie să se împlinească; şi că nu pot să cer nimic omului acesta.

— Da, domnule, aveţi dreptate, spuse ducele, trebuie ca lucrurile să decurgă de la sine, dacă există această intenţie.

În acest moment uşa se deschise, iar locotenentul Maison-Rouge reapăru.

— Ei bine, domnule? întrebă ducele.

— Domnul guvernator a primit într-adevăr de la domnul magistrat de poliţie ordinul de a-i îngădui prizonierului să comunice cu domnişoara Hélène de Chaverny. Trebuie s-o conduc sus?

— Monseniore... spuse Gaston privindu-l pe duce cu un aer de implorare.

— Da, domnule, răspunse acesta, înţeleg; durerea şi dragostea îşi au pudoarea lor care nu doreşte martori. Voi veni pentru a o lua din nou pe domnişoara Hélène.

— Permisiunea este numai pentru o jumătate de oră, spuse Maison-Rouge.

— Vă las, spuse ducele! mă voi întoarce s-o iau peste o jumătate de ceas.

Şi ieşi după ce l-a salutat pe Gaston.

Maison-Rouge dădu atunci ocol prin cameră, examină fiecare uşă, se asigură că santinelele stăteau la locurile lor înaintea ferestrelor, apoi ieşi la rândul său.

O clipă după aceea uşa se deschise din nou, iar Hélène apăru palidă, tremurând şi bolborosind mulţumiri şi întrebări locotenentului de la Bastilia, care o salută foarte curtenitor şi se retrase fără să-i răspundă. De-abia atunci privind în jurul ei, Hélène îl văzu pe Gaston. La fel cum se procedase în privinţa ducelui şi contrar uzanţelor respectate întotdeauna, cei doi tineri au fost lăsaţi singuri. Gaston alergă spre Hélène, Hélène spre Gaston şi, fără alt gând decât la suferinţele lor din trecut şi decât la viitorul atât de întunecat, ei se îmbrăţişară cu ardoare.

— În sfârşit! exclamă tânăra fată cu obrajii scăldaţi în lacrimi.

— Da, în sfârşit! repetă Gaston.

— Vai! să vă revăd aici, în această închisoare, murmură Hélène privind cu groază în jurul ei, să nu vă pot vorbi liber, să fim supravegheaţi, ascultaţi poate.

— Să nu ne plângem, Hélène, deoarece există o excepţie în favoarea noastră. Niciodată un deţinut n-a putut să strângă aproape de inima lui o iubită, o rudă. În mod obişnuit, vedeţi, Hélène, vizitatorul este acolo, lipit de perete, iar deţinutul la cealaltă extremitate; un soldat stă în mijlocul camerei, iar subiectul convorbirii este fixat dinainte.

— Cui datorăm această favoare?

— Sunt obligat s-o spun, Hélène, regentului, fără îndoială; Pentru că ieri, când i-am cerut domnului d'Argenson permisiunea să vă văd, a spus că acest lucru depăşea puterile sale şi că va trebui să se adreseze regentului.

— Dar dumneata, Gaston, acum că v-am găsit, îmi veţi povesti în amănunt ceea ce s-a petrecut într-un secol de lacrimi şi de suferinţe. Ah! spuneţi-mi, presimţirile mele nu m-au înşelat aşadar câtuşi de puţin! Aţi conspirat! Oh! ne negaţi: o ştiam.

— Ei bine, da, Hélène: o ştiţi, noi ăştia, bretonii, suntem constanţi în ura ca şi în iubirea noastră; o ligă s-a organizat în Bretagne, toată nobilimea a luat parte la dânsa. Trebuia oare să fi făcut altfel decât au făcut fraţii mei? Vă-ntreb, Hélène, trebuia oare, puteam oare? nu m-aţi fi dispreţuit oare când aţi fi văzut întreaga Bretanie înarmată, iar eu singur inactiv, cu o cravaşă în mână, în vreme ce toţi ceilalţi ţineau într-însa o spadă?

— O! nu, nu, aveţi dreptate, Gaston. Dar pentru ce n-aţi rămas împreună cu ceilalţi în Bretagne?

— Ceilalţi sunt arestaţi ca şi mine, Hélène.

— Aşadar aţi fost denunţaţi, trădaţi?

— Probabil, dar aşezaţi-vă aici, Hélène; lăsaţi-mă să vă privesc în clipa asta când suntem singuri, lăsaţi-mă să vă spun că sunteţi frumoasă, lăsaţi-mă să vă spun că vă iubesc. Dar dumneata, dumneata, Hélène, cum v-aţi aflat în absenţa mea?... Ducele...

— Oh! dacă aţi şti, Gaston, cât a fost de bun faţă de mine. În fiecare seară a venit să mă vadă; câte îngrijiri! câte atitudini prevenitoare!

— Şi, spuse Gaston pe care cuvântul aruncat la întâmplare de falsul La Jonquière îl muşca de inimă în această clipă; şi, în aceste îngrijiri, în aceste atitudini prevenitoare, nimic suspect?

— Ce vreţi să spuneţi, Gaston? întrebă Hélène.

— Că ducele este încă tânăr şi că, aşa cum vă spuneam adineaori, sunteţi foarte frumoasă.

— Oh! Dumnezeule Mare! oh! nu, nu, Gaston de data asta, nu mă pot înşela; şi când era acolo, aproape de mine, la fel de aproape cum sunteţi înşivă în această clipă, ei bine, existau unele momente, Gaston, în care credeam că l-am regăsit pe tatăl meu.

— Biată copilă !

— Da, printr-o întâmplare stranie şi de care nu pot să-mi dau seama, există între vocea ducelui şi aceea a bărbatului care a venit să mă vadă la Rambouillet o asemănare care la început m-a frapat.

— Credeţi ? spuse Gaston distrat.

— Dar la ce vă gândiţi, Doamne ! spuse Hélène ; mi se pare că nu ascultaţi ceea ce vă spun.

— Eu, Hélène, eu ! când fiecare dintre vorbele dumitale au răsunet în cele mai adânci unghere ale inimii mele.

— Nu, sunteţi neliniştit. Oh ! Gaston, înţeleg asta. A conspira, înseamnă a-ţi juca viaţa. Dar fiţi liniştit, Gaston ; i-am spus ducelui, dacă muriţi, voi muri şi eu.

Gaston tresări.

— Sunteţi un înger, spuse dânsul.

— O ! Doamne ! continuă Hélène, înţelegeţi un asemenea supliciu ? Să simţi că bărbatul pe care îl iubeşti este pândit de o primejdie cu atât mai îngrozitoare cu cât este necunoscută, să simţi că nu poţi face nimic pentru dânsul, nimic pe lume decât să verşi nişte lacrimi inutile, iar acest lucru atunci când ţi-ai da viaţa ca s-o răscumperi pe a lui.

Chipul lui Gaston se ilumină de o rază de fericire ; era prima dată când auzea cuvinte atât de încântătoare ieşind din gura mult iubitei sale, iar acest lucru sub impresia unui gând pe care părea să-l nutrească de câteva clipe :

— Ba da, Hélène a mea, spuse dânsul luându-i mâinile, ba da ; te înşeli, pentru că poţi foarte mult pentru mine.

— Şi ce pot oare, Doamne !

— Poţi să consimţi a deveni soţia mea, spuse Gaston privind-o ţintă pe Hélène.

Hélène tresări.

— Eu, soţia dumitale ? spuse dânsa.

— Da, Hélène ; acest plan hotărît atunci când eram liberi, poţi să-l realizezi în timpul captivităţii mele. Hélène, soţia mea, soţia mea înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor ! soţia mea în această lume şi în cealaltă, în timp şi în eternitate ! Iată ceea ce poţi deveni, cu un cuvânt, pentru mine, Hélène ; crezi oare că lucrul acesta nu înseamnă nimic ?

— Gaston, spuse Hélène, privindu-l fix pe tânăr, îmi ascundeţi ceva.

Acum, Gaston tresări la rândul său.

— Eu ! spuse dânsul ; şi ce aţi vrea să vă ascund ?

— Mi-aţi spus înşivă că l-aţi văzut pe domnul d'Argenson ieri.

— Da, ei bine ?

— Ei bine, Gaston, spuse pălind Hélène, sunteţi condamnat.

Gaston luă o hotărâre bruscă.

— Ei bine! da, spuse dânsul, sunt condamnat la deportare şi aş dori, egoist cum sunt, să vă leg de mine prin nişte legături de nedezlegat înainte de a părăsi Franţa.

— Gaston, spuse Hélène, este oare adevărat ceea ce-mi spuneţi?

— Da. Aţi avea oare curajul de a deveni soţia unui proscris, Hélène? de a vă condamna la exil?

— Tu o ceri, Gaston! strigă Hélène cu ochii strălucind de entuziasm. Exilul!... Oh! mulţumesc, Doamne! Eu care aş fi acceptat împreună cu tine o închisoare veşnică şi care tot m-aş fi considerat ca prea fericită! Oh! te voi însoţi aşadar, te voi urma aşadar! Această condamnare, dar gândeşte-te, e o fericire imensă, pe lângă aceea de care ne temeam. În afară de Franţa, lumea întreagă e a noastră. Oh! Gaston... Gaston, mai putem încă să fim fericiţi.

— Da, Hélène, da, murmură Gaston cu un efort.

— Dar fără îndoială, reluă Hélène; dar gândeşte-te numai cât de fericită voi fi! Franţa, pentru mine, este ţara în care vei fi tu! Patria mea este iubirea ta. Va trebui, ştiu bine asta, să te fac a uita Bretania, prietenii tăi, visurile tale pentru viitor; dar te voi iubi într-atât, vezi tu, încât te voi face să uiţi toate acestea!

Gaston nu mai fu în stare decât să ia mâinile lui Hélène şi să le acopere cu sărutări.

— Locul exilului tău a fost hotărât? reluă Hélène; ţi l-au spus? Când pleci? Vom pleca împreună, nu-i aşa? Dar hai, răspunde.

— Hélène a mea, răspunse Gaston, e imposibil; ne vom despărţi, cel puţin pentru moment. Trebuie să fiu condus la graniţa Franţei, nu ştiu încă unde; o dată ieşit din regat, sunt liber şi atunci vei veni să mă întâlneşti.

— Oh! va fi mai bine, Gaston, strigă Hélène, va fi mai bine; ştiu de la duce în ce ţară vor să te exileze şi în loc să merg să te întâlnesc, mă voi duce să te aştept. Când vei coborî din trăsură mă vei găsi acolo pentru a-ţi îndulci despărţirea de Franţa; apoi, numai moartea este fără întoarcere; mai târziu s-ar putea chiar ca hotărârea de astăzi de a te pedepsi să fie o acţiune care va merita recompensa lui. Atunci ne vom întoarce; atunci nimic nu ne va împiedica să mergem în Bretania, acest leagăn al iubirii noastre, acest paradis al amintirilor noastre. Oh! reluă Hélène cu un accent de dragoste amestecată cu nerăbdare, spune-mi deci că îmi împărtăşeşti speranţa, spune-mi deci că eşti mulţumit, spune-mi deci că eşti fericit!

— Oh! da, da, Hélène! strigă Gaston, da, sunt fericit; pentru că abia în acest moment ştiu ce înger mă iubeşte. Oh! da, Hélène!

ţi-am spus, o oră de dragoste ca a ta şi apoi moartea, e de preferat unei vieţi lungi fără a fi iubit.

— Ei bine, vom vedea, continuă Hélène, ataşându-se cu tot sufletul noului viitor care i se prezenta; acum ce vor face ei? Mă vor lăsa să revin aici înainte de plecarea ta? Când şi cum ne vom revedea? Vei putea primi scrisorile mele? Îţi vor da voie să-mi răspunzi? Mâine dimineaţă la ce oră mă voi putea prezenta la închisoare?

— Aproape mi-au promis că ne vom putea căsători în această seară sau mâine.

— Aici! într-o închisoare! spuse Héène, cutremurându-se fără voia ei.

— Oriunde ar fi, Hélène, oare nu mă va lega de tine pentru tot restul vieţii?

— Dar, spuse Hélène, dacă nu-şi vor ţine cuvântul? dacă te vor face să pleci fără să te pot revedea?

— Vai! exclamă Gaston cu o teribilă strângere de inimă, aşa ceva e într-adevăr posibil, sărmana mea Hélène, iată de ce mă tem.

— Oh, Doamne! crezi deci că plecarea ta e atât de apropiată?

— Ştii, Hélène, răspunse Gaston, prizonierul nu-şi aparţine lui însuşi; dintr-un moment într-altul ei pot veni să-l ia, să-l ridice!

— Oh, să vină, să vină! strigă Hélène, cu atât mai curând vei fi liber, cu atât mai curând vom fi împreună. Nu am nevoie să fiu soţia ta ca să te urmez, ca să merg să te întâlnesc. Cunosc loialitatea lui Gaston al meu şi din acea zi te privesc ca pe soţul meu în faţa lui Dumnezeu. Oh! să pleci repede, din contră, Gaston, pentru că atâta timp cât te ţin între aceste ziduri groase şi apăsătoare, mă tem pentru viaţa ta; pleacă şi în opt zile vom fi din nou împreună, fără absenţa care să ne ameninţe, fără martori care să ne spioneze, împreună pentru totdeauna.

În acel moment se deschise uşa.

— Oh! Doamne! aşa repede! strigă Hélène.

— Domnişoară, spuse locotenentul, timpul acordat pentru vizita dumneavoastră s-a scurs.

— Hélène! spuse Gaston şi se agăţă de mâinile tinerei fete cu un tremur nervos pe care nu şi-l putea controla.

— Ei bine! ce este, dragul meu? reluă Hélène privindu-l îngrozită; ce se întâmplă cu tine? ai pălit.

— Eu!... nu, nu, nimic! răspunse Gaston, recăpătându-şi stăpânirea de sine, nimic...

Şi sărută mâinile Hélènei surâzând.

— Pe mâine, spuse Hélène.

— Da, pe mâine.

In acest moment ducele apăru la rândul său în pragul uşii. Cavalerul alergă spre el.

— Monseniore, îi spuse Gaston luându-i mâinile. monseniore, faceţi tot ce puteţi ca ea să-mi fie soţie. Dar dacă nu veţi reuşi, juraţi-mi cel puţin că va deveni fiica voastră.

Ducele strângea mâinile lui Gaston; era vizibil emoţionat pentru că nu-i putea răspunde. Hélène se apropie; cavalerul amuţi, temându-se ca ea să audă. El ţinea o mână a Hélènei, care îl mângâia pe frunte; lacrimi mari şi tăcute curgeau pe obrajii tinerei fete. Gaston închise ochii ca să nu plângă văzându-o pe ea plângând. Până la urmă a trebuit să se despartă. Gaston şi Hélène schimbară o ultimă privire lungă. Ducele ţinea mâna lui Gaston.

Era un lucru ciudat în această simpatie între cei doi bărbaţi între care unul venise de atât de departe pentru a-l ucide pe celălalt.

Uşa se închise din nou şi Gaston căzu într-un scaun. Toate puterile nefericitului tânăr erau epuizate. După vreo zece minute, guvernatorul se întoarse, venea să-l caute pe Gaston pentru a-l duce înapoi în camera lui.

Gaston îl urmă abătut şi liniştit şi, când guvernatorul îl întrebă dacă nu dorea nimic, dacă nu avea nevoie de nimic, acesta scutură doar din cap.

Se lăsase noaptea şi domnişoara de Launay dădu semnalul care anunţa că are ceva de comunicat vecinului său. Gaston deschise fereastra şi trase spre el o scrisoare, în care se afla încă una.

El îşi făcu lumină cu mijloacele obişnuite. Prima scrisoare îi era adresată.

Dragă vecine, citi el.

Cuvertura nu era atât de demnă de dispreţ pe cât o credeam; ea conţinea o hârtie mică pe care era scris cuvântul pe care mi l-a spus cerment: Speră.

În plus, era acolo această scrisoare pentru domnul de Richelieu. Faceţi în aşa fel încât să ajungă la Dumesnil, care o va înmâna duelui.

Slujitoarea voastră.

De Launay.

— Vai! spuse Gaston cu un surâs trist, când nu voi mai fi aici, voi lipsi într-adevăr.

Şi îl chemă pe Dumesnil, căruia îi dădu scrisoarea.

Părăsind Bastilia, ducele o duse pe Hélène înapoi la ea, promiţându-i că va veni să o vadă, ca de obicei, între orele opt şi zece seara, promisiune pentru care Hélène i-ar fi datorat o recunoştinţă şi mai mare, dacă ar fi ştiut că în aceeaşi seară Alteţa sa dădea un mare bal mascat la Monceaux.

Intrând în Palatul Regal, ducele întrebă de Dubois; i se răspunse că acesta era în cabinetul său şi lucra.

Ducele urcă iute scara după obiceiul său şi intră în cameră fără să vrea să fie anunţat.

De fapt, Dubois, aşezat în faţa unei mese, lucra cu atâta concentrare încât nu-l auzi pe duce care, după ce deschise şi închise uşa, se apropie pe vârful picioarelor şi privi pe deasupra umărului la ce fel de treabă se angajase acesta cu atâta patimă. Scria într-un fel de tabel nume cu acolade, cu explicaţii detaliate în dreptul fiecărui nume.

— Ce naiba faci aici, abate? întrebă regentul.

— Ah! dumneavoastră sunteţi, monseniore? mă scuzaţi. Nu v-am auzit venind...

— Nu asta te-am întrebat, spuse regentul, te-am întrebat ce faci acolo.

— Semnez biletele de înmormântare pentru prietenii noştri din Bretania.

— Dar încă nu s-a hotărât nimic despre soarta lor; o iei nebuneşte înainte şi sentinţa comisiei..

— O cunosc, spuse Dubois.

— S-a pronunţat deci?

— Nu, dar le-am dictat-o înainte să plece.

— Să ştiţi că este odios, abate, ceea ce faceţi!

— Chiar aşa, monseniore, sunteţi insuportabil! Ocupaţi-vă de afacerile voastre de familie şi lăsaţi-mi mie afacerile de stat.

— Afacerile mele de familie!

— Ah ! pentru acestea, sper că sunt de bună înţelegere, altfel sunteţi prea dificil. Mi l-aţi recomandat pe domnul Gaston de Chanlay şi pe baza recomandării voastre i-am făcut o Bastilie ca apa de trandafiri : mese îmbelşugate, slujbe religioase încântătoare, un guvernator adorabil, l-am lăsat să perforeze găuri în zidurile voastre şi să degradeze pereţii voştri, ceea ce ne va costa foarte scump să le reparăm. De la venirea sa, toată lumea e în sărbătoare : Dumesnil trăncăneşte toată ziua prin şemineul său, domnişoara de Launay pescuieşte cu undiţa prin fereastra sa Pompadour bea vin de Champagne. N-a mai rămas nimeni până la Laval care să nu se spele cu tărăboi de trei ori pe zi. Nu se poate spune nimic despre acestea, sunt treburile voastre de familie; dar acolo, în Bretania, oh ! nu aveţi nimic de privit, monseniore, iar eu vă apăr de această privelişte, noroc că cel puţin nu aţi lăsat pe acolo un sfert de duzină de fiice necunoscute, ceea ce nu este imposibil.

— Dubois, secătură !

— Ah ! credeţi că aţi spus tot când m-aţi numit Dubois şi când aţi adăugat epitetul secătură la numele meu; ei bine ! secătură, dacă aşa vă place; dar până atunci, fără secătura asta, aţi fi fost asasinat.

— Ei bine ! mai departe ?

— Mai departe ? Ah ! omul de stat ! ei bine ! mai departe eram spânzurat eu, poate : iată de altfel un raţionament; după aceea, doamna de Maintenon era regenta Franţei : ce năzbâtie ! Mai departe !... şi se spune că e un prinţ filosof acela care se încumetă la asemenea naivităţi. O Marc Aureliu ! Nu el a spus acea absurditate, monseniore : *Populos esse demun felices, si reges philosophi forent, aut philosophi reges* ? Iată un aşantion.

Şi spunând acestea, Dubois scria într-una.

— Dubois, spuse regentul, tu nu-l cunoşti pe acest băiat ?

— Care băiat ?

— Cavalerul.

— Într-adevăr ! Mi-l veţi prezenta când va fi ginerele vostru.

— Atunci asta se va întâmpla mâine, Dubois.

Abatele se întoarse stupefiat, cele două mâini îi căzură pe braţele fotoliului său şi-l privi pe regent cu ochii săi mici atât de holbaţi pe cât îi permitea îngustimea pleoapelor :

— Aşa deci ! monseniore, aţi înnebunit ? întrebă el.

— Nu, dar este un om cinstit, iar oamenii cinstiţi sunt rari; tu ştii asta mai bine decât oricine.

— Om cinstit ! ah ! monseniore, permiteţi-mi să vă spun că vă aşteptaţi doar la onestitate.

— Da ! în orice caz, nu cred că tu şi eu o înţelegem în acelaşi fel.

— Şi ce a mai făcut omul cinstit ? A otrăvit pumanul cu care urma să vă lovească ? În acest caz, n-ar mai fi nimic de spus ; ar fi vorba de mai mult decât un om cinstit, ar fi un sfânt. Avem de-acum pe sfântul Jacques Clément, pe sfântul Ravaillac, sfântul Gaston lipseşte din calendarul nostru. Repede, repede, monseniore, dumneavoastră care nu vreţi să cereţi papei cardinalatul pentru ministrul vostru, cereţi-i canonizarea pentru asasinul vostru şi astfel, pentru prima dată în viaţa voastră, veţi fi logic.

— Dubois, îţi spun că puţini sunt oamenii capabili să facă ceea ce a făcut acest tânăr.

— La dracu' ! din fericire. Dacă ar fi numai zece ca el în Franţa, vă declar, monseniore, că mi-aş da demisia.

— Nu vorbesc despre ceea ce a vrut să facă, spuse regentul, vorbesc despre ceea ce a făcut.

— Ei bine ! ce a făcut ? să vedem, ascult. Nu cer mai mult decât să fiu şi eu convins.

— În primul rând, şi-a ţinut jurământul pe care l-a făcut lui d'Argenson.

— Oh ! de asta, nu mă îndoiesc ; e un băiat care îşi ţine cuvântul şi fără mine, şi-l ţinea şi pe acela pe care îl făcuse domnilor de Pontcalec, Montlouis, Talhouet etc., etc..

— Da, dar unul era mai dificil decât celălalt ; jurase că nu va vorbi despre condamnarea sa nimănui şi nu a vorbit iubitei sale.

— Nici dumneavoastră ?

— Mie mi-a vorbit pentru că i-am spus că este inutil să nege şi că ştiam despre aceasta. Atunci mi-a interzis să-i cer regentului ceva pentru el, nu dorea să obţină nimic, mi-a spus, în afară de o singură favoare.

— Care ? să vedem.

— Aceea de a se căsători cu Hélène, pentru a-i putea lăsa o avere şi un nume.

— Grozav ! El vrea să lase o avere şi un nume fiicei voastre. Ei bine, e politicos ginerele vostru.

— Uiţi că toate acestea sunt necunoscute pentru el ?

— Cine ştie ?

— Dubois, nu ştiu în ce ţi-au scăldat mâinile în ziua când ai venit pe lume ; dar ceea ce ştiu este că murdăreşti tot ce atingi.

— Exceptând conspiratorii, monseniore, pentru că mi se pare că în asemenea circumstanţe, din contră, fac curăţenie destul de bine Cellamare, de exemplu. Nu ? cum a mai fost curăţat ! Dubois aici Dubois acolo. Sper că farmacistul s-a bucurat să elibereze Franţa,

şi Spania. Ei bine, va fi la fel cu Olivarès cum a fost cu Cellamare. Nu mai e decât Bretania de înfundat. O bună doctorie pentru Bretania şi totul va fi terminat.

— Dubois, glumeşti cu evanghelia.

— Bineînţeles, de acolo am început.

Regentul se ridică.

— Hai, hai, monseniore, spuse Dubois, nu am dreptate, am uitat că sunteţi pe stomacul gol. Să vedem sfârşitul poveştii.

— Ei bine, sfârşitul poveştii este că am promis să cer această autorizaţie regentului şi că regentul o va acorda.

— Regentul va face o prostie.

— Nu, domnule, va repara o greşală.

— Atunci, bine! nu mai lipseşte decât să descoperiţi că daţi o reparaţie domnului de Chanlay.

— Nu lui, ci fratelui său.

— Cu atât mai bine; dar pezevenghiul ăla e mielul lui La Fontaine; şi ce i-aţi făcut acestui frate?

— I-am suflat o femeie pe care o iubea.

— Care?

— Mama Hélènei.

— Ei bine, de astă dată nu aveţi dreptate, pentru că dacă i-aţi fi lăsat-o, n-am fi avut astăzi de descurcat această afacere complicată.

— O avem, trebuie s-o scoatem la capăt cât mai bine posibil.

— La asta lucrez acum... Şi pe când căsătoria, monseniore?

— Mâine.

— În capela Palatului Regal? Veţi fi acolo în costum de cavaler al ordinului, vă veţi pune mâinile pe capul ginerelui vostru cu atât mai mult cu cât el n-a vrut să şi le pună pe dumneavoastră; va fi cum nu se poate mai emoţionat.

— Nu, nu se va petrece totul chiar aşa. Se vor căsători la Bastilia, iar eu voi fi într-o capelă unde nu mă vor putea vedea.

— Ei bine, monseniore, cer să fiu acolo cu dumneavoastră. Este o ceremonie pe care vreau s-o văd. Se spune că astfel de lucruri sunt foarte înduioşătoare.

— Ba de loc, m-ai stingheri. Fizionomia ta dezagreabilă ar denunţa incognitoul meu.

— Frumoasa voastră fizionomie e cu atât mai uşor de recunoscut, monseniore, spuse Dubois, înclinându-se. Există portrete ale lui Henri al IV-lea şi ale lui Louis al XIV-lea la Bastilia.

— Ce linguşitor.

— Monseniorul se retrage?

— Da, i-am dat o întâlnire lui de Launay.

— Guvernatorul Bastiliei?

— Da.

— Mergeţi, monseniore, mergeţi.

— A propos, vei fi în această noapte la Monceaux?

— Se poate.

— Ai cu ce să te costumezi?

— Am constumul de La Jonquière

— Ţţ! Nu se potriveşte decât pentru „Ocaua Dragostei" şi pentru strada Bac.

— Monseniorul uită Bastilia, unde are destul succes. Fără să mai punem la socoteală, adăugă Dubois cu surâsul lui de maimuţă, acela pe care îl va mai avea.

— Bine. La revedere, abate.

— La revedere, monseniore.

Regentul ieşi.

Rămas singur, Dubois se agită în fotoliul său, apoi rămase gânditor, apoi se scărpină în nas, apoi surâse.

Acesta era semnul că luase o mare hotărâre.

În consecinţă, îşi întinse mâna spre sonerie şi sună.

Uşierul intră.

— Domnul de Launay, guvernatorul Bastiliei, va veni la monpeniorul regent, spuse el; aşteptaţi-l la ieşire şi aduceţi-l la mine.

Uşierul se înclină şi se retrase fără să răspundă.

Dubois se întoarse la munca lui funebră.

După o jumătate de oră, uşa se deschise iar şi aprodul îl anunţă se domnul de Launay.

Dubois îi înmână o notă foarte detaliată.

— Citiţi asta, îi spuse Dubois. Vă dau instrucţiunile scrise, ca să nu aveţi nici un pretext pentru a vă abate.

De Launay citi nota, trădând toate semnele unei consternări crescânde.

— Ah! domnule, spuse el când termină, vreţi deci să-mi pierd reputaţia?

— Cum aşa?

— Mâine, când se va şti ce s-a întâmplat...

— Cine le va spune? Poate dumneavoastră?

— Nu, dar monseniorul!...

— Va fi încântat. Răspund eu în locul său.

— Un guvernator al Bastiliei!

— Ţineţi să păstraţi acest titlu?

— Fără îndoială.

— Faceţi atunci ceea ce vă ordon.

— E totuşi destul de greu, când eşti pus să păzeşti, să închizi ochii şi să-ţi astupi urechile.

— Dragul meu guvernator, mergeţi atunci să faceţi o vizită la şemineul domnului Dumesnil, la plafonul domnului Pompadour şi la seringa domnului de Laval.

— Ce spuneţi, domnule?... oare e posibil?... Dar dumneavoastră îmi vorbiţi acum despre lucruri pe care nu le cunosc deloc!

— Dovadă că ştiu mai bine decât dumneavoastră ce se petrece la Bastilia; şi dacă v-aş fi vorbit despre lucruri pe care le ştiaţi, aţi fi fost încă şi mai uimit.

— Ce aţi fi putut să-mi spuneţi? întrebă sărmanul guvernator, cu totul consternat.

— Aş fi putut să vă spun că sunt astăzi opt zile de când unul din funcţionarii Bastiliei, şi încă dintr-unul din locurile cele mai înalte, a primit din mână în mână cincizeci de mii de livre pentru a lăsa să treacă două negustorese ca să-şi facă toaleta.

— Domnule, era...

— Ştiu cine erau, ce vroiau să facă şi ce au făcut: erau domnişoarele de Valois şi de Charolais. Ce vroiau să facă?... vroiau să-l vadă pe domnul de Richelieu; ce au făcut?... au mâncat bomboane până la miezul nopţii în turnul Coin, unde intenţionează să se întoarcă mâine, sub aceeaşi firmă ca domnişoara de Charolais astăzi care a anunţat pe domnul de Richelieu.

De Launay păli.

— Ei bine, continuă Dubois, credeţi că dacă aş povesti astfel de lucruri regentului, care e atât de dornic de scandal pe cât îl cunoaşteţi, un anume domn de Launay va mai fi mult timp guvernator al Bastiliei? Dar nu, n-am suflat nici un cuvânt; ştiu că trebuie să-i ajut deopotrivă şi pe unii, şi pe alţii. Vă ajut, domnule de Launay, dar ajutaţi-mă şi dumneavoastră.

— La ordinele dumneavoastră, domnule, spuse guvernatorul.

— Acestea fiind zise, voi găsi toate lucrurile pregătite?

— Vă promit, domnule, dar nici un cuvânt monseniorului.

— Foarte bine! La revedere, domnule de Launay.

— La revedere, domnule Dubois.

Şi de Launay se retrase de-a-ndăratelea, făcând reverenţe adânci.

— Bun, spuse Dubois, şi acum, monseniore, între noi doi şi când mâine veţi dori să o măritaţi pe fiica voastră, nu vă va mai lipsi decât un lucru, şi anume ginerele vostru.

Chiar în momentul în care Gaston vroia să-i predea lui Dumesnil scrisoarea domnişoarei de Launay, acesta auzi paşi pe coridor; se grăbi să-l anunţe pe cavaler să nu pronunţe nici un cuvânt, lovi din picior pentru a-l preveni pe Pompadour ca să fie atent, stinse lumânarea sa şi îşi aruncă hainele pe un scaun, ca şi cum ar fi început să se dezbrace.

În acel moment, uşa se deschise şi guvernatorul intră. Cum nu avea obiceiul să viziteze prizonierii la o asemenea oră, Gaston aruncă asupra lui o privire rapidă şi neliniştită şi crezu că-l observă pe acesta tulburat; în plus, guvernatorul, care părea că vrea să rămână singur cu Gaston, luă lampa din mâna celui care o purta. Cavalerul observă că, în timp ce o punea pe masă, mâna guvernatorului tremura.

Purtătorii de chei se retraseră, dar prizonierul îşi dădu seama că fuseseră plasaţi doi soldaţi la uşa sa.

Un frison îi trecu prin tot corpul; aceste pregătiri tăcute aveau ceva funebru.

— Cavalere, spuse guvernatorul, sunteţi un om şi mi-aţi spus să vă tratez ca pe un om. Am aflat în această seară că ştiţi de ieri care vă e sentinţa.

— Şi veniţi să-mi spuneţi, nu-i aşa, domnule, spuse Gaston cu acea fermitate pe care o căpăta întotdeauna în faţa pericolului, veniţi să-mi spuneţi, nu-i aşa, că ora execuţiei mele a sosit.

— Nu, domnule, dar vin să vă spun că ea se apropie.

— Şi când va trebui să aibă loc?

— Pot să vă spun adevărul, cavalere?

— V-aş fi recunoscător, domnule.

— Mâine, la revărsatul zorilor.

— Şi unde va avea loc?

— În piaţa Bastiliei.

— Mulţumesc, domnule; cu toate acestea aveam o speranţă.

— Care?

— Aceea ca înainte de moarte să devin soţul tinerei fete pe care a-ţi condus-o la mine astăzi.

— Domnul d'Argenson v-a promis această favoare?

— Nu, domnule, s-a angajat doar să o ceară regelui.

— S-ar putea ca regele să-l fi refuzat.

— Deci nu se acordă niciodată asemenea favoruri?

— Este rar, domnule, cu toate astea, lucrul nu este fără precedent.

— Domnule, spuse Gaston, eu sunt creştin; sper că nu-mi vor refuza un confesor.

— Este de-acum aici.

— Pot să-l văd?

— În câteva minute. Pentru moment, cred că este alături de complicele dumneavoastră.

— Complicele meu? dar care complice?

— Căpitanul La Jonquière.

— Căpitanul La Jonquière? strigă Gaston.

— Este condamnat ca dumneavoastră şi va fi executat cu dumneavoastră.

— Nefericitul! murmură cavalerul. Şi eu care îl bănuiam!

— Cavalere, spuse guvernatorul, sunteţi prea tânăr ca să muriţi.

— Moartea nu ţine cont de vârstă, dominule. Dumnezeu îi spune să lovească şi ea se supune.

— Dar, de vreme ce putem îndepărta lovitura pe care v-o dă, este aproape o crimă să vă oferiţi ei aşa cum faceţi dumneavoastră.

— Ce vreţi să spuneţi, domnule? nu vă înţeleg.

— Vreau să spun că domnul d'Argenson a dorit să vă lase să speraţi...

— Destul, domnule. Nu am nimic de mărturisit şi nu voi recunoaşte nimic.

În acest moment se auziră bătăi în uşă: guvernatorul o deschise. Era maiorul de administraţie; el schimbă câteva cuvinte cu domnul de Launay. Guvernatorul reveni la Gaston care, stând în picioare şi cu mâna rezemată de speteaza unui scaun, era palid, dar părea liniştit.

— Domnule, îi spuse, căpitanul La Jonquière mi-a cerut permisiunea de a vă vedea pentru ultima oară.

— Şi dumneavoastră i-aţi refuzat-o! răspunse Gaston cu un surâs uşor ironic.

— Nu, domnule, din contră, i-am acordat-o, în speranţa că va fi mai rezonabil decât dumneavoastră şi că va va cere să vă înţelegeţi asupra declaraţiilor pe care trebuie să le faceţi.

— Dacă pentru asta doreşte să mă vadă, domnule guvernator, răspundeţi-i că refuz să mă duc la el.

— V-am spus asta, domnule, dar n-am spus nimic, reluă vioi guvernatorul; s-ar putea ca cererea sa să nu aibă alt scop decât ca să se regăsească cu un tovarăş de nenorocire.

— În acest caz, domnule, consimt.

— Voi avea onoarea să vă conduc chiar eu, spuse guvernatorul, înclinându-se.

— Sunt gata să vă urmez, dominule, răspunse Gaston.

Domnul de Launay mergea primul, Gaston venea în urma sa, iar cei doi soldaţi care stătuseră la uşă mergeau în urma lui Gaston. Treceau prin aceleaşi coridoare şi prin aceleaşi curţi ca şi prima

dată; în sfârșit se opriră în fața turnului tezaurului. Domnul de Launay plasă cele două santinele în fața ușii, apoi urcă douăsprezece trepte urmat în continuare de Gaston. Un purtător de chei pe care îl întâlni pe scară îi introduse pe amândoi la La Jonquière. Căpitanul avea aceleași haine ale sale rupte în fâșii și stătea culcat ca și prima dată pe patul său. Așteptînd să se deschidă ușa, se întoarse și cum domnul de Launay mergea primul, fără îndoială că îl văzu doar pe el și-și reluă prima sa poziție.

— Credeam că preotul Bastiliei este alături de dumneavoastră! spuse domnul de Launay.

— De fapt, a fost, domnule, dar l-am concediat.

— Și de ce?

— Pentru că nu-mi plac iezuiții. Oare credeți, la naiba! că am nevoie de un preot ca să mor de-a binelea?

— A muri de-a binelea, domnule, nu înseamnă a muri cu curaj ci a muri creștinește.

— Dacă aș fi vrut o predică, l-aș fi reținut pe preot, care s-ar fi deseurcat tot atât de bine ca și dumneavoastră; dar l-am cerut pe domnul Gaston de Chanlay.

— Iată-l aici, domnule, am ca principiu să nu refuz nimic celui care nu mai are nimic de așteptat.

— Ah! sunteți aici, cavalere! spuse La Jonquière, întorcându-se, fiți binevenit.

— Căpitane, spuse Gaston, văd cu durere că vă refuzați ajutorul religiei.

— Și dumneavoastră! bine! dacă mai spuneți un cuvânt despre asta, unul sau altul, vă declar că mă fac hughenot.

— Scuzați, căpitane, spuse Gaston, dar am crezut de datoria mea să vă sfătuiesc să faceți ceea ce voi face eu însumi.

— De aceea nu vă port pică, cavalere; când voi fi ministru, voi proclama libertatea cultelor. Acum, domnule de Launay, continuă La Jonquière, scărpinându-se la nas, trebuie să înțelegeți că de vreme ce suntem pe punctul de a întreprinde, între patru ochi, o călătorie atât de lungă ca aceea pe care o vom face, cavalerul și cu mine, nu trebuie să fie cu supărare dacă stăm puțin de vorbă fără martori.

— Vă înțeleg, domnule, și mă retrag. Cavalere, aveți o oră să rămâneți aici, într-o oră vor veni să vă ia.

— Mulțumesc, domnule, spuse Gaston, înclinându-se în semn de recunoștință.

Guvernatorul ieși, iar Gaston îl auzi, în timp ce se depărta, dând ordine care aveau, fără îndoială, scopul de a dubla supravegherea.

Gaston şi La Jonquière rămaseră singuri.

— Ei bine? spuse căpitanul.

— Ei bine, reluă Gaston, aveţi dreptate şi mi-aţi spus-o bine.

— Da, zise La Jonquière, dar sunt exact ca omul acela care se învârtea în jurul Ierusalimului, strigând : *nenorocire* ! Timp de şapte zile s-a învârtit strigând astfel, iar în a şaptea zi, o piatră căzută din zid l-a lovit şi l-a omorât.

— Da, ştiu că sunteţi condamnat la fel şi că va trebui să murim împreună.

— Ceea ce vă contrariază puţin, nu-i aşa?

— Mult, pentru că aveam destule motive să ţin la viaţă.

— Avem întotdeauna.

— Da, dar eu mai mult decât alţii.

— Atunci, dragul meu prieten, nu am decât o soluţie.

— Să fac destăinuiri? Niciodată!

— Nu, ci să fugi cu mine.

— Cum! să fug cu dumneavoastră!

— Da, eu o şterg.

— Dar ştiţi că execuţia noastră e fixată pentru mâine dimineaţă.

— Tocmai, o şterg chiar în această noapte.

— Spuneţi că fugiţi?

— Exact.

— Dar pe unde? Cum?

— Deschideţi această fereastră.

— Iată-mă.

— Scuturaţi bara din mijloc.

— Dumnezeule mare!

— Rezistă?

— Nu, din contră, iese.

— Să fie într-un ceas bun. Mi-a dat destulă bătaie de cap. Mulţumesc lui Dumnezeu.

— Oh! mi se pare că e un vis.

— Vă amintiţi că m-aţi întrebat dacă nu mă amuz şi eu, făcând vreo gaură ca şi ceilalţi?

— Da, dar mi-aţi spus...

— Că vă voi răspunde mai târziu... Iată răspunsul meu! găsiţi că ar mai trebui şi altul?

— Excelent! dar cum se coboară?

— Ajută-mă.

— La ce?

— La scotocit prin salteaua de paie.

— O scară de frânghie?

— Întocmai.

— Dar cum aţi putut s-o procuraţi?

— Am primit-o cu o pilă, într-un pateu de ciocârlie, chiar în ziua sosirii mele.

— Căpitane, sunteţi în mod sigur un om mare.

— Ştiu bine asta. Fără să mai punem la socoteală că sunt un om bun; pentru că, în sfîrşit, puteam să mă salvez singur.

— Dar v-aţi gândit la mine!

— V-am chemat spunând că aş vrea să mă întâlnesc cu dumneavoastră pentru a face declaraţii. Ştiam prea bine că folosind această momeală le voi putea face câteva năzbâtii.

— Să ne grăbim, căpitane, să ne grăbim.

— Sst! din contră, să facem lucrurile încet şi bine gândit; avem o oră în faţa noastră şi n-au trecut nici cinci minute de când a ieşit guvernatorul.

— A propos, dar santinelele?

— Aş, e întuneric.

— Dar şanţul care e plin cu apă?...

— Apa e îngheţată.

— Dar zidurile?...

— Când vom ajunge acolo, vom avea timp să ne ocupăm de ele.

— Trebuie fixată scara?

— Aşteaptă, vreau să mă asigur chiar pe pielea mea că e solidă. Ţin la şira spinării mele, aşa demnă de milă cum este şi n-aş vrea să-mi frâng gâtul în timp ce-mi dau osteneala să-i împiedic să mi-l taie.

— Sunteţi primul căpitan al epocii, dragul meu La Jonquière.

— Aş! Am mai văzut eu şi pe alţii, spuse La Jonquière, făcând ultimul nod la scara sa.

— E gata? întrebă Gaston.

— Da.

— Vreţi să trec eu primul?

— Cum doriţi.

— Mi-ar face plăcere.

— Atunci, mergeţi.

— E înalt?

— Cincisprezece sau optsprezece picioare.

— O bagatelă!

— Da, pentru dumneavoastră, care sunteţi tânăr, dar pentru mine e o afacere; să fim deci prudenţi, vă rog.

— Fiţi liniştit.

De fapt Gaston cobora primul, încet şi prudent, urmat de La Jonquière, care râdea pe sub mustaţă şi bombănea de fiecare dată

când se lovea la degete sau când vântul balansa scara de frânghie

— Ce muncă pentru succesorul lui Richelieu şi Mazarin ! murmura Dubois printre dinţi. E adevărat că nu sunt încă cardinal, şi asta mă salvează.

Gaston atinse apa sau mai degrabă gheaţa din şanţ. O clipă după aceea, La Jonquière era alături de el. Santinela, pe jumătate îngheţată, era în ghereta sa şi nu văzuse nimic.

— Acum, urmaţi-mă, spuse La Jonquière.

Gaston îl urmă pe căpitan. Pe cealaltă parte a şanţului, o scară îi aştepta.

— Aveţi deci complici ? întrebă Gaston.

— La naiba ! oare credeţi că pateul de ciocârlie a venit singur ?

— Să mai spuneţi atunci că nu se poate evada din Bastilia ! exclamă Gaston foarte vesel.

— Tânărul meu prieten, spuse Dubois, oprindu-se pe a treia treaptă, pe care ajunsese de-acum, credeţi-mă, nu vă angajaţi să o luaţi de la capăt fără mine ; s-ar putea să nu reuşiţi a doua oară tot atât de bine ca prima dată.

Continuară să urce pe zid, iar pe platformă se plimba o sentinelă ; dar în loc să se opună ascensiunii celor doi fugari, această sentinelă oferi mâna lui La Jonquière pentru a-l ajuta să urce pe platformă ; apoi, toţi trei, în linişte şi cu iuţeala oamenilor care cunosc valoarea minutelor, traseră scara la ei şi o plasară pe cealaltă parte a zidului.

Coborârea avu loc cu aceeaşi uşurinţă cum se făcuse şi ascensiunea şi La Jonquière şi Gaston se regăsiră într-un alt şanţ îngheţat ca şi primul.

— Acum, spuse căpitanul, să luăm cu noi scara asta pentru a nu-l compromite pe sărmanul diavol care ne-a ajutat.

— Suntem deci liberi ? întrebă Gaston.

— Încă puţin, răspunse La Jonquière.

Această noutate dublă puterile lui Gaston, care luă scara pe umărul său şi o cără.

— La dracu' ! cavalere, spuse La Jonquière, răposatul Hercule era o nimica toată pe lângă dumneavoastră, după câte mi se pare.

— Aş ! zise Gaston, în acest moment aş ridica Bastilia.

Merseră vreo treizeci de paşi în linişte şi ajunseră într-o străduţă din suburbia Saint-Antoine. Cu toate că era abia nouă şi jumătate, străzile erau pustii, fiindcă crivăţul sufla din răsputeri.

— Acum, dragul meu cavaler, spuse La Jonquière, fă-mi plăcerea să mă urmezi până la marginea cartierului.

— Vă voi urma până în infern.

— Nu, nu atât de departe, dacă vreţi; fiindcă, pentru mai mare siguranţă, o vom lua fiecare pe drumul său.

— Ce e cu această trăsură? întrebă Gaston.

— E a mea.

— Cum, a dumneavoastră?

— Da.

— La naiba! dragul meu căpitan, o trăsură cu patru cai! călătoriţi ca un prinţ.

— Cu trei cai, cavalere, pentru că unul dintre cai e pentru dumneavoastră.

— Cum! sunteţi de acord?

— Bineînţeles! şi nu e totul.

— Ce?

— Nu aveţi bani.

— M-au scotocit şi mi-au luat tot ce aveam la mine.

— Uite o pungă cu cincizeci de ludovici.

— Dar, căpitane...

— Hai, hai! sunt banii Spaniei, luaţi-i!

Gaston luă punga în timp ce un surugiu dezlega calul pe care îl aduse cavalerului.

— Acum, spuse Dubois, unde mergeţi?

— În Bretania, să-mi întâlnesc camarazii.

— Sunteţi nebun, dragul meu. Camarazii dumneavoastră sunt condamnaţi ca şi noi şi în două sau trei zile pot fi executaţi.

— Aveţi dreptate, aprobă Gaston.

— Mergeţi în Flandra zise La Jonquière, mergeţi în Flandra: e un loc bun. În cincisprezece sau optsprezece ore veţi ajunge la graniţă.

— Da, spuse Gaston cu un aer sumbru. Mulţumesc, ştiu unde trebuie să merg.

— Să mergem, băiete, spuse Dubois, urcându-se în trăsura sa; bate un vânt de ia coarnele boilor.

— Călătorie plăcută, răspunse Gaston.

Şi amândoi îşi strânseră o ultimă dată mâinile; apoi fiecare o luă pe drumul său.

CUM NU TREBUIE SĂ-I JUDECI MEREU PE CEILALŢI DUPĂ TINE ÎNSUŢI

Regentul, după obiceiul său, îşi petrecea seara la Hélène.

De patru sau cinci zile nu lipsise deloc, iar orele pe care i le dedica tinerei fete erau orele sale fericite. Dar de această dată, sărmana Hélène, pe care ultima vizită la iubitul ei o impresionase puternic, se întorsese de la Bastilia peste măsură de tristă.

— Dar, spuse regentul, fi sigură, Hélène, chiar mâine te vei mărita cu el.

— Mâine e departe, răspunse fata.

— Hélène, reluă regentul, crezi în cuvântul meu, care nu te-a înşelat niciodată. Îţi promit că ziua de mâine va veni cu multă fericire pentru tine şi pentru el.

Hélène scoase un suspin adânc.

În acest moment, intră un servitor şi vorbi încet regentului.

— Ce este? întrebă Hélène, pe care micul incident o speriase.

— Nimic, copilul meu, spuse ducele; e secretarul meu care doreşte să-mi vorbească despre nişte lucruri presante.

— Vreţi să vă las?

— Da; fă-mi această plăcere pentru o clipă.

Hélène se retrase în camera ei.

În acelaşi timp uşa salonului se deschise şi Dubois intră gâfâind.

— De unde mai vii, întrebă regentul, şi în halul ăsta?

— Chiar aşa! de unde vin, spuse Dubois, de la Bastilia.

— Şi prizonierul nostru?

— Ei bine?

— S-a aranjat totul pentru căsătoria sa?

— Da, monseniore, absolut totul, cu excepţia orei, pe care nu mi-aţi comunicat-o.

— Ei bine, să spunem mâine, la ora opt dimineaţa.

— La ora opt dimineaţa... repetă Dubois, calculând.

— Da. Ce calculezi?

— Socotesc unde va fi.

— Cine?

— Prizonierul.

— Cum ! prizonierul ?

— Da, mâine, la ora opt dimineaţa, va fi la patruzeci de leghe de Paris.

— Cum ! la patruzeci de leghe de Paris ?

— Cel puţin, dacă va fugi la fel cum l-am văzut plecând.

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun, monseniore, că nu lipseşte decât un lucru pentru cununie, şi anume mirele.

— Gaston !...

— A fugit de la Bastilia acum o jumătate de oră.

— Minţi, abate ; nu se poate fugi de la Bastilia.

— Vă cer iertare, monseniore ; când eşti condamnat la moarte, te salvezi de oriunde.

— A fugit, ştiind că mâine trebuie să se căsătorească cu cea pe care o iubeşte !

— Ascultaţi, totuşi, monseniore, viaţa e un lucru scump şi ţinem la ea ! apoi domnul, ginerele vostru, are un cap tare agreabil şi doreşte să şi-l păstreze pe umeri. Ce poate fi mai natural ?

— Şi unde este ?

— Unde este ? Poate îmi veţi comunica aceasta mâine seară ; dar la această oră, tot ce pot să vă spun este că se află destul de departe şi tot ce pot să vă răspund este că nu se va întoarce.

Regentul căzu într-o reverie adâncă.

— Dar, monseniore, reluă Dubois, într-adevăr, naivitatea voastră îmi provoacă o permanentă mirare ; ar fi trebuit să nu cunoşti inima umană pentru a presupune că un om condamnat la moarte va rămâne în închisoare când s-ar putea salva.

— Oh ! Domnule de Chanlay ! izbucni regentul.

— Eh ! Dumnezeule ! acest cavaler, acest erou, a făcut ceea ce trebuie să facă ultima ordonanţă şi, într-adevăr, a făcut bine.

— Dubois, şi fiica mea ?

— Ei bine ! fiica voastră, monseniore ?...

— Va muri, spuse regentul.

— Ba nu ! Monseniore. Învăţând să cunoască personajul, se va consola, iar dumneavoastră o veţi căsători cu vreun mic prinţ de Germania sau de Italia, sau cu ducele de Modena, de exemplu, pe care domnişoara de Valois nu-l vrea.

— Dubois, şi eu care vroiam să-i fac o favoare.

— Şi-a făcut-o el însuşi, a găsit lucrul cel mai sigur şi, într-adevăr, recunosc că şi eu aş fi făcut la fel.

— Oh ! tu, tu nu eşti gentilom ; tu n-ai făcut jurământ.

— Vă înţelaţi, monseniore, l-am făcut pe acela de a împiedica pe Alteţa Voastră să facă o prostie şi, aici, am reuşit.

— Atunci, e bine, să nu mai vorbim; nici un cuvânt despre acestea în faţa Hélènei. Mă însărcinez să-i duc eu vestea.

— Iar eu, să-l regăsesc pe ginerele vostru.

— Nu, nu! e salvat, să profite!

În momentul când regentul pronunţă aceste cuvinte, un zgomot ciudat se auzi în camera de alături şi un aprod, intrând precipitat, anunţă:

— Domnul cavaler Gaston de Chanlay.

Acest anunţ produse un efect de-a dreptul diferit asupra celor două persoane care îl auziră. Dubois deveni mai plaid ca un mort, iar faţa lui se crispă sub o expresie de furie ameninţătoare. Regentul se ridică într-o stare de bucurie care-i acoperea, din contră, figura cu o vie roşeaţă. Avea atâta veselie pe faţă, redată sublim prin încredere, pe câtă furie comprimată se citea pe figura fină şi vicleană a lui Dubois.

— Să intre, spuse regentul.

— Aşteptaţi, cel puţin, să ies, ceru Dubois.

— Ah! da, e adevărat, el te va recunoaşte.

Dubois se retrase cu paşi lenţi şi cu un mormăit înăbuşit, asemănător unei hiene care e deranjată de la festinul său şi de la iubirile sale. El intră într-o cameră vecină. Acolo căzu mai curând decât se aşeză pe un scaun plasat în faţa unei mese luminate de două lumânări şi pe care se afla tot ce trebuie pentru scris. Această privilişte păru că face să se nască în el o idee nouă şi teribilă, pentru că figura i se lumină, iar el surâse.

Sună, iar un uşier intră.

— Du-te şi caută-mi portofoliul care se află în trăsura mea, spuse el.

Acest ordin fu executat chiar în acea clipă. Dubois înhăţă în grabă câteva hârtii, le completă precipitat cu o expresie de bucurie sinistră, puse totul la loc în fundul portofoliului, apoi, cerând pornirea trăsurii, ordonă să-l ducă la Palatul Regal.

În acest timp, ordinul dat de regent se execută, iar uşile se deschiseră în faţa cavalerului. Gaston intră vioi şi merse drept la duce, care îi întindea mâna.

— Cum! iată-vă, domnule? spuse ducele, încercând să imprime fizionomiei sale expresia de uimire.

— Da, monseniore, răspunse Gaston, un miracol s-a petrecut în favoarea mea prin intermediul bravului căpitan La Jonquière: el avea totul pregătit pentru fuga sa; m-a chemat la el sub pretextul de a se înţelege cu mine asupra mărturisirilor noastre; apoi, când am rămas singuri, mi-a spus totul şi am evadat împreună şi în mod fericit.

— Şi în loc de a fugi, domnule, pentru a ajunge la frontieră pentru a vă pune în siguranţă, aţi revenit aici, cu riscul capului dumneavoastră!

— Monseniore, spuse Gaston înroşindu-se, trebuie să mărturisesc, libertatea mi s-a părut la început lucrul cel mai frumos şi mai preţios de pe pământ. Primele guri de aer pe care le-am respirat m-au îmbătat; dar, aproape în acelaşi moment, monseniore, am reflectat.

— La un lucru, nu-i aşa?

— La două, monseniore.

— La Hélène pe care o părăseai?

— Şi la camarazii mei pe care îl lăsam sub securea călăului.

— Şi atunci aţi decis...

— Că eram legat de cauza lor până ce proiectele noastre vor fi îndeplinite.

— Proiectele noastre!

— Da! Nu sunt oare ale voastre ca şi ale mele?

— Ascultaţi, domnule, supuse regentul, cred că omul trebuie să se păstreze în limita forţelor sale. Există lucruri pe care Dumnezeu pare că-l scuteşte să le facă, avertismente care-i spun să renunţe la un anumit proiect. Ei bine, eu cred că este un sacrilegiu să contestăm aceste avertismente, să rămânem surzi la aceste voci. Proiectele noastre sunt eşuate, domnule; să nu ne mai gândim.

— Din contră, monseniore, spuse Gaston cu un aer sumbru şi scutură din cap; din contră, să ne gândim mai mult ca oricând.

— Dar atunci, sunteţi furios, domnule! zise regentul surâzând; de ce aveţi de gând să persistaţi astfel într-o afacere care a devenit atât de dificilă, acum când este aproape fără sens?

— Mă gândesc, monseniore, spusè Gaston, mă gândesc la prietenii noştri arestaţi, judecaţi, condamnaţi! Domnul d'Argenson mi-a spus-o; la prietenii noştri pe care-i pândeşte eşafodul şi pe care doar moartea regentului poate să-i salveze; la prietenii noştri care ar fi spus, dacă aş fi părăsit Franţa, că mi-am cumpărat salvarea cu preţul pieirii lor şi că porţile Bastiliei s-au deschis în faţa delaţiunilor mele.

— Aşadar, domnule, sacrificaţi totul pentru această chestiune de onoare, chiar pe Hélène?

— Monseniore, dacă ei trăiesc încă, trebuie să-i salvez.

— Dar dacă sunt morţi? întrebă regentul.

— Atunci, e altceva... răspunse Gaston; atunci trebuie să-i răzbun.

— Dar, ce naiba! Domnule, reluă ducele, iată, mi se pare o idee un pic exagerată de eroism. Mi se pare că aţi plătit destul din partea dumneavoastră, cu propria persoană. Credeţi-mă, credeti

un om care este recunoscut pentru destul bun simţ în materie de onoare : sunteţi absolvit în ochii lumii întregi, dragul meu Brutus.

— Nu sunt absolvit în proprii mei ochi, monseniore.

— Aşadar persistaţi ?

— Mai mult ca niciodată. Trebuie ca regentul să moară şi, amplificând o voce surdă, regentul va muri !

— Dar, mai înainte, nu vreţi s-o vedeţi pe domnişoara de Chaverny ? întrebă ducele cu o voce uşor schimbată.

— Da, monseniore. Dar mai înainte, trebuie să am cuvântul vostru că mă veţi ajuta în proiectul meu. Gândiţi-vă deci, monseniore, că nu e nici un moment de pierdut ; că prietenii mei sunt acolo, judecaţi şi condamnaţi cum eram şi eu. Monseniore, spineţi-mi imediat, înainte s-o văd pe Hélène, că nu mă veţi abandona. Lăsaţi-mă să-mi iau, într-un fel, un nou angajament cu dumneavoastră. Sunt om, iubesc, şi în co secinţă sunt slab. Va trebui să nu o voi vedea pe Hélène decât cu condiţia să-mi promiteţi că mă veţi ajuta să-l văd pe regent.

— Şi dacă voi refuza să-mi iau acest angajament ?

— Monseniore, nu o voi revedea pe Hélène. Sunt mort pentru ea ; este inutil să-i revină speranţa pentru a o pierde din nou ; e chiar îndeajuns să mă plîngă o dată.

— Şi totuşi persistaţi ?

— Da, chiar cu cele mai puţine şanse.

— Dar atunci, ce veţi face ?

— Îl voi aştepta pe regent peste tot unde va trebui să meargă şi îl voi lovi peste tot unde îl voi întîlni.

— Încă o dată, mai gândiţi-vă, sâuse ducele.

— Pe onoarea numelui meu, reluă Gaston, vă somez să-mi acordaţi sprijinul, sau am să vă declar că plec.

— Bine, domnule ; intraţi la Hélène şi veţi găsi răspunsul meu când vă veţi întoarce.

— Undé ?

— Chiar în această cameră.

— Şi acest răspuns va fi după dorinţa mea ?

— Da.

Gaston trecu la Hélène ; tânăra fată era îngenunchiată în faţa unui crucifix, rugându-l pe Dumnezeu să-i înapoieze iubitul. La zgomotul pe care-l făcu Gaston când deschide uşa, ea se întoarse.

Crezu că Dumnezeu făcuse o minune şi scoase un ţipăt puternic întinzînd braţele către cavaler, dar fără să aibă puterea să se ridice.

— Oh ! Doamne ! spuse ea, el este ? e umbra lui ?

— Eu sunt, Hélène, chiar eu sunt ! strigă tânărul, repezindu-se către Hélène şi luându-i mâinile.

— Dar cum tu... tu, prizonier azi dimineaţă..., tu, liber astă seară...

— Am evadat. Hélène.

— Şi atunci te-ai gândit la mine, ai venit în grabă la mine, n-ai vrut să fugi fără mine... Oh ! cât de bine îl recunosc în privinţa asta pe Gaston al meu. Ei bine ! iată-mă, prietenul meu, sunt gata ; du-mă unde vei dori, sunt a ta... te urmez.

— Hélène, spuse Gaston, tu nu eşti logodnica unui om oarecare. Dacă n-aş fi avut nimic în plus faţă de ceilalţi oameni, tu nu m-ai fi iubit.

— Oh ! nu, cu siguranţă.

— Ei bine, Hélène, pentru sufletele de elită datoriile mai mari şi, în consecinţă, încercările mai mari sunt impuse. Eu mai am încă de îndeplinit, înainte de a fi al tău, misiunea pentru care am venit la Paris. Avem amândoi de îndurat un destin fatal. Orice ai vrea, Hélène, asta e situaţia : viaţa noastră sau moartea noastră nu mai depinde decât de un singur eveniment, iar acest eveniment va avea loc chiar în această noapte.

— Ce spui ?.. strigă tânăra fată..

— Ascultă, Hélène, răspunse Gaston, dacă în patru ore, adică la ivirea zorilor, nu vei avea veşti despre mine, Hélène, să nu mă mai aştepţi. Să crezi că ceea ce s-a întâmplat între noi în seara asta a fost un vis. Şi dacă vei putea obţine permisiunea, să vii să mă revezi la Bastilia.

Hélène păli, braţele sale căzură fără putere de-o parte şi de alta. Gaston o luă de mână şi o duse înapoi în faţa scaunului ei de rugăciune, unde ea îngenunche.

Apoi o sărută pe frunte, cum ar fi făcut un frate :

— Continuă să te rogi, Hélène, spuse el, pentru că rugându-te pentsu mine, te rogi şi pentru Bretania, şi pentru Franţa !

Iar el se repezi afară din cameră.

— Vai ! vai ! murmură Hélène, salvează-l Doamne ! salvează-l ! ce-mi pasă de restul lumii !

Întorcându-se în salon, Gaston găsi un uşier care-l anunţă că ducele plecase, dar îi lăsase din partea sa un bilet.

Acest bilet era redactat în aceşti termeni :

„În seara asta este un bal mascat la Monceaux, la care va lua parte şi regentul. El are obiceiul să se retragă singur către ora unu dimineaţa într-o seară pe care o îndrăgeşte şi care este situată la capătul galeriei aurite. Acolo, de obicei, nu intră nimeni în afară de el, pentru că se cunoaşte preferinţa sa şi se respectă. Regentul

va fi îmbrăcat cu un costum domino din catifea neagră, pe al cărui braţ stâng va fi brodată o albină de aur. El ascunde acest semn într-un pliu atunci când doreşte să rămână necunoscut. Biletul pe care îl alătur acestei scrisori este un bilet de ambasador; cu acest bilet veţi fi admis nu numai la bal, dar ciar şi în această seră, unde veţi avea aerul că mergeţi să căutaţi o întrevedere secretă. Folosiţi-l pentru întrevederea dumneavoastră cu regentul. Trăsura mea este jos; veţi găsi acolo propriul meu domino; vizitiul este la ordinele dumneavoastră".

Citind această scrisoare, care îi deschidea toate uşile şi care îl conducea, ca să spunem aşa, faţă în faţă cu cel pe care trebuia să-l asasineze, o sudoare rece apăru pe fruntea lui Gaston, iar el se sprijini de spătarul unui scaun; apoi, cum luase o hotărîre violentă, se repezi afară din salon, coborî în viteză scara, apoi sări în trăsură strigând către vizitiu:

— La Monceaux!

Dar abia părăsise el salonul, că o uşă ascunsă în lambriuri se deschise şi ducele apăru; el se îndreptă încet spre uşa din faţă, cea care conducea spre Hélène; aceasta scoase un strigăt puternic de bucurie când îl văzu.

— Ei bine! îi spuse regentul cu un surîs trist, eşti mulţumită, Hélène?

— Oh! dumneavoastră, monseniore! exclamă Wélène.

— Vezi, copilul meu, continuă regentul, că prezicerile mele s-au adeverit. Crezi în cuvîntul meu, speră!...

— Ah! monseniore, sunteţi aşadar un înger trimis pe pămînt pentru a-mi ţine loc de tată, pe care l-am pierdut?

— Vai? spuse regentul, surâzând, nu sunt un înger, draga mea Hélène; dar aşa cum sunt, îţi voi ţine loc, într-adevăr, de tată şi voi fi chiar un tată grijuliu.

Şi cu aceste cuvinte, ducele luă mâna tinerei fete şi vru să o sărute cu respect; dar ea ridică capul şi buzele regentului îi atinseră fruntea.

— Văd că îl iubeşti mult, spuse el.

— Monseniore, fiţi binecuvântat.

— Poate urarea ta îmi va purta noroc! spuse regentul.

Şi surâzând încă, el o părăsi, apoi se urcă în trăsură.

— Mână la Palatul Regal, spuse el vizitiului; dar ai grijă că nu ai decât un sfert de oră să ajungi la Monceaux.

Vizitiul gonea mâncând pământul. În momentul când trăsura intra în mare galop pe sub peristil, un curier călare pleca el însuşi în goană mare. Dubios, văzându-l plecând; închise fereastra şi se întoarse în cameră.

MONCEAUX

În acest timp, Gaston mergea spre Monceaux.

Cum îi spusese ducele, el găsise o mască şi un domino în trăsură : era o mască de catifea neagră şi un domino de saten violet. El îşi puse masca pe figură şi pelerina pe umeri ; dar în vremea aceea se gândea la un lucru : acela că nu avea nici un fel de armă.

De fapt, ieşind de la Bastilia, alergase în strada Bac şi acum nu cuteza să se întoarcă în vechia sa locuinţă, la hotelul „Ocaua Dragostei", de teamă că va fi recunoscut şi arestat. Nu îndrăznea să scoale din somn un fabricant de cuţite, de teamă că va trezi bănuieli cumpărând un pumnal.

Se gândea că o dată ajuns la Monceaux, o armă oarecarè era uşor de procurat.

Dar pe măsură ce se apropia, ceea ce-i lipsea cel mai mult nu era arma, ci curajul. Se dădea în el o luptă teribilă : orgoliul şi umanitatea se încăieraŭ şi era nevoie să se întoarcă cu gândul din când în când, să-şi amintească de prietenii săi din închisoare, condamnaţi, ameninţaţi de o moarte crudă şi înjositoare, pentru care, întorcându-se cu violenţă asupra primei sale hotărâri, îşi continuă drumul. Astfel, când trăsura intra în curţile de la Monceaux şi se opri în faţa acelui pavilion care era viu luminat, în ciuda frigului glacial care se aşternuse, în ciuda zăpezii care acoperea liliecii albiţi, atât de trişti iarna, atât de frumoşi şi parfumaţi primăvara, Gaston simţi o sudoare rece care-i apăru sub mască şi murmură cuvintele :

— Aşa, curând !

În acest timp trăsura se opri, portiera i se deschise ; trebui să coboare. De altfel fusese recunoscut vizitiul particular al prinţului, trăsura de care se servea pentru drumurile sale secrete şi fiecare se grăbi în linişte, fiind gata să se supună primelor ordine.

Gaston nu remarcă de loc această amabilitate. El coborâ cu un pas destul de ferm, un fel de întunecare momentană trecu peste ochii săi şi îşi prezentă biletul.

Dar lacheii îşi deschiseră cu respect rândurile în faţa lui, ca pentru a-i spune că această formalitate a biletului de intrare era cu totul inutilă.

Era deci obiceiul de a se masca, bărbaţi şi femei şi, cu totul altfel decât astăzi, erau mai degrabă mai multe femei decât bărbaţi care mergeau la acest fel de reuniuni cu faţa descoperită. De fapt, femeile din acea epocă nu numai că aveau obiceiul să vorbească liber, ci mai mult, ele ştiau să vorbească. Masca nu servea pentru a le ascunde nulitatea; în secolul al XVIII-lea, toate femeile aveau spirit. Nu servea nici pentru a ascunde inferioritatea de rang; în secolul al XVIII-lea, când erai frumoasă, aveai destul de repede un nume: dovadă ducesa de Châteauroux, contesa Dubary.

Gaston nu cunoştea pe nimeni, dar în acelaşi timp, din instinct, îşi dădea seama că se găseşte în mijlocul celei mai delicate flori a societăţii din acea epocă. Erau, ca bărbaţi, cei din familia Noailles, Brancas, Broglie, Saint-Simon, Nocé, Canilhac, Biron; erau, ca femei, într-o societate poate mai amestecată, dar cu siguranţă nu mai puţin spirituală, nu mai puţin elegantă, în afară de numele mari care făceau mofturi la Sceaux şi la Saint-Cyr, în jurul doamnei du Maine şi al doamnei de Maintenon, toată aristocraţia, care se ralia în jurul prinţului cel mai curajos şi mai popular al familiei regale. Nu lipseau de la această reprezentaţie a marelui secol trecut decât bastarzii lui Ludovic al XIV-lea şi un rege.

De fapt, nimeni din lume, şi chiar duşmanii săi recunoşteau acest adevăr, nu ştia să organizeze o petrecere ca regentul. Acest lux de bun gust, această admirabilă abundenţă a florilor care înmiresmau saloanele, aceste milioane de lumini care se multiplicau în oglinzi; aceşti prinţi, aceşti ambasadori, aceste femei adorabil de frumoase şi delicios de vesele care frecventau petrecerile sale, toate acestea produceau efectul lor asupra tânărului, provincial care, de departe, nu văzuse în regent decât un om şi care, din acel moment îl cunoştea ca pe un rege, un rege puternic, spiritual, vesel, amabil, iubit şi, mai presus de toate, popular şi naţional.

Gaston simţea că parfumul acestui întreg lux i se urcă la cap şi îl îmbată. Ochii lui strălucitori de sub mască o străpungeau ca nişte pumnale înroşite. Inima sa bătea puternic în timp ce căuta printre toate aceste capete, pe acela căruia loviturile sale îi erau destinate; el băgă de seamă un domino negru. Se îndreptă înghiontindu-se şi izbindu-se, legănându-se ca o barcă fără vâsle şi fără pânze, printre acele torente care se mişcau de jur împrejurul său, se înclină şi se ridică sub acele respiraţii de poezie sumbră sau veselă care îl învăluiau, trecând într-o secundă din paradis în infern.

Fără masca ce îi acoperea faţa şi care ascundea ochilor schimbarea fizionomiei sale, n-ar fi putut să facă nici patru paşi în mijlocul acestor saloane fără să fie arătat cu degetul şi fără să se spună:

— Iată un asasin!

Era ceva laș și rușinos, ceea ce nu-l caracteriza deloc pe Gaston, în a veni la un prinț ca oaspete, pentru a schimba aceste lustre strălucitoare în făclii funebre, pentru a păta de sânge aceste tapițerii fermecătoare, pentru a provoca teroarea în mijlocul freamătului sărbătorii : astfel, la acest gând, curajul îl abandona și îl făcea să meargă câțiva pași spre o ușă.

— Te voi ucide afară, spuse el, dar nu aici.

Atunci își aminti indicația pe care i-o dăduse ducele. Acel bilet care îi va oferi sera izolată, iar el murmură printre dinți :

— Deci el a precăzut că îmi va fi teamă de lume ; deci a ghicit că sunt un laș !

Acea ușă spre care începuse să avanseze îl conduse spre un fel de galerie unde erau aranjate bufetele. Fiecare venea la aceste bufete pentru a bea sau a mânca.

Gaston se apropie ca și ceilalți ; nu pentru că i-ar fi fost foame sau sete, dar după cum am spus, nu avea arme.

El alese un cuțit lung și subțire și, după ce aruncă o privire rapidă în jur pentru a se asigura că nimeni nu-l privea, îl băgă sub dominou cu un surîs funebru.

— Un cuțit ! murmură el, un cuțit ! Haide, asemănarea cu Ravaillac va fi completă. Este adevărat că e vorba de un nepot al lui Henric al IV-lea.

Acest gând a fost formulat abia în spiritul lui că, întorcându-se, Gaston văzu apropiindu-se de el o mască îmbrăcată într-un domino de catifea albastră. La câțiva pași în urma acestui om mergeau o femeie și un alt bărbat, de asemenea mascați. Dominoul albastru remarcă atunci că fusese observat și făcu doi pași în fața acelor măști, spuse câteva cuvinte bărbatului pe un ton autoritar care îl făcu să plece capul cu un aer respectuos, apoi reveni la Chanlay.

— Ezitați ! îi zise lui Gaston cu o voce bine cunoscută.

Gaston întredeschise dominoul său cu o mână și îi arătă ducelui cuțitul care îi strălucea în cealaltă mână.

— Văd cuțitul care strălucește, dat tot așa văd și mâna care tremură.

— Ei bine, da, monseniore, e adevărat, spzse Gaston ; ezitam, tremuram, mă simțeam gata să fug, dar iată-vă, mulțumesc lui Dumnezeu !

— Bine ! și acel curaj feroce ? spuse ducele cu vocea sa zeflemitoare.

— Nu înseamnă că l-am pierdut, monseniore !

— Bine ! și ce a devenit atunci ?

— Monseniore, sunt sub acoperișul său.

— Da, dar nu sunteți în seră.

— Puteţi să mi-o arătaţi mai înainte, ca să mă obişnuiesc cu prezenţa sa, ca să mă exaltez de ura pe care o am pentru el; pentru că nu ştiu cum să ajung la ea în mijlocul acestei mulţimi.

— Adineauri a fost aproape de dumneavoastră.

Gaston se scuturâ.

— Aproape de mine? întrebă tânărul.

— Foarte aproape de dumneavoastră, cum sunt eu, răspuns ducele cu solemnitate.

— Mă voi duce în seră, monseniore, mă voi duce!

— Mergeţi atunci.

— Încă o clipă, monseniore, ca să-mi revin.

— Foarte bine; ştiţi, sera este acolo, la capătul acestei galerii; fiţi atent, uşile sunt închise.

— Nu mi-aţi spus dumneavoastră, monseniore, că atunci când voi arăta acest bilet lacheii îmi vor deschide?

— Da, dar e mai bine să le deschideţi singur; lacheii care vă vor lăsa să intraţi s-ar putea să vă aştepte să ieşiţi. Dacă sunteţi atât de agitat înainte să loviţi, veţi fi cu atât mai mult după; apoi poate că regentul nu va cădea fără să se apere, fără să scoată un ţipăt; vor veni în fuga mare, veţi fi arestat şi adio speranţelor voastre de viitor! Gândiţi-vă la Hélène, care vă aşteaptă!

Este imposibil de exprimat ceea ce se petrecea în inima lui Gaston în timpul acestor cuvinte spuse de duce, iar acesta din urmă părea că aşteaptă efectul de pe faţa şi din inima tânărului, fără să piardă o mişcare a feţei, fără să piardă o bătaie a inimii.

— Ei bine, întrebă Gaston cu o voce surdă, ce trebuie să fac? sfătuiţi-mă.

— Când veţi fi la uşa serei cea care dă în faţa acestei galerii care coteşte spre stânga, vedeţi?

— Da.

— Căutaţi sub încuietoare şi veţi găsi un buton cizelat; apăsaţi şi uşa se va deschide singură, dacă nu este închisă din interior; dar regentul, care nu bănuieşte nimic, nu-şi va lua această precauţie; eu am intrat astfel de douăzeci de ori în audienţă particulară. Dacă nu se află acolo când intraţi, aşteptaţi-l; dacă este acolo, îl veţi recunoaşte cu uşurinţă după dominoul său negru cu albina de aur.

— Da, da, ştiu, monseniore, spuse Gaston fără să ştie ce spune.

— Nu contez prea mult pe dumneavoastră în seara asta, continuă ducele.

— Ah! monseniore, momentul se apropie şi într-un minut îmi voi schimba toată viaţa trecută într-un viitor foarte îndoielnic, un viitor de ruşine poate, cel puţin de remuşcări.

— De remuşcări! reluă ducele; dacă se îndeplineşte o acţiune

pe care o considerăm dreaptă, o acțiune comandată de conștiință, nu vor fi remușcări. Vă îndoiți, așadar, de sfințenia cauzei voastre?

— Nu, monseniore; dar dumneavoastră vă e ușor să vorbiți așa. Dumneavoastră nu sunteți decât cu ideea, dar eu sunt cu executarea ei; dumneavoastră nu sunteți decât capul, dar eu sunt brațul. Credeți-mă, monseniore, adăugă Gaston cu o voce sumbră și cu un accent înăbușit, este un lucru teribil acela de a ucide un om care ni se încredințează nouă fără apărare și care îi surâde ucigașului. Eu mă credeam curajos și tare, dar trebuie să fie astfel orice conspirator care și-a luat angajamentul pe care l-am luat eu. Într-un moment de efervescență, de mândrie, de entuziasm sau de ură, am făcut jurământul fatal; există între mine și victima mea tot intervalul de timp care trebuie să se scurgă. După ce jurământul e consfințit, febra se calmează, efervescența descrește, entuziasmul se stinge, ura se diminuează. Se vede apărând din ceealaltă parte a orizontului cel la care trebuie să mergi și care vine spre tine; fiecare zi te apropie de el și atunci te cutremuri, pentru că abia atunci înțelegi la ce crimă te-ai angajat și cu toate acestea timpul inexorabil se scurge, iar la fiecare oră care bate vezi victima care face un pas, până ce la urmă intervalul dispare și atunci se găsesc față în față. Atunci, atunci, credeți-mă, monseniore, chiar și cei mai curajoși tremură; pentru că un asasinat este tot un asasinat, înțelegeți? Atunci îți dai seama că nu mai ești ministrul conștiinței tale, ci sclavul jurământului. Pornește cu fruntea sus, spunând: „Sunt cel ales!", ajungi cu fruntea în pământ, spunând: „Sunt blestemat!"

— Mai este încă timp, domnule, spuse cu ardoare ducele.

— Nu, nu, monseniore, știți bine că este o fatalitate care mă împinge înainte. Îmi voi îndeplini sarcina, oricât de teribilă ar fi ea; inima mea va fremăta, dar mâna mea va rămâne fermă. Da, vă spun, dacă nu i-aș fi avut acolo pe prietenii mei care așteaptă lovitura pe care o s-o dau, dacă n-ar fi fost aici Hélène, pe care o acopăr cu doliu, dacă n-o acopăr de dânge, oh! mi-ar fi plăcut mai mult eșafodul, eșafodul cu aparatul său și chiar cu rușinea sa; pentru că el nu pedepsește; el iartă.

— Hai! spuse ducele, e bine, văd că tremurați, dar că veți acționa.

— Nu vă îndoiți, monseniore; rugați-vă pentru mine pentru că într-o jumătate de oră totul va fi terminat.

Ducele făcu o mișcare involuntară, aprobând în același timp printr-un gest și se pierdu în mulțime.

Gaston găsi o fereastră întredeschisă, care dădea spre balcon. El ieși și se plimbă câteva clipe, pentru a-și astâmpăra, prin frig, febra care făcea să-i bată arterele, refulând sângele care le astupa.

Dar flacăra interioară care îl consuma era prea vie, ea continua să-l devoreze. Reintră deci în galerie, făcu câţiva paşi, se apropie de seră, apoi reveni, se apropie de uşă şi puse mâna pe butonul cizelat; dar i se părea că mai multe persoane adunate în grup la o oarecare distanţă îl priveau; reveni pe urmele sale, se întoarse la balcon şi auzi sunând o oră la o biserică vecină.

— De data aceasta, murmură el, momentul a sosit şi nu mai poate fi amânat. Doamne, Dumnezeule! îţi încredinţez sufletul meu. Adio, Hélène, adio!

Atunci, cu pas lent dar ferm, îşi croi drum prin îmbulzeală, ajunse drept la uşă, apăsă pe resort, iar uşa se deschise în linişte în faţa lui. Un nor trecea peste ochii lui; se crezu într-o nouă lume. Muzica nu mai ajungea la el decât ca o melodie îndepărtată plină de farmec; parfumului artificial din esenţe îi urmă parfumul atât de dulce al florilor; zilei orbitoare a miilor de lumânări, deliciosul crepuscul al câtorva lămpi de alabastru pierdute în verdeaţă; apoi, peste frunzele luxuriante ale plantelor tropicale, se puteau vedea, prin uşile cu geam ale serei, arborii posomorâţi şi despuiaţi şi zăpada care acoperea în depărtare pământul, ca un mare linţoliu.

Totul era schimbat, până şi temperatura. Gaston îşi dădu seama abia atunci că un frison îi trecea prin vene. El atribui această impresie subită căldurii frizelor spre care urcau, în preajma unor magnifici portocali în floare, magnoliile cu discuri catifelate, arţarii roz şi aloele asemănătoare unor lăncii, în timp ce frunzele mari ale plantelor acvatice dormeau în bazine cu apă atât de limpede încât părea neagră peste tot unde nu tremura reflectarea unei lumini dulci.

Gaston făcuse de altfel câţiva paşi, apoi rămase imobil. Contrastul acestei verdeţi, cu saloanele aurite îl consternase. Şi părea încă şi mai dificil să alăture gândurile sale de omor cu această suavitate a unei naturi fermecate, cu toate că era artificială. Nisipul ceda sub paşii săi, moale ca cel mai moale covor, iar jeturile de apă aruncate până la înălţimea celor mai înalţi arbori făceau să se audă armonia lor monotonă şi tânguitoare.

În acest timp continuă să avanseze, urmând un fel de alee care se întorcea înapoi, cum sunt potecile trasate în mijlocul unui parc englezesc. Gaston nu vedea decât confuz, pentru că ochii săi tulburaţi se căzneau să vadă. Privirea sa întreba rondurile, se încorda să vadă o formă umană. Uneori, la foşnetul pe care-l făcea în urma lui o frunză care se desprindea de pe tulpină, căzând în volte, el se întorcea, cuprins de o vagă teroare, în direcţia uşii şi credea că vede intrând maiestuoasa figură neagră, a cărei vizită fatală i-o promitea acest vis. Nimic. El avansa în continuare.

În sfârșit, sub un catalpa cu frunze mari, înconjurat de rhododendroni plini de flori, sprijiniți pe tufișurile unde înfloreau arucându-și parfumul, mii de trandafiri, el băgă de seamă fantoma neagră așezată pe un jilț de mușchi și cu spatele întors spre partea de unde venea el.

De îndată sfîngele, după ce îi făcu să-i bată inima cu violență, urcă spre obrajii săi și-i bâzâia în jurul tâmplelor, buzele îi tremurară mâna i se umezi de o sudoare rece, iar el căută automat un sprijin pe care nu-l găsea de loc. Dominoul rămase imobil.

Gaston se dădu înapoi fără să vrea. Mâna lui stângă se îndepărtă de mânerul cuțitului, pe care îl strângea cu cotul. Deodată el făcu un efort disperat, își forță picioarele rebele să meargă, ca și cum ar fi vrut să depășească un obstacol. Degetele sale crispate reluară și cuprinseră din nou mânerul cuțitului, iar el făcu câțiva pași către regent, înăbușindu-și un geamăt gata să-i scape.

În acel moment, figura făcu o mișcare ușoară, iar pe brațul său stâng Gaston văzu nu numai strălucind, ci chiar arzând, albina de aur, care îi păru o vatră încinsă, un soare de flăcări.

Apoi, pe măsură ce dominoul se întorcea spre Gaston, brațele tânărului se încordară, buzele i se umeziră, dinții îi clănțăniră, pentru că o vagă bănuială începuse să-i strângă inima. Deodată, el scoase un țipăt sfâșietor. Dominoul se ridicase. El nu avea mască pe chip, iar acest chip era al ducelui de Olivarès.

Gaston, fulgerat, rămase livid și mut. Regentul ! pentru că nu mai putea să se îndoiască de asta, ducele și regentul nu erau decât același om ; regentul își păstră atitudinea lui maiestuoasă și calmă. El privea fix mâna care ținea pumnalul, iar pumnalul căzu. Atunci, îl privi pe Gaston cu un surâs dulce și trist în aceeași măsură, iar Gaston se prăbuși în genunchi ca un arbore tăiat de secure.

Nici unul, nici celălalt nu vorbiseră. Nu se auzea decât geamătul surd care frângea pieptul lui Gaston și apa care, aproape de ei, recădea în apă din bazin în mod uniform.

IERTAREA

— Ridicaţi-vă, domnule, spuse regentul.

— Nu, monseniore! strigă Gaston, lovind pământul din faţa lui, oh! nu, la picioarele voastre trebuie să mor.

— Să mori! Gaston; vezi bine că eşti iertat.

— Oh! monseniore, vă implor, pedepsiţi-mă; pentru că trebuie să mă dispreţuiţi foarte tare ca să mă iertaţi!

— Dar n-aţi ghicit? întrebă ducele....

— Ce?

— Cauza pentru care te iert.

Gaston, cu o privire rapidă în urmă, îşi trecu în revistă toată viaţa: tinereţea lui tristă şi izolată, moartea disperată a fratelui său, dragostea lui pentru Hélène, acele zile atât de lungi când era departe de ea, nopţile atât de scurte petrecute sub fereastra mânăstirii, călătoria sa la Paris, bunăvoinţa ducelui pentru această tânără fată, în sfârşit, această clemenţă nesperată; dar, în toate acestea, el nu vedea nimic, nu ghicea nimic.

— Mulţumiţi-i Hélènei, spuse ducele, care văzuse că tânărul căutase fără rezultat raţiunea pentru ceea ce i se întâmpla; mulţumiţi-i Hélènei, ea este cea care vă salvează viaţa.

— Hélène! Monseniore... murmură Gaston.

— Nu pot să-l pedepsesc pe logodnicul fiicei mele.

— Hélène e fiica voastră, monseniore, şi eu am vrut să vă ucid!

— Da. Gândiţi-vă la ceea ce aţi spus adineauri, porneşti ca ales, te întorci ca asasin şi uneori chiar te întorci mai mult decât un asasin, după cum vezi, te întorci paricid, pentru că eu sunt aproape tatăl tău, îi spuse ducele, ţinându-i mâna.

— Monseniore, aveţi milă de mine!

— Ai o inimă nobilă, Gaston.

— Iar dumneavoastră sunteţi un prinţ nobil, monseniore! de aceea vă aparţin de acum înainte cu trup şi suflet: tot sângele meu pentru o lacrimă a Hélènei, pentru o dorinţă a Alteţei Voastre.

— Mulţumesc, Gaston, spuse ducele surâzând; îţi voi transforma acest devotament în fericire.

— Eu fericit prin Alteţa Voastră! Ah! monseniore, Dumnezeu

se răzbună permiţând să-mi întoarceţi atâta bine în schimbul răului pe care am vrut să vi-l fac.

Regentul zâmbea la această efuziune de bucurie naivă, când uşa se deschise şi lăsă să treacă un domino verde. Masca avansa încet şi ca şi cum Gaston ar fi ghicit că aducea sfârşitul fericirii sale, se trase înapoi dinaintea ei; după expresia de pe faţa tânărului, ducele înţelese că se petrecea ceva nou şi se întoarse.

— Căpitanul La Jonquière ! strigă Gaston.

— Dubois ! murmură ducele şi îşi încruntă sprâncenele.

— Monseniore, spuse Gaston, lăsând să-i cadă capul palid de spaimă în cele două palme, monseniore, sunt pierdut ! Monseniore, nu mai sunt eu care trebuie salvat; mi-am uitat aici datoria; am uitat de scăparea prietenilor mei !

— A prietenilor dumneavoastră, domnule? spuse ducele cu răceală; credeam că nu mai faceţi cauză comună cu asemenea oameni?

— Monseniore, mi-aţi spus că am o inimă nobilă; ei bine, credeţi-mă pe cuvânt: Pontcalec, Montlouis, Talhouet şi du Couëdic au aceeaşi inimă nobilă ca şi mine.

— Inimi nobile ! reluă ducele cu un aer dispreţuitor.

— Da, monseniore, repet ceea ce am spus.

— Dar ştiţi ce au vrut să facă, sărman copil care a fost mandatarul lor fără judecată, care a fost braţul pe care l-au pus la capătul gândului lor ! Ei bine, au vrut, aceste inimi nobile, să predea patria lor străinilor, au vrut să împartă Franţa într-un număr de naţiuni suverane. Ca gentilomi, ei trebuiau să fie exemplu de curaj şi de loialitate; l-au dat pe acela de laşitate şi de trădare. Ei bine, nu răspundeţi, lăsaţi ochii în jos ! Dacă pumnalul este cel pe care îl căutaţi, e la picioarele dumneavoastră; luaţi-l, este încă timp.

— Monseniore, spuse Gaston, împreunându-şi mâinile, renunţ la intenţiile mele de asasinat, renunţ la ele pentru că le detest; vă cer iertare în genunchi pentru a le fi avut; dar dacă nu-mi salvaţi prietenii, vă rog, monseniore, lăsaţi-mă să mor cu complicii mei. Dacă eu trăiesc şi ei mor, onoarea mea moare o dată cu ei; gândiţi-vă, monseniore, onoarea numelui pe care fiica voastră îl va purta.

Regentul dădu din cap şi răspunse.

— Este imposibil, domnule; ei au trădat Franţa, vor muri.

— Atunci voi muri şi eu cu ei, reluă Gaston, pentru că şi eu am trădat Franţa ca şi ei şi în plus am vrut să asasinez pe Alteţa Voastră.

Regentul îl privi pe Dubois; privirea pe care o schimbară nu scăpă de loc lui Gaston. Dubois surâse; tânărul înţelese că avusese de-a face cu un fals La Jonquière, ca şi cu un fals duce d'Olivarès.

— Nu, spuse Dubois, adresându-se lui Gaston, nu veţi muri pentru asta, domnule; înţelegeţi doar că există crime pe care regentul are puterea, dar nu are dreptul să le ierte.

— Dar pe mine m-a iertat! strigă Gaston.

— Dar sunteţi logodnicul Hélènei, spuse ducele.

— Vă înşelaţi monseniore, nu sunt, nu voi fi niciodată; şi cum un asemenea sacrificiu aduce moartea celui care îl face, voi muri, monseniore.

— Aş! spuse Dubois, nu se mai moare din dragoste; era un bun al timpurilor domnului d'Urfé şi al domnişoarei de Scudéri.

— Da, domnule, poate că aveţi dreptate, dar în toate timpurile se moare de lovitură de pumnal.

Şi la aceste cuvinte, Gaston se aplecă şi luă cuţitul care se afla la picioarele sale, cu o expresie la care nu se putea nimeni înşela.

Dubois nu mişca de loc, regentul făcu un pas.

— Aruncaţi această armă, domnule, spuse el cu hotărîre.

Gaston îşi puse vârful pe pieptul său.

— Aruncaţi! vă spun, repetă regentul.

— Viaţa prietenilor mei, monseniore! spuse Gaston.

Regentul se întoarse spre Dubois, care surâdea în continuare cu surâsul lui batjocoritor.

— Bine, spuse regentul, vor trăi.

— Ah! monseniore! strigă Gaston luînd mâna regentului şi încercând s-o ducă la buze; monseniore, sunteţi egalul lui Dumnezeu pe pământ.

— Monseniore, faceţi o greşală ireparabilă, spuse cu răceală Dubois.

— Ce! strigă Gaston uluit, domnul este deci...

— Abatele Dubois, gata să vă servească, spuse falsul La Jonquière, înclinându-se.

— Oh! monseniore, zise Gaston, nu ascultaţi decât vocea inimii voastre, vă implor.

— Monseniore, nu semnaţi nimic, reluă Dubois.

— Semnaţi, monseniore, semnaţi! repetă Gaston; aţi promis iertarea lor, şi eu ştiu, promisiunea voastră e sacră.

— Dubois, voi semna, spuse ducele.

— Alteţa Voastră a decis?

— Mi-am dat cuvântul.

— Bine; cum va dori Alteţa Voastră.

— Imediat, nu-i aşa, monseniore? imediat! strigă Gaston. Nu ştiu de ce sunt înspăimântat fără să mă pot stăpâni, monseniore; iertarea lor! iertarea lor! vă implor.

— Ei ! domnule, spuse Dubois, de vreme ce Alteţa Sa v-a promis-o, ce importanţă mai au cinci minute în plus sau cinci minute în minus ?

Regentul îl privi pe Dubois cu un aer neliniştit.

— Da, aveţi dreptate, spuse el chiar în acea clipă... Portofoliul tău, abate, să ne grăbim, tânărul e nerăbdător.

Dubois se înclină în semn de supunere, se îndreptă spre uşa serei de portocali, chemă un lacheu, îşi luă mapa şi îi prezentă regentului o foaie de hârtie albă pe care acesta scrise un ordin pe care îl semnă.

— Iar acum, un curier, spuse ducele.

— Un curier ! strigă Gaston, oh ! nu, monseniore e inutil.

— Cum aşa ?

— Un curier nu va merge niciodată destul de repede ; voi merge eu însumi, dacă Alteţa Voastră îmi permite ; fiecare clipă pe care o voi câştiga va salva un secol de spaimă a acelor nenorociţi.

Dubois încruntă din sprâncene.

— Da, chiar aşa, aveţi dreptate, spuse regentul, plecaţi voi înşivă.

El adăugă cu voce joasă :

— Şi acest ordin, mai ales, să nu te părăsească.

— Dar, monseniore, spuse Dubois, puneţi mai mult zel decât însuşi domnul de Chanlay ; uitaţi că, dacă pleacă astfel, există cineva la Paris care îl va crede mort.

Aceste cuvinte îl loviră pe Gaston şi îi amintiră de Hélène, Hélène pe care o lăsase neliniştită cu aprehensiunea unui mare eveniment, Hélène care îl aştepta din minut în minut şi care nu îi va ierta niciodată că părăsise Parisul fără să o vadă. Totuşi, într-o clipă, hotărârea lui fu luată, iar el sărută mâna regentului, luă ordinul salvator, îl salută pe Dubois şi porni spre ieşire, când regentul îi spuse :

— Nici un cuvânt Hélènei despre secretul pe care ţi l-am spus, nu-i aşa, domnule ? Lăsaţi-mi plăcerea să-i spun eu însumi că sunt tatăl ei, este singura recompensă pe care v-o cer.

— Alteţa Voastră va fi ascultată, spuse Gaston mişcat până la lacrimi.

Şi, salutând din nou, se precipită afară din seră.

— Pe aici, spuse Dubois. Sunteţi de-a dreptul abătut, credeam că veniţi într-adevăr să asasinaţi pe cineva şi că vă vom aresta. Traversaţi acest boschet ; la capăt veţi găsi o alee care vă va conduce la poarta de la stradă.

— Oh ! mulţumesc. Înţelegeţi că orice întârziere...

— Bineînţeles, poate fi fatală. De aceea, adăugă el foarte încet, vă indic drumul cel mai lung. Mergeţi.

Gaston ieşi. Dubois îl urmări câtva timp cu privirea, apoi, când dispăru, se întoarse spre duce.

— Dar ce aveţi, monseniore? întrebă el. Îmi păreţi neliniştit.

— Sunt, într-adevăr, Dubois, răspunse ducele.

— Şi de ce?

— N-ai opus prea multă rezistenţă acestei acţiuni bune. Asta mă frământă.

Dubois surâse.

— Dubois, izbucni ducele, tu unelteşti ceva!

— Nu, monseniore, e totul uneltit.

— Spune, ce ai mai făcut?

— Monseniore, o cunosc pe Alteţa Voastră.

— Ei bine?

— Ştiam ce urma să se petreacă.

— Mai departe?

— Că nu va rezista până ce nu va semna iertarea pentru toţi acei caraghioşi.

— Termină.

— Ei bine! Am trimis de asemenea şi din partea mea un curier.

— Tu?

— Da, eu. Oare eu n-am dreptul să trimit curieri?

— S-a terminat, Dumnezeule! Dar ce ordin ducea curierul tău?

— Un ordin de execuţie.

— Şi a plecat?

Dubois îşi scoase ceasul.

— De două ore bune.

— Mizerabile!

— Ah! monseniore, iar cuvinte mari. Fiecare cu treburile lui, ce naiba! Salvaţi-l pe domnul de Chanlay, dacă vreţi, e ginerele vostru; eu vă salvez pe dumneavoastră.

— Da, dar îl cunosc pe Chanlay; el va ajunge înaintea curierului tău.

— Nu, monseniore.

— Două ore nu sunt nimic pentru un om de inimă ca el care va înghiţi spaţiul şi le va câştiga curând.

— Dacă curierul meu n-ar fi avut decât două ore avans, spuse Dubois, poate domnul de Chanlay l-ar fi întrecut; dar el va avea trei.

— De ce asta?

— Pentru că bravul tânăr este îndrăgostit şi dacă îi dau o mică oră pentru a-şi lua rămas bun de la domnişoara fiica dumneavoastră, nu-i dau prea mult.

— Şarpe!. Înţeleg atunci sensul cuvintelor tale de adineauri.

— Era într-un moment de entuziasm; se putea să fi uitat de

dragostea lui. Îmi cunoaşteţi principiul, monseniore: trebuie să te fereşti de primele mişcări, pentru că sunt cele bune.

— E un principiu infam!

— Monseniore, poţi fi diplomat sau poţi să nu fi.

— Prea bine, spuse regentul, avansând spre uşă, merg să-l previn.

— Monseniore, zise Dubois, oprindu-l pe duce cu un accent de fermitate extremă şi scoţând o hârtie gata pregătită din portofoliu, dacă faceţi asta, aveţi bunătatea să acceptaţi dinainte demisia mea pe care o aveţi aici. Să glumim, îmi place şi mie, dar Horaţiu a zis: „*Est modus in rebus*". Era un om mare Horaţiu, fără să mai ţinem cont că era un om de lume. Hai, monseniore, destulă politică pentru astă seară. Întorceţi-vă la bal şi mâine seară totul va fi perfect aranjat. Franţa va fi debarasată de patru dintre duşmanii ei cei mai îndârjiţi şi vă va rămâne un ginere foarte gentil care îmi place chiar mai mult decât domnul de Riom, pe cuvânt de abate!

Şi cu aceste cuvinte, se întorarseră amândoi la bal: Dubois vesel şi triumfător, ducele trist şi gânditor, dar convins că ministrul său avea dreptate.

În acest timp, Gaston ieşise din seră cu inima plină de bucurie: acea greutate imensă care îl apăsase de la începutul conspiraţiei şi faptul că draga lui Hélène avusese din când în când atâtea necazuri de depăşit, începea să dispară ca şi cum un înger ar fi ridicat-o de pe pieptul său.

După visele de răzbunare, vise teribile şi sângeroase, urmau visele de dragoste şi de glorie. Hélène nu era numai o femeie de o calitate încântătoare şi plină de dragoste, era o prinţesă de sânge regal, una dintre acele divinităţi pentru care oamenii plăteau tandreţea cu sângele lor, astfel că, fragile ca orice e muritor, ele nu-şi ofereau tandreţea pentru nimic în lume.

Şi apoi Gaston, nu numai fără să vrea, dar chiar în ciuda lui, simţea cum i se trezesc într-un colţ din inimă, pe care îl credea cu totul al iubirii, instintele adormite ale ambiţiei. Ce noroc strălucitor avea şi cum va trezi invidia, care va izbucni din partea unor Lauzun sau Richelieu! Nu mai exista Ludovic al XIV-lea care să impună, ca şi lui Lauzun, exilul sau părăsirea iubitei sale; nu mai exista tatăl iritat, opunându-se pretenţiilor unui simplu gentilom; dar, din contră, un prieten autotputernic, dornic de tandreţe, însetat să iubească o fiică atât de pură şi atât de nobilă; apoi, o sfântă emulaţie între fiică şi ginere pentru a deveni mai demni şi unul, şi celălalt, de a aparţine unui atât de mare prinţ, unui învingător atât de iertător.

I se părea lui Gaston că în inima sa nu putea încape atâta bucurie; prietenii lui salvaţi, viitorul său asigurat, Hélène fiică a regentului. Îi zori într-atât pe cai şi pe vizitiu, încât în mai puţin de un sfert de oră era în faţa casei din strada Bac.

Poarta se deschise în faţa lui; un strigăt se făcu auzit. Hélène, la fereastra pavilionului, aştepta întoarcerea lui; ea recunoscu trăsura şi porni, veselă, pentru a-l întâmpina pe prietenul său.

— Salvați ! strigă Gaston, când o zări ; salvați ! prietenii mei, eu, tu !

— Oh ! Doamne ! spuse Hélène, pălind, așadar l-au ucis ?

— Nu, nu mulțumesc lui Dumnezeu. Oh ! Hélène care inimă e ca inima acestui om și ce om e ca acest regent ! Oh ! îndrăgește-l Hélène. O să-l îndrăgești și tu, nu-i așa ?

— Explică-te, Gaston.

— Nu, nu, să vorbim de noi. Nu pot să-ți ofer decât câteva clipe, Hélène ; dar ducele îți va spune tot.

— Un lucru înainte de toate, spuse Hélène. Care este soarta ta, Gaston ?

— Cea mai frumoasă din lume, Hélène, soțul tău, bogat, onorat, Hélène ! Sunt nebun de fericire.

— Și rămâi cu mine, în sfârșit ?

— Nu, plec, Hélène.

— Doamne, Dumnezeule !

— Dar ca să mă întorc.

— Tot despărțiți !

— Cel mult trei zile, doar trei zile. Plec pentru a face binecuvîntat numele tău, al meu, acela al protectorului nostru, al prietenului nostru.

— Dar unde mergi ?

— La Nantes.

— La Nantes ?

— Da, acest ordin conține iertarea pentru Pontcalec, de Montlouis, de Talhouet și du Couëdic ; ei sunt condamnați la moarte, înțelegi ? și îmi datorează viața. Oh ! nu mă reține, Hélène și gândește-te la ce ai suferit tu adineauri când mă așteptai.

— Și, ca urmare, la ceea ce voi mai suferi încă.

— Nu, draga mea, pentru că, de această dată nu mai e nici un obstacol, nu mai e nici o teamă ; de data asta poți fi sigură că voi reveni.

— Gaston, înseamnă că nu te voi vedea niciodată decât la mari intervale și doar pentru câteva minute ! Ah ! Gaston, am între timp mare nevoie să fiu fericită, du-te !

— Vei fi, liniștește-te.

— Am inima strânsă.

— Oh ! Când vei ști tot !...

— Dar atunci, spune-mi imediat ceea ce trebuie să aflu mai târziu...

— Hélène, e singurul lucru care lipsește fericirii mele, să cad la picioarele tale și să-ți spun tot... Dar am promis... am făcut mai mult, am jurat.

— Mereu secrete!...

— Acesta, cel puțin, e plin de fericire.

— Oh! Gaston!... Gaston!... tremur.

— Dar privește-mă, Hélène; privește și văzând atâta bucurie în ochii mei, poți să-mi spui că ți-e frică?

— De ce nu mă iei cu tine, Gaston?

— Hélène!

— Te rog, să plecăm împreună.

— Imposibil.

— De ce?

— Mai presus de toate, pentru că în douăzeci de ore trebuie să fiu la Nantes.

— Te voi urma, chiar dacă o să mor de oboseală.

— Apoi pentru că soarta ta nu-mi mai aparține. Tu ai aici un protector căruia îi datorezi respect și supunere.

— Ducele?

— Da, ducele. Oh! când vei ști ceea ce a făcut pentru mine... pentru noi...

— Să-i lăsăm o scrisoare, iar el ne va ierta.

— Nu, nu, va spune că suntem ingrați, și va avea dreptate; nu, Hélène, de vreme ce merg în Bretania, iute ca un înger salvator, tu vei rămâne aici; te vei ocupa de pregătirile pentru nunta noastră; iar eu, voi sosi imediat, te voi numi soția mea și la picioarele tale îți voi mulțumi atunci în egală măsură pentru fericirea și onoarea pe care mi-ai făcut-o.

— Tu mă părăsești, Gaston! exclamă tânăra fată cu disperare.

— Oh! nu așa, Hélène, nu așa! pentru că n-o să te părăsesc. Oh! chiar dimpotrivă, fii fericită, Hélène, zâmbește-mi și spune-mi, întinzându-mi mâna ta atât de pură și de loială: „Pleacă Gaston: e datoria ta să pleci".

— Da, prietenul meu, spuse Hélène, poate ar trebui să-ți spun așa; dar, în realitate, nu am putere, iartă-mă.

— Oh! Hélène! e rău, când eu sunt atât de bucuros.

— Ce vrei, Gaston? e mai tare ca voința mea. Gaston, porți cu tine jumătatea vieții mele, gândește-te bine.

Gaston auzi bătând orele trei și tresări.

— La revedere! spuse el, la revedere!

— La revedere! murmură Hélène.

Iar el îi luă încă o dată mâna, pe care o sărută o ultimă oară; se grăbi afară din cameră, alergă spre peron, la baza căruia nechezau caii înghețați de vântul rece al dimineții.

Dar în momentul când începu să coboare, auzi suspinele Hélènei.

Urcă din nou repede şi alergă la ea ; era la uşa camerei pe care o părăsise. Gaston o luă în braţe şi ea se agăţă, gata să leşine,de gâtul lui.

— Oh ! Doamne ! exclamă ea, aşadar mă părăseşti ! mă părăseşti deci, Gaston ! ascultă bine ce îţi spun : n-o să ne mai vedem !

— Sărmană prietenă ! sărmană nebună ! strigă tânărul, cu inima strânsă fără să vrea.

— Da, nebună... dar de disperare, răspunse Hélène.

Şi lacrimile sale inundară braţul lui Gaston.

Deodată, ca după o luptă interioară, ea îşi lipi buzele de cele ale iubitului ei, îmbrăţişându-l cu ardoare. Apoi îl împinse uşurel :

— Pleacă, spuse ea, pleacă, Gaston ; acum pot să mor.

Gaston răspunse la acest sărut cu mângâieri pasionate. Dar în acest moment bătu de orele trei şi jumătate.

— Încă o jumătate de oră pe care va trebui s-o recâştig, spuse el.

— Adio, adio, Gaston ! pleacă, ai dreptate ; trebuia să fi de-acum plecat.

— Adio şi pe curând.

— Adio, Gaston.

Şi tânăra fată reintră liniştită în pavilion, ca o umbră în mormântul său.

Cât despre Gaston, el fu condus la poştă, ceru cel mai bun cal, îi puse şaua, încălecă şi ieşi din Paris, trecând peste aceeaşi barieră pe unde intrase cu câteva zile mai devreme.

Comisia numită de Dubois era constituită în permanență. Investită cu puteri nelimitate, ceea ce, în anumite cazuri, însemna că hotăra dinainte, aceasta își avea reședința la castel, susținută de puternice detașamente de trupe care se așteptau în fiecare clipă să fie atacate de nemulțumiți.

După arestarea celor patru gentilomi, Nantes, de altfel înfricoșat, a fost emoționat de soarta lor. Întreaga Bretanie aștepta o răscoală; dar, în așteptare, nu se răscula. În acest timp dezbaterile se apropiau. În ajunul audienței publice, Pontcalec avu cu prietenii săi o conversație serioasă.

— Să vedem, spuse Pontcalec, am făcut în cuvinte sau în acțiune vreo imprudență?

— Nu, răspunseră cei trei gentilomi.

— Vreunul din voi a făcut mărturisiri asupra proiectelor noastre soției sale, fratelui său, vreunui prieten? Tu, Montlouis?

— Nu, pe onoarea mea.

— Tu, Talhouet?

— Nu.

— Tu, du Couëdic?

— Nu.

— Atunci nu au împotriva noastră nici dovezi, nici acuzații. Nimeni nu ne-a surprins, nimeni nu ne vrea răul.

— Dar, spuse Montlouis, ne așteptăm judecata.

— Pentru ce?

— Pentru resentimente ascunse, reluă Talhouet zâmbind.

— Chiar bine ascunse, adăugă du Coëdic, de vreme ce n-am articulat nici un singur cuvînt.

— Ceea ce e spre umilința lor, continuă Pontcalec, și ei înșiși într-o bună noapte, ne vor forța să evadăm, pentru a nu fi obligați să ne elibereze într-o bună zi.

— Nu cred nimic din astea, spuse Montlouis, care era acela dintre cei patru prieteni care văzuse mereu afacerea sub semnul cel mai sumbru, poate pentru că el avea cel mai mult de pierdut dintre ei toţi, având o nevastă tânără şi doi copii pe care îi adora; eu nu cred nimic; l-am văzut pe Dubois în Anglia, am stat de vorbă cu el. Are o figură de dihor care se linge pe bot când îi e sete. Lui Dubois îi e sete, iar noi suntem prinşi, domnilor; Dubois îşi va potoli setea cu sângele nostru.

— Dar, replică du Couëdic, parlamentul Bretaniei există, după câte mi se pare.

— Da, pentru a privi cum ni se retează capetele, răspunse Montlouis.

Dar cu toate acestea, era unul dintre cei patru prieteni care surâdea mereu; acesta era Pontcalec.

— Domnilor, spuse el, domnilor, liniştiţi-vă. Dacă Dubois e însetat, cu atât mai rău pentru Dubois, el va deveni turbat, asta-i tot; dar şi de data asta, vă spun, Dubois nu va gusta din sângele nostru.

Şi, într-adevăr, de atunci, sarcina comisiei păru dificilă; fără declaraţii, fără probe, fără mărturii; Bretania râdea pe sub mustaţă de comisari şi când nu râdea, era încă şi mai rău, ea ameninţa.

Preşedintele expedie un curier la Paris pentru a expune starea de fapte şi a cere noi instrucţiuni.

— Judecaţi asupra proiectelor, răspunse Dubois: se poate să nu fi făcut nimic, pentru că au fost împiedicaţi, dar au plănuit destul; intenţia, în materie de rebeliune e socotită drept fapt.

Înarmată cu această pârghie teribilă, comisia răsturnă toate speranţele provinciei. A avut loc o reuniune cumplită în care discuţiile trecură rând pe rând de la ironie la acuzaţie. Dar o comisie bine compusă, aşa cum Dubois ştia s-o facă atunci când vroia să se implice, este călită în faţa râsetelor şi a oamenilor nemulţumiţi.

Întorcându-se la închisoare, Pontcalec se felicită pentru adevărurile pe care, mai presus de toate, le spusese judecătorilor.

— Nu contează, spuse Montlouis, suntem într-o afacere proastă. Bretania nu se revoltă deloc.

— Ea aşteaptă condamnarea noastră, răspunse Talhouet.

— Atunci se va revolta prea târziu, spuse Montlouis.

— Dar condamnarea noastră nu poate avea loc, spuse Pontcalec. Să vedem, cu sinceritate, pentru noi, dacă suntem vinovaţi; da, dar fără probe; cine va îndrăzni să aducă o condamnare în contra noastră? comisia?

— Nu comisia, Dubois.

— Mie mi-e tare poftă să fac un lucru, spuse du Couëdic.

— Care?

— Acela de a striga la prima şedinţă : „Hai, bretoni !" Am văzut de fiecare dată în sală un număr mare de figuri prietene. Ei bine ! noi vom fi eliberaţi sau ucişi, dar cel puţin totul se va sfârşi. Îmi place mai mult moartea decât o asemenea aşteptare.

— Dar de ce riscaţi să vă răniţi pentru orice zbir? zise Pontcalec.

— Pentru că luptăm cu rana pe care o face un zbir, spuse du Couëdic, şi nu luptăm cu aceea pe care o face călăul.

— Bine zis, du Couëdic ! exclamă Montlouis, eu mă alătur părerii lui.

— Dar atunci fiţi liniştit, Montlouis, spuse Pontcalec, nu veţi avea mai mult de-a face cu călăul decât mine.

— Ah ! da, iar cu prezicerile, reluă Montlouis. Ştiţi că nu mă tem, Pontcalec?

— Şi nu faceţi bine.

Montlouis şi du Couëdic scuturară din cap, dar Talhouet aprobă.

— Dar asta e sigur, prieteni, ne vor condamna la exil, spuse Pontcalec ; suntem forţaţi să ne îmbarcăm, iar eu voi naufragia în timpul drumului. Iată ursita mea. Dar a voastră poate fi diferită ; cereţi să faceţi traversarea pe un alt vas decât mine ; sau chiar mai mult, aveţi o altă şansă, aceea de a mă vedea căzând de pe punte, sau de a aluneca atunci când voi urca o scară. Pe scurt, voi pieri pe mare. Voi ştiţi, iată un lucru pozitiv ; şi voi fi condamnat la moarte, mă vor conduce la eşafod iar dacă eşafodul va fi înălţat pe pământ tare, mă veţi vedea la piciorul eşafodului, tot aşa de liniştit cum mă vedeţi acum.

Acest ton de asigurare dădu de gândit celor trei prieteni ; eşti superstiţios când speri ; speranţa nu este decât o superstiţie. Le venea să râdă de înspăimântătoarea rapiditate cu care terminaseră dezbaterile. Ei nu ştiau că Dubois expediase din Paris curier după curier, pentru a împinge mersul procedurii. În final veni ziua când tribunalul se declară destul de lămurit. Această declaraţie dublă umorul prietenilor care, în acea zi, au fost mai tăioşi, mai zeflemitori şi mai spirituali decât fuseseră vreodată.

Comisia se retrase în şedinţă secretă pentru a delibera.

Niciodată dezbaterile nu fuseseră mai furtunoase ; istoria a pătruns în secretele acestor deliberări : unii din consilieri, mai puţin cutezători în rău sau mai puţin ambiţioşi, se revoltară la ideea de a condamna nişte oameni pe baza prezumţiilor, pentru că, în afară de revelaţiile transmise de Dubois, de adevărul cărora se puteau îndoi, nici o altă revelaţie nu fusese făcută ; aceştia îşi exprimară sus şi tare opinia lor, dar majoritatea era devotată lui Dubois şi dădură naştere

în cadrul comitetului la certuri, la injurii, aproape la încăierare. Dezbaterile durară unsprezece ore, la sfârșitul cărora majoritatea se pronunță. În ajunul judecății, o comisie formată din locuitori notabili, din ofițeri bretoni, din membri ai parlamentului, plecaseră să găsească biroul comisiei ministeriale și dezvoltă în fața ei concluzii care țineau să dovedească că bretonii nu se revoltaseră în fapt, că alegerea regelui Spaniei în dauna ducelui d'Orléans, care preferă fiul mic al unui rege față de un părinte colateral și că provincia, în materie de regență, avea mai mult dreptul de a se pronunța decât un simplu parlament. Comisia ministerială, care simțea că nu avea de loc răspunsuri bune de dat, nu răspunse, iar deputații se retraseră plini de speranță. Dar judecata nu a fost mai puțin aspră, și nu după instrucția făcută la Nantes, ci după instrucțiunile primite de la Paris. Comisarii adăugară celor patru șefi întemnițați, alți șaisprezece gentilomi în contumacie și declarară :

„Că acuzații, recunoscuți vinovați de plănuire de crime de lesmajestate și de planuri de trădare, să fie decapitați, cei prezenți în fapt, cei absenți în efigie. Că zidurile și fortificațiile castelelor lor să fie demolate, semnele lor de seniorie să fie distruse, iar pădurile lor senioriale, ca și copacii de pe alei să fie tăiați la înălțimea de nouă picioare".

O oră după ce această sentință a fost dată îi dădură grefierului ordinul să o facă cunoscută condamnaților.

Condamnarea avusese loc în urma acestei ședințe atât de furtunoase despre care am vorbit și unde acuzații găsiseră atât de vii semne de simpatie în public. De asemenea, combătându-i pe judecători în toate punctele acuzării, niciodată nu avuseseră atâtea speranțe de bine. Ei se aflau așezați în camera comună și luau masa de seară, amintindu-și toate detaliile din ședință, când pe neașteptate ușa lor se deschise, iar în umbră se ivi figura palidă și severă a grefierului. Apariția solemnă schimbă în aceeași clipă discuția plăcută în bătăi de inimă.

Grefierul înaintă încet, în timp ce temnicerul rămase la ușă, iar în umbra coridorului se vedeau strălucind țevile muschetelor.

— Ce vreți de la noi, domnule, întrebă Pontcalec, și ce înseamnă această apariție sinistră?

— Domnilor, spuse grefierul, sunt purtătorul sentinței tribunalului ; îngenunchează pentru a o asculta.

— Dar numai sentințele de moarte sunt ascultate în genunchi, spuse Montlouis.

— Îngenunchiați, domnilor, repetă grefierul.

— Se potriveşte vinovaţilor şi oamenilor de nimic să îngenuncheze, spuse du Couëdic. Noi suntem gentilomi şi nevinovaţi, noi ascultăm sentinţa în picioare.

— Cum vreţi, domnilor; dar descoperiţi-vă, pentru că vorbesc în numele regelui.

Talhouet, singurul care avea pălăria pe cap, se descoperi. Toţi patru stăteau drepţi şi descoperiţi, sprijiniţi unii de ceilalţi, cu fruntea palidă, dar cu zâmbetul pe buze. Grefierul citi toată sentinţa fără ca un singur murmur, un singur gest de uimire să-l întrerupă. Când termină:

— De ce mi-au spus să declar intenţiile Spaniei în contra Franţei? întrebă Pontcalec. Spania era ţară duşmană, am declarat ceea ce credeam despre proiectele sale şi iată că ne condamnă. De ce asta? Comisia nu e aşadar compusă decât din laşi care întind curse acuzaţilor?

Grefierul nu răspunse.

— Dar, adăugă Montlouis, regentul a cruţat tot Parisul, complice la conspiraţia lui Cellamare; nici o picătură de sânge n-a curs; cu toate acestea, cei care vroiau să-l ridice pe regent, poate să-l ucidă, erau şi ei vinovaţi, poate, ca nişte oameni în contra cărora nici o acuzaţie serioasă n-a putut fi articulată; noi suntem atunci aleşi să ispăşim această indulgenţă faţă de capitală?

Grefierul nu răspunse nimic.

— Înţeleg dar un lucru, Montlouis, spuse du Couëdic, este aici o veche ură de familie împotriva Bretaniei şi regentul, pentru a face să se creadă că e din familie, vrea să dea dovada că ne urăşte. Nu pe, noi personal ne loveşte, ci o provincie care, de peste trei sute de ani cere inutil drepturile şi privilegiile sale, şi pe care o vor vinovată pentru a se debarasa de ea într-o bună zi.

Grefierul păstră mai departe liniştea.

— Hai, să terminăm! zise Talhouet. Suntem condamnaţi, asta e. Acum, avem sau nu avem dreptul la apel?

— Nu aveţi, domnilor, spuse grefierul.

— Atunci, puteţi să vă retrageţi, spuse du Couëdic.

Grefierul salută şi se retrase, urmat de gărzile care-l excortau, iar uşa de temniţă fi închise din nou, grea şi zgomotoasă, pe cei patru gentilomi.

— Ei bine, zise Montlouis când rămaseră singuri.

— Ei bine, suntem condamnaţi, spuse Pontcalec. Eu n-am spus niciodată că nu va fi o sentinţă, am spus că nu va fi o execuţie, asta-i tot.

— Sunt de părerea lui Pontcalec, zise Talhouet; ceea ce au făcut este pentru a înfricoşa provincia şi pentru a-i măsura răbdarea.

— De altfel, adăugă du Couëdic, nu ne vor executa fără ca regentul să ratifice condamnarea. Ori, prin mijlocul curierului extraordinar, vor trebui două zile pentru a ajunge la Paris, o zi pentru a examina problema şi două zile pentru a se întoarce, ceea ce înseamnă cinci zile ; avem deci cinci zile în faţa noastră ; în cinci zile se întâmplă multe lucruri ; provincia, când va afla de condamnarea noastră, se va ridica.

Montlouis clătină din cap.

— Apoi mai este şi Gaston, continuă Pontcalec, pe care l-aţi uitat de tot, domnilor.

— Mă tem ca Gaston să nu fie arestat, domnilor, spuse Montlouis. Îl cunosc pe Gaston şi dacă era în liberate am fi avut de-acum veşti de la el.

— Nu veţi nega, cel puţin, profet al nenorocirii, zise Talhouet, că avem câteva zile în faţa noastră.

— Cine mai ştie ? răspunse Montlouis.

— Şi apoi marea, spuse Pontcalec ; marea, ce naiba ; domnilor, uitaţi mereu că nu voi pieri decât pe mare.

— Ei bine ! atunci, domnilor, să ne întoarcem la masă, zise du Couëdic, şi să bem un ultim pahar în sănătatea noastră.

— Nu mai avem vin, spuse Montlouis, e semn rău.

— Aş ! a mai rămas în pivniţă, spuse Pontcalec.

Şi îl chemă pe temnicer. Acesta, când intră, îi găsi pe cei patru prieteni la masă. Îi privi cu un aer uimit.

— Ei bine ! ce mai e nou, meştere Cristophe ? întrebă Pontcalec.

Meşterul Cristophe era din Guer şi avea o veneraţie cu totul aparte pentru Pontcalec, unchiul său Crysogon fiind mai demult stăpânul său.

— Nimic altceva decât ceea ce ştiţi, domnilor, spuse el.

— Atunci, du-te şi caută-ne nişte vin.

— Vor să se ameţească, spuse temnicerul ieşind. Sărmanii gentilomi !

Numai Montlouis auzi ce spusese Cristophe şi surâse trist. O clipă mai târziu, ei auziră paşi care se apropiau vioi de camera lor. Uşa se deschise şi Cristophe reapăru fără nici o sticlă în mână.

— Ei bine, spuse Pontcalec, vinul pe care ţi l-am cerut, unde este ?

— Veşti bune ! strigă Cristophe fără să răspundă la întrebarea lui Pontcalec. Veşti bune, domnilor.

— Care ? întrebă Montlouis, tresărind.

— Regentul e mort ?

— Bretania se revoltă ? adăugă du Couëdic.

— Nu, domnilor, nu ; pentru că n-aş fi îndrăznit de loc să numesc aceste veşti bune.

— Ei bine? ce este atunci? întrebă Pontcalec.

— Este că domnul de Châteauneuf vine să contramandeze o sută cincizeci de oameni care staționează sub arme în piața Marché, ceea ce a speriat pe toată lumea; dar cei o sută cincizeci de oameni urmează să primească contraordine și se întorc în cazarma lor.

— Atunci, spuse Montlouis, încep să cred că nu se va întâmpla în seara asta.

În acest moment bătu ora șase.

— Ei bine! zise Pontcalec, o veste bună nu este un motiv ca să rămânem însetați. Întoarce-te să ne cauți vin.

Cristophe ieși și reveni, după zece minute, cu o sticlă în mână. Prietenii, care rămăseseră la masă, turnară din nou în pahare.

— În sănătatea lui Gaston! spuse Pontcalec, schimbând o privire semnificativă cu pritenii săi, singurii care puteau înțelege acest toast.

Apoi își goliră paharele, cu excepția lui Montlouis care, în momentul când își ducea paharul la buze, se opri.

— Ei bine! întrebă Pontcalec; ce este?

— Tobă! spuse Montlouis, întinzând mâna în direcție de unde se auzea zgomotul.

— Ei bine! zise Talhouet, n-ai auzit ce-a spus Cristophe? sunt trupele care se întorc.

— Deloc! din contră, sunt trupele care ies, nu este retragerea, e alarma.

— Alarma! zise Talhouet; ce naiba vrea să însemne asta?

— Nimic bun, reluă Montlouis, clătinând din cap.

— Cristophe? zise Pontcalec, întorcându-se spre temnicer.

— Da, domnilor, vreți să știți ce se întâmplă, răspunse acesta; într-o clipă mă întorc.

Se repezi afară din cameră, nu fără să uite totodată să închidă cu grijă ușa în urma lui. Cei patru prieteni rămaseră în liniștea îngrijorării. După vreo zece minute ușa se deschise, iar temnicerul apăru palid de teroare.

— Un curier urmează să intre în curtea castelului, spuse el; sosește de la Paris, a remis depeșele sale și de îndată poștele au fost dublate și toba a bătut în toate cazărmile.

— Oh! oh! spuse Montlouis, aceasta ne privește pe noi.

— Urcă scara! zise temnicerul, mai temător și mai speriat decât cei cărora li se adresa.

De fapt, se auziră paturile muschetelor răsunând pe dalele coridorului și în același timp vocile mai multor oameni curtenitori se putură distinge.

ușa se deschise din nou și grefierul reapăru.

— Domnilor, spuse el, cât timp doriți pentru a pune ordine în afacerile dumneavoastră pe această lume pentru ca apoi să vă supuneți condamnării voastre?

O teroare profundă alunecă până la cei care ascultau.

— Eu vreau, spuse Montlouis, timpul ca sentința să meargă la Paris și să se întoarcă cu aprobarea regentului.

— Eu, zise Talhouet, nu vreau decât timpul necesar comisiei pentru a avea remușcări pentru nelegiuirea sa.

— Cât despre mine, spuse du Couëdic, eu aș vrea să se lase ministrului de la Paris timpul de a comuta această pedeapsă în aceea de opt zile de detenție pe care o meritățm pentru a ne fi comportat un pic fără chibzuială.

— Și dumneavoastră, domnule, spuse grav grefierul către Pontcalec care păstra liniștea, ce cereți dumneavoastră?

— Eu, zise Pontcalec foarte calm, eu nu cer absolut nimic.

— Atunci, domnilor, continuă grefierul, iată răspunsul comisiei: „Aveți două ore pentru a vă aranja treburile spirituale și temporale; e ora șase și jumătate, trebuie ca în două ore și jumătate să fiți însoțiți în piața Bouffay, unde va avea loc execuția.".

Se lăsă o liniște grea, cei mai curajoși simțeau teroarea răsfirându-li-se la rădăcina părului. Grefierul ieși fără ca cineva să articuleze un cuvânt pentru a-i răspunde; condamnații se priviră doar și-și strânseră mâinile. Aveau două ore. Două ore, în cursul obișnuit al vieții, păreau câteodată secole; în alte momente, două ore păreau o secundă. Preoții sosiră, apoi soldații, apoi călăii. Situația devenise teribilă. Numai Pontcalec nu se dezmintea, nu pentru că celorlalți le lipsea curajul, dar le lipsea speranța; astfel Pontcalec îi asigura prin calmul cu care răspundea, nu numai preoților, dar chiar și executorilor care-și apucaseră deja prăzile.

Se îndeplineau pregătirile pentru această teribilă treabă care se numea toaleta condamnaților. Cei patru pacienți trebuiau să meargă la eșafod îmbrăcați în mantii negre, pentru ca în ochii poporului să se poată pierde printre preoții însărcinați să-i escorteze, pentru că se temeau încă de rebeliune.

Apoi se agită problema de a le lega mâinile: problemă supremă! Pontcalec răspunse cu surâsul lui de sublimă încredere:

— Ei! bineînțeles! lăsați-ne mâinile libere, vom merge fără să ne revoltăm.

— Asta nu ne privește pe noi, răspunse executorul care se ocupa de Pontcalec; în afară de ordinele particulare, toate dispozițiile sunt aceleași pentru toți condamnații.

— Şi cine dă aceste ordine? întrebă Pontcalec râzând, regele?

— Nu, domnule marchiz, răspunse executorul, uimit de un asemenea sânge rece pe care nu-l văzuse niciodată, nu regele, ci şeful nostru.

— Şi unde este şeful vostru?

— E cel care vorbeşte acolo cu temnicerul Cristophe.

— Atunci chemaţi-l aici, ceru Pontcalec.

— Ei! domnule Lamer, strigă executorul, vreţi să veniţi aici? Unul dintre aceşti domni vă cheamă.

Trăznetul căzut asupra celor patru condamnaţi n-ar fi putut produce un efect mai teribil decât acest nume.

— Ce spuneţi? strigă Pontcalec, palpitînd de groază; cum aţi spus? ce nume aţi pronunţat?

— Lamer, domnule; el e şeful nostru.

Pontcalec, palid şi îngheţat, căzu pe un scaun, aruncând o privire inexprimabilă peste însoţitorii săi consternaţi; nimeni din jurul lor nu înţelegea nimic din această descurajare mută, care urma atât de rapid acelei mari încrederi.

— Ei? spuse Montlouis, adresându-se lui Pontcalec cu un uşor accent de reproş.

— Da, domnilor, aţi avut dreptate, spuse Pontcalec; dar şi eu aveam dreptate să cred în această prezicere, pentru că această prezicere se va împlini ca şi celelalte. Numai că, de astă dată, mă predau şi sunt de acord că suntem pierduţi.

Şi printr-o mişcare spontană, cei patru condamnaţi se îmbrăţişară, rugându-se lui Dumnezeu.

— Ce ordonaţi? întrebă executorul.

— Inutil să legaţi mâinile acestor domni, dacă vor să-şi dea cuvântul; sunt soldaţi şi gentilomi.

În acest timp, Gaston alerga pe drumul spre Nantes, lăsând în urma lui pe şeful de poştă, însărcinat atunci, ca şi astăzi, să reţină caii în loc să-i facă să înainteze. În ciuda acestor două forţe contrare, făcea trei leghe pe oră. Traversă astfel Sévres şi Versailles.

Sosind la Rambouillet, cum ziua începuse să se ivească, el văzu pe şeful poştei şi pe surugii adunaţi în jurul unui cal care sângera. Calul era întins în mijlocul străzii, culcat pe o parte şi răsuflând cu greutate.

Gaston n-ar fi dat de loc atenţie acestui cal, acestui şef de poştă şi acestor surugii. Dar, pe când se urca în şa, auzi pe unul dintre aceştia care spunea :

— În felul în care merge, va ucide mai mult de unul de aici până la Nantes.

Gaston porni se la drum, dar frapat de un gând subit şi teribil, el se opri şi făcu semn şefului de poştă să vină la el.

Şeful de poştă se apropie.

— Cine a trecut deci, întreba Gaston, mergând astfel încât a adus acest sărman animal în această stare ?

— Un curier al ministrului, răspunse şeful de poştă.

— Un curier al ministrului ! strigă Gaston ; şi venea de la Paris ?

— Venea de la Paris.

— Cam de cât timp a treeut ?

— Sunt aproape două ore.

Gaston scoase un ţipăt surd care semăna cu un geamăt ; îl cunoştea pe Dubois. Dubois, care îl înşelase sub costumul lui La Jonquire. Bunăvoinţa ministrului îi veni atunci în minte şi-l înfrieoşă. Pentru ce acest curier expediat în cea mai mare grabă cu numai două ore înaintea lui ?

— Oh ! eram prea fericit, gândea tânărul, şi Hélène avea dreptate să-mi spună că presimţea o nenorocire mare. Oh ! îl voi ajunge

din urmă pe acest curier şi voi şti ce mesaj duce, sau îmi voi lăsa viaţa acolo.

Şi se repezi ca o săgeată.

Dar în toate aceste îndoieli şi în toate aceste întrebări, el pierduse încă zece minute, astfel că ajungând la prima poştă, era tot cu două ore în urmă. De data aceasta, calul curierului rezistase, dar cel al lui Gaston stătea gata să cadă. Stăpânul poştei vru să facă unele observaţii, dar Gaston lăsă să-i cadă doi trei ludovici şi porni din nou la galop.

La următoarea poştă câştigase câteva minute. Curierul care îl preceda nu îşi încetinise cursa; Gaston se grăbise mai tare, asta era tot. Această viteză înspăimîntătoare mărea suspiciunea şi înfrigurarea tânărului.

— Oh ! da ! spuse el, voi ajunge în acelaşi timp cu dânsul, dacă nu voi reuşi să-l depăşesc.

Şi el biciuia calul, care-şi mărea viteza, iar la fiecare poştă se oprea, plin de sudoare şi de sânge, atunci când nu cădea. La fiecare poştă afla că acel curier trecuse aproape la fel de repede ca şi el; dar câştiga de fiecare dată câteva minute în favoarea lui şi asta îi dădea curaj.

Surugii, lăsaţi cu mult în urma lui, compătimeau fără voia lor pe acest tânăr frumos cu fruntea palidă şi cu ochii pierduţi care alerga astfel, fără a-şi permite nici odihnă, nici hrană, pe care curgea sudoarea, în pofida frigului, neavând decât aceste cuvinte pe buze:

— Un cal ! un cal ! repede, un cal !

Şi, într-adevăr, fără altă forţă decât aceea din inimă, din ce în ce mai tulburat de rapiditatea cursei şi de sentimentul pericolului, Gaston îşi simţea capul învârtindu-i-se şi fruntea sfâşiindu-i-se; sudoarea de pe braţele sale era amestecată cu sânge.

Sugrumat de sete şi de uscăciunea gâtlejului, el bău un pahar de apă rece la Ancenis. De peste şaisprezece ore, era pentru prima dată când pierdea o secundă.

Şi în acest timp curierul blestemat avea încă o oră şi jumătate de avans în faţa lui. În optzeci de leghe, Gaston nu câştigase decât patruzeci sau cincizeci de minute.

Noaptea venea cu repeziciune şi Gaston, crezând mereu că vede ceva apărând la orizont, încerca să pătrundă obscuritatea cu privirea sa sângerândă; el înainta ca în mijlocul unui vis, crezând că aude clopotele răsunând, tunurile huruind şi tobele bătând. Avea capul plin de cântece lugubre şi de zgomote sinistre; nu mai trăia viaţa oamenilor; agitaţia îl susţinea, zbura prin aer.

În acest fel, el avansa mereu. Spre orele opt ale serii, el întrezări în sfârşit la orizont Nantes, ca o masă în mijlocul căreia câteva lumini străluceau ca nişte stele.

El se căznea să respire şi crezând că cravata sa îl sugruma, o dezlegă şi o aruncă pe drum.

Astfel, încălecat pe un cal negru, înfăşurat într-o mantie neagră, cu capul descoperit de mult timp, pălăria sa căzându-i pe drum, Gaston semăna cu un cavaler fantastic care se întorcea de la o adunare de vrăjitoare.

Sosind la porţile oraşului Nantes, calul său căzu la pământ, dar Gaston nu-şi pierdu firea ; cu ajutorul cravaşei cu care îi dădu o lovitură puternică, cu ajutorul pintenilor cu care îl împunse în abdomen, el reuşi să-l facă pe cal să se ridice.

Noaptea era neagră, nimeni nu apăru pe zidurile de apărare, santinelele dispăruseră şi ele în întuneric, se putea spune că oraşul era părăsit.

Nu era mai mult zgomot decât lume. Am spus că Nantes avea aerul unui oraş părăsit ; ne-am' înşelat, Nantes avea aerul unui oraş mort.

Totuşi, trecând pe sub poartă, o santinelă îi aruncă lui Gaston câteva cuvinte pe care el nu le auzi..

El îşi continuă drumul.

La strada castelului, calul său se prăbuşi pentru a doua oară, dar de această dată pentru a nu se mai ridica.

Ce conta pentru Gaston de data aceasta, ajunsese !

Îşi continuă cursa pe jos ; picioarele sale erau distruse şi totuşi el nu simţea oboseala ; ţinea în mână hârtia pe care o mototolise.

Un lucru îl mira totuşi, şi anume faptul că nu întâlnea pe nimeni în acest cartier atât de populat.

Dar pe măsura ce înainta, el auzea un fel de rumoare surdă care venea din piaţa Bouffay, în timp ce trecea prin faţa unei străzi lungi, al cărei capăt dădea în acel loc.

Torţele străluceau, luminând o mare de capete ; dar Gaston trecu mai departe. La castel avea treabă şi halucinaţia i se stinse.

În sfârşit, Gaston ajunse la castel ; urcă treptele şi uşile se deschiseră larg în faţa lui. Santinela plasată pe pontlevis vru să-l oprească, dar Gaston, cu ordinul în mână îl îndepărtă cu violenţă şi intră pe poartă.

Nişte oameni discutau cu tristeţe şi, tot discutând, unul dintre ei izbucni în lacrimi.

Gaston înţelese totul.

— Ordin de suspendare ! strigă el, ordin de . . .

Cuvântul i se opri în gât; dar oamenii înţelseseră bine, văzuseră gestul disperat al lui Gaston.

— Mergeţi! mergeţi! strigară ei, arătându-i drumul .Mergeţi! şi poate veţi ajunge încă la timp.

Îndată şi ei se împrăştiară în toate direcţiile. Gaston porni la drum. El traversă un coridor, apoi camere goale, apoi sala mare, apoi un alt coridor. De departe, peste ziduri, la licărirea torţelor, el descoperi această mare adunare de oameni pe care o întrevăzuse mai devreme. Traversase castelul întreg; ajusese pe o terasă; de acolo descoperi esplanada, un eşafod, nişte oameni de jur împrejur, mulţime. Gaston vru să strige, nu-l auzeau; îşi agită batista, nu o vedeau. Încă un om urcă pe eşafod: Gaston scoase un strigăt şi se precipită. Sări de sus la picioarele zidului de apărare; o santinelă vru să-l oprească, o prăvăli la pământ; un fel de scară ducea în acel loc, porni pe scară. La capăt e un fel de baricadă din şarete; Gaston se apleacă, alunecă şi trece printre roţi. Dincolo de baricadă, toţi grenadierii din Saint-Simon sunt dispuşi în linie. Gaston face un efort disperat, forţează linia şi ajunge în incintă. Soldaţii, care văd un om palid, gâfâind, cu o hârtie în mână, îl lasă să treacă. Imediat, se opreşte ca lovit de trăznet. Talhouet, l-a recunoscut, Talhouet vine să îngenuncheze sub eşafod.

— Opriţi, opriţi! strigă Gaston cu puterea disperării.

Dar, în acelaşi timp, sabia executorului şef străluceşte ca un fulger, apoi se aude un zgomot surd şi mat şi un mare tremur trece prin toată mulţimea. Strigătul tânărului se pierdu în strigătul general, ieşit prea târziu. Talhouet e mort şi, când ridică ochii, vede capul prietenului său în mâna călăului. Atunci, ca o inimă nobilă, înţelege că, de vreme ce numai unul a murit, toţi trebuie să moară; că nici unul nu va accepta o graţiere sosită cu un cap mai târziu. El priveşte în jurul lui; du Couëdic urcă la rândul său; du Couëdic este îmbrăcat cu o mantie neagră, are capul descoperit şi gâtul gol. Gaston se gândeşte că şi el are o mantie neagră, gâtul gol şi capul descoperit şi începe să râdă în hohote. Vede ceea ce îi rămâne de făcut, cum se, vede un peisaj sinistru la licărirea fulgerului care cade. E înfricoşător dar e grandios. Du Couëdic se înclină; dar înainte să se încline, el strigă:

— Iată cum se răsplătesc serviciile soldaţilor fideli; iată cum vă ţineţi promisiunile, o bretoni laşi!

Două ajutoare îi apleacă fruntea pe genunchi. Sabia călăului se învârte şi scânteiază pentru a doua oară şi du Couëdic cade alături de Talhouet. Călăul ridică de jos capul, îl arată poporului, apoi îl pune într-unul din colţurile eşafodului, în faţa celui al lui Talhouet.

— Cine urmează acum? întreabă şeful Lamer.

— Nu contează ! răspunse o voce ; aveţi grijă ca domnul de Pontcalec să fie ultimul : e scris în sentinţa sa.

— E rândul meu atunci, spuse Montlouis ; e rândul meu !

Şi Montlouis se îndreptă spre eşafod ; dar, ajuns aici, se opreşte, părul i se ridică în cap : în faţa lui, la o fereastră, a văzut-o pe soţia sa şi pe cei doi copii.

— Montlouis ! Montlouis ! strigă soţia sa cu acel ton sfâşietor al unei inimi zdrobite ; Montlouis ! suntem aici, priveşte-ne !

În aceeaşi clipă, toţi ochii se îndreaptă spre această fereastră.

Soldaţi, burghezi, preoţi, călăi privesc în aceeaşi direcţie. Gaston profită de această liberate a morţii care guvernează în jurul lui, se repede spre eşafod şi apucă scara pe care urcă primele trepte.

— Soţia mea ! copiii mei ! strigă Montlouis, frângându-şi mâinile de disperare ; oh ! întoarceţi-vă, aveţi milă de mine !

— Montlouis ! strigă soţia lui, arătându-i de departe pe cel mai mic dintre băieţi ; Montlouis, binecuvântează-i pe copiii tăi şi poate că unul din ei te va răzbuna într-o zi !

— Adio, copiii mei, vă binecuvântez ! strigă Montlouis, întinzînd mâinile spre fereastră.

Acest rămas bun funebru străbătu noaptea şi se resimţi cu un ecou înfricoşător în inima asistenţei.

— Destul ! spuse Lamer pacientului ; destul !

Apoi se întoarse spre ajutoarele sale :

— Grăbiţi-vă, spuse el, sau poporul nu ne va lăsa să terminăm.

— Fiţi liniştit, spuse Montlouis ; chiar dacă poporul mă va salva, nu le voi supravieţui !

Şi cu degetul arată capetele prietenilor săi.

— Ah ! aşadar i-am judecat bine ! strigă Gaston, care auzise cuvintele sale. Montlouis, martirule, roagă-te pentru mine !

Montlouis se întoarse ; i se părea că auzise o voce cunoscută ; dar în acelaşi moment ; călăii puseră mâna pe el şi aproape imediat un ţipăt puternic îl anunţă pe Gaston că Montlouis plătise ca şi ceilalţi şi că rândul lui venise. Gaston se repezi ; într-o clipă el ajunse în vârful scării şi domina cu privirea, la rândul său, din înălţimea platformei infame, toată această mulţime. În cele trei colţuri ale eşafodului se aflau cele trei capete, al lui Talhouet, al lui du Couëdic şi al lui Montlouis. Se simţea atunci, în popor, o emoţie stranie. Execuţia lui Montlouis, însoţită de întâmplările pe care le-am povestit, tulburase mulţimea. Toată această piaţă mişcătoare, de la care se ridicau murmure şi blesteme, îi părea lui Gaston o mare întinsă în care fiecare val era viu. În acest moment îi veni ideea că putea fi recunoscut şi ca numele său, pronunţat de o singură gură, putea să-l împiedice să-şi

execute planul. Imediat căzu în genunchi şi potrivind pentru el însuşi butucul, îşi puse pe el capul.

— Adio, murmură el, adio, sărmana mea prietenă ! Adio, dulcea şi draga mea Hélène ! Sărutul meu nupţial mă va costa viaţa, dar nu mă va costa onoarea. Vai ! acel sfert de oră pierdut în braţele tale va face să cadă cinci capete. Adio, Hélène, adio !

Sabia călăului sclipi !

— Şi voi, prietenii mei, iertaţi-mă ! adăugă tânărul.

Fierul căzu, capul se rostogoli de o parte şi corpul de cealaltă. Atunci Lamer luă capul şi îl arătă poporului. Dar imediat un murmur puternic se ridică din mulţime ; nimeni nu-l recunoscuse pe Pontcalec. Călăul se înşelă asupra acestui murmur ; el aşeză capul lui Gaston în unghiul care rămăsese gol ; şi, împingând cu piciorul corpul în ladă, unde se aflau şi celelalte trei, el se sprijini pe lunga sa spadă, strigând cu voce puternică :

— Dreptatea a fost făcută !

— Şi atunci eu ! o voce tunătoare ; şi atunci eu ! pe mine mă uitaţi ?

Şi Pontcalec se repezi la rândul său pe eşafod.

— Dumneavoastră ! strigă Lamer trăgându-se înapoi ca şi cum ar fi căzut apărând o fantomă ; dumneavoastră ! cine sunteţi ?

— Eu, Pontcalec ; hai, iată-mă, sunt gata.

— Dar, spuse călăul tremurând tot, privind unul după altul cele patru colţuri ale eşofodului său ; am patru capete.

— Eu sunt baronul de Pontcalec, auzi ? eu trebuie să mor ultimul şi iată-mă.

— Număraţi, spuse Lamer, la fel de palid ca şi baronul, arătându-i cu vârful sabiei sale cele patru unghiuri ale eşafodului.

— Patru capete ! strigă Pontcalec ; imposibil !

În acest moment, într-unul din cele patru capete, el recunoscu figura nobilă şi palidă a lui Gaston care părea că-i surâde de dincolo de moarte ; şi, la rândul său, se trase înapoi cu spaimă.

— Oh ! omorâţi-mă atunci mai repede ! strigă el cu gemete de nerăbdare. Vreţi să mă faceţi să mor de o mie de ori ?

În acest timp, unul dintre comisari urcase la rândul său scara, chemat de executorul şef. El aruncă o privire asupra pacientului.

— Domnul este chiar baronul de Pontcalec, spuse comisarul ; faceţi cele necesare.

— Dar, strigă călăul, vedeţi bine, cele patru capete sunt acolo !

— Ei bine ! or să fie cinci ; ceea ce abundă nu face rău.

Şi comisarul coborî treptele, făcând semn tobelor să bată. Lamer se împletici pe scândurile eşafodului său ; rumoarea creştea. Era mai multă oroare decât putea să suporte această mulţime. Un murmur

lung se auzi în piaţă; o parte din lumini se stinseră; soldaţii, împinşi înapoi, alergară la arme; avu loc un moment de vacarm şi de confuzie, în timpul căruia mai multe voci răsunară:

— Moarte comisarilor! moarte călăilor! strigară ele.

Atunci tunurile fortului, încărcate, îşi înclinară gâturile către popor.

— Ce să fac? întrebă Lamer.

— Trage-ţi! răspunse aceeaşi voce, care vorbi din nou.

Pontcalec se aruncă în genunchi. Ajutoarele îi fixară capul dr butuc. Atunci preoţii fugiră cu oroare, soldaţii tremurară şi Lamee lovi, întorcându-şi ochii pentru a nu-şi vedea victima.

După zece minute, piaţa era goală şi ferestrele închise şi întunecate. Artileria şi puşcaşii se postară în jurul eşafodului dărâmat şi priveau în linişte petele mari de sânge care înroşeau pavajul.

Credincioşii cărora le-au fost aduse corpurile văzură cu groază că erau într-adevăr, cum spusese Lamer, cinci cadavre în loc de patru. Unul dintre aceste cadavre ţinea încă în mână o hârţie motoiclită.

Această hârtie conţinea graţierea celorlalţi patru!

Abia atunci totul a fost explicat, şi devotamenttul lui Gaston, care nu avea nevoie de confirmare, a fost înţeles.

Credincioşii au vrut să celebreze o slujbă religioasă; dar preşedintele Châteauneuf, care se temea de tulburări la Nantes, le ordonă să o facă fără odăjdii şi fără pompă.

Aceasta a fost ziua sfântă de miercuri în care corpurile celor executaţi au fost îngropate. Poporul a fost indepărtat de capela unde se odihneau corpurile lor mutilate, din care varul, putem fi siguri, consuma cea mai mare parte.

Astfel sfârşi drama de la Nantes.

CONCLUZIE

Cincisprezece zile după evenimentele pe care le-am povestit o trăsură verde, aceeaşi pe care am văzut-o sosind la Paris la începutul acestei istorii, ieşea pe la aceeaşi barieră pe unde intrase şi pornea pe drumul de la Paris la Nantes.

O tânără femeie, palidă şi aproape muribundă, se afla în ea alături de o soră augustină care, de fiecare dată când îşi întorcea ochii spre însoţitoarea ei, scotea un oftat şi îşi ştergea o lacrimă.

Un om călare aştepta cu nerăbdare această trăsură aproape de Rambouillet.

El era înfăşurat cu o mantie mare care nu lăsa să i se vadă decât ochii.

Aproape de el se afla un alt om înfăşurat cu o mantie ca a lui.

Când trăsura trecu, el scoase un suspin profund şi două lacrimi tăcute alunecară din ochii săi.

— Adio ! murmură el ; adio, toată bucuria mea ! adio, toată fericirea mea ! adio, Hélène ! adio, copilul meu !

— Monseniore, spuse omul care era aproape de el, costă scump să fi un mare prinţ, iar cel care vrea să comande altora trebuie mai întîi să se învingă pe el însuşi. Fiţi tare până la capăt, iar posteritatea va spune că aţi fost măreţ.

— Oh ! nu vă voi iertа niciodată, domnule, spuse regentul cu un suspin atât de profund încât semăna cu un geamăt, pentru că mi-aţi ucis fericirea.

— Ei bine ! să lucrezi pentru regi ! spuse, ridicând din umeri, însoţitorul acestui om îndurerat : *Noli fidere principibus terroe nec filiis corum*.

Cei doi bărbaţi rămaseră acolo până ce trăsura dispăru la orizont, apoi reluară drumul spre Paris.

După opt zile, trăsura intra pe poarta augustinelor din Clisson ; sosirea ei toată mânăstirea se adună în jurul călătoarei îndurerate, rmană floare zdrobită de vântul lumii.

— Veniţi, copilul meu, veniţi să trăiţi cu noi, spuse maica superioară.

— Nu să trăiesc, maică, zise tânăra fată, ci să mor !

— Gândiţi-vă numai la Domnul, copilul meu, spuse buna stareţă.

— Da, maică, la Domnul, care a murit pentru crimele oamenilor, nu-i aşa ?

Maica superioară o luă în braţe fără să-i mai pună şi alte întrebări ; ea era obişnuită să vadă trecând suferinţele pământeşti şi să le deplângă fără să întrebe cine a provocat suferinţa.

Héléne îşi reţăpătă mica ei chilie din care fusese absentă abia o lună ; totul era acolo în acelaşi loc în care fusese lăsat de ea ; merse la fereastră : lacul dormea liniştit şi posomorât ; numai gheaţa care îl acoperise dispăruse sub ploi şi odată cu ea zăpada unde, înainte de a pleca, tânăra fată revăzuse urmele paşilor lui Gaston.

Primăvara învingea ; totul revenea la viaţă, în afară de Hélène.

Arborii care înconjurau micul lac înverzeau, frunzele mari de nufăr pluteau încă la suprafaţa apei, trestiile îşi reveneau şi toată pleiada de păsări cântătoare se întorcea să le locuiască.

Nu era nimic până la gard care să nu-l lase pe grădinar să treacă. Hélène traversă şi vara ; apoi, în luna septembrie, muri.

Chiar în dimineaţa morţii sale, maica superioară primea o scrisoare care venea de la Paris printr-un curier.

Ea duse la muribundă această scrisoare care conţinea doar câteva cuvinte :

Maică, obţineţi de la fiica voastră iertarea pentru regent.

Hélène, implorată de maica superioară, păli la acest nume. Dar ea răspunse :

— Da, maică, îl iert ! dar numai pentru că vreau să-l reîntâlnesc pe cel pe care l-a ucis.

La ora patru seara, ea îşi dădea sufletul.

Ceruse să fie îngropată chiar în locul unde Gaston dezlega barca cu care venea să o vadă.

Ultima sa dorinţă a fost împlinită.

S F Â R Ş I T